

ISSN: 2822-0552 (Online)

**Research and Development Institute Journal
of Chaiphum Rajabhat University**

VOL.7 NO.3 SEPTEMBER - DECEMBER 2025

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2568

**Office of Academic Promotion and Lifelong Learning
Chaiphum Rajabhat University**

**สำนักส่งเสริมวิชาการ และจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ**

rdijournal@cpru.ac.th

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ISSN 2822-0552 (Online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม พ.ศ. 2568

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในรูปแบบบทความวิจัย
บทความวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการทั่วไป

การตรวจสอบทางวิชาการ

บทความได้ผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิบทความละ 3 ท่าน

กำหนดการพิมพ์เผยแพร่

พิมพ์เผยแพร่ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 : มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 : พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 : กันยายน – ธันวาคม

เจ้าของ

งานวิจัยและพัฒนา สำนักส่งเสริมวิชาการและจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

167 อาคารบรรณราชนครินทร์ ชั้น 1 ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 36000

โทรศัพท์ 044-815111 ต่อ 4103 โทรสาร 044815116

<https://so10.tci-thaijo.org/index.php/rdicpru>

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สี่พาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ณภัทร น้อยน้ำใส	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.จำลอง วงษ์ประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ปัญญาพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.จิราภรณ์ จันทร์เขียน	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

ผู้ประเมินอิสระ (Peer Reviewer) ตรวจสอบวิชาการประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.จำลอง วงษ์ประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.ประสาท เนืองเฉลิม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.จตุรงค์ ธนะสีลังกูร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุมาวดี เดชอำรงค์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ ภูสิงห์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม ขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิรินาถ จงกลกลาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บรรจบ บุญจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมประสงค์ เสนารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เบญจมาภรณ์ เสนารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กริธา พรหมเทพ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักริน ตัววงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ผู้ประเมินอิสระ (Peer Reviewer) ตรวจสอบวิชาการประจำฉบับ (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูษิต บุญทองเถิง	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร.สรวิชัย วงษ์สอาด	วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครปฐม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประทีป พืชทองหลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประมุข ศรีชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรณทิพย์ ลิ่มนรรัตน์	มหาวิทยาลัยกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชลี ชัยศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เทิดศักดิ์ สุพันธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญแข ภูผายาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล ภูสิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารีรัตน์ พัฒนชีวะพล	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนัยวรรณ ดวงมาลา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
อาจารย์ ดร.นิลรัตน์ โคตะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

สารจากบรรณาธิการ

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม พ.ศ. 2568 จัดทำเพื่อให้ นักวิจัย หรือนักวิชาการได้เผยแพร่ผลงานวิจัย และผลงานวิชาการ เผยแพร่ในวารสาร ซึ่งได้ผ่านการพิจารณาจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ที่เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ หรือสาขาที่เกี่ยวข้อง อย่างน้อย 3 ท่าน เพื่อความเป็นมาตรฐานของวารสารวิชาการ งานวิจัยและพัฒนา สำนักส่งเสริมวิชาการและจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นผู้ดำเนินงานวารสาร มีความยินดีเป็นอย่างยิ่งในการรับบทความ ไม่ว่าจะเป็น บทความวิจัย บทความวิชาการอื่น ๆ เช่น การสังเคราะห์งานวิจัย ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากนักวิจัย นักวิชาการ รวมทั้งผลงานวิจัยของนักศึกษา ทั้งหน่วยงานภายนอก และภายในมหาวิทยาลัย ราชภัฏชัยภูมิ และยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงทั้งรูปแบบ และเพื่อพัฒนาวารสารให้ดียิ่งขึ้น

ในการนี้ งานวิจัยและพัฒนา สำนักส่งเสริมวิชาการและจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขอขอบพระคุณ นักวิจัยทุกท่านที่ส่งบทความเพื่อเผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ และขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้พิจารณา บทความและให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์เพื่อให้บทความมีความสมบูรณ์ทางวิชาการ และขอบคุณ คณะที่ปรึกษา ตลอดจนกองบรรณาธิการทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้วารสารนี้เผยแพร่ได้ตามวันและเวลาที่กำหนด

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ สีพาย

บรรณาธิการ

สารบัญ

หัวเรื่อง

หน้า

บทความวิจัย

การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคลื่นกล
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น
ร่วมกับ กลวิธี STAR 443 - 457

DEVELOPMENT OF PHYSICS PROBLEM-SOLVING ABILITY AND LEARNING
ACHIEVEMENT ON MECHANICAL WAVES FOR GRADE 11 STUDENTS
USING 7E LEARNING CYCLE WITH STAR STRATEGY

ฐิติกร ส่งเสริม และไพศาล วรคำ

Thitikorn Songserm and Paisarn Worakham

การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฮุกเกอร์เก่ามอญโบราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน
และคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 458 - 472

THE DEVELOPMENT OF OLD NYAH KUR LEARNING UNIT FOR PRACTICAL SKILLS
DEVELOPING IN FOLK PERFORMANCE AND THAI CULTURAL LOVED
CHARACTERISTIC OF 2ND YEAR OF SECONDARY SCHOOL LEVEL

นฤสรณ์ ลากสันเทียะ และ สิรินาถ จงกลกลาง

Narueson Lapsantia and Sirinat Jongkonklang

แนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก 473 - 492

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1

MANAGEMENT GUIDELINE OF THE SMALL FUNDAMENTAL SCHOOL
CURRICULUM DEVELOPMENT UNDER NAKHONRACHASIMA EDUCATIONAL
SERVICE OFFICE 1

กรองทิพย์ นาวิเชตร*, กิตติพงษ์ โด่งพิมาย, ติดาร์ตัน สมานพันธ์, และ วดาภรณ์ พูลผลอำนวย

Krongtip Nakvichet *, Kittipong Dongpimai, Tidarat Samanpan, and Wadaporn

Poolpholamnoey

สารบัญ

หัวเรื่อง

หน้า

การพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

493 - 509

THE DEVELOPMENT OF CREATIVE PROGRAMMING SKILLS USING SCRATCH
THROUGH SIMPSON'S PSYCHOMOTOR DOMAIN-BASED LEARNING
APPROACH FOR PRATHOMSUKSA 4 STUDENTS

บุญยาพร หล้าสิงห์, พีรญา ทองเฉลิม และ สาวิตรี เถาว์โท

Poonyaporn Lahsing, Phiraya Thongchaleram, and Savitree Thaotho

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อ
เสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

510 - 523

DEVELOPMENT OF A SERIES OF LEARNING ACTIVITIES IN CONJUNCTION
WITH PROBLEM-BASED LEARNING TO STRENGTHEN MATHEMATICAL
PROBLEM-SOLVING SKILLS OF 3RD GRADE STUDENT

กิตติพงษ์ เคยชัยภูมิ, นิลรัตน์ โคตะ, เกษนกก วรรณวัลย์, และ สกาวเดือน ไชยสา

Kittiphong Khaimchaiyaphum, Nilrat Kota, Ketkanok Wannawan,
and Sakawduan Chaisa

การบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล

524 - 542

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

LEARNING MANAGEMENT OF PRIMARY SCHOOLS IN THE DIGITAL ERA UNDER
THE UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

สุจิตรา จงรักษ์, พีรญา ทองเฉลิม, และ ชวนคิด มะเสนะ

Sujitra Jongrak, Phiraya Tongchaleram, and Chuankid Masena

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน

543 - 562

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

STRATEGIC LEADERSHIP OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE VUCA WORLD
UNDER THE AMNAT CHAROEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

วรรณิภาภรณ์ พรหมชัย, อรรถพร วรรณทอง, และ ชวนคิด มะเสนะ

Wannipaporn Promchai, Attaporn Wannathong, and Chuankid Masena

สารบัญ

หัวเรื่อง

หน้า

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา 563 - 578

STRATEGIES FOR DEVELOPING CREATIVE LEADERSHIP AMONG SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE NAKHON RATCHASIMA PROVINCIAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ธีระพงษ์ สวนดี*, สมเกียรติ ทานอก , และ ศิริ ถีอาสนา

Teerapong Suandee, Somkiat Tanok, and Siri Thee-asana

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร
สถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น 579 - 588

NEEDS ASSESSMENT TO DEVELOP THE AUTHENTIC LEADERSHIP OF PRIVATE
HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS ADMINISTRATORS IN KHON KAEN PROVINCE

จิรวัดน์ วรณโรจน์

Jirawat Waroonrod

ปัจจัยเชิงสาเหตุสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล
ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก 589 - 602

CAUSAL FACTORS OF ADMINISTRATIVE COMPETENCIES OF SCHOOL
ADMINISTRATORS INFLUENCING THE EFFECTIVENESS
OF SMALL PRIMARY SCHOOLS

พิชญากร ตินิโส, ดวงใจ ชนะสิทธิ์ และ อรพรรณ ตูจินดา

Phitchayaphorn Tiniso, Duangjai Chanasid and Oraphan Toujinda

การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล 603 - 618

สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา
ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง

DEVELOPMENT OF A COMPETENCY ASSESSMENT SCALE FOR BASKETBALL
REFEREES AMONG UNDERGRADUATE STUDENTS OF PHYSICAL EDUCATION
PROGRAMS AT CENTRAL REGIONAL RAJABHAT UNIVERSITIES

รวีวรรณ สือสุวรรณ

Rawiwan Suesuwan

สารบัญ

หัวเรื่อง

หน้า

- สภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน:
การศึกษาเชิงประจักษ์จากพนักงานที่ทำงานแบบผสมผสานในประเทศไทย
SUPPORTIVE WORKING ENVIRONMENT AND EMPLOYEE PERFORMANCE:
EMPIRICAL STUDY OF HYBRID WORK EMPLOYEES IN THAILAND 1 619 - 627

วรุณรินทร์ พรหมนองอ้อ, วิตติกา ทางชั้น และ ขวัญฤดี พรชัยทิวตต์ *
Warunrin Promnongoo, Wittika Thangchan, and Khwanruedee Ponchaitiwat

- ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของนักศึกษา Gen Z ในจังหวัดอุดรธานีในการเป็น
ผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
FACTORS AFFECTING THE READINESS OF GEN Z STUDENTS IN UDON THANI
PROVINCE TO BECOME AGRICULTURAL TOURISM ENTREPRENEURS 628 - 639

ณรงค์ ขันดีศรีไพบูลย์*, ดนัย ศิริบุรี, รชต สวนสวัสดิ์, ชลธิชา รัมพณีนิล, และณัฐวรรณ ป้องกัน
Narong Khandeesriphai boon, Danai Siriburee, Rachata Suansawat,
Chonticha Rumpaneenil, and Nuttawan Pongkan

- แนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลส้มป่อย อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ
THE APPROACH FOR WATER MANAGEMENT FOR AGRICULTURAL
PARTICIPATION OF COMMUNITY, SOM POI SUB- DISTRICT,
CHATTURAT DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE 640 - 656

สุนทร ปัญะพงษ์, อัญชลี ชัยศรี, ทศโนยวรรณ ดวงมาลา, และ วิมลศิลป์ ประชัยภูมิ
Soonthorn Panyapong, Anchalee Chaisri, Thassanaiyawan Doungmala, and
Wimonsin Prungchaiyaphum

- พุทธคุณกับการรับรู้ของสังคมไทยในบริบทสมัยใหม่
THE VIRTUES OF THE BUDDHA AND THAI SOCIETY'S PERCEPTION
IN THE CONTEMPORARY CONTEXT 657 - 673

บารมี อริยะเลิศเมตตา, และ วิไลพร สุจริตธรรมกุล
Baramee Ariyalerdmetta, and Wilaiporn Sucharitthammakul

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความวิชาการและบทความวิจัยวารสาร
สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคลื่นกล
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้
แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับ กลวิธี STAR

DEVELOPMENT OF PHYSICS PROBLEM-SOLVING ABILITY AND LEARNING
ACHIEVEMENT ON MECHANICAL WAVES FOR GRADE 11 STUDENTS
USING 7E LEARNING CYCLE WITH STAR STRATEGY

ฐิติกร ส่งเสริม¹ และไพศาล วรคำ²

Thitikorn Songserm¹ and Paisarn Worakham²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Faculty of Education, Rajabhat Mahasarakham University, Thailand

e-mail: 668010300110@rmu.ac.th

Received: April 20, 2025 Reviewed: June 20, 2025 Revised: August 31, 2025 Accepted: September 12, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เรื่องคลื่นกลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับกลวิธี STAR และ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคลื่นกล หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสารคามพิทยาคม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 40 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับ กลวิธี STAR เรื่องคลื่นกล จำนวน 9 แผน เวลาเรียน 13 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ แบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ และ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 25 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการทดสอบหลังค่าที่แบบกลุ่มเดียว (t-test for one sample)

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เรื่องคลื่นกลในแต่ละด้าน และโดยรวมสูงขึ้น และ 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคลื่นกล สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น, กลวิธี STAR

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the ability to solve physics problems on mechanical waves of Grade 11 students who received learning management using the 7-step learning cycle combined with the STAR strategy, and 2) compare the academic achievement on mechanical waves after learning with the 70 percent criterion. The sample consisted of 40 Grade 11 students from Sarakhampittayakhom School in the first semester of the 2024 academic year, selected by cluster sampling. The research instruments included: 1) 9 lesson plans based on the 7-step learning cycle combined with the STAR strategy on the topic of mechanical waves, with a total of 13 hours of instruction; 2) a 6-item subjective test to measure the ability to solve physics problems; and 3) a 25-item with 4-choice academic achievement test. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and hypothesis testing using a one-sample t-test.

The research results revealed that 1) students had higher ability in solving physics problems on mechanical waves in each aspect and overall, and 2) students had academic achievement on mechanical waves higher than the 70 percent criterion with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Problem-Solving Ability, Learning Achievement ,7E Learning Cycle, STAR Strategy

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา ของพระราชบัญญัติในมาตรา 24 ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลัก นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมทักษะด้านการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหา รวมถึงจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การฝึกปฏิบัติ การคิดวิเคราะห์ การรักการอ่าน และการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนบูรณาการความรู้จากหลากหลายศาสตร์อย่างเหมาะสม และปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทุกรายวิชา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, น. 7) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ให้ยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ พร้อมทั้งมีทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 และทักษะพหุปัญญา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น มีทักษะการเรียนรู้ที่ครอบคลุม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จึงกำหนดสาระการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงความรู้กับกระบวนการ พัฒนาทักษะการศึกษาค้นคว้า และสร้างองค์ความรู้ผ่านการสืบเสาะและ

การแก้ปัญหาที่หลากหลาย โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทุกขั้นตอนผ่านการปฏิบัติจริง (Ministry of Education, 2008, p. 106)

วิชาฟิสิกส์เป็นศาสตร์วิทยาศาสตร์พื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้พื้นฐานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์เป็นปัญหาที่พบได้โดยทั่วไปในแบบเรียนฟิสิกส์ตามปกติ เพื่อจะส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาโจทย์ปัญหาฟิสิกส์ สามารถเรียนรู้จากการนำหลักการ ทฤษฎี แนวคิดต่าง ๆ มาบูรณาการเข้าด้วยกัน เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีความเข้าใจในการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ได้ดียิ่งขึ้น (เกริก ศักดิ์สุภาพ, 2564, น. 46-60) ซึ่งความสามารถแก้โจทย์ปัญหามีความสำคัญในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาฟิสิกส์ เป็นกระบวนการที่ต้องการให้นักเรียนได้ดำเนินการด้วยตนเอง ให้นักเรียนเกิดการวิเคราะห์ สร้างทางเลือก เก็บข้อมูล และสรุปผล (ดารณี เกตุประกอบ, 2564, น. 18) ซึ่ง Gok (2015, pp. 561-582) เสนอแนวทางการประเมินความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ไว้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นทำความเข้าใจ ที่นักเรียนจะต้องแยกแยะและเข้าใจประเด็นปัญหาอย่างถูกต้อง ขั้นดำเนินการแก้ปัญหา เป็นขั้นที่นักเรียนต้องใช้กระบวนการดำเนินการเชิงปริมาณ แก้ปัญหาย่อยจนครบทั้งหมด และสุดท้ายนำเอาปริมาณมาแทนค่าลงในสมการเพื่อคำนวณหาคำตอบที่โจทย์ต้องการ และขั้นตรวจสอบ เป็นขั้นตอนการประเมินวิธีการแก้ปัญหาว่าถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่ โดยตรวจสอบว่าคำตอบทั้งหมดที่โจทย์ถาม หน่วย และเครื่องหมายแสดงทิศทางกับความสอดคล้องกับสมการ ทั้งนี้ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และสูตรคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อคำนวณหรือแก้ไขปัญหา ซึ่งต้องใช้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและทฤษฎีทางฟิสิกส์เพื่อหาคำตอบหรือแก้ไขปัญหามีเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางฟิสิกส์ต่าง ๆ การมีความรู้เกี่ยวกับความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์จึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีวิธีคิดที่เป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุ หาวิธีแก้ปัญหา และนำไปปฏิบัติจนได้คำตอบที่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้เราสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตรงกับที่ ปาลินยานอลาด (2567, น. 61) กล่าวว่า ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ของนักเรียนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะช่วยให้นักเรียนสามารถวางแผนการคิดอย่างเป็นระบบ สามารถเชื่อมโยงกระบวนการคิดกับหลักการทางฟิสิกส์ ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาคำตอบทางฟิสิกส์ได้อย่างถูกต้อง ซึ่ง Gaigher et al. (2007, pp. 1089-1110) พบว่า การใช้วิธีการแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน สามารถทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาระบบการคิดในวิชาฟิสิกส์ได้เป็นอย่างดีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เป็นสิ่งที่จำเป็นมาก

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 ของโรงเรียนที่ผู้วิจัยไปสังเกตการสอนและทดลองสอน พบว่า ทั้ง 5 รายวิชา วิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือวิชาวิทยาศาสตร์อยู่ที่ 37.77 ถัดไปคือวิชาคณิตศาสตร์อยู่ที่ 39.17 สองรายวิชานี้มีการวิเคราะห์ แก้โจทย์ปัญหา และคำนวณเป็นพื้นฐาน สอดคล้องกับผลที่ผู้วิจัยได้สังเกตและทดลองสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวนหนึ่ง ของโรงเรียนสารคามพิทยาคม ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 พบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งยังขาดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา ไม่เข้าใจสถานการณ์ที่โจทย์กำหนด มีปัญหาในการเลือกแนวทางการแก้ปัญหา และการคำนวณทางคณิตศาสตร์ ทำให้นักเรียนแทนค่าปริมาณต่าง ๆ ในสมการผิดไป และไม่ค่อยใส่หน่วยในการคำนวณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนพร บุรณะพล และกัญญารัตน์ โคจร (2564, น. 123-

136) ที่พบปัญหาคัลยคลึงกัน คือ นักเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้พื้นฐานในการคำนวณทางคณิตศาสตร์ ไม่มีความมั่นใจในการหาคำตอบของโจทย์ปัญหา ขาดความรอบคอบในการคิดคำนวณ ขาดทักษะการตีความหมายในโจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์ขาดความเข้าใจเรื่องสัญลักษณ์ทางฟิสิกส์ หน่วยทางฟิสิกส์ ไม่สามารถวิเคราะห์โจทย์ปัญหาว่าโจทย์ปัญหานั้นต้องการทราบสิ่งใด กำหนดสิ่งใดมาให้ ใช้ สมการใดเกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางฟิสิกส์อย่างไร นอกจากนี้ยังพบว่า จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนส่วนหนึ่งทำข้อสอบที่วัดพฤติกรรมความเข้าใจและการนำไปใช้ไม่ค่อยได้ ซึ่งเป็นเพราะนักเรียนไม่เข้าใจปัญหาที่ถามและไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปริมาณต่าง ๆ ในโจทย์ได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ควรได้รับการแก้ไข หากนักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาก็จะมีความเข้าใจสิ่งที่โจทย์ต้องการหาและกำหนดให้ และการตรวจสอบคำตอบอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องดังที่ ปาลินยา กานอลาด (2567, น. 62) กล่าวว่า การแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ที่ดีขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น ความสามารถของสติปัญญา ความสามารถในการตีความของโจทย์ปัญหา วิธีแก้ปัญหา ความสามารถในการคำนวณ และการตรวจสอบ

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียน พบแนวทางแก้ปัญหามาตรฐานการจัดการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์ อีกแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติ ซึ่งทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้ และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง (ลัดดาวัลย์ จิมอาษา และ อังคณา ตุงคะสมิต, 2554, น. 117-125) และเพื่อให้มีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาวิชาฟิสิกส์มีประสิทธิภาพขึ้น Maccini and Gagnon (2006) ได้พัฒนาการสอนการแก้ปัญหาโดยใช้กลวิธี STAR ขึ้น เพื่อชี้แนะนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนให้สามารถแก้โจทย์ปัญหาและระบุลำดับขั้นตอนย่อยครบภายในโจทย์ ทั้งกระบวนการในการคำนวณและหาคำตอบ เพื่อเป็นพื้นฐานสู่การเป็นนักแก้ปัญหาที่ดี ซึ่งการสอนแก้ปัญหาโดยใช้การสอนแบบกลวิธี STAR เป็นกลวิธีการสอนให้นักเรียนแก้ปัญหาโดยใช้กลวิธีการนำอักษรตัวแรกของชื่อลำดับขั้นตอนของการแก้ปัญหา ซึ่งขั้นตอนหลักของกลวิธี STAR ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยเพื่อช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาคำตอบที่ดี ซึ่งขั้นตอนหลักประกอบด้วยขั้นตอนย่อย เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์โจทย์เพื่อหาคำตอบได้ ขั้นที่ 1 S (Search the Word Problem) ให้นักเรียนศึกษาโจทย์ ขั้นที่ 2 T (Translate the Problem) ให้นักเรียนแปลงข้อมูลที่มีอยู่ในโจทย์ปัญหาไปสู่สมการ โดยอาจเลือกใช้สื่อการเรียนรู้หรือสัญลักษณ์ช่วยในการแปลงข้อมูล ขั้นที่ 3 A (Answer the Problem) การหาคำตอบของโจทย์ปัญหา และขั้นที่ 4 R (Review the Solution) ให้นักเรียนทบทวนคำตอบ (Maccini and Ruhl, 2000, pp. 470-471) จากการศึกษาพบว่าการสอนการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้กลวิธี STAR มีกระบวนการและขั้นตอนในการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา ช่วยให้นักเรียนจดจำขั้นตอนและสามารถแก้โจทย์ปัญหาเป็นลำดับขั้นตอน จนครบทั้งกระบวนการ จากการฝึกแก้โจทย์ปัญหาอย่างเป็นระบบ และทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ตนมี ไปใช้วิเคราะห์หาคำตอบของโจทย์ปัญหานั้นได้ ซึ่งนักเรียนได้ทำความเข้าใจ และตัดสินใจเลือกวิธีการหาคำตอบ เมื่อนักเรียนได้หาคำตอบจะสามารถประเมินความถูกต้องของวิธีการที่ใช้ ทำให้คำตอบที่ได้มามีความถูกต้องแน่นอน ซึ่ง ชลธิชา ช่างคำ

และคณะ (2566, น. 19-25) กล่าวว่า ประโยชน์หลักที่ได้จากการใช้กลวิธี STAR เป็นการสอนในรูปแบบหนึ่งที่ช่วยในการพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยให้มีขั้นตอนในการแก้โจทย์ของนักเรียนดีขึ้น เมื่อได้รับข้อมูลใหม่เพิ่มเติมซึ่งกลวิธีนี้สามารถใช้ได้กับทุกระดับความสามารถและทุกระดับชั้น ซึ่งตรงกับที่ สุภักขร ทองสัจย์ (2558, น. 105-106) กล่าวว่า การสอนแก้ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้กลวิธี STAR ช่วยให้นักเรียนสามารถใช้ความสามารถในการแก้ปัญหาในการหาคำตอบได้อย่างดียิ่ง ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาเพิ่มขึ้น

จากความสำคัญที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ของนักเรียน โดยนักเรียนจำเป็นต้องได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา และทำความเข้าใจลำดับขั้นตอนการแก้ปัญหา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ร่วมกับกลวิธี STAR เพื่อเป็นตัวช่วยในการสร้างความเข้าใจในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ในลำดับขั้นตอนที่เป็นระบบ ให้นักเรียนมีความมั่นใจในการแก้ปัญหา และเสริมทักษะความสามารถทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในการคำนวณและการวิเคราะห์โจทย์ปัญหา เพื่อเป็นพื้นฐานในการแก้ปัญหาทางฟิสิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เรื่องคลื่นกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ร่วมกับกลวิธี STAR
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคลื่นกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ร่วมกับกลวิธี STAR หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

สมมุติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ร่วมกับกลวิธี STAR มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องคลื่นกล หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบแผนกลุ่มเดียวทดสอบหลัง (One group posttest only design) (สมนึก หงษ์ยิม, 2564) มีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสารคามพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 แผนการเรียนวิทย์-คณิต จำนวน 7 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 280 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนสารคามพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 แผนการเรียนวิทย์-คณิต ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) (เทพศักดิ์ บุญรัตพันธ์, 2555, น. 112) จำนวน 40 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับกลวิธี STAR

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคลื่นกล

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

3.1 การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยมีวงจรการเรียนรู้ 7 ขั้น ซึ่งเน้นการบูรณาการการใช้คำถามที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ในแต่ละขั้นของกระบวนการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (Elicitation Phase) เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความรู้ความเข้าใจ หรือประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม เพื่อประเมินพื้นฐานความรู้ของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement Phase) เป็นการจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่ดึงดูดความสนใจและกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสำรวจค้นหา (Exploration Phase) เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจ ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นอธิบาย (Explanation Phase) เป็นการให้นักเรียนสรุปแนวคิดหรืออธิบายความรู้ที่ได้จากการสำรวจค้นคว้าด้วยภาษาของตนเอง

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นขยายความรู้ (Elaboration Phase) เป็นการนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์หรือปัญหาใหม่ เพื่อเพิ่มความเข้าใจและความสามารถในการเชื่อมโยง

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นประเมินผล (Evaluation Phase) เป็นการประเมินความเข้าใจและผลการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ขั้นตอนที่ 7 ขั้นนำความรู้ไปใช้ (Extension Phase) เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนประยุกต์ความรู้ในชีวิตจริงหรือสถานการณ์ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

3.2 กลวิธี STAR (STAR Strategy) หมายถึง กลวิธีการสอนที่ออกแบบมาเพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถจดจำและปฏิบัติตามขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกลวิธีนี้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาโจทย์ปัญหา (Search the word problem: S): นักเรียนเริ่มต้นด้วยการอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหาและข้อมูลในโจทย์ปัญหาอย่างละเอียด

ขั้นตอนที่ 2 การแปลงโจทย์ (Translate the problem: T): นักเรียนแปลงโจทย์ปัญหาให้เป็นรูปแบบที่เข้าใจง่ายขึ้น เช่น การเขียนสมการ การสรุปสาระสำคัญ หรือการสร้างแผนภาพ

ขั้นตอนที่ 3 การหาคำตอบของโจทย์ปัญหา (Answer the problem: A): นักเรียนดำเนินการแก้โจทย์ตามขั้นตอนหรือวิธีการที่เหมาะสมเพื่อหาคำตอบ

ขั้นตอนที่ 4 การทบทวนคำตอบ (Review the solution: R): นักเรียนตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบ และทบทวนกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อประเมินความสมเหตุสมผล

3.3 ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการแสดงวิธีการคิดหาคำตอบของโจทย์ปัญหาฟิสิกส์ งานวิจัยนี้วัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ ตามแนวคิดของ Gok มีประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 การทำความเข้าใจโจทย์ เป็นการเขียนสิ่งที่โจทย์ให้และสิ่งที่โจทย์ถามนักเรียนวาดรูปจำลองเหตุการณ์

ประเด็นที่ 2 การดำเนินการ เป็นการเขียนสูตรหรือ สมการที่เกี่ยวข้อง แทนค่าตัวแปรที่ทราบค่าลงในสูตร และแสดงวิธีทำที่ถูกต้อง

ประเด็นที่ 3 การตรวจสอบ เป็นการตอบโดยมีการตรวจสอบคำตอบ และเขียน สรุปคำตอบ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี

1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องคลื่นกล โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับ กลวิธี STAR จำนวน 9 แผน 13 ชั่วโมง ผลการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องคลื่นกลมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.05$, $SD = 0.57$)

2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 6 ข้อ โดยใช้เกณฑ์การประเมินตามแนวคิดของ Gok ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การดำเนินการ การทำความเข้าใจและการตรวจสอบ โดยแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พบว่า มีค่า ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ตั้งแต่ 0.67-1.00 จากนั้นได้นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ไปทดลองใช้กับกลุ่มลักษณะที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง (Try out) จำนวน 40 คน เพื่อหาความยากและอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ พบว่า มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20-0.55 หาด้วยวิธีการหาความยากของแบบรายข้อ (ไพศาล วรคำ 2566, น. 298) ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.41-0.77 หาด้วยวิธีหาค่าอำนาจจำแนกแบบรายข้อ (ไพศาล วรคำ, 2566, น. 262-263) และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91 หาด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (ไพศาล วรคำ, 2566, น. 292)

3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องคลื่นกล แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ โดยใช้เกณฑ์การประเมินตามแนวคิดของ Bloom ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้-ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์ โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 จากนั้นได้นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้กับกลุ่มลักษณะที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง (Try out) จำนวน 40 คน เพื่อหาความยากและอำนาจจำแนกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า มีค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20-0.60 หาด้วยวิธีการ

หาความยากของแบบเลือกตอบ (ไพศาล วรคำ 2566, น. 298) ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.27-0.77 หาด้วยวิธีของ Brennan (ไพศาล วรคำ, 2566, น. 306) และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 หาด้วยวิธีของ โลเวทท์ (Lovett's method) (ไพศาล วรคำ, 2566, น. 292)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยชี้แจงให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทราบถึงการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับกลวิธี STAR เรื่องคลื่นกล เพื่อให้ นักเรียนปฏิบัติตนได้ถูกต้อง
- 2) ผู้วิจัยจัดการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ที่ 1-9 ตามที่ได้จัดเตรียมไว้ โดยใช้ การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับกลวิธี STAR เรื่องคลื่นกล ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567
- 3) เมื่อจัดการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ แผนที่ 1-3 ทำการวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ แบบ อัตนัย จำนวน 2 ข้อ เป็นจำนวน 3 ครั้ง รวมทั้งสิ้น 6 ข้อ จากนั้นจัดการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ แผนที่ 4-6 และทำการวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง แบบอัตนัย จำนวน 2 และจัดการเรียนรู้ในแผนการเรียนรู้ แผนที่ 7-9 และทำการวัดความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง แบบอัตนัย จำนวน 2 ข้อ
- 4) นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง คลื่นกล แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 25 ข้อ

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

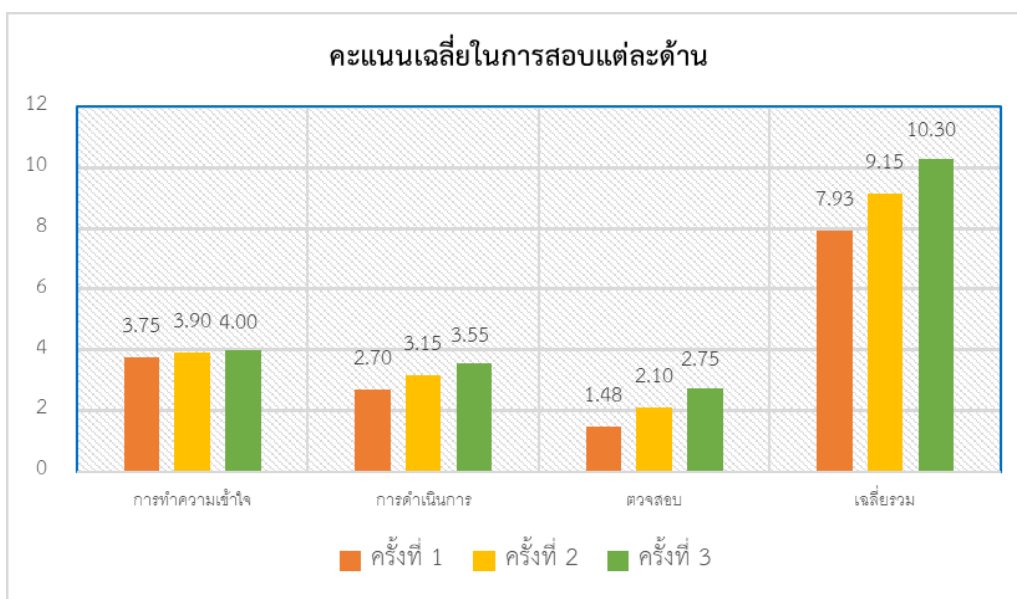
การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เรื่องคลื่นกล วิเคราะห์ความสามารถของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังจากเรียนรู้ด้วยวิธีวัฏจักร 7 ขั้นตอนร่วมกับกลวิธี STAR โดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่ออธิบายการกระจายของข้อมูลและความสามารถโดยรวมของนักเรียน
- 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคลื่นกลของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (M), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD), และการทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว (One-Sample t-test)

ผลการวิจัย

ลำดับข้อ 1 ผลการศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ เรื่องคลื่นกล โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับ กลวิธี STAR

เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ในแต่ละด้าน ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นตอนร่วมกับกลวิธี STAR ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่องคลื่นกล มาเปรียบเทียบระหว่างการสอบแต่ละครั้ง ผลปรากฏดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 คะแนนเฉลี่ยในการสอบแต่ละครั้งของนักเรียน

จากภาพที่ 1 ซึ่งแสดงผลคะแนนเฉลี่ยในแต่ละด้านของการสอบทั้งสามครั้งของนักเรียน พบว่า 1) ด้านการทำความเข้าใจ แสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถพัฒนาความเข้าใจในโจทย์ปัญหาได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ แม้ว่าคะแนนจะเพิ่มขึ้นไม่มาก แต่การทำความเข้าใจเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ และคะแนนที่ค่อนข้างสูงตั้งแต่ครั้งแรก บ่งชี้ว่านักเรียนมีพื้นฐานที่ดีในส่วนนี้ 2) ด้านการดำเนินการ คะแนนในส่วนนี้มีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่านักเรียนสามารถนำความรู้ความเข้าใจมาใช้ในการวางแผนและดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นตอนร่วมกับกลวิธี STAR 3) ด้านตรวจสอบ คะแนนในส่วนนี้มีการเพิ่มขึ้นมากที่สุด ซึ่งแสดงว่านักเรียนเริ่มให้ความสำคัญกับการตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบมากขึ้น และสามารถทำได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ การพัฒนาในส่วนนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การแก้ปัญหาคงถาวรและแม่นยำ โดยรวมแล้วนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกครั้งของการสอบ และมีการพัฒนาที่ดีขึ้นในทุกด้านของความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์

ลำดับข้อ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาฟิสิกส์ เรื่องคลื่นกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นตอนร่วมกับกลวิธี STAR กับเกณฑ์ร้อยละ 70 แสดงดังใน ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคลื่นกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นตอน ร่วมกับกลวิธี STAR หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

ตัวแปร	M	SD	เกณฑ์ร้อยละ 70	df	t	Sig. (1-tailed)
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	18.28	1.89	17.50	39	2.587*	0.007

* sig < .05

จากตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับกลวิธี STAR หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1) การศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เรื่องคลื่นกลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นร่วมกับกลวิธี STAR พบพัฒนาการที่ดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากก่อนจะเข้าเนื้อหาได้มีการตรวจสอบความรู้ก่อนเรียนจากการใช้ การจัดการเรียนรู้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ที่จะทำให้ทราบถึงความรู้เบื้องต้นและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในขั้นต่อไป และนักเรียนมีพัฒนาการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์สูงขึ้น เนื่องจากทุกแผนการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนการทำโจทย์ปัญหาที่มีองค์ประกอบของความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาร่วมด้วย ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้แนวทางในการทำโจทย์ว่าต้องใช้ขั้นตอนและวิธีการใดบ้าง จะช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์โจทย์ได้ดีขึ้น กลวิธี STAR ที่ช่วยให้วิเคราะห์โจทย์อย่างเป็นระบบ มีการตรวจสอบคำตอบเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการคำนวณทางคณิตศาสตร์ จากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ จักรพันธ์ แซ่ไคว่ และคณะ (2564, น. 423-440) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความสนใจของนักเรียน ซึ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การปฏิบัติ และการแก้ปัญหาโจทย์ฟิสิกส์ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ส่งผลให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ และ Maccini and Gagnon (2006) ได้กล่าวว่า กลวิธี STAR เป็นเครื่องมือชี้แนะการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนที่มีข้อจำกัดในการแก้โจทย์ปัญหา ช่วยให้สามารถใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมขั้นตอนย่อยในการหาความหมายและคำตอบของปัญหา เพื่อพัฒนาสู่การเป็นนักแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รัตนพร บุรณะพล และกัญญารัตน์ โคจร (2564, น. 123-136) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ ร่วมกับกลวิธี STAR ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์พัฒนาขึ้นจากเดิม โดยผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 และ ผลการวิจัยของ และผลวิจัยของ ภัทรพร คล้ายสมบูรณ์ (2565, น. 125-143) ที่พบว่า ผลของการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับ กลวิธี STAR ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์พบความก้าวหน้าที่น่าสังเกตในแต่ละขั้นตอน ขั้นตอนการทำความเข้าใจ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนมีประสิทธิภาพสูงสุด นักเรียนสามารถแปลความหมายโจทย์วิเคราะห์สิ่งที่โจทย์ต้องการ และประเมินข้อมูลที่ให้มาได้อย่างชัดเจน ในการสอบครั้งแรก นักเรียนบางกลุ่มประสบความสำเร็จในขั้นทำความเข้าใจ แต่พบข้อจำกัดในขั้นดำเนินการและตรวจสอบ โดยเฉพาะการใช้สมการทางคณิตศาสตร์และการใส่หน่วย และการตีความหมายโจทย์ จากการที่นักเรียนไม่สามารถตีความหมายโจทย์ได้นั้น เนื่องจากนักเรียนมีการเรียนแบบท่องจำรูปแบบของโจทย์ เมื่อให้รูปแบบที่แตกต่าง

นักเรียนไม่สามารถตีความหมายโจทย์ได้ ผู้วิจัยจึงได้แก้ปัญหานี้จากการให้นักเรียนฝึกคิดแก้โจทย์ด้วยการป้อนคำถามสั้น ๆ เช่น โจทย์ข้อนี้ถามอะไร สิ่งที่โจทย์ให้มา นำคำถามนี้ใส่ไว้ในบทเรียนของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาณี แก้วสมบัติ (2562, น. 16) กล่าวว่า การไม่สามารถตีความหมายของโจทย์ปัญหาได้ ซึ่งปัญหานี้มักเกิดจากวิธีการเรียนรู้ที่อาศัยการท่องจำเป็นหลัก นักเรียนที่มีแนวโน้มเรียนรู้โดยการจดจำรูปแบบของโจทย์ตามตัวอย่างที่ครูให้ เมื่อพบโจทย์ปัญหาที่มีโครงสร้างแตกต่างออกไปเพียงเล็กน้อย นักเรียนมักไม่สามารถแก้ไขปัญหาค้นคว้าได้ การสอบครั้งที่สอง แสดงให้เห็นพัฒนาการที่ชัดเจน นักเรียนสามารถวิเคราะห์โจทย์อย่างละเอียด ระบุสิ่งที่โจทย์ถามและกำหนดให้ รวมทั้งเลือกสมการคำนวณได้ถูกต้อง แม้ยังมีข้อผิดพลาดเล็กน้อยในขั้นตรวจสอบ ผู้วิจัยจึงได้แก้ปัญหานี้โดยการ สอนให้ใช้วิธีตรวจสอบคำตอบด้วยการแทนค่า และการสอบครั้งที่สาม นักเรียนสามารถแก้โจทย์ปัญหาได้อย่างสมบูรณ์ครบทุกขั้นตอน ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นร่วมกับกลวิธี STAR ซึ่งขั้นตรวจสอบมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด เนื่องจากเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ต้องการความละเอียดรอบคอบ นักเรียนมักพลาดในการใส่หน่วย และตรวจสอบคำตอบ

2) การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องคลื่นกลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แสดงผลสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้ตามวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ซึ่งเป็นรูปแบบที่เน้นการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ ครูมีการทบทวนก่อนเรียนจะช่วยให้ครูทราบถึงความรู้ก่อนเรียนของนักเรียนว่าเข้าใจมากน้อยเพียงใด เพื่อที่จะจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องให้เข้ากับนักเรียน มีกิจกรรมที่ช่วยสร้างความสนใจ และมีการนำสิ่งที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ กระบวนการเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เชิงรุกมากขึ้น พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อผลสัมฤทธิ์ระหว่างวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นกับกลวิธี STAR ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทรพร คล้ายสมบูรณ์ (2565, น. 145-146) กล่าวว่า ครูได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ที่มีลักษณะเป็นปัญหาแฝงอยู่ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนนำความรู้และกระบวนการที่เรียนมาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งจะไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ การเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาย่อยอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อใช้กลวิธี STAR ร่วมด้วย เป็นกลวิธีที่เน้นกระบวนการแก้ปัญหาย่อยเป็นขั้นตอน โดยประกอบด้วยขั้นตอนย่อยที่ช่วยให้นักเรียนสามารถตรวจสอบตนเองในแต่ละขั้นตอนของการแก้ปัญหา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด กลวิธีนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น การวาดภาพ หรือการเขียนสมการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งช่วยให้นักเรียนเข้าใจโจทย์ปัญหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เมื่อได้คำตอบแล้ว นักเรียนต้องตรวจสอบคำตอบที่ได้ว่าถูกต้องหรือไม่ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาทักษะการประเมินผลการทำงานของตนเอง หากนักเรียนได้รับการฝึกฝนกระบวนการเช่นนี้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จะทำให้นักเรียนมีประสบการณ์เพียงพอในการแก้ปัญหา และสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์หรือคำถามอื่น ๆ ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุไรรัตน์ สอนสีดา และคณะ (2560, น. 21-37) ที่พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาตามเทคนิคของโพลยา หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการวิจัยของ วีรดา ลิ้มปิสวัสดิ์ และคณะ (2565, น. 503-524) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับเทคนิคการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์ ผลวิจัยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเรื่องคลื่นกล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นร่วมกับกลวิธี STAR พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับกลวิธี STAR มีประสิทธิผลจริงในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ อารีรัตน์ ชะนู และคณะ (2560, น. 206-214) ที่ชี้ให้เห็นว่าการใช้กลวิธี STAR ในการจัดการเรียนรู้ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นการผสมผสานระหว่างวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้นและกลวิธี STAR จึงถือเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างชัดเจนและน่าเชื่อถือ

ข้อเสนอแนะ

1.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในงานวิจัยครั้งนี้ การแก้โจทย์ปัญหาของนักเรียนในขั้นตอนของกลวิธี STAR นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยในขั้นทบทวนคำตอบที่ต่ำ ครูควรหาแนวทางที่หลากหลายหรือเทคนิคที่น่าสนใจนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการแก้ปัญหด้วยกลวิธี STAR เพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นและควรให้เวลาในการฝึกฝนทักษะในการคำนวณ ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนมากยิ่งขึ้น

2. ในการวิจัยครั้งนี้ นักเรียนแต่ละคนมีการคิดการคำนวณวิธีการที่แตกต่างกัน ครูควรให้นักเรียนนำเสนอแลกเปลี่ยนวิธีการคิดของนักเรียนที่แตกต่าง เพื่อให้นักเรียนที่สับสนในการคำนวณมีวิธีการคิดที่หลากหลายยิ่งขึ้น

1.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์หรือการสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน เพื่อให้สามารถเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการคิด การมีส่วนร่วม และปัญหาที่นักเรียนเผชิญในแต่ละขั้นตอนของการใช้กลวิธี STAR

2. ควรมีการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับกลวิธี STAR เพื่อไปพัฒนาความสามารถในด้านอื่น ๆ เช่น การคิดแก้ปัญหา การคิดเชิงระบบ การคิดแบบนิรนัย และการคิดแบบมีวิจารณญาณ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). แผนยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2563 – 2565. โรงพิมพ์

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

- เกริก ศักดิ์สุภาพ. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกวิชาฟิสิกส์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา**, 32(1), 46-60
- จักรพันธ์ แชนโค้ว, วัฒนา รัตนพรหม และกฤษฎิ์ สงสวัสดิ์. (2564). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาฟิสิกส์ โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (7E) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. **วารสารมหาจุฬานาครพรรณ์**, 8(2), 423-440.
- จุไรรัตน์ สอนสีดา, กิตติมา พันธุ์พุกษา, เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์ และธนาวุฒิ ลาตวงษ์. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับกระบวนการแก้โจทย์ปัญหา ตามเทคนิคของโพลยา ที่มีต่อโน้ตค้นทางวิทยาศาสตร์ ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา และเจตคติต่อวิชาฟิสิกส์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal Silpakorn University**. 10(3), 21-37.
- ชลธิชา ช้างคำ, รสริน เจริญไธสง, และ พรภิรมย์ หลงทรัพย์. (2566). การจัดการเรียนการสอนด้วยกลวิธี STAR ร่วมกับเทคนิคการแบ่งกลุ่ม เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**, 13(3), 19-25
- ดารณี เกตุประกอบ. (2564). การศึกษาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการบวกและการลบโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหตามแนวคิดของโพลยาร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา]. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา. <http://ir.buu.ac.th/dspace/handle/1513/323>
- เทพศักดิ์ บุญยพันธุ์. (2555). เอกสารการเรียนรู้การทำวิจัยด้วยตนเอง. โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ธานี แก้วสมบัติ. (2562). การศึกษาข้อบกพร่องของการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาการคูณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาตอนต้น [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม]. OPAC RMU. <http://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2562/M126866>
- ปาณินยา กานอลาด. (2567). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์เรื่องแสงเชิงเรขาคณิต โดยใช้รูปแบบ SSCS ร่วมกับเทคนิค KWDL สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สารานุกรมรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. Thai Digital Collection. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=680780
- ไพศาล วรคำ. (2566). การวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 14). โรงพิมพ์ตึกสีลาการพิมพ์.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (19 สิงหาคม 2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก, หน้า 1-23

- ภัทรพร คล้ายสมบูรณ์. (2565). ผลของการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ร่วมกับกลวิธีSTAR ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา]. คลังปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา. <https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/10256>
- รัตนพร บุรณะพล และกัญญารัตน์ โคจร. (2564). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาฟิสิกส์ โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกลวิธี STAR ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 15(1), 123-136.
- ลัดดาวัลย์ จิมอาษา และ อังคณา ตุงคะสมิต. (2554). การศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น สารที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วารสารศึกษาศาสตร์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 5(1), 117-125
- วีรดา ลิ้มปัสวัสดิ์, เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์ และธนาวุฒิ ลาตวงษ์. (2565). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้รูปแบบการสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น (7E) ร่วมกับเทคนิคการแก้โจทย์ปัญหาทางฟิสิกส์. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 20(1), 503-524.
- สมนึก หงษ์ยิม. (2564). เอกสารประกอบการบรรยาย โครงการฝึกอบรม “สร้างนักวิจัยรุ่นใหม่” (ลูกไก่) รุ่นที่ 12. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. https://bri.mcu.ac.th/?page_id=11274
- สุภัทธร ทองสัจย์. (2558). การศึกษาการสอนแก้ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้กลวิธี STAR ที่มีต่อความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา และการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี]. Thai Digital Collection. https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=4599
- อารีรัตน์ ชะนู, ปิยดา โพธิ์ศรี, รุ่งอรุณ พยอมหอม, และ วราภรณ์ สุ่มมาตย์. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง โจทย์ปัญหาการวัดปริมาตร โดยการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกับกลวิธี STAR สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. วารสาร มรภ.กพ. วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี, 3(2), 206-214.
- Gaigher, E., Rogan, J.M. and Braun, M.W.H. (2007). Exploring the Development of on ceptual Understanding through Structured Problem-solving in Physics. *International Journal of Science Education*, 29(9), 1089-1110. <https://doi.org/10.1080/09500690600930972>
- Gok, T. (2015). An Investigation of Students' Performance After Peer Instruction with Stepwise Problem-Solving Strategies. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 13, 561-582

- Maccini, P., & Gagnon, J. C. (2006). **Mathematics Strategy Instruction (SI) for Middle School Students with Learning Disabilities**. The access center. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/237452177_Mathematics_Strategy_Instruction_SI_for_Middle_School_Students_with_Learning_Disabilities
- Maccini, P., & Gagnon, J. C. (2006). **Mathematics strategy instruction (SI) for middle school students with learning disabilities**. The Access Center: Improving Outcomes for All Students K-8. https://www.researchgate.net/publication/237452177_Mathematics_Strategy_Instruction_SI_for_Middle_School_Students_with_Learning_Disabilities
- Maccini, P., & Ruhl, K. L. (2000). Effects of a graduated instructional sequence on the algebraic subtraction of integers by secondary students with learning disabilities. **Education and Treatment of Children**, 23(4), 465-489.
- Ministry of Education Thailand. (2008). **Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)**. Printing House of the Agricultural Cooperatives Association of Thailand.

การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฮุกเกอร์เก่ามอญโบราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน
และคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

THE DEVELOPMENT OF OLD NYAH KUR LEARNING UNIT FOR PRACTICAL SKILLS
DEVELOPING IN FOLK PERFORMANCE AND THAI CULTURAL LOVED
CHARACTERISTIC OF 2ND YEAR OF SECONDARY SCHOOL LEVEL

นฤสรณ์ ลาภสันเทียะ¹ และ สิรินาถ จงกลกลาง²

Narueson Lapsantia¹ and Sirinat Jongkonklang²

^{1,2}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

^{1,2}Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Email: ¹nilanarueson@gmail.com, ²Sirinaj.j@nrru.ac.th

Received: June 6, 2025 Reviewed: July 24, 2025 Revised: August 31, 2025 Accepted: September 3, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างหน่วยการเรียนรู้ฮุกเกอร์เก่ามอญโบราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์พื้นบ้าน 2) ศึกษาผลการใช้หน่วยการเรียนรู้ฮุกเกอร์เก่ามอญโบราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์พื้นบ้าน ดังนี้ 2.1) ศึกษาทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์พื้นบ้าน 2.2) เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์พื้นบ้าน ก่อนเรียนและหลังเรียน 2.3) ศึกษาคุณลักษณะรักความเป็นไทย จากการเรียนหน่วยการเรียนรู้ฮุกเกอร์เก่ามอญโบราณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนบ้านไร่พัฒนา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์พื้นบ้าน และแบบสังเกตคุณลักษณะรักความเป็นไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละและสถิติการทดสอบ Wilcoxon signed test ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฮุกเกอร์เก่ามอญโบราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์พื้นบ้าน มีผลการประเมินความสอดคล้องเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ในระดับมาก ($M = 4.67$, $SD = 0.29$) และแผนการจัดการเรียนรู้ มีผลการประเมินความสอดคล้องเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.13$, $S.D. = 0.15$) หน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์พื้นบ้าน และ แบบสังเกตคุณลักษณะรักความเป็นไทย 2.1) ผลการศึกษาทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์พื้นบ้าน หน่วยการเรียนรู้ฮุกเกอร์เก่ามอญโบราณ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 3.75 คิดเป็นร้อยละ 41.67 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 7.10 คิดเป็นร้อยละ 78.89 2.2) ผลการเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์พื้นบ้าน หน่วยการเรียนรู้ฮุกเกอร์เก่ามอญโบราณ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 2.3) ผลการศึกษาคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย 7.40 คิดเป็นร้อยละ 49.33 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 12.75 คิดเป็นร้อยละ 85.00

คำสำคัญ: หน่วยการเรียนรู้, ทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์พื้นบ้าน, คุณลักษณะรักความเป็นไทย, การพัฒนา

Abstract

The purpose of this research has two main objectives. The first objective is to create an Old Nyah Kur learning unit for practical skill development in folk performance. The second is to study the outcomes of utilizing the Old Nyah Kur learning unit to build practical skills in folk performance, as follows: 1) This part examines practical skills related to folk performance. 2) The study compares the skills of folk dance before and after the learning process. 3) The study centered on Thai culture loved. The sample included 20 students from class 2/1 in the second semester of the school year 2024. The samples were selected using clustered random sampling. The research instruments comprised unit plans and lesson plans. Data was collected using evaluation forms that assessed folk performance and the Thai culture loved. The statistical data was analyzed using arithmetic mean, standard deviation, percentage, and the Wilcoxon signed test.

The research identified two main findings. The first is using the Old Nyah Kur learning unit for practical skill development, which includes learning topics, purposes, evidence, and learning design, resulting in an excellent coherence rating ($M = 4.67$, $SD = 0.29$). The consistency of lesson plans was outstanding ($M = 4.13$, $SD = 0.15$). The second result of using the Old Nyah Kur learning unit for practical skills development in folk performance and Thai cultural loved characteristics of second students discovered that. 1) The mean post-test result of studying practical skills in folk performance and the Old Nyah Kur learning unit was higher than the pre-test, which was 41.67 percent (3.75) and 78.89 percent (7.10) for the post-test. 2) The post-test score for practical skills in the Old Nyah Kur learning unit was significantly greater than the pre-test score at the significant level of 0.05. 3) The results of the Thai cultural loved characteristic of students after utilizing the Old Nyah Kur learning unit showed that the mean of the pre-test was 49.33 percent (7.40), and the post-test was 85.00 percent (12.75).

Keywords: learning unit, practical skills in folk performance, characteristic of Thai cultural appreciation, Development

บทนำ

นาฏศิลป์ เป็นศาสตร์หนึ่งในแขนงวิชาจิตรศิลป์ที่จัดเป็นศิลปะแห่งความงดงามที่มุ่งหมายให้เกิดความบันเทิงแก่จิตใจสะท้อนถึงวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต สังคมโดยมีนาฏศิลป์ในแต่ละท้องถิ่นของไทยเป็นรากเหง้าของมนุษย์บ่งบอกถึงความเป็นอารยธรรมของชนเผ่า การร่ายรำตามท้องถิ่นในภูมิภาคของไทยจัดเป็นนาฏศิลป์พื้นบ้าน (Folk Dance) กรมศิลปากรในฐานะหน่วยงานด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติ ได้นำนาฏศิลป์พื้นบ้านของชาวบ้านมาปรับเปลี่ยนให้สวยงามตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย มีเพิ่มเติมทำรำให้เป็นแบบ

ฉบับขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวก และถ่ายทอดจากการรื้อร่ำทำเพลงตามบริบทของธรรมชาติ (นฤเบศน์ รัตนาเขต และสุชีรณณ์ อามาตย์บัณฑิต. 2565, น. 365-381) การเปลี่ยนแปลงของนาฏศิลป์พื้นบ้าน เป็นการเปลี่ยนแปลงจากระดับพื้นบ้านเข้าสู่รูปแบบที่ปรับปรุงและพัฒนาขึ้นใหม่ โดยกรมศิลปากรเป็นผู้กำหนดทำร่ำอย่างมีระเบียบแบบแผน อันเนื่องมาจากความเจริญทางสังคมและความนิยมทางวัฒนธรรมสมัยใหม่ จึงมีการนำเอานาฏศิลป์พื้นบ้านมาเผยแพร่ให้เป็นที่ยอมรับในสังคมทั่วประเทศเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดสาระนาฏศิลป์ไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในสาระที่ 3 นาฏศิลป์ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่าซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้น กิจกรรมทางศิลปะสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนได้โดยตรง ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาอารมณ์และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองและแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์พัฒนา ในการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์ในด้านการฝึกปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ต้องใช้ร่างกายการเคลื่อนไหวอย่างมีลีลา มีจังหวะที่อ่อนช้อย งดงามและมีแบบแผน ซึ่งต้องอาศัยความรู้และความสามารถของผู้สอนในการถ่ายทอดความรู้และทำร่ำ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 183-184) ทักษะปฏิตินาฏศิลป์ เป็นทักษะที่แสดงออกทางร่างกาย โดยใช้คำศัพท์เบื้องต้นทางนาฏศิลป์ โดยถ่ายทอดความรู้สีกผ่านกระบวนการเคลื่อนไหวร่างกายในรูปแบบต่าง ๆ จากการฝึกหัดซ้ำจนเกิดความชำนาญในการปฏิบัติ และการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วยการวัดคุณลักษณะรักความเป็นไทยเป็นปัจจัยที่สำคัญ เพราะการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นความสำคัญในด้านความรู้และคุณธรรม ซึ่งจะต้องบูรณาการความรู้ด้านต่าง ๆ และเป็นพฤติกรรมที่แสดงความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าชื่นชมและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สืบทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทย (ลาวรรณ สกฤตกรณาอารีย์, 2560, น. 59-60) คุณลักษณะรักความเป็นไทยนั้นเกี่ยวข้องกับค่านิยมของคนในชาติที่แสดงออก การเห็นคุณค่า ความภาคภูมิใจ ความเป็นคนไทยที่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง มีความรู้ ความเข้าใจ ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าในเอกลักษณ์ที่ดีของไทย อนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาไทย ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, น. 37)

การนำหลักสูตรสู่ชั้นเรียนเป็นกระบวนการเชื่อมโยงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลด้วยการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ครูผู้สอนมีแผนการดำเนินงานสอนอย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนในการดำเนินงานทำให้สามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (กฤษณพร ดวงหะคลัง และสุนนชาติ เจริญครบุรี, 2558, น. 37) หน่วยการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะนำหลักสูตรไปสู่การเรียนการสอน โดยหน่วยการเรียนรู้ที่ดีต้องได้รับการวางแผน มีจุดเน้นความเป็นหนึ่งขององค์ประกอบของหลักสูตร และการเรียนรู้ที่ดีต้องแสดงให้เห็นถึงสัมพันธภาพของส่วนต่าง ๆ ในหลักสูตร ซึ่งองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ มีสามหัวใจหลัก คือ 1) เป้าหมายการเรียนรู้ ประกอบด้วย มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สาระสำคัญ สาระการเรียนรู้ 2) หลักฐานการเรียนรู้ ประกอบด้วย ภาระงาน/ชิ้นงาน 3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (สิรินาถ จงกลกลาง, 2564, น. 341-343) และใช้แนวคิดทักษะปฏิบัติของแอร์โรว์ เป็นการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับนำไปจัดกิจกรรม

การเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนมัธยมศึกษา โดยในการเริ่มต้นการปฏิบัติที่มีความซับซ้อนน้อย ไปสู่ระดับที่มีความซับซ้อนมาก ซึ่งการปฏิบัติตามแนวคิดของแฮร์โรว์มี 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นการเลียนแบบ ขั้นที่ 2 ขั้นการลงมือกระทำตามคำสั่ง ขั้นที่ 3 ขั้นการกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ ขั้นที่ 4 ขั้นการแสดงออก ขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ

ชัยภูมิเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน ที่ประกอบด้วยประชากรหลากหลายเชื้อชาติพันธุ์ ชาวญ้อหรือคนญ้อ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติท่ามกลางภูเขาป่าไม้ บริเวณเชิงเขาพังเหย ในอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ คนไทยเรียกว่า ชาวบน (พิพัฒน์ กระแจะจันทร์ และคณะ, 2557, น. 7-87) การละเล่นรำโทนชาวญ้อ เป็นการละเล่นเพื่อผ่อนคลาย ทำให้เกิดความสุขสนุกสนานโดยมีโทนเป็นเครื่องประกอบจังหวะ ซึ่งโทนเป็นการละเล่นพื้นบ้านของโคราช ชาวญ้ออาจจะได้รับวัฒนธรรมนี้ผ่านการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า ในการร้องรำจะทำการในลานกว้าง ๆ หรือรำใต้ถุนบ้าน มีการแต่งกายตามรูปแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวญ้อ แต่ด้วยสังคมที่พัฒนาขึ้น ทำให้วัฒนธรรมของชาวญ้อนั้นมีการปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม (ณัฐภัทร์ พิพิชกุล, 2565, น. 2-53)

จากเรื่องราวชุมชนในท้องถิ่นของอำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ มีความสอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เกี่ยวกับความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ญ้อเก่ามอญโบราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์พื้นบ้าน และส่งเสริมคุณลักษณะรักความเป็นไทยให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีคุณภาพต่อไป

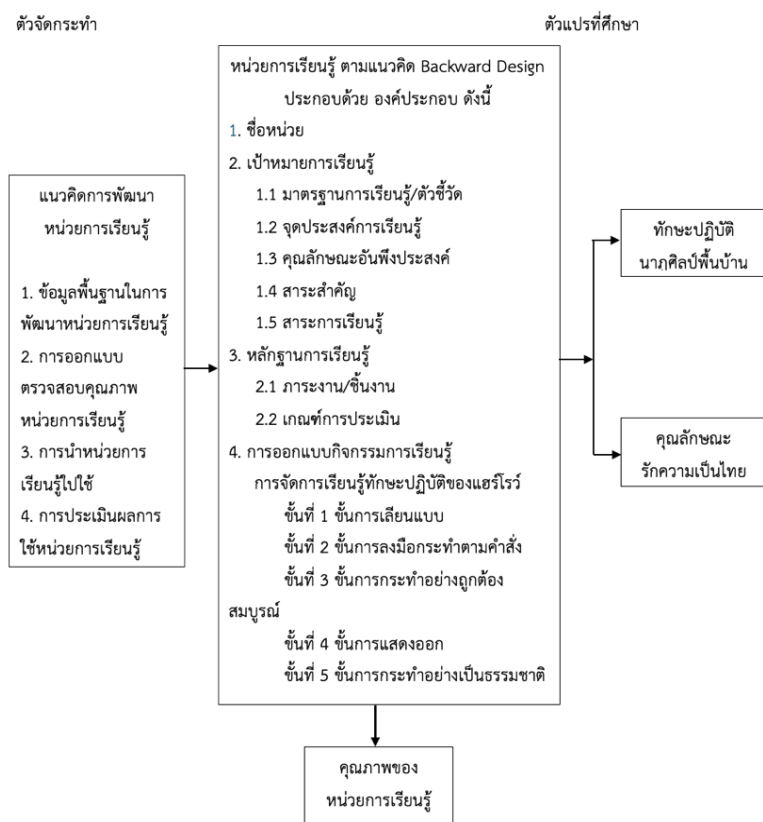
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ญ้อเก่ามอญโบราณเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติทางนาฏศิลป์พื้นบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หน่วยการเรียนรู้ญ้อเก่ามอญโบราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในประเด็น ดังนี้
 - 2.1 ศึกษาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน หน่วยการเรียนรู้ญ้อเก่ามอญโบราณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
 - 2.2 เปรียบเทียบทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน หน่วยการเรียนรู้ญ้อเก่ามอญโบราณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน
 - 2.3 ศึกษาคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการเรียนรู้จากหน่วยการเรียนรู้ญ้อเก่ามอญโบราณ

สมมุติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้ทักษะปฏิบัติของแฮร์โรว์ หน่วยการเรียนรู้ญ้อเก่ามอญโบราณ มีทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ของโรงเรียนบ้านไร่พัฒนา อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 จำนวน 40 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 โรงเรียนบ้านไร่พัฒนา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (สุ่มขั้นที่ สี่พวย, 2567, น. 32)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ฮัฏฐะเก้ามอญโบราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติ นาฏศิลป์พื้นบ้าน และคุณลักษณะรักความเป็นไทย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แผนละ 4 ชั่วโมง ซึ่งผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสม และมีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ชนิด ดังนี้

2.2.1 แบบประเมินทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน ก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นเครื่องมือการวัดแบบขั้นบันได ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงมาจากภากร เทียนทิพย์การุณย์ และสิรินาถ จงกลกลาง (2563, น. 26-40) แบ่งเป็น 3 ระดับ และใน 3 ระดับ จะแบ่งออกเป็นระดับย่อยอีก 3 ระดับ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ ระดับรับพื้นฐานทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน หน่วยการเรียนรู้ฮูลูเก๋มอญโบราณ ในภาพรวม ตอนที่ 1 มีคะแนนเต็ม 9 คะแนน แบ่งเป็น 3 ระดับย่อย ดังนี้ 1 หมายถึง ระดับต่ำสุดในขั้นปรับพื้นฐานทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน (แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดี ปานกลาง และควรปรับปรุง) 2 หมายถึง ระดับปานกลางในการปรับพื้นฐานทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน (แบ่งเป็น 3 ระดับ ดี ปานกลาง และควรปรับปรุง) 3 หมายถึง ระดับสูงสุดในการปรับพื้นฐานทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน (แบ่งเป็น 3 ระดับ ดี ปานกลาง และควรปรับปรุง)

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนรวมที่แสดงทักษะการปฏิบัติ ดังนี้

ระดับคุณภาพดี	ช่วงคะแนนรวมระหว่าง 8-9 คะแนน
ระดับคุณภาพปานกลาง	ช่วงคะแนนรวมระหว่าง 6-7 คะแนน
ระดับคุณภาพควรปรับปรุง	ช่วงคะแนนระหว่าง 3-5 คะแนน

ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านตอนที่ 2 รายทักษะย่อย ระดับที่ 1 และระดับที่ 2 มีคะแนนรวม 18 คะแนน ดังนี้

ระดับที่ 1 ประกอบด้วย 3 ระดับย่อย มีคะแนนเต็ม 9 คะแนน ดังนี้

- 1A หมายถึง ระดับต่ำสุดในระดับที่ 1 (แบ่งเป็น 3 ระดับ ดี ปานกลาง และควรปรับปรุง)
- 1B หมายถึง ระดับปานกลางในระดับที่ 1 (แบ่งเป็น 3 ระดับ ดี ปานกลาง และควรปรับปรุง)
- 1C หมายถึง ระดับสูงสุดในระดับที่ 1 (แบ่งเป็น 3 ระดับ ดี ปานกลาง และควรปรับปรุง)

ระดับที่ 2 ประกอบด้วย 3 ระดับย่อย มีคะแนนเต็ม 9 คะแนน ดังนี้

- 2A หมายถึง ระดับต่ำสุดในระดับที่ 2 (แบ่งเป็น 3 ระดับ ดี ปานกลาง และควรปรับปรุง)
- 2B หมายถึง ระดับปานกลางในระดับที่ 2 (แบ่งเป็น 3 ระดับ ดี ปานกลาง และควรปรับปรุง)
- 2C หมายถึง ระดับสูงสุดในระดับที่ 2 (แบ่งเป็น 3 ระดับ ดี ปานกลาง และควรปรับปรุง)

เกณฑ์การให้คะแนนการประเมินทักษะปฏิบัติ ดังนี้

- 1 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติได้ระดับคุณภาพควรปรับปรุงในลำดับขั้น 1, 1A, 1B, 1C, 2A, 2B, และ 2C
- 2 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติได้ระดับคุณภาพปานกลางในลำดับขั้น 1, 1A, 1B, 1C, 2A, 2B, และ 2C
- 3 คะแนน หมายถึง ปฏิบัติได้ระดับคุณภาพดีในลำดับขั้น 1, 1A, 1B, 1C, 2A, 2B, และ 2C

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนรวมที่แสดงทักษะการปฏิบัติ ดังนี้

ระดับคุณภาพดี	ช่วงคะแนนรวมระหว่าง 16-18 คะแนน
ระดับคุณภาพปานกลาง	ช่วงคะแนนรวมระหว่าง 10-15 คะแนน
ระดับคุณภาพควรปรับปรุง	ช่วงคะแนนระหว่าง 6-9 คะแนน

โดยมีผลการประเมินระดับคุณภาพแบบประเมินทักษะปฏิบัติทางศิลปะพื้นบ้าน จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 โดยมีผลการประเมินระดับคุณภาพแบบประเมินทักษะปฏิบัติทางศิลปะพื้นบ้าน จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของแบบประเมินทักษะปฏิบัติทางศิลปะพื้นบ้าน มีค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.89 จากนั้นนำแบบประเมินทักษะปฏิบัติทางศิลปะพื้นบ้านไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนจำนวน 20 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพและวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทักษะปฏิบัติทางศิลปะพื้นบ้านทั้งฉบับ โดยใช้วิธีของเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient) ได้เท่ากับ 0.71 ซึ่งเป็นที่ยอมรับได้และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2.2.2 แบบสังเกตคุณลักษณะรักความเป็นไทย ก่อนเรียนและหลังเรียน เป็นเครื่องมือการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนด้านคุณลักษณะรักความเป็นไทย จำนวน 5 ข้อ ดังนี้ 1) แสดงถึงการอนุรักษ์นาฏศิลป์พื้นบ้าน 2) แสดงถึงการอนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน 3) ถ่ายทอดความรู้นาฏศิลป์พื้นบ้านให้กับบุคคลอื่นได้อย่างภาคภูมิใจ 4) ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านให้กับบุคคลอื่นได้อย่างภาคภูมิใจ 5) สามารถถ่ายทอดทำรำนาฏศิลป์พื้นบ้านให้กับบุคคลอื่นได้อย่างภาคภูมิใจ เกณฑ์การให้คะแนนให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่ผู้วิจัยต้องการสังเกต ดังที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ดังนี้

ดีเยี่ยม (3 คะแนน) หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความดังกล่าวเป็นประจำหรือปฏิบัติมากกว่า 8 ครั้ง

ดี (2 คะแนน) หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความดังกล่าวบางครั้งหรือปฏิบัติ 5-7 ครั้ง

ผ่าน (1 คะแนน) หมายถึง นักเรียนปฏิบัติตามข้อความดังกล่าวน้อยครั้งหรือปฏิบัติ 2-4 ครั้ง

ไม่ผ่าน (0 คะแนน) หมายถึง นักเรียนไม่ปฏิบัติเลย ไม่ชัดเจนตามข้อความดังกล่าวหรือปฏิบัติ 0-1 ครั้ง

ผู้วิจัยได้นำเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.130) มาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับค่าบ่งชี้ระดับ คือ ดีเยี่ยม ดี ผ่าน และไม่ผ่าน มาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ในการตัดสินคุณภาพคะแนนรวม ผู้วิจัยจึงได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ระดับคุณภาพ ดีเยี่ยม ช่วงคะแนน 13-15 คะแนน

ระดับคุณภาพ ดี ช่วงคะแนน 9-12 คะแนน

ระดับคุณภาพ ผ่าน ช่วงคะแนน 5-8 คะแนน

ระดับคุณภาพ ไม่ผ่าน ช่วงคะแนน 1-4 คะแนน

โดยมีผลการประเมินระดับคุณภาพแบบสังเกตคุณลักษณะรักความเป็นไทย จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของแบบสังเกตคุณลักษณะรักความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 0.83 จากนั้นนำแบบสังเกตคุณลักษณะรักความเป็นไทยไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนจำนวน 20 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคุณภาพและวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตคุณลักษณะรักความเป็นไทยทั้งฉบับ โดยใช้วิธีของเพียร์สัน (Pearson correlation coefficient) ได้เท่ากับ 0.77 ซึ่งเป็นที่ยอมรับได้และนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (สมบุญรัตน์ยะ, 2545, น.190-191)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ยุทธศาสตร์เกมออบุโบราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัติ นาฏศิลป์พื้นบ้าน และคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยดำเนินการนำแบบประเมินทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน และแบบสังเกตคุณลักษณะรักความเป็นไทย หน่วยการเรียนรู้ยุทธศาสตร์เกมออบุโบราณ ประเมินทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านในภาพรวมก่อนเรียน ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

การทดลองดำเนินการที่โรงเรียนบ้านไร่พัฒนา อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วย การสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ 4 แผน แผนละ 4 ชั่วโมง ใช้ระยะเวลา 16 ชั่วโมง โดยประเมินทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านรายทักษะย่อย แผนที่ 1 ในชั่วโมงที่ 2 และในชั่วโมงที่ 4 แผนที่ 2 ในชั่วโมงที่ 6 และในชั่วโมงที่ 8 แผนที่ 3 ในชั่วโมงที่ 10 และในชั่วโมงที่ 12 และแผนที่ 4 ในชั่วโมงที่ 14 และในชั่วโมงที่ 16 เพื่อประเมินทักษะปฏิบัติในภาพรวม และนำแบบสังเกตคุณลักษณะรักความเป็นไทย สังเกตคุณลักษณะของนักเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำคะแนนที่ได้จากการปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านก่อนเรียนและหลังเรียน มาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างหน่วยการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์เกมออบุโบราณเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน และคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมของการสร้างหน่วยการเรียนรู้ยุทธศาสตร์เกมออบุโบราณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

รายการประเมิน	M	SD	ความเหมาะสม
1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้ น่าสนใจ ชัดเจนเหมาะสมสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	4.67	0.58	มากที่สุด
2. หน่วยการเรียนรู้ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.67	0.58	มากที่สุด
3. หน่วยการเรียนรู้ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.67	0.58	มากที่สุด
4. ความสอดคล้องกันของสาระสำคัญและสาระการเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	4.67	0.58	มากที่สุด

รายการประเมิน	M	SD	ความเหมาะสม
5. ความสอดคล้องกันระหว่างชื่อหน่วยการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สารการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้	4.67	0.58	มากที่สุด
6. กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ/กระบวนการ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.67	0.58	มากที่สุด
7. ภาระงานหรือชิ้นงานมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.67	0.58	มากที่สุด
8. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.67	0.58	มากที่สุด
9. ประเด็นและเกณฑ์การประเมินเหมาะสมกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด	5.00	0.00	มากที่สุด
10. กำหนดเวลาได้เหมาะสมกับกิจกรรม	4.33	0.58	มากที่สุด
รวม	4.67	0.29	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความสอดคล้องและเหมาะสมของหน่วยการเรียนรู้ยุทธศาสตร์แก่มอญโบราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน และคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อยู่ในระดับความเหมาะสมมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 4.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.29

2. ผลการใช้หน่วยการเรียนรู้ยุทธศาสตร์แก่มอญโบราณเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2.1 ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน หน่วยการเรียนรู้ยุทธศาสตร์แก่มอญโบราณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน หน่วยการเรียนรู้ยุทธศาสตร์แก่มอญ โบราณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยภาพรวม

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		ความก้าวหน้า	
	คะแนน (9)	ร้อยละ (100)	คะแนน (9)	ร้อยละ (100)	คะแนน (9)	ร้อยละ (100)
1	3	33.33	5	55.56	2	22.22
2	4	44.44	6	66.67	2	22.22
3	3	33.33	6	66.67	3	33.33
4	4	44.44	7	77.78	3	33.33
5	3	33.33	6	66.67	3	33.33

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		ความก้าวหน้า	
	คะแนน (9)	ร้อยละ (100)	คะแนน (9)	ร้อยละ (100)	คะแนน (9)	ร้อยละ (100)
6	3	33.33	8	88.89	5	55.56
7	4	44.44	7	77.78	3	33.33
8	4	44.44	8	88.89	4	44.44
9	5	55.56	6	66.67	1	11.11
10	4	44.44	8	88.89	4	44.44
11	3	33.33	9	100.00	6	66.67
12	3	33.33	8	88.89	5	55.56
13	5	55.56	7	77.78	2	22.22
14	3	33.33	8	88.89	5	55.56
15	4	44.44	9	100.00	5	55.56
16	3	33.33	7	77.78	4	44.44
17	5	55.56	8	88.89	3	33.33
18	5	55.56	6	66.67	1	11.11
19	4	44.44	7	77.78	3	33.33
20	3	33.33	6	66.67	3	33.33
<i>M</i>	3.75	41.67	7.10	78.89	3.35	37.22
<i>SD</i>	0.79	-	1.12	-	1.39	-

จากตาราง 2 พบว่า ผลการศึกษาทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน หน่วยการเรียนรู้ฮูกูรเก๋มอญโบราณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 3.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.79 คิดเป็นร้อยละ 41.67 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 7.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.12 คิดเป็นร้อยละ 78.89 ความก้าวหน้ามีค่าเฉลี่ย 3.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.39 คิดเป็นร้อยละ 37.22

2.2 การเปรียบเทียบทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน หน่วยการเรียนรู้ฮูกูรเก๋มอญโบราณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยภาพรวม ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน หน่วยการเรียนรู้ฮูกูรเก๋มอญโบราณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยภาพรวม

การทดสอบ	n	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>z</i>	<i>p</i>
ก่อนเรียน	20	3.75	0.79	3.95*	.000
หลังเรียน	20	7.10	1.12		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน หน่วยการเรียนรู้ฮักเกอร์เก๋มอญโบราณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยภาพรวม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการศึกษาคุณลักษณะรักความเป็นไทย ดังตาราง ที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ฮักเกอร์เก๋มอญโบราณ

เลขที่	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		แปลผล
	คะแนน (15)	ร้อยละ (100)	คะแนน (15)	ร้อยละ (100)	
1	6	40.00	9	60.00	ดี
2	9	60.00	14	93.33	ดีเยี่ยม
3	6	40.00	14	93.33	ดีเยี่ยม
4	7	46.67	12	80.00	ดี
5	11	73.33	12	80.00	ดี
6	7	46.67	11	73.33	ดี
7	7	46.67	14	93.33	ดีเยี่ยม
8	7	46.67	12	80.00	ดี
9	7	46.67	14	93.33	ดีเยี่ยม
10	6	40.00	13	86.67	ดี
11	10	66.67	12	80.00	ดี
12	9	60.00	12	80.00	ดี
13	6	40.00	13	86.67	ดี
14	7	46.67	14	93.33	ดีเยี่ยม
15	7	46.67	14	93.33	ดีเยี่ยม
16	7	46.67	14	93.33	ดีเยี่ยม
17	10	66.67	14	93.33	ดีเยี่ยม
18	7	46.67	12	80.00	ดีเยี่ยม
19	6	40.00	14	93.33	ดีเยี่ยม
20	6	40.00	11	73.33	ดี
M	7.40	49.33	12.75	85.00	-
SD	1.54	-	1.41	-	-

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการศึกษาคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ฮักเกอร์เก๋มอญโบราณ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย 7.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.54

คิดเป็นร้อยละ 49.33 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ย 12.75 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.41 คิดเป็นร้อยละ 85.00 คะแนนต่ำสุด 9 คะแนน แปลผลอยู่ในระดับดี คะแนนสูงสุด 14 คะแนน แปลผลอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ฮุกเกอร์เก๋มอญโบราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน และคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. หน่วยการเรียนรู้ฮุกเกอร์เก๋มอญโบราณเพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ฮุกเกอร์เก๋มอญโบราณ เป็นหน่วยการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ออกแบบตามแนวคิด Backward Design ซึ่งเป็นการออกแบบของหน่วยการเรียนรู้มาจากปัญหาของนักเรียน ประกอบด้วยในบริบทของชุมชนมีชนชาวฮุกเกอร์เป็นชาวมอญโบราณเก่าแก่ของชุมชน มีการละเล่นพื้นบ้านด้านนาฏศิลป์พื้นบ้าน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้โดยการนำนาฏศิลป์ของชุมชนมาพัฒนาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการเข้ากับชุมชน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากบริบทของท้องถิ่นในชุมชนตนเองมากขึ้นและได้พัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบ ประกอบด้วย 1) เป้าหมายการเรียนรู้ มีองค์ประกอบคือ มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สารสำคัญ สารการเรียนรู้ 2) หลักฐานการเรียนรู้มีองค์ประกอบคือ ภาระงาน/ชิ้นงาน และ 3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบ Backward Design ที่เป็นการออกแบบที่ยึดเป้าหมายการเรียนรู้แบบย้อนกลับ สอดคล้องกับสิรินาถ จงกลกลาง (2564, น. 341-343) ได้กล่าวถึงการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทำให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด และแนวคิดการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ตามลักษณะของ Skill Unit ซึ่งสอดคล้องกับ Harrow (1972) อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี (2545, น. 243-224) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของทักษะปฏิบัติไว้ว่า การลำดับการสอนปฏิบัติ ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นการเลียนแบบ ขั้นที่ให้ผู้เรียนได้สังเกตการณ์กระทำที่ต้องการให้ผู้เรียนกระทำได้ ขั้นที่ 2 ขั้นการลงมือกระทำตามคำสั่ง ขั้นที่ให้ผู้เรียนได้เห็นและสามารถบอกขั้นตอนของการกระทำที่ต้องการเรียนรู้แล้วให้ผู้เรียนลงมือทำโดยไม่มีแบบอย่างให้เห็น ขั้นที่ 3 ขั้นการกระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนจนสามารถทำสิ่งนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องมีแบบอย่างหรือมีคำสั่งนำทาง ขั้นที่ 4 ขั้นการแสดงออก เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนมากขึ้น จนสามารถกระทำสิ่งนั้นได้ถูกต้องสมบูรณ์แบบอย่างคล่องแคล่วด้วยความมั่นใจ และขั้นที่ 5 ขั้นการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถกระทำสิ่งนั้นได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับสลาวรรณ สกุลกรณาอารีย์ (2560) ได้พัฒนาหลักสูตรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่พรรณบุรีในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและรักความเป็นไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และสอดคล้องกับสุริย์พร ถึงสุข (2564) ได้พัฒนาหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง จันเสนบ้านฉัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ท้องเที่ยวเมืองสวรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย ชื่อหน่วยการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด สารการเรียนรู้ กำหนดการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลโดยใช้หน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสม

ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.18 2) การใช้หน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง จันเสนบ้านฉัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรื่องจันเสนบ้านฉัน พบว่า 2.1)นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง จันเสนบ้านฉัน มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 14.76 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.67 และค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 21.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.30 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน หน่วยการเรียนรู้ยุทธการแกมอญโบราณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้จากหน่วยการเรียนรู้ยุทธการแกมอญโบราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องด้วยก่อนเรียนในรายวิชาดนตรีนาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ22102 หน่วยการเรียนรู้ยุทธการแกมอญโบราณ พบว่า นักเรียนไม่มีทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านมาก่อน ซึ่งสะท้อนได้จากค่าเฉลี่ยการประเมินทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านในรายทักษะย่อย จากการประเมินครั้งที่ 1 นักเรียนมีทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านอยู่ในระดับควรปรับปรุง และหลังจากที่นักเรียนได้เริ่มฝึกทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้านรายทักษะย่อยพบว่านักเรียนค่อยๆ มีการพัฒนาทักษะด้านการปฏิบัติดีขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ และมีความก้าวหน้ามากในการประเมินทักษะการปฏิบัติในครั้งที่ 6 อยู่ในระดับดี จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ถึงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 และเมื่อประเมินรายทักษะย่อยครั้งที่ 2 พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านการปฏิบัติดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด และมีความก้าวหน้ามากในการประเมินครั้งที่ 6 อยู่ในระดับดีเยี่ยม จากการเรียนรู้โดยใช้ทักษะการปฏิบัติของแฮร์โรว์ โดยมีการฝึกปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน 5 ขั้น ซึ่งสอดคล้องกับจริยา อันเบา (2563) ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติฟ้อนออนซอนสาธิตบ้านแพ่ง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแนวคิดของแฮร์โรว์ ผลการวิจัย พบว่า ผลการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. คุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้ยุทธการแกมอญโบราณ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องด้วยจากการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้ด้านคุณลักษณะรักความเป็นไทย ส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีขึ้นในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่นในชุมชนของตนเอง และยังสามารถนำไปเผยแพร่ความรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติให้กับบุคคลอื่นได้ จากกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับรุ่งรัตน์ สนธิจันทร์ (2551, น. 8) ได้ให้ความหมายของคุณลักษณะรักความเป็นไทย หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนที่ได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่นจนเกิดความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าของสิ่งนั้นแล้วยอมรับในความคิด ความเชื่อของวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของลาวรรณ สุกุลกรุณาอารีย์ (2560) ได้พัฒนาหลักสูตรบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและรักความเป็นไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะรักความเป็นไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ยุทธศาสตร์เกมออบุราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน และคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการสร้างหน่วยการเรียนรู้ยุทธศาสตร์เกมออบุราณ เพื่อพัฒนาทักษะปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน และคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ควรมีการเผยแพร่ในเรื่องของการอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้กับเยาวชนในโรงเรียนและชุมชน ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่มีความสนใจ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีและรักในท้องถิ่นของตน

1.2 การเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ยุทธศาสตร์เกมออบุราณ เพื่อพัฒนาทักษะการปฏิบัตินาฏศิลป์พื้นบ้าน และคุณลักษณะรักความเป็นไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้สอนจะต้องมีการยืดหยุ่นปรับเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม และการกำหนดเวลาเพื่อให้เกิดความกระชับ หรือนำไปบูรณาการในรายวิชาอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อให้เยาวชนในท้องถิ่นเกิดความรักและความสนใจในท้องถิ่นของตนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กฤษณพร ดวงหะคลัง และ สุนนชาติ เจริญศรี. (2558). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่องมหัศจรรย์แห่งกล้วยนวล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านกง (ประชานุกูล) จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 3(3), 35-43.

จริยา อ้นบัว. (2563). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติฟ้อนออนซอนสถาบันแพง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามแนวคิดของแฮร์โรว์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. OPAC RMU.

<https://fulltext.rmu.ac.th/fulltext/2563/M128552/Unbao%20Jariya.pdf>

ณัฐปภัสร พิพิธกุล. (2565). การรำปะเรของชาวภูษกร จังหวัดชัยภูมิ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Theses and Dissertations.

<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/6305>

ทิตนา แหมมณี. (2545). รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤเบศน์ ระดาเขต และสุชิรินธ์ อามาตย์บัณฑิต. (2565). การพัฒนาทักษะปฏิบัติการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้การสอนตามแนวคิดทักษะปฏิบัติของเดวิสร่วมกับมัลติมีเดีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(9), 365–381.

นาคยา ปิลาณานนท์. (2546). *จากหลักสูตรสู่หน่วยการเรียนรู้* (พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

พิพัฒน์ กระแจะจันทร์, พนม จิตรจำนง, ประยูร มองทองกลาง, สนิท วงษ์ศรี, และ เปลี่ยน เย็นจตุรัส.

(2557). จาก “มะนิฮ์ ญฮ์กูร” (ชาวญฮ์กูร) สู่การเป็นมอญทวารวดี และกระบวนการคืนความรู้สู่ชุมชนบ้านไร่. *วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน*. 5(1), 77-87

ภากร เทียนทิพย์การุณย์ และ สิรินาถ จงกลกลาง. (2563). การศึกษาผลการเรียนรู้ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะการปฏิบัติหน่วยการเรียนรู้ ขลุ่ยบรรเลงเพลงเสนาะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารวิจัย มข. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ฉบับบัณฑิตศึกษา)*, 8(1), 26- 40.

รุ่งรัตน์ สนธิจันทร์. (2551). การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ในโรงเรียนกลุ่มสนามชัยสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ต่างกัน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. Thai Digital Collection.

https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=474439

ลารวรรณ สุกุลกรณาอารีย์. (2560). การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการท้องถิ่นสู่พรรณบุรี ในกลุ่มสาระเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างการใช้ทักษะชีวิตและรักความเป็นไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช]. คลังปัญญา มสธ. <https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/11344>

สิรินาถ จงกลกลาง. (2564). *การพัฒนาหลักสูตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สุนันท์ สีพาย. (2567). *การพัฒนาเครื่องมือรวบรวมข้อมูลการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

สุรีย์พร ถึงสุข และ สุธาทิพย์ งามนิล. (2564). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่อง จันทน์เสนบ้านฉัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*. 16(2), 73-86.

สมบุรณ์ ตันยะ. (2556). *วิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

**แนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1**
**MANAGEMENT GUIDELINE OF THE SMALL FUNDAMENTAL SCHOOL CURRICULUM
DEVELOPMENT UNDER NAKHONRACHASIMA EDUCATIONAL SERVICE OFFICE 1**

กรองทิพย์ นาควิชิต^{1*}, กิตติพงษ์ โด่งพิมาย², อิดารัตน์ สมานพันธ์³, และ วดาภรณ์ พูลผลอำนวย⁴
Krongtip Nakvichet ^{1*}, Kittipong Dongpimai², Tidarat Samanpan³, and Wadaporn Poolpholamnoey⁴

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, ²สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1,

^{3,4}คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

¹Faculty of Education, Vongchavalitkul University , ²Nakhonrachasima Educational Service Office 1,

^{3,4} Faculty of Education, Nakhonrachasima Collodge

*Corresponding author's E-mail : Krongtip.nakvichet@gmail.com

Received: August 1, 2025

Reviewed: August 25, 2025

Revised: October 4, 2025

Accepted: October 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 2) ศึกษาแนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 78 คน และ ผู้บริหารการศึกษาให้ข้อมูลเชิงคุณภาพจำนวน 13 คน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ภาพรวม เท่ากับ 0.99 และแบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตร มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 พบว่าภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย 2) แนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก ควรดำเนินงานจริงจิ่งในลักษณะการบริหารจัดการร่วมกันในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่มีบริบทใกล้เคียงกัน โรงเรียนขนาดใหญ่กว่าเป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือ ประกอบด้วยการดำเนินงานร่วมกันในการวางแผนดำเนินงานอย่างรัดกุม การจัดระบบประสานงานและผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำในการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง กำกับติดตามการดำเนินงานกระบวนการและผลลัพธ์การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพนักเรียนเป็นหลัก

คำสำคัญ: ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed to 1) examine the levels of problems in developing the basic education curriculum in small schools under the Office of the Primary Educational Service Area, Nakhon Ratchasima Area 1, and 2) explore management approaches for curriculum development in these schools. The sample consisted of 78 school administrators and teachers, and 13 educational administrators. The study employed a survey research design. The research instruments included a questionnaire on problems in curriculum development, which had an overall reliability coefficient of 0.99, and an interview form on management approaches for curriculum development, with an IOC value of 1.00.

The findings revealed that 1) the overall level of problems in developing the basic education curriculum in small schools was low, and 2) effective management approaches for curriculum development should be implemented through collaborative management among groups of small schools with similar contexts. Larger schools should serve as mentors and provide support. The collaboration should emphasize careful planning, a clear coordination system with defined responsibilities, and strong leadership from administrators to actively promote curriculum development. Systematic monitoring of implementation processes and outcomes should also be conducted, with a primary focus on enhancing student quality.

Keywords: Problem of Curriculum Development, Guideline to Curriculum Management, The Small School

บทนำ

การจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป ดำเนินการสอดคล้องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญแบบองค์รวม เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรม อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล เป็นการยกระดับการศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และมาตรา 27 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนเหมือนกันเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการศึกษาต่อ เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหลักสูตรระดับท้องถิ่น ที่สถานศึกษาพึงพัฒนาขึ้นจากการศึกษาและนำข้อมูลสภาพที่เป็นปัญหาหรือความต้องการในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของ

ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติมาจัดทำสาระของหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด (ศิวัณลักษณ์ มหาชัย และเอกราช โฆสิตพิณานเวช, 2565, น. 168 – 185)

อนึ่ง สถานศึกษาจะต้องมีการเตรียมความพร้อมอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะความรู้ในการพัฒนาหลักสูตร หรือสร้างหลักสูตร และการบริหารหลักสูตร โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่าง พลิกผัน สังคมโลกเผชิญกับภาวะที่คาดไม่ถึงในทุกระดับ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการศึกษา จัดการ เรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เท่าทันและสามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม (ศุภชัย ปทุมนากุล, 2565; อรรถพล สังขวาสี, 2565) อันสืบเนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยตรง คำนึงถึงความสอดคล้องกับ สภาพเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืนแบบองค์รวม นับจากปี พ.ศ. 2564 – 2573 ที่เน้นการเชื่อมโยงเศรษฐกิจ ชีวภาพ และเศรษฐกิจสีเขียว ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจในภาพรวม ในลักษณะการมีส่วนร่วมจากผู้มี ส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ, ม.ป.ป.) ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นรากฐานของการพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ที่เหมาะสม กับยุคสมัย มีเจตคติเชิงบวกในการเรียนรู้เรื่องราวที่เปลี่ยนแปลง มีทักษะชีวิตที่จำเป็นอย่างรอบด้าน เหมาะสมกับ บริบทสังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการสำนึกรักสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคมไทย และสังคมโลก ที่เกื้อกูลกันและกัน โดยอาศัยหลักสูตรเป็นแม่แบบในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะ หลักสูตรสถานศึกษาที่ใช้ในการพัฒนาเยาวชนไทย จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยและเหมาะสมกับยุคสมัยใน แต่ละบริบทของสถานศึกษา ชุมชน และผู้เรียน ที่ต้องอาศัยกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สมบูรณ์และเหมาะสม

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่สมบูรณ์และเป็นสากล (นิรมล ศตวุฒิ, 2543, น. 21-23) ซึ่งสามารถ พิจารณานำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในปัจจุบันได้ ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูล พื้นฐาน โดยวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้ ผู้เรียน สภาพสังคมทั้งปัจจุบันและแนวโน้มใน อนาคต รวมทั้งรวบรวมวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่เหมาะสมและทันสมัย 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่รวบรวมและวิเคราะห์ได้ในขั้นตอนแรก นำมาเป็นแนวคิดและกำหนดจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร ซึ่งเป็นการบอกคุณลักษณะของผู้เรียนที่จะจบหลักสูตรว่าควรจะมีความรู้ ทักษะ แนวคิด รวมทั้ง เจตคติ และความสามารถที่จะทำประโยชน์ต่อสังคมว่าพึงมีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง 3) การเลือกและจัดเนื้อหา และประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งจะต้องจัดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เอื้อให้ผู้เรียนบรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 4) การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เป็นข้อกำหนดในการติดตาม ความก้าวหน้า และการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) การตรวจสอบ คุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้จัดการศึกษาในสถานศึกษา เป็นขั้นตรวจสอบร่างของหลักสูตร ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น ใช้รูปแบบตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร ตรวจสอบเทียบกับลักษณะหลักสูตรที่ดี ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ หรือคณะกรรมการ หรือวิเคราะห์แต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไขร่างหลักสูตรให้ดีขึ้น ก่อนการเตรียมพร้อมที่จะนำหลักสูตรไปใช้จัดการศึกษา 6) การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรที่ผ่านการ ตรวจสอบแล้ว ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา จัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ที่มั่นใจได้ว่าจะมี การใช้หลักสูตรอย่างเหมาะสม 7) การประเมินหลักสูตร เป็นการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรทั้งหมด ประเมินหลักสูตรทั้งในภาพรวมและแยกส่วน เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงประสิทธิภาพของหลักสูตร และ

8) การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร เป็นการนำผลที่พบข้อบกพร่อง หรืออุปสรรคจากการประเมินหลักสูตร มาปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรสถานศึกษา หากพบปัญหาอุปสรรคที่เป็นประเด็นใหญ่อาจจำเป็นต้องปรับโครงสร้างหลักสูตร ซึ่งยังสอดคล้องในหลักการของหลักสูตรแกนกลาง 2551 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น, 2561) ที่เน้นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ผู้กระบวนกรจัดการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล โดยกระบวนกรพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษาข้อมูล ได้แก่ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรอบหลักสูตรท้องถิ่นบริบทและความต้องการของสถานศึกษา ผู้สร้างหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินการกำหนด วิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน กำหนดโครงสร้างหลักสูตร สถานศึกษา มีรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชาเพิ่มเติม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดเวลาเรียน ผู้กำหนด คำอธิบายรายวิชา และเกณฑ์การวัดผลประเมินผล รวมทั้งเกณฑ์การจบหลักสูตร แล้วนำเสนอหลักสูตรสถานศึกษา ต่อคณะกรรมการสถานศึกษา ก่อนใช้หลักสูตรสถานศึกษา (ระดับชั้นเรียน) จัดทำโครงสร้างรายวิชา อันเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้ครูได้ใช้เป็นแนวทางในการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ และจัดการเรียนการสอน ควบคู่กับสถานศึกษาดำเนินการวิจัยติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

กระบวนกรพัฒนาหลักสูตรและจัดการศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงแนวโน้มการจัดการศึกษาในสากล ในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต คือ จัดการศึกษาเน้นกระบวนกรจัดการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียนให้รู้กระบวนกร เรียนรู้ เรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) ภายใต้กระบวนกรจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม (Corporate Management) ให้ความสำคัญในการบริหารแบบเอกชน (Privatization) ซึ่งจะนำสู่การบรรลุเป้าหมายได้ทันการ รวมทั้งการบริหารการศึกษาโดยอาศัยหลักการตลาด (Market Oriented) มากขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น, 2561) โดยกระบวนกรจัดการศึกษาจะต้องตอบสนองมาตรฐานการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในของสถานศึกษาเป็นพื้นฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทาง วิชาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 2 กระบวนกรบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานที่ 3 กระบวนกรจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีปัญหา หลายประการ ได้แก่ งบประมาณ จำนวนครูไม่ครบชั้น ขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการศึกษา (กัญพร เอี่ยมพญา และคณะ, 2565, น. 315 - 329) ซึ่งหากมองเป็นปัญหาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้กำหนดกระบวนกรบริหารที่นำไปสู่การพัฒนาก็นับเป็นโอกาสของการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพได้ พิจารณาได้จาก 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) การยุบเลิก หรือควบรวมกับโรงเรียนใกล้เคียง 2) การจัดการเรียนรู้แบบละ ชั้นเรียน 3) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กเป็น เอกเทศ 5) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ระบบโรงเรียนเครือข่าย โดยใช้แนวทางพัฒนาคุณภาพ คือ การวางแผน การดำเนินงาน การติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน และการปรับปรุงพัฒนา โดยอาศัยความร่วมมือของผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และเครือข่าย สถานศึกษา รวมทั้งต้องค้นหานวัตกรรมพัฒนาการจัดการศึกษาสอดคล้องกับแต่ละบริบทของสถานศึกษา (ศุทธิศา ทดลา, 2565, น. 43 -55)

การศึกษาเบื้องต้นในการวิจัยแนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยพบว่ายังมีปัญหา คือ ขาดการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง เนื่องจากขาดความพร้อมในหลายมิติ เช่น ครูในสถานศึกษามีจำนวนน้อย ครูจำเป็นต้องปฏิบัติงานหลายภารกิจพร้อมกัน ในขณะที่งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยทั่วไปเป็นไปตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ อวสยา แสงทอง (2564, น. 83 - 100) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนจันทรวาส (ศุขประสารราษฎร์) พบว่า 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนจันทรวาส (ศุขประสารราษฎร์) ดำเนินการอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ การเลือกเนื้อหาสาระ การสำรวจความต้องการ การประเมินและการเลือกวิธีการประเมินผล และการกำหนดวัตถุประสงค์ 2) แนวทางพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนจันทรวาส (ศุขประสารราษฎร์) คือ 1) ด้านการสำรวจความต้องการ โดยสำรวจความต้องการจากชุมชนและผู้เรียน จัดประชุมกรรมการสถานศึกษา จัดตั้งคณะทำงานและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ 2) พัฒนาครูในการกำหนดจุดมุ่งหมายให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดย จัดอบรมครูเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน 3) การเลือกเนื้อหาสาระ โดยจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ กำหนดโครงสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม ผู้บริหารสนับสนุนหลักสูตรแบบบูรณาการ ครูจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน 4) การจัดเนื้อหาสาระ โดย จัดสาระการเรียนรู้สอดคล้องความสนใจของผู้เรียน จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่หลากหลาย 5) ด้านการเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ โดย ผู้บริหารจัดครูให้เข้าสอนตรงกับสาขาวิชาที่ครูชำนาญ และจัดอบรมครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 6) ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดย ผู้บริหารสนับสนุนให้มีการจัดให้มีสื่อการจัดการเรียนรู้ให้เพียงพอต่อความต้องการ ครูพัฒนาสื่อการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม 7) ด้านการประเมินผลและวิธีการประเมินผล โดยจัดอบรมครูเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล จัดประชุมคณะครู โดยเน้นย้ำการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง จัดตั้งคณะกรรมการวัดและประเมินผลผู้เรียนและประเมินผลการใช้หลักสูตร แล้วนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตร สรุพล พุฒคำ (2564, น. 243 - 259) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี พบว่า รูปแบบการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา คือ หลักสูตรของสถานศึกษาพัฒนามาจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกัน ปรับเนื้อหาหลักสูตรให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้ แต่ละกลุ่มสาระชี้แนะวิธีการจัดการเรียนรู้แก่ครู คณะกรรมการสถานศึกษากำกับติดตามการนำหลักสูตรไปใช้ ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาทุกสิ้นปีการศึกษา ในปีเดียวกัน กษมา ชนะวงศ์ (2564, น. 85 - 117) ได้วิจัยรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน ซึ่งมีความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด พบว่า มี 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) ปัจจัยการบริหารจัดการหลักสูตร ได้แก่ คณะกรรมการบริหารจัดการหลักสูตร ผู้บริหารและครูผู้สอน และขอบข่ายงานบริหารและจัดการหลักสูตร 2) กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร 5 ขั้นตอน คือ (1) การศึกษาบริบทของสถานศึกษาและกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารจัดการหลักสูตร (2) การวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตร (3) การนำหลักสูตรไปใช้ (4) การนิเทศ

การใช้หลักสูตร (5) การประเมินผลการใช้หลักสูตร 3) ผลลัพธ์ คือ นักเรียนมีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ คิดเป็น ทำเป็น อยู่เป็น สำหรับการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สุรัตน์ ยอดบุรี และนิคม นาคอ้าย (2565, น. 289 - 303) ได้วิจัยปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับมาก และ แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ควรดำเนินการโดย ผู้บริหารใช้กระบวนการคุณภาพ PDCA เน้น การกำกับดูแลการพัฒนาหลักสูตร สร้างความรู้ความเข้าใจแก่คณะครูในการพัฒนาหลักสูตร วิเคราะห์ผลการ ดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในปีที่ผ่านมา นำผลมาปรับปรุงการดำเนินงานบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะให้เท่าทันการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล (มาลัย วงษ์ฤทัยวัฒนา, 2562, น. 22 - 30) ที่เอื้อโอกาสให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ โดยพัฒนาระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศให้ทันสมัย พัฒนาครูและบุคลากรและครูให้มีความรู้และประสบการณ์ในการใช้ระบบ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการศึกษา ผู้บริหารสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการนี้ที่ประสิทธิภาพสูง และมีการ นิเทศกำกับติดตามการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประสิทธิผล

จะเห็นได้ว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งจำเป็นต้องจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาให้สอดคล้องความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน (อมลภา ปิ่นทอง, 2566, น. 309 - 318) ยังมีโอกาสในการพัฒนา ควรมีการศึกษาปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็กในแต่ละบริบท และศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีหลากหลาย แนวทาง โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ซึ่งเป็นเขตพื้นที่การศึกษาในเมืองนครราชสีมา มีความเจริญ มีปัจจัยเอื้อในการ จัดการศึกษารวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาซึ่งอาจแตกต่างจากโรงเรียนขนาดเล็กทั่วไป งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ ศึกษาโดยยึดหลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผล ศึกษาแนวทางบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักหน้าที่ทางการบริหาร (Functional Administration) ที่อาศัยกระบวนการบริหารจัดการ อธิบายบูรณาการกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม ควรประกอบด้วย การวางแผน ดำเนินงาน (Planning) การจัดระบบประสานงานในสถานศึกษาและกำหนดผู้รับผิดชอบ (Organizing) การใช้ ภาวะผู้นำในการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (Leading) และ การกำกับติดตามทุกขั้นตอนใน กระบวนการและผลผลิตในการพัฒนาหลักสูตร (Controlling and Monitoring) สถานศึกษาที่ต้องดำเนินการ ควบคุม สอดคล้อง สนับสนุนกันและกันไปในการบริหารทุกมิติ ทั้งทรัพยากรบุคคล (Human Resource) งบประมาณ (Financial Resource) และอาคารสถานที่ (Physical Resource) หรือที่ตั้งหน่วยงาน และข้อมูล/ สารสนเทศ (Information resource) ทุกช่วงเวลา เป็นพื้นฐานของการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ (LibreTexts Business, 2023) โดยบูรณาการกับกระบวนการพื้นฐานในการบริหารจัดการ (Rice University, 2019) ที่ผู้บริหารจำเป็นต้องชี้แนะ สนับสนุน มอบหมายงานที่สำคัญให้แก่ครูซึ่งมีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน ประมวลสู่แนวทางบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมภายใต้นโยบาย แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งส่งเสริม

ความเข้มแข็งแก่โรงเรียนขนาดเล็กในทุกส่วนงาน อาศัยการสนับสนุนจากกลุ่มโรงเรียน และหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อลดภาระและมุ่งพัฒนานักเรียนเป็นหลัก ยึดหยุ่นวิธีการตามบริบท ซึ่งยังสามารถประยุกต์สู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้ตามสภาพจริง (OBEC TV Channel, 2566)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

การวิจัยขั้นตอนที่ 1 ศึกษาระดับปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1

ประชากร คือ ผู้บริหาร และครู ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จาก 63 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1, 2566, น. 8)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร และครู ในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ด้วยวิธีคำนวณของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 42 - 43) คิดเป็น 51 โรงเรียน รวม 102 คน เก็บข้อมูลได้ 78 คน คิดเป็น ร้อยละ 76.50 ของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล แนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กที่เหมาะสม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหาร อย่างน้อย 3 ปี แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน และผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน รวม 13 คน เก็บข้อมูลได้จากผู้บริหารจำนวน 9 คน และผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาของการวิจัยครอบคลุม 2 ประเด็นสำคัญ คือ

- 1) การศึกษาปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลและหลักการพื้นฐาน รวบรวมวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่เหมาะสมและทันสมัย 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) การเลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

5) การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้จัดการศึกษา 6) การนำหลักสูตรที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปใช้จัดการเรียนการสอน 7) การประเมินหลักสูตร 8) การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

2) การศึกษาแนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ประกอบด้วย การวางแผนดำเนินงาน (Planning) การจัดระบบประสานงานในสถานศึกษาและกำหนดผู้รับผิดชอบ (Organizing) การใช้ภาวะผู้นำในการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (Leading) และการกำกับติดตามทุกขั้นตอนในกระบวนการและผลผลิตในการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา (Controlling and Monitoring) ที่ต้องดำเนินการควบคู่ สอดคล้อง สนับสนุนกันและกัน ไปในการบริหารทุกมิติ ทั้งทรัพยากรบุคคล (Human Resource) งบประมาณ (Financial Resource) และอาคารสถานที่ (Physical Resource) หรือที่ตั้งหน่วยงาน และข้อมูล/สารสนเทศ (Information resource)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ประยุกต์จาก อวีสยา แสงทอง (2564) และ นิรมล ศตวุฒิ (2543) ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน มีค่าความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence) ของข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะระหว่าง 0.60 – 1.00 ซึ่งยอมรับได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 70 - 71) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามภาพรวม เท่ากับ 0.99 ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงรายละเอียดของเครื่องมือตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คนชุดเดียวกัน มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1 ทุกรายการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับของปัญหาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1

2) วิเคราะห์แนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ สรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

1. ปัญหาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 มีผลการวิจัย ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1

ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก		ค่าเฉลี่ย และแปลผล		
		M	SD	แปลผล
1. การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน				
1.1	การวิเคราะห์ปรัชญาการศึกษา จิตวิทยาการเรียนรู้	2.46	0.90	น้อย
1.2	การวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	2.22	1.08	น้อย
1.3	การวิเคราะห์สภาพสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคต	2.55	1.24	ปาน กลาง
1.4	การวิเคราะห์แนวโน้มการจัดการศึกษาในอนาคตที่เหมาะสมกับ สถานศึกษา	2.55	1.08	ปาน กลาง
1.5	การวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่เหมาะสมและทันสมัยอย่างจริงจัง	2.41	1.16	น้อย
1.6	การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	2.12	1.03	น้อย
	รวม	2.39	1.13	น้อย
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร				
2.1	การเลือกใช้ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	2.00	1.05	น้อย
2.2	การกำหนดแนวคิดและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ในการ พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ และคุณลักษณะให้สอดคล้องหลักสูตร แกนกลางฯ ที่ทันสมัย	2.14	1.10	น้อย
2.3	การกำหนดแนวคิดและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในการพัฒนาผู้เรียนให้มี ทักษะ หรือสมรรถนะต่าง ๆ สอดคล้องหลักสูตรแกนกลางฯ ที่ทันสมัย	2.10	1.00	น้อย
2.4	การกำหนดคุณลักษณะด้านเจตคติของผู้เรียนในการทำประโยชน์ต่อ สังคมที่ทันสมัย	2.18	1.07	น้อย
	รวม	2.14	1.02	น้อย
3. การเลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้				
3.1	การศึกษาและวิเคราะห์เพื่อจัดเนื้อหาในกลุ่มสาระต่าง ๆ สำหรับนักเรียน ตามสภาพจริงของบริบทสถานศึกษา	2.06	1.01	น้อย
3.2	การเลือกและจัดเนื้อหาสาระ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และเอื้อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	2.30	1.05	น้อย
3.3	การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร และเอื้อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	2.23	1.01	น้อย

ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก		ค่าเฉลี่ย และแปลผล		
		M	SD	แปลผล
3.4	การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน	2.26	1.07	น้อย
3.5	การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต	2.19	0.99	น้อย
3.6	การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก สังคม และเทคโนโลยี	2.25	1.11	น้อย
3.7	การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความต้องการของสังคมและชุมชน	2.31	1.01	น้อย
	รวม	2.23	1.03	น้อย
4. การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน				
4.1	องค์ความรู้ในการวางแผน และกำหนดวิธีการในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	2.21	1.03	น้อย
4.2	ประสบการณ์ในการกำหนดวิธีการในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	2.21	0.98	น้อย
4.3	ความตระหนักในความสำคัญของการกำหนดวิธีการในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	2.17	1.01	น้อย
4.4	การติดตามความก้าวหน้าด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา	2.10	0.93	น้อย
4.5	การติดตามการเปลี่ยนแปลงด้านคุณลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียนอย่างจริงจังเพื่อเทียบกับคุณภาพผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา	2.03	0.89	น้อย
4.6	การติดตามการเปลี่ยนแปลงด้านสมรรถนะต่าง ๆ ของผู้เรียนอย่างจริงจังเพื่อเทียบกับคุณภาพของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา	2.15	0.95	น้อย
4.7	การประมวลผลการใช้หลักสูตรในปีการศึกษาก่อนหน้า เพื่อนำข้อสรุปมาปรับปรุงกระบวนการพัฒนาผู้เรียน	2.22	1.06	น้อย
	รวม	2.16	0.98	น้อย
5. การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและปรับแก้ก่อนนำไปใช้				
5.1	ความจริงจังในการตรวจสอบคุณภาพ(ร่าง)หลักสูตรสถานศึกษา เทียบกับลักษณะหลักสูตรที่ดี โดยผู้บริหาร และครู ก่อนนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนรู้	2.14	1.05	น้อย
5.2	ความตระหนักในการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษาก่อนนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้	2.14	1.05	น้อย

ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก		ค่าเฉลี่ย และแปลผล		
		M	SD	แปลผล
5.3	การตรวจสอบคุณภาพ (ร่าง) หลักสูตรสถานศึกษา เทียบกับลักษณะหลักสูตรที่ดี โดยคณะกรรมการสถานศึกษา ก่อนนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนรู้	2.15	1.15	น้อย
5.4	การตรวจสอบคุณภาพ(ร่าง)หลักสูตรสถานศึกษา เทียบกับลักษณะหลักสูตรที่ดี โดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนรู้	2.21	1.09	น้อย
5.5	การประมวลผลข้อเสนอแนะในการปรับปรุง หลักสูตรสถานศึกษาให้ดีขึ้น เพื่อให้พร้อมที่จะนำหลักสูตรไปใช้	2.19	1.09	น้อย
5.6	การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรสถานศึกษา ให้ดีขึ้น ตามข้อเสนอแนะ ก่อนเตรียมพร้อมที่จะนำหลักสูตรไปใช้	2.05	1.04	น้อย
5.7	การเตรียมความพร้อมที่จะนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้จัดการเรียนรู้แต่ ละภาคเรียน ให้เกิดประสิทธิผล	2.08	1.04	น้อย
	รวม	2.14	1.05	น้อย
6. การนำหลักสูตรไปใช้				
6.1	การนำหลักสูตรสถานศึกษาที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม	1.94	0.94	น้อย
6.2	การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวม ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร	2.00	0.92	น้อย
6.3	การจัดครูผู้สอนที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา	2.44	1.25	น้อย
6.4	ความจริงจังในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	2.26	1.09	น้อย
	รวม	2.13	1.07	น้อย
7. การประเมินหลักสูตร				
7.1	ความตระหนักในการประเมินปัจจัยนำเข้าได้แก่ ปรัชญาการศึกษาในยุคปัจจุบัน ครู นักเรียน และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ ใน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	2.33	1.00	น้อย
7.2	การประเมินกระบวนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพ	2.18	1.00	น้อย
7.3	การนำผลการประเมินหลักสูตรมาปรับปรุงประสิทธิภาพของหลักสูตรใน ทุกปีการศึกษา	2.10	0.94	น้อย

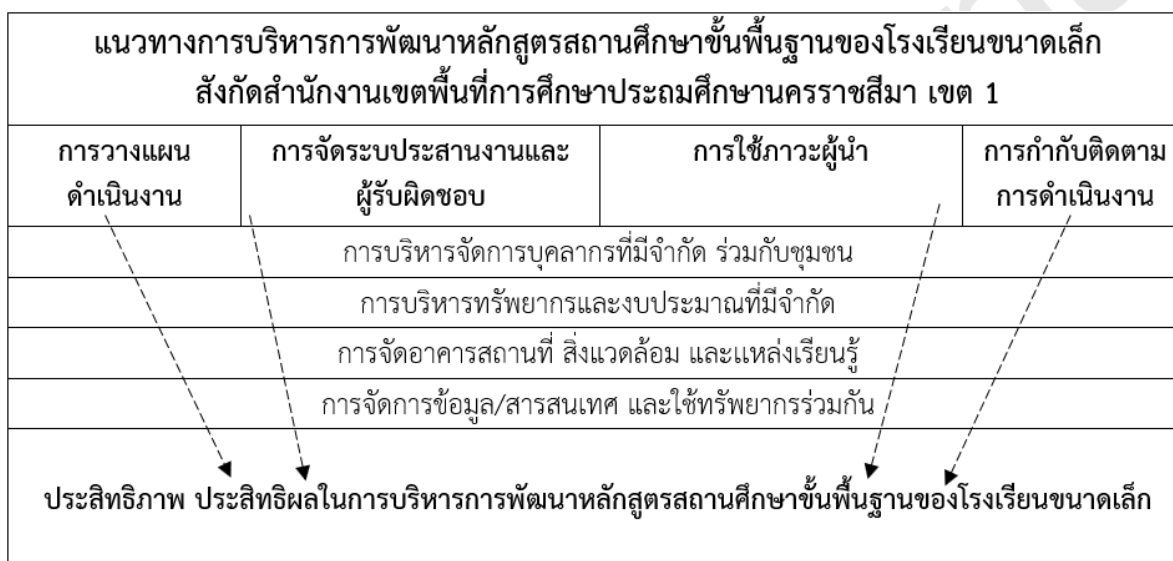
ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก		ค่าเฉลี่ย และแปลผล		
		M	SD	แปลผล
7.4	การพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา	2.05	0.92	น้อย
7.5	การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนระหว่างการดำเนินงานหลักสูตรในแต่ละภาคเรียน	2.06	0.99	น้อย
7.6	การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาในภาพรวมเมื่อสิ้นภาคเรียน และสิ้นปีการศึกษา	2.00	0.92	น้อย
	รวม	2.12	0.95	น้อย
8. การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร				
8.1	ความจริงจังในการกำหนดนโยบายเพื่อการศึกษาวิจัยสู่การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร	2.28	1.04	น้อย
8.2	ความยากลำบากในการปรับโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา	2.17	1.10	น้อย
8.3	การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นประเด็นสำคัญ	2.24	1.07	น้อย
8.4	การแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	2.17	1.10	น้อย
8.5	การนำข้อบกพร่องที่พบจากการใช้หลักสูตรและประเมินหลักสูตรสถานศึกษามาปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร	2.18	1.02	น้อย
	รวม	2.21	1.06	น้อย
	ภาพรวม	2.18	1.04	น้อย

จากตาราง 1 ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($M = 2.18, SD = 1.04$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านล้วนมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย คือ 1) การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลและหลักการพื้นฐาน รวบรวมวิเคราะห์เนื้อหาความรู้ที่เหมาะสมและทันสมัย 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) การเลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 5) การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้จัดการศึกษา 6) การนำหลักสูตรที่ผ่านการตรวจสอบแล้วไปใช้จัดการเรียนการสอน 7) การประเมินหลักสูตร 8) การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ($M = 2.3, SD = 1.13; M = 2.14, SD = 1.02; M = 2.23, SD = 1.03; M = 2.16, SD = 0.98; M = 2.14, SD = 1.05; M = 2.13, SD = 1.07; M = 2.12, SD = 0.95; M = 2.18, SD = 1.06$)

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยทั้งภาพรวมและรายด้าน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งภาพรวมและรายด้านมีค่ามากกว่า 1 แสดงถึงการกระจายของข้อมูล จึงพิจารณาค่าร้อยละของคะแนนการตอบแบบสอบถามปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กเพิ่มเติม พบว่า มีข้อคำถาม ที่ตอบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด มีค่าระหว่าง ร้อยละ 29.00 – 48.8 และมีข้อคำถาม ที่ตอบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด มีค่าระหว่าง ร้อยละ 7.7 -21.8

2. แนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1

แนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ในภาพรวม คือ การดำเนินงานจริงจังในลักษณะการบริหารจัดการร่วมกันในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่มีบริบทใกล้เคียงกัน โรงเรียนขนาดใหญ่กว่าเป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพนักเรียนเป็นหลัก ประกอบด้วยการทำงานต่าง ๆ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 แนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1

จากภาพประกอบ 1 แนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 อธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

2.1 การวางแผนดำเนินงาน ควรดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน โดยศึกษาบริบท ความต้องการของทุกฝ่าย อาศัยภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกในการพัฒนารอบด้าน สู่การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้กรอบนโยบายของส่วนกลาง กำหนดจุดหมายมุ่งสร้างจุดเด่นและผลลัพธ์ที่แตกต่างจากเดิมในแต่ละปีการศึกษา กำหนดภารกิจ มาตรฐานการเรียนรู้ จัดลำดับขั้นตอนการทำงาน การใช้ทรัพยากรและงบประมาณที่มีจำกัด จัดหางบประมาณเพิ่มเติม โดยกำหนดบุคคลที่ร่วมรับผิดชอบ การจัดหาอาคารสถานที่ การจัดการข้อมูล/สารสนเทศ ระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินการ เพื่อให้สามารถปรับปรุงหลักสูตรได้อย่างต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ มีการนิเทศติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล สู่เป้าหมายการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเต็มศักยภาพ

2.2 การจัดระบบประสานงานและผู้รับผิดชอบ สามารถดำเนินงานตามหลักการของหน่วยงาน ส่วนกลางในระดับเขตพื้นที่เอื้อต่อการวางแผนและสนับสนุนให้โรงเรียนขนาดเล็กทำงานร่วมกันอยู่แล้ว สถานศึกษาจำเป็นต้องบริหารจัดการบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่งตั้งหัวหน้างานให้ครบทั้ง 4 ฝ่าย โดยหัวหน้างานฝ่ายวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษาต้องร่วมทำความเข้าใจขอบเขตและวิธีการดำเนินงาน พิจารณากำหนดผู้รับผิดชอบ ประสานทรัพยากร วัสดุและสิ่งแวดลอม การใช้ข้อมูล/สารสนเทศ ให้เหมาะสมกับ ความสามารถและความถนัดของคณะครูที่ร่วมเป็นทีมวิชาการ เชิญชุมชนเข้ามีส่วนร่วม โดยประสานงาน ร่วมกับ กลุ่มโรงเรียน หรือ โรงเรียนขนาดเล็กด้วยกัน เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมถึงการขอความร่วมมือจาก โรงเรียนขนาดใหญ่ใกล้เคียงและชุมชน

2.3 การใช้ภาวะผู้นำในการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดย ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำเป็นต้องแสดงความเป็นผู้นำทุกด้านโดยเฉพาะด้านวิชาการ เป็นนักประสานในการพัฒนาหลักสูตร นำการใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการจัดการศึกษา สร้างทีมครู สร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สื่อสารแบบสร้างสรรค์ ส่งเสริม สร้างขวัญกำลังใจแก่ครู สร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน เสริมสร้างการพัฒนา ทักษะและความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ขับเคลื่อนกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของ สถานศึกษา และสร้างจุดเด่นโรงเรียน พัฒนาครูทุกคนในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อ การใช้ เทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการใช้แหล่งเรียนรู้ จึงจะบริหารจัดการการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้

2.4 การกำกับติดตามการดำเนินงาน ควรดำเนินงาน โดยติดตามกระบวนการและผลลัพธ์การพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรที่มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ภายใต้กรอบของหลักสูตรแกนกลาง กำกับติดตาม กระบวนการและผลการใช้หลักสูตร เพื่อหาจุดบกพร่อง ที่จะพัฒนาเพิ่มเติม วิเคราะห์ตลอดกระบวนการแบบมีส่วนร่วมในระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับอำเภอ ระดับเขต พื้นที่การศึกษา อาศัยการจัดภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานรัฐ เอกชนและชุมชนในการบริหารจัดการรอบด้าน รับฟังความคิดเห็นจากนักเรียนและผู้ปกครอง ร่วมกันวิเคราะห์ตรวจสอบประเมินผลระหว่างใช้หลักสูตร สถานศึกษา กำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนสำหรับการประเมินความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของทั้งนักเรียนและการ พัฒนาหลักสูตร ร่วมกันวิเคราะห์ผลกระทบของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น จัดประชุมประเมินผลเป็นระยะ ระหว่างผู้บริหารและครูเพื่อประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลา เช่น ทุกเดือน หรือทุกภาคเรียน เพื่อหารือเกี่ยวกับความก้าวหน้าและปัญหาที่เกิดขึ้น ใช้เครื่องมือในการกำกับติดตามความก้าวหน้า เช่น แผนภูมิและกราฟ เพื่อแสดงข้อมูลทั้งความก้าวหน้าของนักเรียน และประสิทธิภาพของหลักสูตรอย่างรอบด้าน ร่วมกันแก้ไขปัญหาทันต่วงทีตลอดช่วงก่อน ระหว่าง และหลังดำเนินงาน แล้วเผยแพร่ให้ทุกคนในทีมได้รับ ทราบ เมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษา สร้างระบบการให้ข้อเสนอแนะที่เปิดกว้างให้กับครูและนักเรียน เพื่อให้ สามารถเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยเกณฑ์การประเมินของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 มีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 มีผลการวิจัยที่พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาทางด้าน คือ 1) การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน 2) การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) การเลือกและจัดเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ 4) การกำหนดแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 5) การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและปรับแก้ก่อนนำไปใช้ 6) การนำหลักสูตรไปใช้ 7) การประเมินหลักสูตร 8) การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ล้วนอยู่ในระดับน้อย อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและครูโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานมานาน ย้ายมาจากโรงเรียนในพื้นที่ส่วนนอกเข้ามาอยู่ในเขตเมืองนครราชสีมา ประกอบกับมีการจัดกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กในการจัดการศึกษาาร่วมกันในทุกภารกิจ เพื่อดำเนินงานบรรลุตามนโยบายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มอบให้โรงเรียนจัดทำนวัตกรรมทางการศึกษา อันรวมถึงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งแก่โรงเรียนขนาดเล็กในทุกส่วนงาน ทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งไม่สอดคล้องกับ งานวิจัยของ สุรัตน์ ยอดบุรี และนิคม นาคอ้าย (2565, น. 289 - 303) ที่ได้วิจัยปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับมาก และไม่สอดคล้องกับ งานวิจัยของ พัทธมน สระแก้ว และคณะ (2560, น. 1540 - 1548) ที่ได้วิจัยปัญหาและแนวทางแก้ปัญหการบริหารวิชาการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 32 พบว่า ปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก หลักสูตรสถานศึกษากับหลักสูตรแกนกลางไม่เชื่อมโยงกัน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเป็นการศึกษาในต่างบริบทกัน

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก รายงานและรายชื่อ พบว่า มีข้อคำถาม ที่ตอบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด มีค่าระหว่างร้อยละ 29 - 48.8 และมีข้อคำถามที่ตอบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด มีค่าระหว่าง ร้อยละ 7.7 - 21.8 เป็นการบ่งชี้การกระจายของข้อมูล อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กมีบริบทที่เอื้อต่อการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรที่แตกต่างกัน อีกทั้งอาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการโอนย้ายบ่อย การย้ายเข้าปฏิบัติงานในเขตเมืองเป็นช่องทางของการเติบโตในตำแหน่งงาน ทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนไม่ต่อเนื่อง แม้ว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ก็ยังปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาส่วนหนึ่งอยู่ในระดับปานกลางมาก และมากที่สุด ผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับ สุรัตน์ ยอดบุรี และนิคม นาคอ้าย (2565, น. 289 - 303) ที่ได้วิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก อยู่ในระดับมาก และที่ ภัฏพร เอี่ยมพญา และคณะ (2565, น. 315 - 329) สรุปว่าโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีปัญหามากหลายประการ ได้แก่ งบประมาณ จำนวนครูไม่ครบชั้น ขาดอุปกรณ์และเทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยการมี

ส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน แสดงว่า การดำเนินเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนหนึ่ง ยังควรได้รับการพัฒนาตามการศึกษาแนวทางบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2. แนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ในภาพรวม คือ การดำเนินงานจริงจังใน ลักษณะการบริหารจัดการร่วมกันในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่มีบริบทใกล้เคียงกัน โรงเรียนขนาดใหญ่กว่าเป็นที่ปรึกษาและให้ความช่วยเหลือ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพนักเรียนเป็นหลัก เป็นไปตามแนวทางการบริหารจัดการ โรงเรียนขนาดเล็ก ที่ควรส่งเสริมความเข้มแข็งแก่โรงเรียนขนาดเล็กในทุกส่วนงาน อาศัยการสนับสนุนจาก กลุ่มโรงเรียน และหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อลดภาระและมุ่งพัฒนาคุณภาพนักเรียนเป็นหลัก ยึดหยุ่นวิธีการตาม บริบท ดังที่ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI : Thailand Development Research Institute, 2558, pp 7 – 11 อ้างถึงใน กัญพร เอี่ยมพญา และคณะ, 2565 น. 315 - 329) เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา โรงเรียนขนาดเล็ก โดยการรวมกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก สร้างเครือข่ายในการจัดการศึกษา ใช้ทรัพยากรร่วมกัน จัดให้มีโรงเรียนพี่เลี้ยง และจัดสรร แบ่งงานกันทำ และที่ อมลภา ปิ่นทอง (2566, น. 309 – 318) ได้วิจัย แนวทางบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1 เสนอแนวทางการบริหารวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็กว่า ให้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องความต้องการ ของชุมชนและท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาแนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ด้านต่าง ๆ อภิปรายได้ดังนี้

2.1 การวางแผนดำเนินงาน ควรดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการ การศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน โดยศึกษาบริบท ความต้องการของทุกฝ่าย อาศัยภาคีเครือข่ายทั้ง ภายในและภายนอกในการพัฒนารอบด้าน สู่การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ กรอบนโยบายของส่วนกลาง กำหนดจุดหมายมุ่งสร้างจุดเด่นและผลลัพธ์ที่แตกต่างจากเดิมในแต่ละปี การศึกษา กำหนดภารกิจ มาตรฐานการเรียนรู้ จัดลำดับขั้นตอนการทำงาน การใช้ทรัพยากรและงบประมาณ ที่มีจำกัด จัดหางบประมาณเพิ่มเติม โดยกำหนดบุคคลที่ร่วมรับผิดชอบ การจัดอาคารสถานที่ การจัดการ ข้อมูล/สารสนเทศ ระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินการ เพื่อให้สามารถปรับปรุงหลักสูตรได้อย่าง ต่อเนื่อง มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ มีการนิเทศติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล สู่เป้าหมายการพัฒนา ศักยภาพของผู้เรียนเต็มศักยภาพ สอดคล้องกับที่ สุรินทร์ มั่นประสงค์ เสนอไว้ (OBEC Channel, 7 ธันวาคม 2566) รวมทั้ง สุรัตน์ ยอดบุรี และนิคม นาคอ้าย (2565, น. 289 - 303) ที่ได้วิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาการ บริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ควรดำเนินการโดย ผู้บริหารใช้กระบวนการวางแผนบริหาร หลักสูตรสถานศึกษา โดย วิเคราะห์ผลการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาในปีที่ผ่านมา เตรียมการ สร้างความตระหนักแก่ครูในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.2 การจัดระบบประสานงานและผู้รับผิดชอบ สามารถดำเนินงานตามหลักการของหน่วยงาน ส่วนกลางในระดับเขตพื้นที่เอื้อต่อการวางแผนและสนับสนุนให้โรงเรียนขนาดเล็กทำงานร่วมกันอยู่แล้ว สถานศึกษาจำเป็นต้องบริหารจัดการบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่งตั้งหัวหน้างานให้ครบทั้ง 4 ฝ่าย โดย

หัวหน้างานฝ่ายวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษาต้องร่วมทำความเข้าใจขอบเขตและวิธีการดำเนินงาน พิจารณากำหนดผู้รับผิดชอบ ประสานทรัพยากร วัสดุและสิ่งแวดล้อม การใช้ข้อมูล/สารสนเทศ ให้เหมาะสมกับ ความสามารถและความถนัดของคณะครูที่ร่วมเป็นทีมวิชาการ เชิญชุมชนเข้ามีส่วนร่วม โดยประสานงาน ร่วมกับ กลุ่มโรงเรียน หรือ โรงเรียนขนาดเล็กด้วยกัน เพื่อใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมถึงการขอความร่วมมือจาก โรงเรียนขนาดใหญ่ใกล้เคียงและชุมชน ดังที่ สุรัตน์ ยอดบุรี และนิคม นาคอ้าย (2565, น. 289 - 303) ที่ได้ วิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ควรดำเนินการโดย ผู้บริหาร สร้างความรู้ความเข้าใจแก่คณะครูในการพัฒนาหลักสูตร และที่ มาลัย วงษ์ฤทัยวัฒนา (2562, น. 22 - 30) เสนอแนวทางบริหารโรงเรียนขนาดเล็กยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศ ว่าควรพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้ ทันสมัย พัฒนครูและบุคลากรให้มีความรู้และประสบการณ์ในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัด การศึกษาสู่การทำงานร่วมกันเป็นทีม

2.3 การใช้ภาวะผู้นำในการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดย ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก จำเป็นต้องแสดงความเป็นผู้นำทุกด้านโดยเฉพาะด้านวิชาการ เป็นนักประสานในการพัฒนาหลักสูตร นำการ ใช้เทคโนโลยีส่งเสริมการจัดการศึกษา สร้างทีมครู สร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน สื่อสารแบบสร้างสรรค์ ส่งเสริม สร้างขวัญกำลังใจแก่ครู สร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน เสริมสร้างการพัฒนา ทักษะและความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ขับเคลื่อนกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับบริบทของ สถานศึกษา และสร้างจุดเด่นโรงเรียน พัฒนครูทุกคนในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาสื่อ การใช้ เทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการใช้แหล่งเรียนรู้ จึงจะบริหารจัดการการพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้ ดังที่ สัจจะพร วิริยะจรรยา และคณะ (2559, น. 241 - 252) ได้วิจัยการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครราชสีมา พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กมีความสำคัญ ในการ พัฒนาหลักสูตร บริหารจัดการหลักสูตร นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล

2.4 การกำกับติดตามการดำเนินงาน ควรดำเนินงาน โดย ติดตามกระบวนการและผลลัพธ์การพัฒนา หลักสูตรสถานศึกษาทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตรที่มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ภายใต้อำนาจของหลักสูตรแกนกลาง กำกับติดตาม กระบวนการและผลการใช้หลักสูตร เพื่อหาจุดบกพร่อง ที่จะพัฒนาเพิ่มเติม วิเคราะห์ตลอดกระบวนการแบบมีส่วนร่วมในระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับอำเภอ ระดับเขต พื้นที่การศึกษา อาศัยการจัดภาคีเครือข่ายทั้งหน่วยงานรัฐ เอกชนและชุมชนในการบริหารจัดการรอบด้าน รับฟังความคิดเห็นจากนักเรียนและผู้ปกครอง ร่วมกันวิเคราะห์ตรวจสอบประเมินผลระหว่างใช้หลักสูตร สถานศึกษา กำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนสำหรับการประเมินความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของทั้งนักเรียนและการ พัฒนาหลักสูตร วิเคราะห์ผลกระทบของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นร่วมกัน จัดประชุมประเมินผลเป็นระยะ ระหว่างผู้บริหารและครูเพื่อประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลา เช่น ทุกเดือน หรือทุกภาคเรียน เพื่อหาหรือเกี่ยวกับความก้าวหน้าและปัญหาที่เกิดขึ้น ใช้เครื่องมือในการกำกับติดตามความก้าวหน้า เช่น แผนภูมิและกราฟ เพื่อแสดงข้อมูลทั้งความก้าวหน้าของนักเรียน และประสิทธิภาพของหลักสูตรอย่างรอบด้าน ร่วมกันแก้ไขปัญหาทันทีที่พบเจอที่ตลอดช่วง ทั้งก่อน ระหว่างและหลังดำเนินงาน แล้วเผยแพร่ให้ทุกคนในทีมงาน

ได้รับทราบ เมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษา สร้างระบบการให้ข้อเสนอแนะที่เปิดกว้างให้กับครูและนักเรียน เพื่อให้สามารถเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยเกณฑ์การประเมินของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สอดคล้องกับ สุรัตน์ ยอดบุรี และนิคม นาคอ้าย (2565, น. 289 - 303) ที่ได้วิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ควรดำเนินการโดย ผู้บริหารเน้นการกำกับดูแลและติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และที่ มาลัย วงษ์ฤทัยวัฒนา (2562, น. 22 - 30) เสนอแนวทางบริหารโรงเรียนขนาดเล็กยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศ ว่าควรมีการนิเทศกำกับติดตามการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

(1) จากผลการวิจัยที่พบว่าบางสถานศึกษายังมีปัญหาการดำเนินงานพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลางถึงมากที่สุด ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษาควรกำกับดูแลการส่งมอบงานจากผู้บริหารชุดเดิมแก่ผู้บริหารชุดใหม่ หรือ สนับสนุนให้สถานศึกษาที่มีผู้บริหารย้ายมาใหม่ให้เพิ่มความจริงจังในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยอาศัยความร่วมมือกับกลุ่มโรงเรียน หรือขอข้อเสนอแนะจากผู้บริหารโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่า

(2) จากผลการวิจัยที่พบว่าแนวทางการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็ก ควรดำเนินงานตามนโยบายที่มีอยู่แล้ว ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษาจึงควรกำกับและติดตามดูแลในทุกขั้นตอนกระบวนการบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างจริงจัง

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

(1) ควรวิจัยประสิทธิผลการดำเนินบริหารการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กรายโรงเรียน หรือรายกลุ่มโรงเรียน

(2) ควรวิจัยประสิทธิผลของการพัฒนานักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กรายโรงเรียน ทุกปีการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กษมา ชนะวงศ์. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนโรงเรียนเอกชน [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. NU Intellectual Repository. <http://nuir.lib.nu.ac.th/dspace/handle/123456789/4055>.
- กัญพร เอี่ยมพญา, นิวัตต์ น้อยมณี, พรทิพย์ อ้นเกษม, อภิชาติ อนุกุลเวช และดาวประกาย ระโส. (2565). โรงเรียนขนาดเล็ก ปัญหาที่ต้องตัดสินใจ .วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 23(1), 315 – 329.
- นิรมล ศตวุฒิ. (2543). การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development). ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. สุวีริยาสาส์น.

- พัชฌณ สระแก้ว, ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และ สุรัชย์ ปิยานุกูล. (2560). ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารวิชาการ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 32. ใน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติและนานาชาติ 2560 (น. 1540 – 1548).
- มาลัย วงษ์ฤทัยวัฒนา. (2562). แนวทางบริหารโรงเรียนขนาดเล็กยุคดิจิทัลสู่ความเป็นเลิศของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 24(1), 22 – 30.
- ศิวะลักษณ์ มหาชัย และเอกราช โฆจิตพิมานเวช. (2565). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 5(2), 168 – 185. <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/1905>
- ศุติศา ทดลา. (2565). โรงเรียนขนาดเล็ก: ปัญหาหรือโอกาสของการจัดการศึกษา. ครุศาสตร์สาร, 17(2), 43 -55.
- ศุภชัย ปทุมนากุล. (2565). การพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อชุมชนที่ยั่งยืน (บรรยายพิเศษ). การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 10 และระดับนานาชาติครั้งที่ 8 (NEUNIC 2022). วันอาทิตย์ที่ 28 พฤษภาคม 2566. ณ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือผ่านระบบ Metaverse Online.
- สัจจะพร วิริยะจรรยา, สรรณี ดีปุ่ และสมเกียรติ ทานอก. (2559) การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 11(1), 241 – 252.
- สุรพล พุ่มคำ. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 7(1), 243 – 259.
- สุรัตน์ ยอดบุรี และนิคม นาคอ้าย (2565) การศึกษาปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำเภองาว เพชร เขต 1. Journal of Roi Keansarn Academi. 7(1), 289 – 303.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1. (2566). สารสนเทศทางการศึกษาปีการศึกษา 2566 เอกสารลำดับที่ 7/2566. กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.). (ม.ป.ป.). โมเดลเศรษฐกิจบีจีจี. สอวช. สืบค้นเมื่อวันที่ 21 มกราคม 2567 จาก <https://www.nxpo.or.th/th/bcg-economy/>

อมลภา ปิ่นทอง. (2566). แนวทางบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 24(1), 309 – 318.

อรรถพล สังขวาสี. (3 พฤศจิกายน 2565). ปลัด ศธ.ชี้เข้ายุค BANI WORLD รวมความปั่นป่วนไว้มรดก

กระเทยการศึกษาโดยตรง มอบนโยบายรับมือ อุดเรียนรู้ถดถอย. ไทยโพสต์.

<https://www.thaipost.net/education-news/255668/>

อวิสยา แสงทอง. (2564). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนจันทรวาส (ศุขประสารราษฎร์)

[การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. DSpace at Silpakorn University.

<http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/handle/123456789/3876>

LibreTexts Business. (2023). **Principles of management.**

https://biz.libretexts.org/Bookshelves/Management/Principles_of_Management

OBEC Channel. (7 ธันวาคม 2566). แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียนไม่เกิน 60 คน)

[วิดีโอ]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=-x0S6OjmAd0>

Rice University. (2019). **Principles of management.** openstax.

<https://openstax.org/details/books/principles-management>

การพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

THE DEVELOPMENT OF CREATIVE PROGRAMMING SKILLS USING SCRATCH THROUGH SIMPSON'S PSYCHOMOTOR DOMAIN-BASED LEARNING APPROACH FOR PRATHOMSUKSA 4 STUDENTS

บุญยาพร หล้าสิงห์¹ พิรญา ทองเฉลิม² และสาวตรี เถาว์โท³

Poonyaporn Lahsing¹ Piraya Thongchaler² and Savitree Thaoto³

^{1,2,3} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

^{1,2,3} Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

*Corresponding Author's e-mail: ¹poonyaporn.lg65@ubru.ac.th

Received: June 11, 2025

Reviewed: July 23, 2025

Revised: August 18, 2025

Accepted: August 20, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) พัฒนากิจกรรมการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้ และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านคูนสีม(อสพป.8) จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน จำนวน 6 แผน 2) แบบประเมินทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ 3 ด้าน จำนวน 15 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการทดสอบวิลคอกซัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 85.40/76.33 2) นักเรียนมีทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

¹ Master's Degree Student, Program in Curriculum and Instructional Development, Ubon Ratchathani Rajabhat University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

² Assistant Professor, Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

³ อาจารย์ ดร. สาขาวิชาการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

³ Asst. Prof. Dr. In Curriculum and Instructional Development, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Scratch สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 4) ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($M=4.75$, $SD=0.44$) และนักเรียนเกิดทักษะการเขียนโปรแกรม และมีความสนุกสนาน มีบรรยากาศเชิงบวก และสามารถทำงานร่วมกันได้

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน, ทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, โปรแกรม Scratch

Abstract

This research aimed to (1) develop a learning management plan for creative programming using Scratch, based on Simpson's psychomotor domain theory, for Grade 4 (prathomsuksa 4) students with an effectiveness criterion of 75/75; (2) develop students' creative programming skills to meet or exceed 70 percent of the established criteria; (3) compare students' learning achievement before and after the implementation of the learning management approach; and (4) examine students' satisfaction toward the learning management based on Simpson's theory. The target group consisted of 10 Grade 4 students from Bandoonsim School (OBEC Area 8) during the second semester of the 2024 academic year, selected through cluster sampling. The research instruments included (1) six lesson plans designed according to Simpson's psychomotor domain theory, (2) a creative programming skill assessment form, (3) a 30-item multiple-choice achievement test, and (4) a 15-item satisfaction questionnaire covering three dimensions. Data were analyzed using mean, standard deviation, percentage and the Wilcoxon Matched Pairs Singed-Ranks Test.

The results showed that (1) the learning management plan based on Simpson's theory achieved an effectiveness score of 85.40/76.33; (2) students' creative programming skills using Scratch were significantly higher than the 70 percent benchmark at the .05 level; (3) students' post-test achievement scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level; and (4) students' overall satisfaction toward the learning management was at the highest level ($M = 4.75$, $SD = 0.44$) and the students developed programming skills, experienced enjoyment within a positive learning environment, and demonstrated the ability to collaborate effectively.

Keywords: Simpson's psychomotor domain-based learning management, creative programming skills, learning achievement, Scratch

บทนำ

ในยุคปัจจุบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง เทคโนโลยีซึ่งเป็นผลลัพธ์จากการสังเคราะห์ธรรมชาติและการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะซับซ้อนและคาดการณ์ได้ยากจนเกิดแนวคิด “BANI World” ซึ่งอธิบายโลกปัจจุบันว่าเปราะบาง (Brittle) เต็มไปด้วยความกังวล (Anxious) เข้าใจยาก (Incomprehensible) และไม่เป็นเส้นตรง (Non-linear) (Cascio, 2020) ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อภาคการศึกษา เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายในยุค BANI การศึกษาจำเป็นต้องมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ ทศนคติ และคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) การใช้เกมในชั้นเรียน (Gamification) และการเรียนรู้ทางอารมณ์และสังคม (Social Emotional Learning: SEL) (OECD, 2020) ในบริบทของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและแผนประเทศไทย 4.0 โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพนักเรียนตามความถนัด ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และทั่วถึง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น.75) อีกทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาระที่ 4 เทคโนโลยี(วิทยาการคำนวณ) ได้เน้นให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงคำนวณ (Computational Thinking) การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีจริยธรรม โดยเฉพาะในมาตรฐาน ว 4.2 ที่เน้นการใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาให้กับนักเรียน

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะคิดคำนวณ การเขียนโปรแกรมให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษามีเครื่องมือที่หลากหลายทั้งแบบกิจกรรมไม่ใช้คอมพิวเตอร์ และกิจกรรมการเขียนโปรแกรมแบบใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งหนึ่งในเครื่องมือสำคัญที่ใช้ส่งเสริมการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาคือ โปรแกรม Scratch ซึ่งเป็นการเขียนโปรแกรมแบบบล็อก โดยการลากบล็อกไปวางอย่างเป็นลำดับขั้นตอน มีหน้าโปรแกรมที่สร้างความสนใจให้กับผู้เรียนด้วยการ์ตูน และตัวละครที่หลากหลาย มีหน้าต่างนำเสนอผลการเขียนโปรแกรม สามารถใช้แบบออนไลน์และออฟไลน์ได้ ที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (Resnick et al., 2009) แนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับประถมศึกษา ได้แก่ การใช้โครงงานเป็นฐาน การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ และแนวคิดสร้างสรรค์นิยม ซึ่งเน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ตรง อย่างไรก็ตามจากการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) พบว่านักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายจำนวนไม่น้อยยังคงประสบปัญหาในการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม ทั้งในด้านแนวคิดเชิงตรรกะ การลำดับขั้นตอนคำสั่ง และการขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีความไม่เท่าเทียมกันสำหรับนักเรียนในเมืองกับต่างจังหวัดที่มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำกัด และยังขาดอุปกรณ์ดิจิทัลสำหรับนักเรียนที่ด้อยโอกาสในพื้นที่ชนบท (อรรณพ ปิยะสินธ์ชาติ, 2565 น.87-88) เช่นเดียวกับโรงเรียนในสังกัด สพป.ศรีสะเกษ เขต 1

ซึ่งมีจำนวนโรงเรียนขนาดเล็กเป็นส่วนมากจำนวน 161 โรงเรียน ซึ่งเป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอน การจัดหาทรัพยากร และการพัฒนาการคิดที่นำไปสู่การเขียนโปรแกรมพื้นฐาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต1, 2567)

การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริม “ทักษะเชิงปฏิบัติ” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทักษะเชิงปฏิบัติช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้โดยการลงมือทำจริง ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ตรง (Experiential Learning) สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริงและพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยแนวคิดของซิมป์สัน (Simpson, 1966) ซึ่งมีแนวคิดสำคัญในการพัฒนาทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องด้วยความถูกต้อง จนเกิดเป็นความคล่องแคล่ว และชำนาญ โดยมีขั้นตอนกระบวนการสอนทั้งหมด 7 ขั้นตอน คือ 1) รับรู้ 2) การเตรียมความพร้อม 3) การตอบสนองภายใต้การควบคุม 4) การให้ลงมือกระทำจนกลายเป็นกลไกที่สามารถกระทำเองได้ 5) การกระทำอย่างชำนาญ 6) การปรับปรุงและประยุกต์ใช้ และ 7) การคิดริเริ่ม การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน (ทิศนา แคมมณี, 2555, น. 35) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการออกแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมอย่างเป็นระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากบริบทและแนวคิดที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งมุ่งลดเวลาในการบรรยายของครู และเพิ่มเวลาในการฝึกปฏิบัติของนักเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น แนวทางนี้ช่วยพัฒนาทักษะนักเรียนทั้งด้านความรู้ ความมั่นใจ และแรงจูงใจภายใน อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ออกแบบและสร้างสรรค์ผลงานตามความสนใจ เช่น การเลือกฉาก ตัวละคร และการกำหนดลำดับเหตุการณ์ในโปรแกรม Scratch ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมทั้งความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงตรรกะ และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้ในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่พัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในผลงาน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถประยุกต์ทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

2. เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมป์สัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70

3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

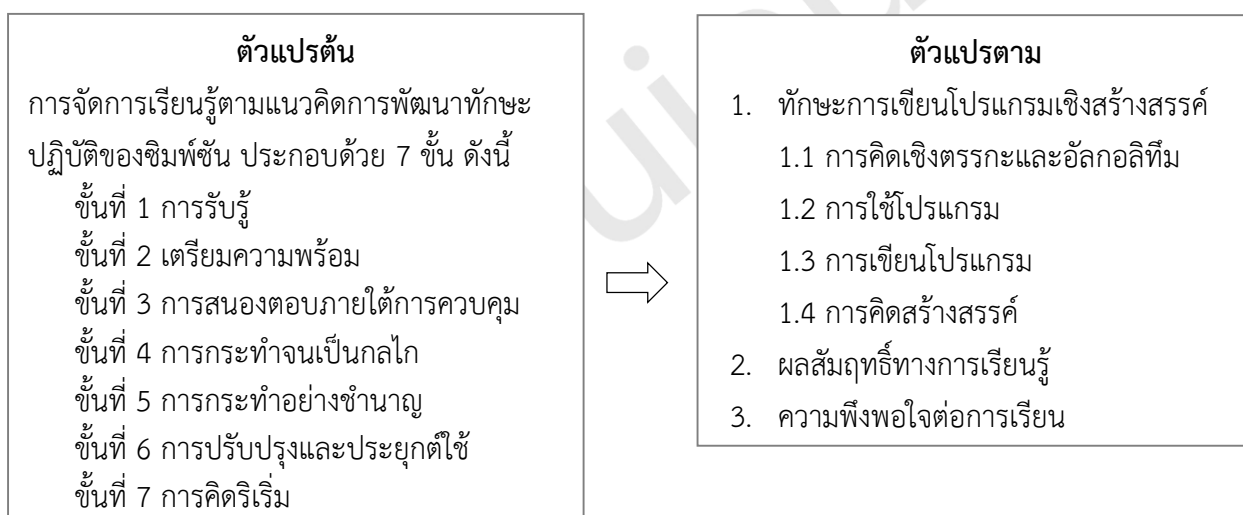
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน

สมมุติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน มีทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดมากกว่า ร้อยละ 70

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experiment) ใช้แผนการวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2553 น. 248-249)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาแบบบูรณาการมิตรภาพกันทรารมย์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 โรงเรียน จำนวนห้องเรียน 12 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 81 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านดุนสิม(อสพ.8) จำนวน 10 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มตัวอย่าง

2. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 โดยใช้ระยะเวลาในการทดลอง 6 ครั้ง สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน รวม 12 ชั่วโมง ทั้งนี้ไม่รวมการทดสอบก่อนและหลังเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน จำนวน 6 แผน (แผนละ 2 ชั่วโมง) รวมจำนวน 12 ชั่วโมง ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นและให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพ โดยกำหนดให้ค่าความเหมาะสมเฉลี่ย 3.50 ขึ้นไปจึงถือว่าเป็นแผนที่มีคุณภาพเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 121) ซึ่งพบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.16 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้ง 6 แผน (ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน)

ลำดับ	ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้	ระดับความเหมาะสม		
		M	SD	ระดับคุณภาพ
1	การคิดเชิงตรรกะและอัลกอริทึม	4.93	0.14	มากที่สุด
2	การใช้งานและองค์ประกอบโปรแกรม Scratch	4.92	0.15	มากที่สุด
3	การเคลื่อนไหวของตัวละคร	4.93	0.15	มากที่สุด
4	สคริปต์แรกของฉัน	4.91	0.14	มากที่สุด
5	ออกแบบเรื่องและเขียน Storyboard	4.93	0.14	มากที่สุด
6	นิทานสรรค์สร้างของฉัน	4.92	0.15	มากที่สุด
รวม		4.92	0.16	มากที่สุด

3.2 แบบประเมินทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยพัฒนาแบบประเมินที่ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การคิดเชิงตรรกะและอัลกอริทึม การใช้โปรแกรม การเขียนโปรแกรม และความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะเป็นแบบประเมินรูบริค (Scoring Rubric) เกณฑ์ที่กำหนด ร้อยละ 70 และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินค่าความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวัด โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งผลที่ได้จากการประเมิน เท่ากับ 1.00 แสดงว่ามีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้แนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยผ่านการทดสอบค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าดัชนีความ

สอดคล้องระหว่าง 0.6 – 1.00 มีค่าความยากง่าย 0.36 - 0.71 และ ค่าอำนาจจำแนก 0.36 - 0.89 และมีค่าความเชื่อมั่น 0.90 โดยใช้สูตรคำนวณค่าความยากง่ายของพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543, น.129)

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน เพื่อพัฒนาทักษะเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้านครูผู้สอน และด้านผลที่เกิดกับนักเรียน นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งผลที่ได้จากการประเมิน เท่ากับ 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

4. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 ขั้นก่อนการทดลอง จัดกิจกรรมปฐมนิเทศเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของนักเรียนในการเรียนรู้ แนะนำวิธีการจัดการเรียนการสอน รูปแบบกิจกรรม รวมถึงแนวทางการวัดและประเมินผล จากนั้นทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) จำนวน 30 ข้อ ภายในเวลา 1 ชั่วโมง เพื่อประเมินระดับความรู้พื้นฐาน

4.2 ขั้นทดลอง การทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การเขียนโปรแกรม Scratch โดยใช้แนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 6 แผน พร้อมประเมินทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ โดยกำหนดการสอนครั้งละ 2 ชั่วโมง/สัปดาห์ รวม 12 ชั่วโมง

4.3 ขั้นหลังการทดลอง นักเรียนได้ทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) จำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นชุดเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังได้รับการเรียนรู้ จากนั้นตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติตามลำดับขั้นของซิมพ์สัน นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75 แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและร้อยละคะแนนระหว่างเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ใช้ทดลอง

แผนการจัดการเรียนรู้	คะแนนระหว่างเรียน		คะแนนหลังเรียน	
	คะแนนเฉลี่ย (10 คะแนน)	ร้อยละ (E_1)	คะแนนเฉลี่ย (30 คะแนน)	ร้อยละ (E_2)
การคิดเชิงตรรกะและอัลกอริทึม	8.30	83.30	22.90	76.33
การเข้าใช้งานและองค์ประกอบ โปรแกรม Scratch	9.00	90.00		
การเคลื่อนไหวของตัวละคร	8.30	83.00		

แผนการจัดการเรียนรู้	คะแนนระหว่างเรียน		คะแนนหลังเรียน	
	คะแนนเฉลี่ย (10 คะแนน)	ร้อยละ (E_1)	คะแนนเฉลี่ย (30 คะแนน)	ร้อยละ (E_2)
สคริปต์แรกของฉันทัน	9.00	90.00		
ออกแบบเรื่องและเขียน Storyboard	8.10	81.00		
รวมเฉลี่ย	42.70	85.40	22.90	76.33

ค่าประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับ 85.40/76.33

จากตารางที่ 2 พบว่าประสิทธิภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่ากับ 85.40/76.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 75/75

2. ผลการประเมินทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยกว่า ร้อยละ 70 แสดงดังตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3 ผลการประเมินทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70

คนที่	คะแนนทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์					ร้อยละ	ระดับคุณภาพ	แปลผล
	เหตุผลเชิงตรรกะและอัลกอริธึม (15)	การใช้โปรแกรม (15)	การเขียนโปรแกรม (15)	การคิดสร้างสรรค์ (15)	รวม (60 คะแนน)			
1	10	12	9	10	41	68.33	พอใช้	ไม่ผ่าน
2	12	14	12	10	48	80.00	ดี	ผ่าน
3	11	14	12	10	47	78.33	ดี	ผ่าน
4	13	12	11	10	46	76.67	ดี	ผ่าน
5	13	14	13	13	53	88.33	ดีมาก	ผ่าน
6	14	15	14	11	54	90.00	ดีมาก	ผ่าน
7	14	13	12	12	51	85.00	ดีมาก	ผ่าน
8	15	15	14	13	57	95.00	ดีมาก	ผ่าน
9	13	14	12	12	51	85.00	ดีมาก	ผ่าน
10	7	9	8	12	36	60.00	พอใช้	ไม่ผ่าน
รวม					M=48.40	80.67	ดี	ผ่าน

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการประเมินทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน กับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า นักเรียนจำนวน 10 คน มีทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ย (M)

เท่ากับ 48.40 คิดเป็นร้อยละ 80.67 อยู่ในระดับคุณภาพดี ซึ่งมีนักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน 8 คน โดยมีคะแนนอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก จำนวน 5 คน ระดับคุณภาพดี จำนวน 3 คน ตามลำดับและไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จำนวน 2 คน อยู่ในระดับคุณภาพพอใช้ 2 คน ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีคะแนนไม่ผ่านเกณฑ์

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบคะแนนการประเมินทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70

คะแนนทักษะการเขียนโปรแกรม เชิงสร้างสรรค์	n	คะแนนเต็ม	เกณฑ์ร้อยละ 70 (คะแนน)	M	SD
	10	60	42.00	48.40	6.29

จากตารางที่ 4 พบว่าหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน 42 คะแนนขึ้นไปผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ซึ่งนักเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ย (M) เท่ากับ 48.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 6.29 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

3. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้จัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน โดยการทดสอบวิลคอกสัน แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียน โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเต็ม	M	SD	Z	Sig.
ก่อนเรียน	10	30	11.70	2.75	2.829	.005*
หลังเรียน	10	30	22.90	3.67		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 5 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 10 คน คะแนนเต็ม 30 คะแนน พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 11.70 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.75 และค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 22.90 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.67 ซึ่งสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน และการทดสอบวิลคอกสัน (The Wilcoxon Matched Pairs Signed-Ranks Test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ .005 ซึ่งต่ำกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนดไว้ .05 แสดงให้เห็นว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน เพื่อทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 10 คน แสดงดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน เพื่อทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
		M	SD	แปลผล
1. ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้				
1.1	กิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ทำให้เข้าใจง่ายและเหมาะสมกับเนื้อหา	4.80	0.42	มากที่สุด
1.2	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเชื่อมั่นในตนเองและกล้าลงมือปฏิบัติ	4.90	0.32	มากที่สุด
1.3	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าริเริ่มสร้างผลงานอย่างสร้างสรรค์	4.60	0.52	มากที่สุด
1.4	สื่อ/วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.70	0.48	มากที่สุด
1.5	อุปกรณ์มีความพร้อมต่อการใช้งานของนักเรียน	4.40	0.70	มาก
เฉลี่ย		4.68	0.49	มากที่สุด
2. ด้านครูผู้สอน				
2.1	ครูส่งเสริมให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือบุคคล	4.60	0.52	มากที่สุด
2.2	ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ และร่วมกันอภิปราย	4.70	0.48	มากที่สุด
2.3	ครูให้โอกาสนักเรียนได้กล้าแสดงออกทางความคิด	4.80	0.42	มากที่สุด
2.4	ครูตั้งใจสอน ให้คำแนะนำช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกกับนักเรียนในการทำกิจกรรม	4.90	0.32	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.75	0.43	มากที่สุด
3. ด้านผลที่เกิดกับนักเรียน				
3.1	นักเรียนประทับใจ มีความสุข สนุกสนานกับผลงานการสร้างนิทานด้วยโปรแกรม Scratch ของตนเอง	5.00	0.00	มากที่สุด
3.2	นักเรียนสามารถนำเสนอแนวคิดที่หลากหลายในการสร้างนิทานด้วยโปรแกรม Scratch ได้หลายแบบ และเลือกใช้แนวคิดที่ดีที่สุด (ด้านคิดคล่อง)	4.70	0.48	มากที่สุด
3.3	นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขเนื้อเรื่อง ตัวละคร หรือฉากในนิทานได้ เมื่อต้องการเปลี่ยนแนวเรื่องหรือพบปัญหาในการเขียนโปรแกรม (ด้านคิดยืดหยุ่น)	4.70	0.48	มากที่สุด

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ		
		M	SD	แปลผล
3.4	นักเรียนสามารถเพิ่มรายละเอียดให้กับนิทาน เช่น การใส่บทพูด ท่าทาง ตัวละคร ฉากหลัง และเสียง เพื่อให้เรื่องราวน่าสนใจขึ้น (ด้านคิดละเอียดลออ)	4.90	0.48	มากที่สุด
3.5	นักเรียนสามารถสร้างนิทานที่มีแนวคิดแปลกใหม่ หรือใช้ไอเดียที่แตกต่างจากเรื่องทั่วไป (ด้านคิดริเริ่ม)	4.70	0.48	มากที่สุด
3.6	นักเรียนได้ใช้ความสามารถของตนเองในการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์	4.80	0.42	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.76	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยรวมทั้งหมด		4.75	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 6 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.75, SD = 0.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 ด้านผลที่เกิดกับนักเรียน มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงที่สุดอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.76, SD = 0.47$) ลำดับที่ 2 ด้านครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.75, SD = 0.43$) และลำดับที่ 3 การจัดกระบวนการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.68, SD = 0.49$)

สรุปผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 85.40/76.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75
2. ทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าเกณฑ์กำหนด ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน โดยรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.75, SD = 0.44$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 85.40/76.33 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 เนื่องด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันที่สร้างขึ้นได้ออกแบบจากการวิเคราะห์นักเรียนและเนื้อหา การวิเคราะห์หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกับรายวิชาวิทยาการคำนวณ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ และแหล่งเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้อง จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจและให้คำแนะนำ แล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข โดยในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ จะแบ่งกิจกรรมฝึกปฏิบัติจากความซับซ้อนน้อยไปหามาก แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของซิมพ์สัน มีจุดเด่นคือ ผู้สอนได้ส่งเสริมให้นักเรียนได้การเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนเชื่อมั่นในตนเองและกล้าลงมือปฏิบัติ เรียนรู้ฝึกฝน สามารถแก้ไขข้อผิดพลาด ทำงานด้วยความถูกต้อง สร้างสรรค์ผลงานร่วมกันจนชำนาญ และสามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้สู่การคิด วางแผน ทำงานอย่างเป็นขั้นตอนในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับทศนา แคมมณี (2555, น. 35-37) ได้อธิบายรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะปฏิบัติหรือด้านทักษะพิสัยไว้ว่า เป็นรูปแบบที่มุ่งช่วยพัฒนาความสามารถของนักเรียนในด้านการปฏิบัติการกระทำหรือการแสดงออกต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้หลักการ วิธีการที่แตกต่างไปจากการพัฒนารูปแบบด้านอื่น ๆ รูปแบบที่สามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทางด้านนี้ที่สำคัญ สอดคล้องกับสุภาพร ปิ่นทอง (2554) ได้กล่าวว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีความสนใจในสิ่งแปลกใหม่ มีความพร้อมในการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง และเรียนรู้ได้ดีจากการมีประสบการณ์ตรงกับสภาพแวดล้อมรอบตัว นักเรียนจึงจะสามารถพัฒนาทักษะได้อย่างเป็นลำดับขั้น และการวัดประเมินผลตามสภาพจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริธร โคตาและลักขณา สุกใส (2565, น. 1017) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะปฏิบัติหน่วยการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรม Scratch สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของซิมพ์สัน ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม Scratch โดยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของซิมพ์สัน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 87.50/85.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

2. ผลการศึกษาการประเมินทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าเกณฑ์กำหนด ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า นักเรียนมีทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญ มีนักเรียนจำนวน 8 คน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้จากหลักการความรู้เริ่มต้นสู่การลงมือปฏิบัติ โดยครูผู้สอนเป็นผู้คอยชี้แนะเพื่อให้นักเรียนมั่นใจ กล้าในการคิด ลองปฏิบัติสร้างผลงานของกลุ่มด้วยความคิดสร้างสรรค์ สะท้อนให้เห็นว่าทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญและควรส่งเสริมตั้งแต่วัยประถมศึกษา เนื่องจากเป็น

เครื่องมือในการพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์ การแก้ปัญหา ในขณะเดียวกันยังมีนักเรียนจำนวน 2 คน ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จากการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมพบว่านักเรียนทั้งสองคนมีลักษณะของความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities) โดยเฉพาะในด้านความสามารถในการอ่านเขียน การประมวลผลข้อมูล และสมาธิในการทำงานต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามนักเรียนทั้งสองคนนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเรียนรู้และมีพัฒนาการในด้านอื่น ๆ เช่น ความคิดสร้างสรรค์และความร่วมมือในกลุ่ม แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเรียนรู้หากได้รับการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคลมากขึ้น สอดคล้องกับ แนวคิดของ Howard Gardner ที่ได้อธิบายถึง ทฤษฎีพหุปัญญา ได้ระบุเสนอว่ามนุษย์มีความฉลาดในหลายมิติ โดยแต่ละบุคคลสามารถพัฒนาและใช้ศักยภาพเหล่านี้เพื่อการเรียนรู้และการแก้ปัญหาในบริบทที่แตกต่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550) แสดงถึงการกล้าแสดงออกทางความคิดและศักยภาพในการสร้างผลงาน และในองค์ประกอบการประเมินด้านที่ 4 ความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของกิลฟอร์ด (Guilford, 1967) ประกอบด้วย 1) การคิดคล่อง 2) การคิดยืดหยุ่น 3) การคิดละเอียดลออ และ 4) ความคิดริเริ่ม โดยประเมินจากการสร้างสรรค์ผลงานนิทาน มีลักษณะการประเมินเป็นแบบรูบริค (SCORING RUBRIC) 4 ระดับ แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะได้ตามสมมติฐาน การประเมินในองค์ประกอบนี้ช่วยให้รู้ถึงความสามารถของนักเรียนในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความแปลกใหม่ มีความหลากหลาย และมีความคิดริเริ่มที่ชัดเจน ซึ่งแสดงถึงการพัฒนาทักษะทางด้านความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พชร สติตพงษ์ (2563, น. 54) พบว่า ผลการพัฒนาความคิดริเริ่มในงานคอมพิวเตอร์ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำงานอย่างเป็นลำดับ ขั้นตอนฝึกคิด ฝึกการเชื่อมโยง แก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติตามแนวคิดของซิมพ์สันร่วมกับการประเมินทักษะที่ครอบคลุมทั้งการเขียนโปรแกรมและความคิดสร้างสรรค์ จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ในระดับ .05 เนื่องด้วยจากการวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของนักเรียนหลังได้รับการเรียนรู้ที่ออกแบบตามลำดับขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้การพัฒนาทักษะปฏิบัติซิมพ์สัน แสดงให้เห็นว่าในกระบวนการจัดการเรียนรู้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย โดยเฉพาะการเขียนโปรแกรมใน Scratch ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สนับสนุนการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และเชิงปฏิบัติ ได้เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกคิดวิเคราะห์ ออกแบบ ลงมือสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในกระบวนการเขียนโปรแกรมอย่างเป็นระบบ และสามารถพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุกและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย สอดคล้องกับ หลักการของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก นำเสนอโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562, น. 4) ที่กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

ครูผู้สอนกับนักเรียน มุ่งให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เมื่อทำการวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนโดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งมีความครอบคลุมทั้งด้านเนื้อหาและทักษะเชิงปฏิบัติ พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม การปฏิบัติจริงและลำดับขั้นการเรียนรู้ที่ชัดเจนตามแนวคิดของซิมพ์สัน สามารถพัฒนาทั้งความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Belessova et al. (2024) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรม Scratch ต่อการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การใช้โปรแกรม Scratch ส่งผลให้ทั้งความมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยแสดงให้เห็นว่า Scratch มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นความสนใจและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับประถมศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐริย์ พุกพบสุข (2563, น. 24-36) ผลการศึกษาและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกปฏิบัติ โดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันผสมผสานเทคนิคระดมสมองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา คอมพิวเตอร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 18.00 คิดเป็นร้อยละ 60.00 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 25.94 คิดเป็นร้อยละ 86.46 ซึ่งหลังเรียนไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคอมพิวเตอร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าแนวทางการเรียนการสอนที่ผสมผสานแนวคิดการพัฒนาทักษะของซิมพ์สันเข้ากับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับระดับชั้น สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางในบริบทการเรียนรู้ที่ต้องการเน้นทักษะปฏิบัติ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างเป็นระบบ มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และมุ่งเน้นผลลัพธ์ทางการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการเรียนเขียนโปรแกรมเชิงสร้างสรรค์ด้วยโปรแกรม Scratch โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันของ โดยรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.75, SD = 0.44$) พบว่า มีความพึงพอใจด้านผลที่เกิดกับนักเรียนมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด จะเห็นได้ว่านักเรียนมีความสุขในการทำกิจกรรมที่ทำทาย บรรยายภาคในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งผลให้รู้สึกสนุกสนาน และประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ ซึ่งจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าในขั้นที่ 3 ซึ่งเป็นขั้นของการตอบสนองภายใต้การควบคุม นักเรียนมีความตั้งใจในการปฏิบัติตามการสาธิตอย่างชัดเจน เนื่องจากมีแรงจูงใจที่ต้องการเห็นผลลัพธ์ของการเขียนโปรแกรม ส่วนในขั้นที่ 7 ซึ่งเป็นขั้นของการริเริ่มสร้างสรรค์ นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการออกแบบหรือแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนและแตกต่างจากสถานการณ์เดิมได้อย่างสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในแผนการจัดการเรียนรู้ลำดับที่ 6 ซึ่งเน้นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการวางแผน ออกแบบ และสร้างผลงานการเขียนโปรแกรมด้วยตนเองเป็นนิทานสร้างสรรค์ตามโครงเรื่องและบทสนทนาที่กลุ่มตนเองได้กำหนด สอดคล้องกับแนวคิดของ Oliver (1997) ที่กล่าวว่าความพึงพอใจเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังกับผลที่ได้รับจริง หากผลที่ได้รับเทียบเท่าหรือ

ดีกว่าที่คาดหวังไว้ จะส่งผลให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจ ทั้งนี้กระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเป็นขั้นเป็นตอนตามลำดับขั้นของซิมพ์สัน ทำให้นักเรียนมีโอกาสได้แสดงความสามารถ ฝึกคิดเป็นระบบ และพัฒนาผลงานที่สร้างสรรค์ด้วยตนเองสอดคล้องกับงานวิจัย ของณัฐรีย์ พุกพบสุข (2563, น. 32-33) ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของการพัฒนาแบบฝึกปฏิบัติโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของซิมพ์สันผสานกับเทคนิคระดมสมองต่อทักษะปฏิบัติงานผลงานความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ซึ่งเกิดจากการที่นักเรียนได้ลงมือฝึกปฏิบัติด้วยตนเองและมีการระดมความคิดเห็นในการสร้างผลงานกลุ่ม การเรียนรู้ที่มีความท้าทายนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถนำผลงานของเพื่อนร่วมกลุ่มมาประยุกต์และพัฒนาต่อเป็นผลงานที่สร้างสรรค์ ส่งผลให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหามากขึ้นและสามารถทำตามขั้นตอนการฝึกปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากรายการประเมินในข้อที่ 1.5 อุปกรณ์มีความพร้อมต่อการใช้งานของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด มีสาเหตุเนื่องมาจากที่เครื่องอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ในระหว่างการเรียนรู้การสอนในบางครั้งก็อยู่เหนือการควบคุม สามารถเกิดข้อขัดข้องได้ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากข้อจำกัดของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ อุปกรณ์บางส่วนมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอหรือเกิดข้อขัดข้องเมื่อใช้งานต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน ทำให้กระทบต่อความต่อเนื่องของกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อนักเรียน ครูผู้สอนจึงควรออกแบบห้องเรียนให้มีความพร้อมด้านสิ่งแวดล้อม และคำนึงถึงปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ เช่น การเตรียมสื่อสำรอง การแบ่งกลุ่มหรือจับคู่เพื่อหมุนเวียนการใช้ทรัพยากร หรือการใช้กิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ สอดคล้องกับทฤษฎีที่สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ ของ Fraser (1994, น. 493–541) ซึ่งเน้นว่าบรรยากาศในห้องเรียนมีผลโดยตรงต่อทัศนคติ แรงจูงใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยสิ่งแวดล้อมที่ดีควรเอื้อต่อการมีส่วนร่วม การมีปฏิสัมพันธ์ การเข้าถึงทรัพยากรและความรู้สึกลดภัยของนักเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ควรเตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ตที่สามารถใช้งานโปรแกรม Scratch ได้อย่างราบรื่น พร้อมทั้งมีการจัดเตรียมห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ
2. ควรประเมินความพร้อมของนักเรียน ทั้งในด้านความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ ก่อนเริ่มจัดกิจกรรมเพื่อให้สามารถปรับระดับความยากของกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน
3. จากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มีข้อสังเกตว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์สัน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning : PBL) ได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรส่งเสริมให้นำแนวคิดการพัฒนาทักษะปฏิบัติของซิมพ์ชันไปประยุกต์ใช้กับวิชาอื่น โดยเฉพาะวิชาที่เน้นทักษะกระบวนการหรือการการปฏิบัติ
2. ควรทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากขึ้น เช่น นักเรียนระดับชั้นอื่น หรือในโรงเรียนที่มีบริบทต่างกัน หรือบูรณาการกับบริบทอื่น ปรับเปลี่ยนผลงานนักเรียนให้มีความหลากหลายมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐรีย์ พุกพสุข. (2563). ผลของการพัฒนาแบบฝึกปฏิบัติโดยใช้รูปแบบการสอนทักษะปฏิบัติของซิมพ์ชัน ผสานเทคนิคระดมสมอง ต่อทักษะปฏิบัติงาน ผลงานความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา, 3(7), 24–37.
- ทิตนา แคมมณี. (2555). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 15). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- พชร สติธยพงษ์. (2562). การพัฒนาความคิดริเริ่มในงานคอมพิวเตอร์โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนทักษะปฏิบัติของซิมพ์ชันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต]. DPU e-Theses. <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/Pachara.Sat.pdf>
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 6). สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2553). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 11). สุวีริยาสาส์น.
- ศิรินธร โคตา และ ลักขณา สุกใส. (2565). การพัฒนาทักษะปฏิบัติหน่วยการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม Scratch ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดซิมพ์ชัน. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(2), 1011–1020.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต1. (2567). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, หน่วยศึกษานิเทศก์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่พหุปัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 1). โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (พิมพ์ครั้งที่ 1). พรักหวาน กราฟฟิค.

- สุภาพร ปิ่นทอง. (2554). การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการและเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบ SSCS และการสอนโดยใช้ เทคนิค KWDL [ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร]. คลังสถาบันมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
<https://ir.swu.ac.th/entities/publication/acece7d0-8c2f-4f7a-9919-42d87ce8f102>
- อรณพ ปิยะสินธ์ชาติ. (2565). โค้ดดิ้งมีคุณค่ามากกว่าการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมของเยาวชนไทยเพื่อควบคุมหุ่นยนต์อย่างชำนาญ. **วารสารเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มทร.พระนคร**, 7(2), 85–96.
- Belessova, D., Ibashova, A., Zhidebayeva, A., Shaimerdenova, G., & Nakhipova, V. (2024). The impact of “Scratch” on student engagement and academic performance in primary schools. **Open Education Studies**, 6(1), 20220228. <https://doi.org/10.1515/edu-2022-0228>
- Cascio, J. (2020, April 29). **Facing the age of chaos**. Medium.
<https://medium.com/@cascio/facing-the-age-of-chaos-b00687b1f51d>
- Fraser, B. J. (1994). Research on classroom and school learning climate. In D. Gabel (Ed.), **Handbook of Research on Science Teaching and Learning** (pp.493–541). Macmillan.
- Guilford, J. P. (1967). Creativity: Yesterday, today and tomorrow. **The Journal of Creative Behavior**, 1(1), 3–14. <https://doi.org/10.1002/j.2162-6057.1967.tb00002.x>
- OECD. (2020). **Future of Education and Skills 2030: Learning Compass**. OECD.
<https://www.oecd.org/education/2030-project/>
- Oliver, R. L. (1997). **Satisfaction: A behavioral perspective on the consumer**. McGraw Hill.
- Resnick, M., Maloney, J., Monroy-Hernández, A., Rusk, N., Eastmond, E., Brennan, K., Millner, A., Rosenbaum, E., Silver, J., Silverman, B., & Kafai, Y. (2009). Scratch: Programming for all. **Communications of the ACM**, 52(11), 60–67.
<https://doi.org/10.1145/1592761.1592779>
- Simpson, E. J. (1966). **The Classification of Educational Objectives in the Psychomotor Domain**. University of Illinois.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

DEVELOPMENT OF A SERIES OF LEARNING ACTIVITIES IN CONJUNCTION WITH PROBLEM-BASED LEARNING TO STRENGTHEN MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING SKILLS OF 3RD GRADE STUDENT

กิตติพงษ์ เคยชัยภูมิ¹, นิลรัตน์ โคตะ², เกษณก วรณวลัย³, และ สกาวเดือน ไชยสา⁴

Kittiphong Khaimchaiyaphum¹, Nilrat Kota², Ketkanok Wannawan³, and Sakawduan Chaisa⁴

^{1,2,3,4} คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

^{1,2,3,4} Faculty of Education and Human Development, Chaiyaphum Rajabhat University

e-mail : kittiphong25012539@gmail.com

Received: April 21, 2025

Reviewed: June 27, 2026

Revised: August 26, 2025

Accepted: August 28, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และ 3) เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 4 คน ปีการศึกษา 2567 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ การบวกและการลบจำนวนซึ่งมีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100,000 จำนวน 15 แผน 2) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวน 15 ชุด 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การบวกและการลบจำนวนซึ่งมีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100,000 จำนวน 30 ข้อ 4) แบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ จำนวน 5 ข้อ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยมีดังนี้

1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 93.48/91.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้

2) นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนใช้ โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.8276 มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นร้อยละ 82.76

3) นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนใช้ โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7885 มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นร้อยละ 78.85

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมการเรียนรู้, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

Abstract

This research aimed to (1) develop a series of learning activities integrated with problem-based learning for Grade 3 students to meet the criterion of 75/75; (2) compare the learning achievement before and after implementing the series of learning activities; and (3) compare the mathematical problem-solving skills before and after implementing the series of learning activities integrated with problem-based learning. The target group consisted of four Grade 3 students from Chaiyaphum Rajabhat University Demonstration School in the academic year 2024, selected through purposive sampling. The research instruments included: (1) 15 lesson plans for the Grade 3 learning unit on addition and subtraction of numbers with sums and operands not exceeding 100,000, with a total duration of 15 hours; (2) 15 learning activities designed to enhance mathematical problem-solving skills for Grade 3 students; (3) an achievement test for the Grade 3 learning unit on addition and subtraction of numbers with sums and operands not exceeding 100,000, consisting of 30 multiple-choice questions with 4 answer options. The statistical methods used in the research included percentage, mean, and standard deviation. The research findings were as follows:

1) The series of learning activities integrated with problem-based learning for Grade 3 students demonstrated an efficiency of 93.48/91.67, exceeding the established criterion of 75/75.

2) Grade 3 students showed higher learning achievement after participating in the series of learning activities integrated with problem-based learning compared to before. The effectiveness index was 0.8276, indicating a developmental gain of 82.76%.

3) Grade 3 students exhibited improved mathematical problem-solving skills after engaging in the series of learning activities integrated with problem-based learning. The effectiveness index was 0.7885, reflecting a developmental gain of 78.85%.

Keywords: A series of learning activities, Problem based learning, Mathematical problem solving skills

บทนำ

การจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างพัฒนาและความเจริญของมนุษย์ เปรียบเสมือนเครื่องมือที่สำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาองค์กร หน่วยงาน และประเทศชาติ การศึกษาจึงเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร โดยการศึกษาจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นในการปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้จัดระบบหลักสูตรการเรียน

การสอนและปรับปรุงให้ทันยุคสมัยและเป็นไปอย่างมีคุณภาพ มีหลักการสำคัญโดยกล่าวว่า การศึกษามีจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรม บนพื้นฐานความเป็นไทยและควบคู่กับความเป็นสากล ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาย่างเสมอภาคและมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 75-79) ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถที่จะนำมาพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ได้ การจัดการศึกษาของไทยไม่ได้มุ่งหวังเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับความเพียงอย่างเดียว ยังมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้เพื่อให้ได้ความรู้ คู่คุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นพลเมือง และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ โดยให้รู้จักใช้เทคนิคและวิธีการในการแก้ปัญหาผ่านกระบวนการคิดที่หลากหลาย ที่จะช่วยส่งเสริมให้สามารถด้วยสติอย่างสร้างสรรค์ และมีเหตุผล ตลอดจนการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นเยาวชนที่สมบูรณ์พร้อมในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมีความสามารถในการพัฒนาตนเอง มีทักษะและความรู้รอบด้าน รู้จักวิธีการค้นหาข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้รอบตัวที่หลากหลาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวถึงความสำคัญของคณิตศาสตร์ไว้ว่า คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากคณิตศาสตร์ช่วยให้มนุษย์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบและถี่ถ้วน ช่วยให้คาดการณ์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ คณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่น ๆ อันเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติให้มีความรู้และพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ให้ทัดเทียมกับนานาชาติ การศึกษาคณิตศาสตร์จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยี โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ในสาระที่ 6 ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์มาตรฐาน ค 6.1 มีความสามารถในการแก้ปัญหา การให้เหตุผล การสื่อสาร การสื่อความหมายทางคณิตศาสตร์ และการนำเสนอ การเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัด และความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิตมีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานสำหรับประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การ

เผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542, น. 8-9) ครูผู้สอนจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนให้มีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิต เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะจำเป็น ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ (วิจารณ์ พานิช, 2555, น. 16-21)

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง โดยปัญหาที่เกิดขึ้นต้องเป็นปัญหาที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสงสัย แล้วนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและขั้นตอน สอดคล้องกับอุบลวรรณ ปัญะ (2558, น. 3) ที่อธิบายว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการสอนที่มุ่งความเข้าใจและหาทางแก้ไขปัญหา โดยปัญหาจะเป็นจุดตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้และเป็นตัวกระตุ้นในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผล และสืบค้นข้อมูลที่ต้องการเพื่อสร้างความเข้าใจกลไกของปัญหารวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจะทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็นและต้องการแก้ไขปัญหานั้น ๆ ทำให้เกิดกระบวนการคิดแสวงหาข้อมูล ประมวลผลข้อมูล อภิปราย และตัดสินใจแก้ปัญหา ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อสถานการณ์ในชีวิตจริง การเรียนรู้ที่จะอยู่กับปัญหาและหาวิธีแก้ปัญหาย่างถูกต้องเหมาะสม จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแก้ปัญหา ซึ่งทักษะเป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติทำซ้ำหรือการเรียนรู้ที่ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์เผชิญปัญหาจริงและหาวิธีแก้ไขอย่างเป็นระบบและเหมาะสมโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายจนเกิดเป็นทักษะที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับสถานการณ์ปัญหาที่ผู้เรียนต้องเผชิญในอนาคต เกิดเป็นทักษะที่จำเป็นเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่ประจักษ์ทำให้ผู้เรียนเจริญเติบโตและดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันอย่างมีสติและความสุข (ปราณี ค่อมบุญ และ เสนอ ภิรมจิตร์ผ่อง, 2558, น. 3)

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่มีครูผู้สอนไม่ครบชั้น ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ รับผิดชอบดูแลและจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ซึ่งอาจทำให้ดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง ส่งผลให้ผลการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ยังอยู่ในระดับที่ยังไม่เป็นที่พอใจเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงมุ่งหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ที่สามารถเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียนได้ด้วยตนเอง โดยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และใช้เทคนิคการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ และเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างมีระบบ เกิดประสิทธิภาพ อันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ในอนาคตต่อไป

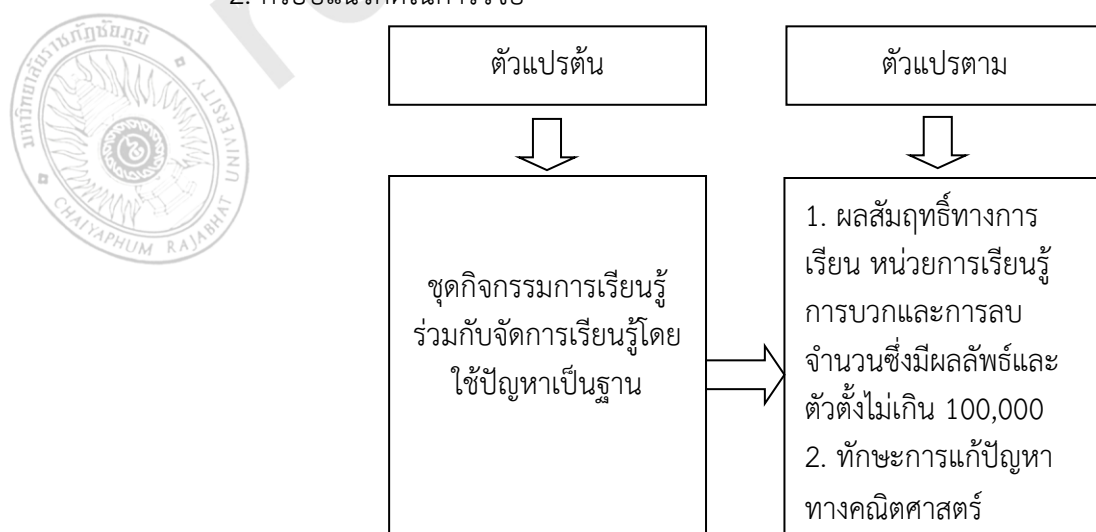
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การบวกและการลบจำนวนซึ่งมีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100,000 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย
 - 1.1 ระยะเวลาในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567
 - 1.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 4 คน ปีการศึกษา 2567 ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง
 - 1.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
ตัวแปรต้น ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การบวกและการลบจำนวนซึ่งมีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100,000
 - 1.4 เนื้อหา ได้แก่ การบวกและการลบจำนวนซึ่งมีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100,000 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ การบวกและการลบจำนวนซึ่งมีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100,000 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 15 แผน รวมเวลา 15 ชั่วโมง โดยผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานตามแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรม ขั้นที่ 2 การทำความเข้าใจสถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหา ขั้นที่ 4 การสังเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหา ขั้นที่ 5 การนำเสนอผลการดำเนินกิจกรรม นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินความถูกต้องเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรม สื่อแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผลซึ่งแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ ลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.90-5.00

3.2 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 10 ชุดกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา ส่วนกิจกรรม บัตรเนื้อหา บัตรคำสั่ง บัตรงาน บัตรเฉลย แบบทดสอบ นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อประเมินความเหมาะสม ซึ่งแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีของ ลิเคอร์ท (Likert) 5 ระดับ พบว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 5.00

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การบวกและการลบจำนวนซึ่งมีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100,000 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก 30 ข้อ โดยสร้างข้อสอบให้ครอบคลุมเนื้อหาย่อยและจุดประสงค์การเรียนรู้กำหนดให้ค่าคะแนนคือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิด 0 คะแนน นำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมชัดเจนของคำถาม แล้วประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ พบว่า แบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่าง 0.60-1.00 มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.57-0.70 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.44-0.83 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95

3.4 แบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ แต่ละข้อกำหนดรายการประเมินตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ทำความเข้าใจปัญหา 2) วางแผนแก้ปัญหา 3) ดำเนินการแก้ปัญหา และ 4) ตรวจสอบคำตอบ กำหนดค่าคะแนนประเด็นละ 3 ระดับ คือ 3 2 1 รวม 60 นำแบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมชัดเจนของคำถาม แล้วประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ พบว่า แบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.69 - 0.76 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.61 – 0.80 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.88

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบแผนการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental design) ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัย แบบ One – Group Pretest – Posttest Design (Fitz-Gibbon & Morris, 1987, p. 113) ดังนี้

O ₁ ทดสอบก่อนเรียน	X ทดลอง	O ₂ ทดสอบหลังเรียน
----------------------------------	------------	----------------------------------

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

- O₁ แทน การทดสอบก่อนเรียน
X แทน การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
O₂ แทน การทดสอบหลังเรียน

4.2 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ชี้แจงนักเรียนเกี่ยวกับจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ จากนั้นทดสอบก่อนเรียนเพื่อวัดความรู้เดิมของนักเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย จำนวน 5 ข้อ

2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้

3) หลังจากเรียนครบตามการทดลองแล้ว นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบทดสอบวัดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์มาทำการทดสอบ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ

5.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การแก้โจทย์ปัญหา การบวกการลบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยการหาพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนโดยอาศัยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I)

5.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยการหาพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของนักเรียนโดยอาศัยการหาค่าดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index: E.I)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

รายการ	คะแนนเต็ม	n	μ	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	675	4	631	93.48
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	30	4	27.50	91.67
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2)			93.48/91.67	

จากตาราง 1 พบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 93.48/91.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้

2) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การบวกและการลบจำนวน ซึ่งมีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100,000 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

คะแนน	n	คะแนนเต็ม	μ	σ	ร้อยละ	ดัชนีประสิทธิผล
ก่อนเรียน	4	30	15.50	1.12	51.67	0.8276
หลังเรียน	4	30	27.50	1.15	91.67	

จากตาราง 2 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การบวกและการลบจำนวน ซึ่งมีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100,000 ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวม พบว่า ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 15.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.12 คิดเป็นร้อยละ 51.67 และหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 27.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.15 คิดเป็นร้อยละ 91.67 โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.8276 แสดงว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพัฒนาการเพิ่มขึ้นหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คิดเป็นร้อยละ 82.76

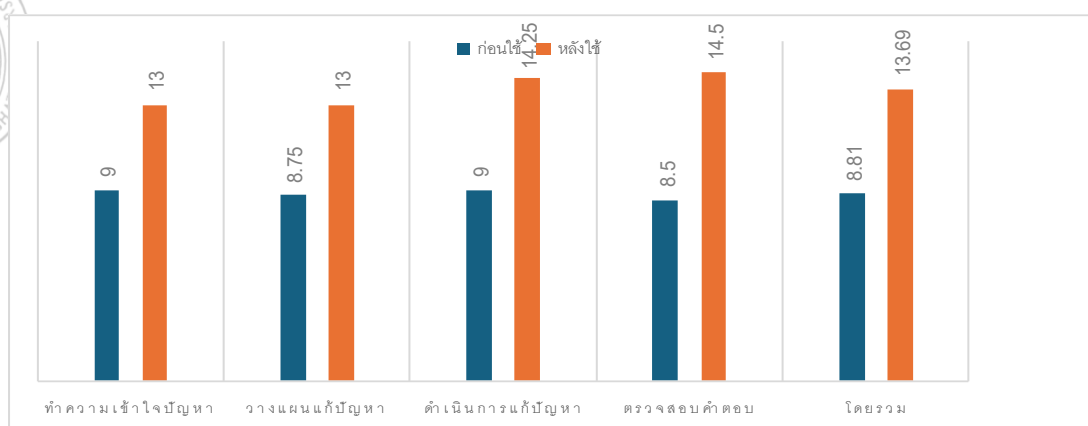
3) วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กับเกณฑ์ร้อยละ 75 ดังตาราง 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์	ก่อนการใช้			หลังการใช้		
	μ	σ	ร้อยละ	μ	σ	ร้อยละ
ทำความเข้าใจปัญหา (15 คะแนน)	9.00	0.71	60.00	13.00	0.71	86.67
วางแผนแก้ปัญหา (15 คะแนน)	8.75	0.83	58.33	13.00	1.00	86.67
ดำเนินการแก้ปัญหา (15 คะแนน)	9.00	0.71	60.00	14.25	0.43	95.00
ตรวจสอบคำตอบ (15 คะแนน)	8.50	0.87	56.67	14.50	0.50	96.67
โดยรวม	8.81	0.81	58.73	13.69	0.98	91.27

ดัชนีประสิทธิผล = 0.7885

จากตาราง 3 พบว่า คะแนนทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวม พบว่า ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 8.81 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.81 คิดเป็นร้อยละ 58.73 และหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยเท่ากับ 13.69 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98 คิดเป็นร้อยละ 91.27 โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7885 แสดงว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์พัฒนาการเพิ่มขึ้นหลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คิดเป็นร้อยละ 78.85 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 93.48/91.67 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีแก้ปัญหาตามกระบวนการของโพลยา ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอนเป็นระบบทำให้นักเรียนเข้าใจปัญหาได้อย่างถูกต้อง เมื่อนักเรียนเข้าใจปัญหาก็จะสามารถวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับประเสริฐ สำเภารอด (2552, น. 16) และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2558, น. 18) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ว่าช่วยให้ผู้เรียนสนใจบทเรียนมากขึ้น ได้รับความรู้ในแนวเดียวกันทำกิจกรรมด้วยตนเองตามความสามารถและความสนใจของตนเอง ได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดในด้านต่าง ๆ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและสถานที่ สนองตอบความแตกต่างระหว่างบุคคล ลดบทบาทหน้าที่ในการสอนของครูโดยให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้แทน ลดความกดดันให้กับผู้เรียนที่เรียนรู้ช้าและช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จามจุรี ท่อนจันทร์ (2558, น. 67-68) ที่ได้ทำการศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ร่วมกับเทคนิค TAI เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเรขาคณิตวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ร่วมกับเทคนิค TAI เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเรขาคณิตวิเคราะห์ มีความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภัทรา ปัญจมาตย์ และคณะ (2557, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการพัฒนาชุดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่อง การบวก ลบ คูณ และหาร ทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่อง การบวกการลบ การคูณและการหารทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 85.82/80.30 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การบวกการลบการคูณและการหารทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การบวก การลบการคูณและการหารทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน อยู่ในระดับมากที่สุด 4) นักเรียนที่เรียนด้วยชุดการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การบวกการลบการคูณและการหารทศนิยม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนและคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2 สัปดาห์ ไม่แตกต่างกัน นั่นคือนักเรียนมีความคงทนในการเรียนรู้

2) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยการเรียนรู้ การบวกและการลบ จำนวนซึ่งมีผลลัพธ์และตัวตั้งไม่เกิน 100,000 หลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนใช้ โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.8276 แสดงว่านักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพัฒนาการเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 82.76 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีระบบและขั้นตอน โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และหลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นผ่านกระบวนการตรวจ

พิจารณาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานช่วยส่งเสริมให้นักเรียนภายใต้ฝึกคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน โดยมีครูดูแลอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดแรงจูงใจและกระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเอง สนองความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของพินเทอร์ (Pinter, 2012) ที่กล่าวถึงสติปัญญาและกระบวนการรับรู้ของการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่นักเรียนควรจะได้ฝึกให้พิสูจน์และให้เหตุผล ผ่านวิธีการวาดภาพ ครูผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานในการคำนวณ ซึ่งหน้าที่สำคัญของครูผู้สอนคือ จะต้องคำนึงถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และการค้นพบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ความกระตือรือร้นในการตั้งคำถามและการตั้งปัญหาของนักเรียนจะแสดงให้เห็นถึงเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรินทร์ ทิทยา (2562, น. 72-73) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของ โพลยา ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญจน์วิภา ไบกุลาลาบ (2562) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 55 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการ ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ หลังใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนใช้ โดยมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7885 แสดงว่านักเรียนมีคะแนนทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์พัฒนาการเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 78.85 ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย จากกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ทำให้นักเรียนมองว่าการแก้ปัญหาเป็นเรื่องที่สนุกท้าทาย อยากรู้ อยากเรียน ซึ่งกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ปัญหา นักเรียนจะสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ต้องการทราบคืออะไร สิ่งที่โจทย์กำหนดให้คืออะไร แล้วนักเรียนก็จะมีการวางแผนในการแก้ปัญหาว่าควรจะนำความรู้เรื่องใดเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหานั้น และแสดงวิธีการหาคำตอบตลอดจนสามารถสรุปและตรวจสอบคำตอบได้อย่างถูกต้องเป็นขั้นตอน อีกทั้งวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ครูผู้สอนสามารถกำหนดสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างชัดเจน โดยครูผู้สอนจะต้องสอนทั้งความรู้และนำเสนอสถานการณ์ในชีวิตประจำวันให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นได้ชัดเจน และตามธรรมชาติของวิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่เน้นให้ผู้เรียนแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เพื่อให้ได้คำตอบของโจทย์ที่กำหนดให้ ซึ่งผู้เรียนต้องแก้ปัญหาโดยใช้ความรู้ประสบการณ์ ทักษะพื้นฐานทางการคิดแก้ปัญหา เลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ ครูผู้สอนควรกำหนดปัญหาที่น่าสนใจ มีความ

หลากหลาย ให้อิสระแก่นักเรียนในการคิดหาวิธีแก้ปัญหา และส่งเสริมให้นักเรียนใช้วิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวิมล ศรีวงษ์ และดุจดเดือน ไชยพิชิต (2562, น. 11-19) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1) ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับร้อยละ 87.41 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนจำนวน 23 คน ที่ผ่านเกณฑ์ เท่ากับร้อยละ 85.19 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับร้อยละ 75.67 ของคะแนนเต็ม และมีนักเรียนจำนวน 23 คน ที่ผ่านเกณฑ์ เท่ากับร้อยละ 85.19 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมดซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญจนวิภา ไบกุลาลาบ (2562, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 55 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการ ของนักเรียนหลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนกลุ่มวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาสามารถนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่พัฒนาขึ้นไปใช้เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยให้ผู้เรียนได้กำหนดสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันหรือเป็นปัญหาที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นจริง

1.2 ครูผู้สอนควรสนับสนุนให้นักเรียนแต่ละคนมีอิสระในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองภายใต้การให้คำแนะนำจากครูที่เหมาะสม

1.3 ครูควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่หลากหลาย ทำทนาย และสอดคล้องกับความต้องการความสามารถของผู้เรียนมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เปรียบกับรูปแบบปกติในกลุ่มตัวอย่างอีกครั้ง เพื่อจะได้คำตอบที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาวิจัยพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้บูรณาการหรือผสมผสานด้วยเทคนิคอื่นที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2.3 ควรศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในระดับชั้นอื่น ๆ หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กัญจนวิภา ใบกุหลาบ. (2562). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง สมการ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์]. Thai Digital Collection.
https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=542147
- จามจุรี ท่อนจันทร์. (2558). ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับเทคนิค TAI เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเรขาคณิตวิเคราะห์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยนเรศวร]. Thai Digital Collection.
https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=438168
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2558). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 6). พี บาลานซ์ ดีไซน์แอนพริ้นติ้ง
- ประเสริฐ สำเภาอด. (2552). การพัฒนาชุดกิจกรรมเรื่องระบบนิเวศในโรงเรียน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์ดอมินิก [สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ]. สำนักหอสมุดกลางห้องสมุดดิจิทัล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
http://search.swu.ac.th/permalink/f/1hfh9m/ALEPH_MONO000292298
- ปราณี ค่อมบุญ และ เสนอ ภิรมจิตร์ผ่อง. (2558). การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี, 4(2), 22-30.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. (19 สิงหาคม 2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 8-9.
- พัชรินทร์ ทิทยา. (2562). การพัฒนาความสามารถการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ TAI ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. Thai Digital Collection.
https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=551974
- ภัทรา ภัทรา ปัญญาตย์, เพลินพิศ ธรรมรัตน์ และ พงมาน ชำนาญกิจ. 2558). การพัฒนาชุดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่องการบวก ลบ คูณและหารทศนิยม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 7(19), 1-9.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 2. มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศศิวิมล ศรีวงศ์ และ ดุจเดือน ไชยพิชิต. (2562). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 11(30), 11-19.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579**. พรึกหวานกราฟฟิค.
อุบลวรรณ ปัญนะ. (2560). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคห้องเรียนเรียน
กลับทาง ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง บทประยุกต์ ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่**,
10(2), 218-233.

Fitz-Gibbon, C. T., & Morris, L. L. (1987). **How to design a program evaluation**. SAGE.

Pinter, K. (2012). **On Teaching Mathematical Problem-Solving and Problem Posing**.

[Doctoral dissertation, University of Szeged]. University of Szeged, Bolyai Institute.

<https://www.math.u-szeged.hu/~hajnal/phd2/Dissertations/phdtheses/pinter-klara-a.pdf>

การบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

LEARNING MANAGEMENT OF PRIMARY SCHOOLS IN THE DIGITAL ERA UNDER
THE UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

สุจิตรา จงรักษ์¹, พิรญา ทองเฉลิม², และ ชวนคิด มะเสนะ³

Sujitra Jongrak¹, Phiraya Tongchalerm², and Chuankid Masena³

^{1,2,3} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

^{1,2,3} Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University

e-mail: Sujitra.jg66@ubru.ac.th

Received: June 3, 2025

Reviewed: June 20, 2025

Revised: July 25, 2025

Accepted: August 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 2) เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 291 ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 27 คน และครูผู้สอนจำนวน 264 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตำแหน่งและวุฒิการศึกษา พบว่า โดยรวมไม่แตกต่างกัน
3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรให้ยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน และบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศในการบริหารจัดการข้อมูลและการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมการออกแบบกระบวนการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย พร้อมเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเอง

คำสำคัญ: การบริหาร, การบริหารจัดการเรียนรู้, ยุคดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research were to 1) examine the learning management conditions of primary schools in the digital era under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 4; 2) compare these conditions based on position, educational qualifications, and work experience; and 3) explore guidelines for learning management of primary schools in the digital era. The sample group consisted of 291 participants, including 27 school administrators and 264 teachers, selected through stratified random sampling. The research instruments comprised a 5-point Likert scale questionnaire, with an overall reliability coefficient of .98, and a structured interview form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and content analysis.

The research findings were as follows:

1. The overall condition of learning management of primary schools in the digital era under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 4 was at a high level.
2. A comparison of the opinions of teachers and school administrators based on work experience showed statistically significant differences at the .01 level. However, no significant differences were found based on position or educational qualifications.
3. The guidelines for developing learning management in primary schools in the digital era include the following: School administrators should develop flexible curricula aligned with the school's context and integrate digital technology to foster 21st-century skills; promote continuous professional development for teachers and encourage the integration of technology in teaching and learning; improve infrastructure and create a learning-conducive environment; support the use of information technology for data management and access to learning resources; and promote the design of diverse assessment and evaluation processes that allow students to participate in self-assessment.

Keywords: Management, Learning Management, Digital Era

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 หรือยุคดิจิทัล นวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต การทำงาน การศึกษา และการดำเนินธุรกิจ สังคม บุคคลหรือองค์กรที่ปรับตัวไม่ทันอาจได้รับผลกระทบ ในขณะที่ผู้ที่สามารถปรับตัวได้จะกลายเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมถึงการศึกษา ดังนั้นเพื่อให้สามารถอยู่รอดบนโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้จึงจำเป็นต้องปรับปรุง ปรับเปลี่ยน และพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติเป็นอย่างมาก และจากผลกระทบดังกล่าวก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ต่อวงการการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริหารสถานศึกษา การพัฒนาภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา การพัฒนาครู และบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงาน จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย โดยการที่จะทำให้ผู้เรียนนั้นประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับกระบวนการบริหารจัดการเรียนรู้ การวางแผนกลยุทธ์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และสอดคล้องกับสถานการณ์ในยุคดิจิทัล (ณัฐชนัน รัตนสถาพรพงศ์ และคณะ, 2558, น. 85-102) ประเทศไทยเองก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคดิจิทัลโดยรัฐบาลได้ประกาศนโยบายประเทศไทย 4.0 หรือ Thailand 4.0 ที่มุ่งขับเคลื่อนไปสู่การเป็นประเทศที่ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน บนพื้นฐานของเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (พาสนา จุลรัตน์ 2561, น. 2363-2380) โดยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงขึ้น ถือเป็นอีกด้านที่สำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาตามนโยบายนี้ เนื่องจากมนุษย์หรือคนนั้นถือเป็นฟันเฟืองสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้า แต่การจะพัฒนาคนได้ก็ต้องอาศัยระบบการศึกษาของประเทศที่เป็นรากฐานของการพัฒนาเพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะใช้ยกระดับคุณภาพของมนุษย์ (กาญจนา เกรียงศรี 2559, น. 13-18) โดยการศึกษาที่จะช่วยผลักดันประเทศให้เจริญก้าวหน้าทันโลกได้ ก็ต้องเป็นการศึกษา 4.0 ที่ไม่ใช่เพียงแค่การให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า คิดวิเคราะห์วิจารณ์เท่านั้น แต่การศึกษาต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนรู้จักการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เพื่อสร้างผลงานที่เป็นผลผลิตหรือนวัตกรรมได้ สถานศึกษาจึงกลายเป็นแหล่งผลิตเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็พลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เปลี่ยนแปลงกลายเป็น ประเทศไทย 4.0 ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายให้คนไทยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ได้เองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน การจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลเป็นอย่างมากนี้ จึงกลายเป็นความท้าทายใหม่ของครูในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (อติพร เกิดเรือง 2560, น. 173-184)

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ทำให้สถานศึกษาต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการใหม่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง (Napate et al. 2020, pp. 19-23) ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องให้ความสำคัญ และนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ในการบริหารด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานงบประมาณ การบริหารกิจการนักเรียน เป็นต้น

เพื่อให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาไปข้างหน้า ทนต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการจัดการเรียนรู้ที่ถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารงานเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครู (Baglama et al. 2022, pp. 1-12) โดยสร้างวัฒนธรรมการทำงานและสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ครูได้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างแรงจูงใจให้ครูได้นำความรู้ และทักษะมาพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล จิตมา วรณศรี (2564, น. 246) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยสำคัญในการปฏิรูปห้องเรียนและการจัดการเรียนรู้ คือ การสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติตามความถนัดและความสนใจโดยใช้สารสนเทศที่หลากหลาย การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพจึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบจำเป็นที่หลากหลาย ให้ครอบคลุมทั้งด้านทรัพยากรที่เป็นสิ่งของ ทรัพยากร บุคคล และกระบวนการบริหารที่เหมาะสม โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องวิเคราะห์สภาพบริบทองค์กรของตนเองให้ชัดเจนก่อน และมองภาพแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น เพื่อนำมากำหนดเป้าหมายในการพัฒนาองค์กรให้เดินไปสู่ทิศทางที่ถูกต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงบริบทการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลนี้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่าย ที่จำเป็นต้องตระหนักและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ จึงจะสามารถใช้เทคโนโลยีที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อการบริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้เรียนในยุคดิจิทัล (สฤญญา แซ่มซ้อย 2562, น. 174)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนตามกระบวนการที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทและความท้าทายที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น. 12) ได้กล่าวไว้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการพัฒนา โดยมีบทบาทหลักในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาและหลักสูตร รวมถึงบริหารจัดการการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเป็นผู้สร้างและประสานความร่วมมือกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อร่วมกันวางแผนจัดหาข้อมูลสารสนเทศ สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อม ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ โดยมีการจัดให้มีระบบนิเทศภายในและระบบประกันคุณภาพภายในอย่างเป็นระบบ รวมถึงกำกับติดตาม ประเมินผล และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสนับสนุน ส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน เบญจวรรณ ช่อชู และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2563, น. 163) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำองค์กรการจัดการศึกษา มีหน้าที่วางแผน ส่งเสริม สนับสนุน และบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดความสมดุล เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ มีคุณภาพ และเกิดผลลัพธ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อังจิมา คงโอ (2560, น. 32) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนากิจการการเรียนรู้ของครู ตลอดจนให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา การพัฒนา

หลักสูตร การจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการศึกษา และมีบทบาทในการดำเนินงานด้านการนิเทศภายในและการวัดผลและประเมินผล เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 มีพื้นที่ความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 4 อำเภอ คือ อำเภวารินชำราบ อำเภอสำโรง อำเภอนาเยีย และอำเภอสว่างวีระวงศ์ มีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชนบทและกึ่งเมือง มีความหลากหลายทั้งด้านภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลต่อความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการศึกษา แม้ปัจจุบันจะมีความพยายามในการขับเคลื่อนการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ แต่ยังคงพบปัญหาที่สำคัญ อาทิเช่น ความเหลื่อมล้ำด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ขาดแคลนอุปกรณ์ดิจิทัล บุคลากรขาดทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการ รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังขาดวิสัยทัศน์และความเชี่ยวชาญในการนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เพื่อจะได้ทราบถึงการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาอุบลราชธานี และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการบริหารจัดการสถานศึกษาและการพัฒนางานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลอย่างมีคุณภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4

สมมุติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ที่มีตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 แตกต่างกัน

วิธีการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 1,171 คน ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 110 คน และครูผู้สอน จำนวน 1,061 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัลและเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 291 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูป Krejcie and Mogan โดยสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้ตัวอย่าง ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 27 คน ครูผู้สอน จำนวน 264 คน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีการกระจายไปตามสัดส่วนของประชากรในสถานศึกษาแต่ละอำเภอ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามอำเภอ ได้แก่ อำเภอวารินชำราบ อำเภอสำโรง อำเภอนาเยีย อำเภอสว่างวีระวงศ์ ซึ่งสามารถสรุปผลการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

อำเภอ	จำนวน โรงเรียน	จำนวนประชากร		จำนวนตัวอย่าง	
		ผู้บริหารสถานศึกษา	ครู	ผู้บริหารสถานศึกษา	ครู
อำเภวารินชำราบ	57	44	439	11	109
อำเภอสำโรง	50	35	333	9	83
อำเภอนาเยีย	14	12	129	3	32
อำเภอสว่างวีระวงศ์	20	19	160	4	40
รวม	141	110	1,061	27	264
รวมทั้งสิ้น	141	1,171		291	

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล คือ ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 6 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และครูผู้สอน 3 คน ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็น แนวทางและกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษา ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง

คือ 1) มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษามากกว่า 10 ปีขึ้นไป 2) มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ด้านการยอมรับของผู้บริหารสถานศึกษาและสังคมว่าเป็นแบบอย่างของจิตวิญญาณของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ เช่น รางวัลสดุดี รางวัลครูสภา เป็นต้น 3) ได้รับรางวัลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา อุทิศตนเพื่อประโยชน์แก่วิชาชีพตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติงาน เช่น รางวัลทรงคุณค่าของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รางวัลศิษย์เก่าดีเด่นทางการบริหารการศึกษาจากเครือข่ายมหาวิทยาลัย

ครูผู้สอน โดยคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง คือ 1) มีประสบการณ์การปฏิบัติงานในสถานศึกษามากกว่า 10 ปีขึ้นไป 2) มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ด้านการยอมรับของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนครู และสังคมว่าเป็นแบบอย่างของจิตวิญญาณแห่งครู เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ เช่น รางวัลสดุดี รางวัลครูสภา รางวัลครูผู้สอนดีเด่น เป็นต้น 3) ได้รับรางวัลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน อุทิศตนเพื่อประโยชน์แก่วิชาชีพตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ มีดังนี้

1. แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ตัวเลือกตามวิธีของ Likert แบ่งออกเป็น 3 ตอน ซึ่งมีลักษณะของเครื่องมือและวิธีการสร้าง ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม (ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา) ประกอบด้วย ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน โดยคำถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 การบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ด้าน โดยกำหนดให้คะแนนเป็น 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุดตามแบบของ Likert (บุญชม ศรีสะอาด 2560, น. 121)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงข้อคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาศักยภาพครู ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 ที่มีคุณสมบัติที่กำหนดไว้หรือมีความโดดเด่น มีผลงานที่ได้รับการยอมรับ เป็นแนวปฏิบัติที่ดีจำนวน 6 คน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. แบบสอบถาม

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์สรุปเป็นภาพรวมเพื่อให้ได้กรอบแนวคิดเบื้องต้นของการวิจัยและได้องค์ประกอบการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

1.2 ศึกษาเอกสาร คู่มือ และตำราเกี่ยวกับการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

1.3 สร้างแบบสอบถามตามแนวคิด ที่ครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีต่อการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล

1.4 นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไข

1.5 นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านเนื้อหา (Content Validity) จากเนื้อหา นิยามศัพท์เฉพาะ ความถูกต้อง ความเหมาะสมและความชัดเจนของข้อคำถาม จากนั้นดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยใช้เทคนิค IOC (Index of Congruence) เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ผู้วิจัยเลือกข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้อง IOC เท่ากับ .50 ขึ้นไป จากการพิจารณา ค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า อยู่ระหว่าง .60-1.00 และใช้เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ให้คะแนน 1 แน่ใจว่าข้อคำถามวัดจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง

ให้คะแนน 0 ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง

ให้คะแนน -1 แน่ใจว่าข้อคำถามไม่วัดจุดประสงค์ที่ระบุไว้จริง

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยและพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของข้อคำถาม หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Congruence) จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample) ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยมีเกณฑ์การเลือกดังนี้

1.5.1 สำเร็จการศึกษาทางด้านการวัดและประเมินผล ด้านการวิจัยทางการศึกษา ด้านการบริหารการศึกษา หรือสาขาที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา มีระดับการศึกษาปริญญาโทขึ้นไป

1.5.2 ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ศึกษาพิเศษของหน่วยงานการศึกษา อาจารย์มหาวิทยาลัย หรือครูผู้สอนที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

1.6 นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แก้ไข

1.7 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่ไม่ใช่ตัวอย่างจริง จำนวน 50 ฉบับ

1.8 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ตอนที่ 2 โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 117) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบสอบถามเท่ากับ .98

1.9 นำแบบสอบถามที่หาค่าความเชื่อมั่นแล้วเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำก่อนนำไปจัดพิมพ์เป็นฉบับที่สมบูรณ์

1.10 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนไปเก็บข้อมูลกับตัวอย่างที่กำหนดไว้ เพื่อรวบรวมเก็บข้อมูลต่อไป

2. แบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ประถมศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ แนวคิด ที่ครอบคลุมตามนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาคุณคิทธิพัล

2.4 นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และปรับปรุงแก้ไข

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการแก้ไข ปรับปรุง เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ก่อนจัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์

2.6 แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เก็บได้ทั้งหมดมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. แบบสอบถาม

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์แบบของแบบสอบถามทุกฉบับ แล้วเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามตามสถานภาพและภูมิหลังของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแยกข้อมูลออกเป็นกลุ่ม ได้แก่ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน แล้วนำมาหาความถี่ และค่าร้อยละ ด้วยวิธีการแจกแจงความถี่และหาร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์และเปรียบเทียบการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาคุณคิทธิพัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำนวน 5 ด้าน โดยรวมและรายด้าน การวิเคราะห์ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean: M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) โดยการวิเคราะห์ และเปรียบเทียบ จำแนกตามตำแหน่ง และวุฒิการศึกษา ใช้การทดสอบค่าที (t -test) และจำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน ใช้การทดสอบค่าเอฟ (F -test)

2. แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล โดยการตีความ จำแนก และจัดหมวดหมู่ตามประเด็น เพื่อสังเคราะห์แนวทางและนำมาสรุป อภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาศักยภาพครู

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามตำแหน่ง ดังข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามตำแหน่ง

การบริหารจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนประถมศึกษา ยุคดิจิทัล	ผู้บริหาร สถานศึกษา			ครูผู้สอน			<i>t</i>	<i>p</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับ	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับ		
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้	4.61	.37	มากที่สุด	4.48	.46	มาก	1.85	.07
2. ด้านการพัฒนาศักยภาพครู	4.58	.33	มากที่สุด	4.47	.51	มาก	1.63	.11
3. ด้านการสร้าง สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.57	.35	มากที่สุด	4.49	.55	มาก	.97	.34
4. ด้านการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการศึกษา	4.59	.40	มากที่สุด	4.52	.46	มากที่สุด	.73	.46
5. ด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้	4.69	.32	มากที่สุด	4.50	.49	มาก	2.78**	.01
รวม	4.61	.32	มากที่สุด	4.49	.46	มาก	1.71	.10

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาศักยภาพครู ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามวุฒิการศึกษา ดังข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามวุฒิการศึกษา

การบริหารจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียนประถมศึกษา ยุคดิจิทัล	ปริญญาตรี			สูงกว่าปริญญาตรี			t	p
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ		
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้	4.46	.48	มาก	4.55	.40	มากที่สุด	-1.54	.13
2. ด้านการพัฒนาศักยภาพครู	4.45	.52	มาก	4.56	.38	มากที่สุด	-1.82	.07
3. ด้านการสร้าง สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ เรียนรู้	4.51	.51	มากที่สุด	4.47	.61	มาก	.47	.64
4. ด้านการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการศึกษา	4.51	.48	มากที่สุด	4.59	.39	มากที่สุด	-1.43	.15
5. ด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้	4.50	.50	มาก	4.55	.42	มากที่สุด	-.83	.41
รวม	4.49	.47	มาก	4.54	.38	มากที่สุด	-.99	.33

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ดังข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน
ประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน

การบริหารจัดการเรียนรู้ใน โรงเรียนประถมศึกษา ยุคดิจิทัล	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและ การจัดการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	2	1.77	.90	4.39*	.02
	ภายในกลุ่ม	288	58.99	.21		
	รวม	290	60.76			
2. ด้านการพัฒนาศักยภาพครู	ระหว่างกลุ่ม	2	1.95	.98	4.10*	.02
	ภายในกลุ่ม	288	68.55	.24		
	รวม	290	70.50			
3. ด้านการสร้างสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	2	1.24	.62	2.16	.11
	ภายในกลุ่ม	288	82.75	.29		
	รวม	290	83.99			
4. ด้านการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	2	2.68	1.34	6.62**	.00
	ภายในกลุ่ม	288	58.64	.20		
	รวม	290	61.32			
5. ด้านการวัดและประเมินผล การเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	2	2.05	1.02	4.61*	.02
	ภายในกลุ่ม	288	65.92	.22		
	รวม	290	67.97			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.84	.92	4.67**	.01
	ภายในกลุ่ม	288	56.80	.20		
	รวม	290	58.64			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาศักยภาพครู และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยสรุปเป็นรายด้าน 5 ด้าน ดังนี้

3.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

3.1.1 พัฒนาหลักสูตรให้ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน

3.1.2 บูรณาการสื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้

3.1.3 ส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และการรู้เท่าทันดิจิทัล

3.1.4 สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน เพื่อร่วมพัฒนาหลักสูตรให้ตอบโจทย์ยุคดิจิทัล

3.2 ด้านการพัฒนาศักยภาพครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

3.2.1 สนับสนุนการอบรมครูด้านเทคโนโลยีและการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

3.2.2 ส่งเสริมให้ครูศึกษาต่อหรือเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการ

3.2.3 สร้างแรงจูงใจผ่านรางวัลหรือการเชิดชูเกียรติ

3.2.4 สนับสนุนการใช้สื่อดิจิทัลและนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้

3.3 ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

3.3.1 จัดหาเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม

3.3.2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และอุปกรณ์ที่ทันสมัย

3.3.3 สร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและส่งเสริมการแสดงออกทางความคิด

3.3.4 จัดพื้นที่การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เช่น โซนเรียนรู้แบบกลุ่ม โซนทำงานเดี่ยว และมุม

สร้างสรรค์

3.4 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

3.4.1 พัฒนาระบบบริหารจัดการข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัลหรือออนไลน์

3.4.2 จัดอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ครูมีความรู้ด้านเทคโนโลยี

3.4.3 ส่งเสริมให้ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน

3.4.4 ส่งเสริมการเรียนรู้ ทุกสถานที่ ทุกเวลา และทุกเรื่อง (Anywhere Anytime Anything)

3.4.5 เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน

3.5 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการดังนี้

3.5.1 ใช้ระบบดิจิทัลในการจัดเก็บ วิเคราะห์ และรายงานผลการเรียนรู้

3.5.2 สนับสนุนการวัดผลที่หลากหลาย ทั้งด้านวิชาการและทักษะชีวิต

3.5.3 ส่งเสริมการประเมินแบบมีส่วนร่วม เช่น การประเมินตนเองหรือประเมินกันในกลุ่ม

3.5.4 พัฒนาระบบแสดงผลการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนและผู้ปกครองสามารถติดตามผลได้อย่างโปร่งใสและรวดเร็ว

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ในการปรับตัวตามยุคดิจิทัล โดยกำหนดนโยบาย พัฒนาโรงเรียน และส่งเสริมครูให้มีทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง พร้อมจัดหาอุปกรณ์และสื่อที่ทันสมัย อีกทั้งยังสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อังจิมา คงโอ (2560, น. 58) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วรธรรม ปัญญาทิพย์ (2565, น. 75) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัลโดยภาพรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 จำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีเป้าหมายร่วมกันในการยกระดับการศึกษาให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล โดยผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบายและสนับสนุนทรัพยากร ส่วนครูผู้สอนนำนโยบายไปปฏิบัติผ่านการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้มีความเห็นสอดคล้องกันอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐชลิตา ประกิจ (2561, น. 157) ได้ศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ มีความเห็นไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาทิตย สีพาลา และอดิศร บุญศรีเมือง (2566, น. 1-12) ได้ศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สหวิทยาเขตบัวบาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู พบว่า ผลการเปรียบเทียบแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ของสหวิทยาเขตบัวบาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู จำแนกตามตำแหน่งในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

2.2 ความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานภายใต้นโยบายเดียวกันและบทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องปรับตัวและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง การอบรมและแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีช่วยให้บุคลากรทุกระดับมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลที่คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อังจิมา คงโอ (2560, น. 60) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิรวิญญา ฉายแสง และสุภาวดี ลาภเจริญ (2567, น. 101-111) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.3 ความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน ประถมศึกษายุคดิจิทัล จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่มีประสบการณ์มากกว่าจะมีวุฒิภาวะ มีความเชี่ยวชาญในการตัดสินใจการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงาน และยังมีโอกาสที่ได้เข้ารับการอบรมการสัมมนาเพื่อพัฒนาทักษะต่างๆ ในด้านการบริหารจึงทำให้มีประสิทธิภาพมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์ในการบริหารน้อยกว่า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพรรณษา แสงจันทร์นวล (2563, น. 125) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กานดา บุญราช และ พรทิวา จุลสุคนธ์ (2566, น. 35-46) ได้ศึกษาการบริหารจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 สรุปได้ 5 แนวทางที่สำคัญ คือ ด้านการพัฒนา

หลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดย มุ่งเน้นการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และการรู้เท่าทันดิจิทัล พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพและ ตอบโจทย์ความต้องการของสังคมในยุคดิจิทัล ด้านการพัฒนาศักยภาพครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนา ศักยภาพของครูผ่านการส่งเสริมการอบรมและ กระตุ้นให้ครูศึกษาต่อหรือเข้าร่วมสัมมนาทางการศึกษาเพื่อให้ สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง และสนับสนุน ให้ครูนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านการสร้างสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยจัดหาสื่อและ เทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล เช่น ระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและ อุปกรณ์การเรียนรู้ที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างบรรยากาศ ภายในโรงเรียนให้เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย อบอุ่น และส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ โดยกำหนด พื้นที่การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการข้อมูลของ สถานศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วน ร่วมในกระบวนการเรียนรู้ของบุตรหลาน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควร ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อลดภาระงานของครู ส่งเสริม การออกแบบกระบวนการประเมินผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทักษะที่หลากหลาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมี ส่วนร่วมในการประเมินตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการ ของสังคมในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กานดา บุญราช และพรทิศา จุลสุคนธ์ (2566, น. 35-46) ได้ทำการวิจัย เรื่องการบริหารจัดการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการ อาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 พบว่า แนวทางการบริหารจัดการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการจัดทำ แผน วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีในการ จัดการเรียนการสอน จัดอบรมพัฒนาความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการจัดทำสื่อแก่ครูผู้สอน สร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการ วิธีการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงโดยใช้เทคโนโลยี การแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้ครูมีการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะที่จำเป็นซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนา ตนเองและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ตันตริณ สืบปัญญา และ ปณตนนท์ เกียรประภากุล (2565, น. 57) พบว่า แนวทางในการบริหารจัดการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 มี 4 ด้าน ๆ ละ 3 แนวทาง ดังนี้ ด้านการวางแผนการ จัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรสถานศึกษา และมีการประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริม การเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้ และใช้สื่อนวัตกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ สร้างและพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และวัดและประเมินผลตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา และด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้จัดประชุมวางแผน จัดทำคู่มือการนิเทศภายในสถานศึกษาและสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมพัฒนาวิชาชีพ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูภายในและภายนอกโรงเรียน

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา ควรส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและความต้องการของผู้เรียน สนับสนุนการใช้สื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษาและชุมชน เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพอย่างเต็มที่

1.3 หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมการพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการบริหารจัดการเรียนรู้ให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในยุคดิจิทัล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาศักยภาพครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 เพื่อจะทำให้การบริหารจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษามีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม

(ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กาญจนา เจริญชัย. (2559). การศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืน. *Journal of the Association of Researchers*, 21(2), 13-18.

กานดา บุญราช และ พรทิศา จุลสุคนธ์. (2566). การบริหารการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3. **วารสารการบริหารการศึกษา มจร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด**, 3(2), 35-46.

จิตติมา วรรณศรี. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล. **วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ**, 6(10), 458- 472.

จิรภิญญา ฉายแสง และ สุภาวดี ลาภเจริญ. (2567). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี**, 18(2), 101-111.

ณัฐชญาณ์ รัตนสถาพรพงศ์, ทวนทอง เขาวงกิตพงศ์, และ สุภาพร พงศ์ภิญโญโอบาส. (2558). การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ เขต 2. **วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ**, 5(ฉบับพิเศษ), 85-102.

ณัฐชลิตา ประกิจ. (2561). สภาพ ปัญหา และแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. https://gsmis.snru.ac.th/e-thesis/thesis_detail?r=59421229134

ตันตริณ สืบปัญญา และ ปณตธนัท เถียรประภากุล. (2565). การบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2. **วารสารวิชาการธรรมทรรศน์**, 22(2), 57-70.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). **การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่** (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

เบญจวรรณ ช่อชู และ พร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2563). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการบริหารวิชาการในโรงเรียนวิสุทธิศ สำนักงานเขตดินแดง สังกัดกรุงเทพมหานคร. **วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์**, 7(2), 162-174.

พาสนา จุลรัตน์. (2561). การจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในยุค Thailand 4.0. **วารสาร Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ**, 11(2), 2363-2380.

วรรณมล ปัญญาทิพย์. (2565). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแพร่ [การค้นคว้าอิสระปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา]. ฐานข้อมูลคลังปัญญา มหาวิทยาลัยพะเยา. <https://updc.up.ac.th/items/a24b8ea0-b02f-4f57-a908-6ed714a911cb>

สุกัญญา แซ่ม้อย. (2562). **การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล** (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุพรรณษา แสงจันทร์นวล. (2563). การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในยุคการศึกษา

4.0 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุบลราชธานี เขต 2

[วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี]. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.

https://tdc.thailis.or.th/tdc/dccheck.php?Int_code=12&RecId=3931&obj_id=34596&showm=no

อดิพร เกิดเรือง. (2560). การส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 6(1), 173-184.

อังจิมา คงโอ. (2560). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน

สังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร [การค้นคว้าอิสระปริญญาโทบริหารการศึกษา,

มหาวิทยาลัยพะเยา]. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย.

https://tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=522152

อาทิตย์ สีพาลา และ อดิสร บุญศรีเมือง. (2566). การบริหารจัดการเรียนรู้ในยุคฐานวิถีชีวิตใหม่ สหวิทยาเขต

บัวบาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเลย หนองบัวลำภู. **Journal of Integration**

Social Sciences and Development, 3(1), 1-12.

Baglama, B., Evcimen, E., Altinay, F., Sharma, R. C., Tlili, A., Altinay, Z., Dagli, G., Jemni, M.,

Shadiev, R., Yucesoy, Y., & Celebi, M. (2022). Analysis of Digital Leadership in School

Management and Accessibility of Animation-Designed Game-Based Learning for

Sustainability of Education for Children with Special Needs. **Sustainability**, 14(13),

7730. <https://doi.org/10.3390/su14137730>

Napate, S., Maity, P., & Baheti, P. (2020) Digital transformation of management education.

American International Journal of Business Management, 3(9), 19-23.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

STRATEGIC LEADERSHIP OF THE SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE VUCA WORLD
UNDER THE AMNAT CHAROEN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

วรรณิภาภรณ์ พรหมชัย¹, อรรถพร วรรณทอง², และ ชวนคิด มะเสนะ³
Wannipaporn Promchai¹, Attaporn Wannathong², and Chuankid Masena³
^{1,2,3} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
^{1,2,3} Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University
e-mail: wannipaporn.pg66@ubru.ac.th

Received: June 5, 2025

Reviewed: July 17, 2025

Revised: July 25, 2025

Accepted: August 7, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 320 คน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 36 คน ครูผู้สอน 284 คนโดยสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) กลุ่มเป้าหมายที่ใช้สัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 6 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีความตรง (validity) 1.00 ค่าอำนาจจำแนก รายข้อระหว่าง .32 - .72 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .99 และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมุติฐานด้วยค่าสถิติทีและสถิติเอฟ และเมื่อพบความแตกต่างที่มีนัยสำคัญ ได้ดำเนินการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe’

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน พบว่า โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจนและยืดหยุ่น วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก กำหนดทิศทางด้วย SWOT Analysis ส่งเสริมการมีส่วนร่วม พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสามารถปรับกลยุทธ์ตามสถานการณ์ มีความชัดเจน ด้านงบประมาณ ทรัพยากร และเทคโนโลยี ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง การบริหารทรัพยากรเน้นประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า คุณธรรม ส่งเสริมจริยธรรม ความโปร่งใส การพัฒนาบุคลากร และสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการทำงาน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, ยุคโลกพลิกผัน

Abstract

The purposes of this research were to 1) examine the level of strategic leadership among school administrators in the VUCA World; 2) compare the strategic leadership among school administrators in the VUCA World based on the perceptions of school administrators and teachers under the Amnat Charoen Primary Educational Service Area Office, categorized by position, work experience, and school size; and 3) explore guidelines for developing the strategic leadership among school administrators in the VUCA World. The sample group consisted of 320 participants, including 36 school administrators and 284 teachers, selected through stratified random sampling. The target group for the interviews comprised 6 school administrators and teachers, selected using purposive sampling. The research instruments included a 5-point Likert scale questionnaire with a validity index of 1.00, item discrimination indices ranging from .32 to .72, and an overall reliability coefficient of .99, as well as a structured interview form. The statistical methods used in the research included percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test for hypothesis testing. In addition, when significant differences were found, pairwise comparisons were conducted using Scheffe's method.

The research findings revealed the following:

1. The overall level of strategic leadership among school administrators in the VUCA World was high.
2. A comparison of the perceptions of school administrators and teachers regarding the level of strategic leadership of school administrators, classified by position, work experience, and school size, under the Amnat Charoen Primary Educational Service Area Office, showed statistically significant differences at the .01 level.

3. The guidelines for developing the strategic leadership among school administrators in the VUCA World are as follows: School administrators should demonstrate clear and flexible strategic leadership; analyze both internal and external environments; set directions using SWOT analysis; promote participation; engage in continuous self-development; adapt strategies according to changing situations; ensure clarity in budgeting, resource allocation, and technology use; regularly monitor and evaluate outcomes; manage resources with a focus on efficiency, cost-effectiveness, and ethical standards; promote ethics and transparency; support personnel development; and foster a positive working environment.

Keywords: Strategic Leadership, VUCA World

บทนำ

ในสภาวะปัจจุบัน ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจระดับโลก ซึ่งก่อให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (COVID-19) ที่ผ่านมาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความผันผวนในหลายภาคส่วน เช่น การเรียนรู้ การปรับตัวของธุรกิจที่ไม่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้ทัน จนทำให้องค์กรและอาชีพบางอย่างหายไป ขณะเดียวกันก็เกิดอาชีพใหม่ ๆ ขึ้นมากมาย การเรียนรู้ในยุคที่เปลี่ยนแปลงเช่นนี้ จำเป็นต้องมีผู้นำทางการศึกษาที่สามารถสร้างโอกาสการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีคุณภาพให้แก่ผู้เรียน การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี การแข่งขันที่ทวีความรุนแรง และสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและเศรษฐกิจทั้งในและนอกองค์กร ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อองค์กรต่าง ๆ (เจริญ ภูวจิตร, 2565, น. 2) โลกยุคพลิกผัน (VUCA World) เป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากโลกปัจจุบัน ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านธุรกิจ เศรษฐกิจ และการศึกษา ส่งผลให้องค์กรและบุคคลต้องปรับตัวต่อความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความไม่มั่นคงและความไม่คุ้นชินกลายเป็นเรื่องปกติ หากไม่สามารถปรับตัวได้ทันทั้งที่ ย่อมส่งผลกระทบต่อการทำงาน การดำเนินชีวิต และโอกาสในการแข่งขัน ซึ่งอาจนำไปสู่ความยากลำบากในการหางาน ความไม่มั่นคงในชีวิต และความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างบุคคลกับองค์กร VUCA ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ Volatility (ความผันผวน) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่สามารถคาดการณ์ได้ จำเป็นต้องติดตามข่าวสารอยู่เสมอ รู้เท่าทันสื่อ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว Uncertainty (ความไม่แน่นอน) หมายถึง สภาวะที่การคาดการณ์ลำบากและตัดสินใจได้ยาก จึงต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงภาวะผู้นำที่สามารถตัดสินใจอย่างเด็ดขาดในสภาวะที่ไม่แน่นอนได้ Complexity (ความซับซ้อน) หมายถึง ความยุ่งยากที่เพิ่มขึ้นและมีปัจจัยหลายด้านที่เกี่ยวข้องกันอย่างไม่เป็นระบบ ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการลดความซับซ้อนและทำให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น Ambiguity (ความคลุมเครือ) หมายถึง ความไม่ชัดเจนของสถานการณ์หรือผลลัพธ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีความฉลาดทางการ

สื่อสาร และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กมลชนก เซ็นแก้ว และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล, 2568, น. 113-130)

ผู้บริหารต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเอง องค์การ แนวคิด และวิธีการบริหารให้ทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ "ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์" (strategic leadership) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในโลกยุคพลวัต เนื่องจากสามารถช่วยองค์กรและบุคลากรในการปรับตัวและรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่แน่นอนและคาดเดาได้ยาก และยังถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหาร พัฒนา และขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายความสำเร็จได้ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะมีมุมมองที่กว้างขวาง ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความคล่องตัวและสามารถบริหารทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (วรวรรษ เทียมสุวรรณ และคณะ, 2562, น. 228)

ผู้บริหารสถานศึกษาเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาที่จะต้องมีภาวะผู้นำซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) ที่ผู้บริหารพึงมีเพื่อนำพาให้สถานศึกษามีความเจริญก้าวหน้า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ (เหมือนฝัน นันทียกุล และ พิษณุภา ยืนยาว, 2563, น. 242-246) ผู้นำที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นผู้ที่มีบทบาทสูงในการกำหนดอนาคตขององค์กรในระยะยาว และเป็นปัจจัยสำคัญในการที่จะทำให้องค์กรสามารถดำเนินการในด้านการจัดการกลยุทธ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแข่งขันเชิงกลยุทธ์และอนาคตขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ส่วนตน คือมีจุดมุ่งหมายสำหรับการเป็นอย่างไรอย่างหนึ่งในอนาคต 2) แรงมุ่งมั่นใฝ่ดี คือ เมื่อมีวิสัยทัศน์แล้วต้องมีความมุ่งมั่นที่จะลงมือปฏิบัติให้บรรลุต่อผลสำเร็จ 3) ความมุ่งมั่นหมั่นฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ และ 4) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คือ การคิดวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการ ดำรงชีวิต ภาวะผู้นำกลยุทธ์มีความสำคัญมากต่อความสำเร็จของกิจการขององค์กร ช่วยให้ผู้บริหารสามารถมองเห็นภาพรวมและขอบเขตได้กว้างขวางและชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์จะมีความลึกซึ้ง การวิเคราะห์ปัญหาในระดับที่มีนัยสำคัญต่ออนาคตขององค์กรซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำกลยุทธ์จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการกำหนดและการดำเนินกิจกรรมต่างๆภายในองค์กรตามทิศทางที่ชัดเจนและเป็นเครื่องนำทางที่เป็นรูปธรรมสำหรับสมาชิก โดยช่วยให้สมาชิกเข้าใจในวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และทิศทางที่แน่นอนขององค์กร ไม่ก่อให้เกิดความสับสนหรือความขัดแย้งในการทำงาน ทำให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ (วรินทร์รัตน์ เสือจอย, 2564, น. 20)

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความเป็นมา และความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลวัต สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ใน ระดับใด จะมีแนวทางใดในการ

พัฒนาอย่างไร เพื่อเป็นประโยชน์ แก่ ผู้บริหาร เป็นแนวทางปรับปรุงพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ รับรองต่อเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพหุลักษณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพหุลักษณ์ ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพหุลักษณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

สมมุติฐานการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่มีตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงานต่างกัน ขนาดโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในยุคโลกพหุลักษณ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ปีการศึกษา2567 จำนวน 252 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,851 คน ซึ่งจำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 209 คน และ ครู 1,642 คน (ข้อมูลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ วันที่ 20 ตุลาคม 2567)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำนวน 252 โรงเรียนกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตาราง (Krejcie and Morgan, 1970, pp. 608-610) โดยสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็น 3 ชั้น ตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน ขนาดโรงเรียน ทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้นได้ตัวอย่างรวมทั้งหมด 320 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 36 คน โดยแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก 23 คน ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขนาดกลาง 11 คน และผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ 2 คน ครู

จำนวน 284 คน โดยแบ่งเป็นครูโรงเรียนขนาดเล็ก 138 คน ครูโรงเรียนขนาดกลาง 108 คนและครูโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ 38 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มาตรฐานประเมินค่า 5 ระดับมีค่าความตรง (validity) 1.00 ค่าอำนาจจำแนก รายข้อระหว่าง .32 - .72 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .99

1. แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ตัวเลือกตามวิธีของ Likert แบ่งออกเป็น 3 ตอน ซึ่งมีลักษณะของเครื่องมือและวิธีการสร้าง ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม (ผู้บริหารสถานศึกษาและครู) ประกอบด้วย ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า โดยกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert (Likert' Rating Scale) โดยกำหนดเกณฑ์ระดับคะแนน ดังนี้ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2560, น. 120-121)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงข้อคิดเห็นต่อแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน

2. แบบสัมภาษณ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์เป็นผู้บริหารและครูที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ และเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามีผลงานโดดเด่นในระดับพื้นที่ จำนวน 6 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่างในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามส่งไปยังสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และขอรับคืนด้วยตนเองในรูปแบบเอกสารและรูปแบบออนไลน์ (Google forms) เพื่อดำเนินการรวบรวมข้อมูล และนัดหมายขอรับแบบสอบถามคืนภายในเวลาที่กำหนด

3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการนัดหมายกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูกลุ่มเป้าหมายดำเนินการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลค่าระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาข้อมูลค่าเฉลี่ย (mean-M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation-SD) แล้วแปลผลตามเกณฑ์

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาข้อมูลหาค่าเฉลี่ย (mean- M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation- SD) แล้วแปลผลตามเกณฑ์

3. วิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน โดยการตีความ จำแนก และจัดหมวดหมู่ตามประเด็น เพื่อสังเคราะห์แนวทางและนำมาสรุป อภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($M= 4.50$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($SD= .18$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ด้านการควบคุมองค์การให้สมดุล ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และด้านการบริหารทรัพยากรในองค์การ

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน ดังนี้

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่มีต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน จำแนกตามตำแหน่ง

ที่	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค โลกพลิกผัน	ผู้บริหารสถานศึกษา			ครู			t	p
		M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ		
1	ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์	4.69	.37	มากที่สุด	4.22	.52	มาก	6.79**	.00
2	ด้านการกำหนดกลยุทธ์	4.50	.24	มาก	3.91	.71	มาก	10.00**	.00
3	ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	4.34	.31	มาก	3.90	.86	มาก	6.01**	.00
4	ด้านการบริหารทรัพยากรใน องค์การ	4.57	.27	มากที่สุด	3.82	.91	มาก	10.66**	.00
5	ด้านการควบคุมองค์การให้สมดุล	4.42	.38	มาก	3.94	.65	มาก	6.48**	.00
	รวม	4.50	.18	มาก	3.96	.61	มาก	11.72**	.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในยุคโลกพลิกผัน โดยรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M=4.50$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ($SD=.18$) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M=4.69$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ($SD=.37$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M=4.57$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ($SD=.27$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M=4.34$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ($SD=.31$) ส่วนความคิดเห็นครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M=3.96$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ($SD=.61$) เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M=4.22$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ($SD=.52$) รองลงมา คือด้านการควบคุมองค์การให้สมดุลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M=3.94$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ($SD=.65$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($M=3.82$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ($SD=.91$) เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษามีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าครูทุกด้าน โดยเฉพาะด้าน การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์และด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร อย่างชัดเจน สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างทางมุมมองเกี่ยวกับบทบาทเชิงกลยุทธ์ที่อาจมาจาก ความแตกต่างของบทบาท หน้าที่ และระดับการรับรู้ระหว่างผู้บริหารและครู ส่งผลให้เกิดมุมมองที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กร โดยผู้บริหารมีหน้าที่ในการวางแผน กำหนดนโยบาย และจัดสรรทรัพยากร ซึ่งเอื้อให้ผู้บริหารมีภาพรวมและรับรู้ถึงความก้าวหน้าในภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ขณะที่ครูในฐานะผู้ปฏิบัติงานสอน จะรับรู้ผลกระทบหรือการเปลี่ยนแปลงในระดับปฏิบัติการเป็นหลัก จึงทำให้ยังไม่เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนหรือเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร

2.2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ที่	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษาใน ยุคโลกพลิกผัน	ประสบการณ์ในการทำงาน								
		น้อยกว่า 5 ปี			ตั้งแต่ 5 - 10 ปี			มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป		
		M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ
1	ด้านการกำหนดทิศทาง เชิงกลยุทธ์	4.16	.52	มาก	4.34	.52	มาก	4.46	.51	มาก
2	ด้านการกำหนดกลยุทธ์	3.70	.71	มาก	4.14	.64	มาก	4.37	.49	มาก

ที่	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษาใน ยุคโลกพลิกผัน	ประสบการณ์ในการทำงาน								
		น้อยกว่า 5 ปี			ตั้งแต่ 5 - 10 ปี			มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป		
		M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ
3	ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	3.67	.93	มาก	4.13	.71	มาก	4.31	.46	มาก
4	ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร	3.54	.93	มาก	4.11	.78	มาก	4.42	.54	มาก
5	ด้านการควบคุมองค์การให้สมดุล	3.64	.61	มาก	4.31	.48	มาก	4.23	.57	มาก
รวม		3.74	.61	มาก	4.21	.51	มาก	4.35	.41	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.74$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ($M = 4.16$) รองลงมา คือ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ($M = 3.70$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ($M = 3.54$) เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 5 - 10 ปี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.21$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ($M = 4.34$) รองลงมา คือ ด้านการควบคุมองค์การให้สมดุล ($M = 4.31$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ($M = 4.11$) เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.35$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ($M = 4.46$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ($M = 4.42$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการควบคุมองค์การให้สมดุล ($M = 4.23$)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำ เชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	P
1. ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์	ระหว่างกลุ่ม	2	4.10	2.05	7.60**	.00
	ภายในกลุ่ม	317	85.57	.27		
	รวม	319	89.67			

ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำ เชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน	แหล่งความ แปรปรวน	df	SS	MS	F	P
2. ด้านการกำหนดกลยุทธ์	ระหว่างกลุ่ม	2	22.08	11.04	25.82**	.00
	ภายในกลุ่ม	317	135.55	.43		
	รวม	319	157.63			
3. ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	ระหว่างกลุ่ม	2	21.77	10.88	17.38**	.00
	ภายในกลุ่ม	317	198.51	.63		
	รวม	319	220.28			
4. ด้านการบริหารทรัพยากรใน องค์การ	ระหว่างกลุ่ม	2	38.83	19.42	28.73**	.00
	ภายในกลุ่ม	317	214.27	.68		
	รวม	319	253.10			
5. ด้านการควบคุมองค์การให้ สมดุล	ระหว่างกลุ่ม	2	33.06	16.53	53.26**	.00
	ภายในกลุ่ม	317	98.39	.31		
	รวม	319	131.45			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	21.47			
	ภายในกลุ่ม	317	93.49	10.73	36.40**	.00
	รวม	319	114.96	.29		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวม และรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ที่	ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษาใน ยุคโลกพลิกผัน	ขนาดโรงเรียน								
		โรงเรียนขนาดเล็ก			โรงเรียนขนาดกลาง			โรงเรียนขนาดใหญ่ และใหญ่พิเศษ		
		M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ
1	ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์	4.21	.52	มาก	4.30	.56	มาก	4.45	.47	มาก
2	ด้านการกำหนดกลยุทธ์	3.80	.74	มาก	4.10	.62	มาก	4.31	.56	มาก
3	ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	3.83	.90	มาก	3.99	.75	มาก	4.31	.63	มาก
4	ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร	3.68	.98	มาก	4.05	.76	มาก	4.32	.62	มาก
5	ด้านการควบคุมองค์การให้สมดุล	3.90	.68	มาก	4.07	.58	มาก	4.13	.62	มาก
รวม		3.88	.63	มาก	4.10	.54	มาก	4.30	.48	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครู เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน โรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M=3.88$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ($M=4.21$) รองลงมา คือ ด้านการควบคุมองค์การให้สมดุล ($M=3.90$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ($M=3.68$) เมื่อจำแนกตามโรงเรียนขนาดกลาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M=4.10$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ($M=4.30$) รองลงมา คือ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ($M=4.10$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ($M=3.99$) เมื่อจำแนกตามโรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M=4.30$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ($M=4.45$) รองลงมา คือ ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ($M=4.32$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการควบคุมองค์การให้สมดุล ($M=4.13$)

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวน ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน จำแนกตามขนาดโรงเรียน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน		แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
1. ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์	ระหว่างกลุ่ม	2	1.87	.93	3.37*	.04	
	ภายในกลุ่ม	317	87.81	.28			
	รวม	319	89.68				
2. ด้านการกำหนดกลยุทธ์	ระหว่างกลุ่ม	2	11.13	5.57	12.05**	.00	
	ภายในกลุ่ม	317	146.50	.46			
	รวม	319	157.63				
3. ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ	ระหว่างกลุ่ม	2	7.80	3.90	5.82**	.00	
	ภายในกลุ่ม	317	212.48	.67			
	รวม	319	220.28				
4. ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร	ระหว่างกลุ่ม	2	17.59	8.79	11.84**	.00	
	ภายในกลุ่ม	317	235.52	.74			
	รวม	319	253.11				
5. ด้านการควบคุมองค์การให้สมดุล	ระหว่างกลุ่ม	2	3.06	1.53	3.78*	.02	
	ภายในกลุ่ม	317	128.39	.41			
	รวม	319	131.45				
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	6.91	3.45	10.13**	.00	
	ภายในกลุ่ม	317	108.05	.34			
	รวม	319	114.96				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของครูและผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วน

ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ด้านการควบคุมองค์การให้สมดุล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ สรุปได้ดังนี้

แนวทางพัฒนาควรเน้น ผู้บริหารต้องกำหนด วิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน สอดคล้องกับทิศทางองค์กร โดยวิเคราะห์สถานการณ์ภายใน-ภายนอก เพื่อวาง กลยุทธ์ที่เหมาะสมและยืดหยุ่น ทันต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร นำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม บริหารและระดมทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และบริหารงานด้วยคุณธรรม จริยธรรม โปร่งใส ยึดหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เกิดความสมดุล ความยั่งยืน และสร้างความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ รองลงมา คือด้านการควบคุมองค์การให้สมดุล ด้านการกำหนดกลยุทธ์ และด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน สอดคล้องกับเป้าหมายหลักขององค์กร และมีความสามารถในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก มีการวางแผนทางและกลยุทธ์ที่เหมาะสมเพื่อรับมือกับความผันผวนและความไม่แน่นอนในอนาคต สอดคล้องกับผลการวิจัยของชาผิณะ แอหลัง (2561, น. 94) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของวันวิภา ทำประโยชน์ (2565, น. 106) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ เป็นรายด้านปรากฏผล ดังนี้

1.1 ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดผู้บริหารสถานศึกษาคำนึงถึงความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กร รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษา มีการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจน ในการดำเนินงานขององค์กรให้สอดคล้องกับเป้าหมายหลักที่ตั้งไว้ และผู้บริหารสถานศึกษาคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตเพื่อช่วยในการวางกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้บริหารตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคม กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจได้ชัดเจน และสามารถคาดการณ์แนวโน้มในอนาคตเพื่อวางกลยุทธ์ได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของชาผิณะ แอหลัง (2561, น. 96) ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการ

กำหนดทิศทางขององค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของรุ่งนภา นิธิบุตร (2561, น. 91) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการกำหนดกลยุทธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดีภายในสถาบัน รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษา มีการทบทวนและปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และผู้บริหารสถานศึกษากำหนดกลยุทธ์สถานศึกษาใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้บริหารส่งเสริมค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรที่ดี และมีการทบทวนวิสัยทัศน์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของชาผิณะ แอหลัง (2561, น. 98) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู ด้านการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของรุ่งนภา นิธิบุตร (2561, น. 91) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม โครงสร้าง การจัดสรรทรัพยากร หรือระบบการบริหารเพื่อสนับสนุนกลยุทธ์ รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษาใช้กลยุทธ์ที่ยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความผันผวนของโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวางแผนเกี่ยวกับงบประมาณ วิธีการดำเนินงาน และทรัพยากรที่จำเป็น มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้บริหารสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้าง วัฒนธรรม และระบบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ได้ดี อีกทั้งยังใช้กลยุทธ์ที่ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สอดคล้องกับผลการวิจัยของชาผิณะ แอหลัง (2561, น. 98) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของรุ่งนภา นิธิบุตร (2561, น. 92) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกระตุ้นแรงจูงใจให้กับบุคลากรเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกระตุ้นบุคลากรให้ใช้ความรู้ที่หลากหลายในการพัฒนาองค์กร และผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพในทุกช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลง

มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดี รู้จักใช้วิธีการจูงใจที่เหมาะสมทั้งในด้านคำชมเชย การยกย่อง และการสนับสนุนด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ส่งผลให้บุคลากรมีแรงจูงใจในการทำงาน และพร้อมพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของชาผีนะ แอหลัง (2561, น. 99) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านวัฒนธรรมองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของรุ่งนภา นิธิบุตร (2561, น. 92) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

1.5 ด้านการควบคุมองค์กรให้สมดุล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษามีความซื่อสัตย์และให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว รองลงมาผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมค่านิยมองค์กรผ่านการฝึกอบรมและพัฒนาด้านเทคโนโลยี และผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมความไว้วางใจในองค์กรโดยมุ่งเน้นที่ความซื่อสัตย์และจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงบทบาทในฐานะผู้นำที่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีความซื่อสัตย์ โปร่งใส และยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน จึงให้ความสำคัญกับประโยชน์ของส่วนรวม และความถูกต้องมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว ส่งผลให้การควบคุมองค์กรเป็นไปอย่างสมดุลและได้รับความเชื่อมั่นจากบุคลากรในองค์กร สอดคล้องกับผลการวิจัยของชาผีนะ แอหลัง (2561, น. 99) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านวัฒนธรรมองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของรุ่งนภา นิธิบุตร (2561, น. 92) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน จำแนกตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารและครูมีบทบาท หน้าที่ และมุมมองต่อการบริหารแตกต่างกัน โดยผู้บริหารจะมองภาพรวมเชิงกลยุทธ์ เห็นถึงกระบวนการวางแผนและการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างชัดเจน ขณะที่ครูจะรับรู้ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงในระดับการปฏิบัติ จึงทำให้เกิดความแตกต่างของความคิดเห็น สอดคล้องกับผลการวิจัยของธารทิพย์ เทพคำ (2564, น. 96) ได้ศึกษาวิจัย

เรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหาร จำแนกตามเพศ จำแนกตาม สถานภาพปฏิบัติงาน และจำแนกวุฒิการศึกษาสูงสุด โดยรวมความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของมัทธมา เตชะคฤ หะ (2567, น. 57-58) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย จำแนกตามตำแหน่ง โดย ภาพรวมมีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ความคิดเห็นของครูและผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก บุคลากรที่มี ประสบการณ์ต่างกันย่อมมีมุมมองต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ต่างกัน โดยผู้มีประสบการณ์น้อยอาจยังไม่เข้าใจ ภาพรวมการบริหาร ส่วนผู้มีประสบการณ์ในการทำงานมากมีเข้าใจกระบวนการและการปรับตัวของผู้บริหาร ได้ลึกซึ้ง จึงเกิดความเห็นที่แตกต่างตามช่วงประสบการณ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยของศราวุฒิ ผดุงชาติ (2563, น. 77) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สระบุรี พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เณลิมาวุฒิ ไชยคำร้อง (2565, น. 71) ได้ศึกษา ภาวะผู้นำเชิงกล ยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการกลุ่ม 6 สำนักบริการงานการศึกษาพิเศษ พบว่า ผล การวิเคราะห์เปรียบเทียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเฉพาะความพิการ กลุ่ม 6 สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำแนกตามประสบการณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

2.3 ความคิดเห็นครูและผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน จำแนกขนาดโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ และ โรงเรียนขนาดกลาง มีโครงสร้างองค์กรที่พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกพลิกผัน (VUCA World) มากกว่า จึงจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการกำหนดวิสัยทัศน์ วางแผนกลยุทธ์ และบริหาร จัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การอบรม และพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร มากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก สอดคล้องกับผลการวิจัยของรุ่งนภา นิรงบุตร (2561, น. 96) ได้ศึกษาภาวะผู้นำ เชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ผลเปรียบเทียบ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำแนกตาม ขนาดสถานศึกษา ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับผลการวิจัย ของขวัญทิรา ทิราวงศ์ (2563, น. 49-50) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 พบว่าผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 37 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครูจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ สรุปได้ 5 แนวทางที่สำคัญ

1. ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ยืดหยุ่น วิเคราะห์สถานการณ์รอบด้าน ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาสถานศึกษาสอดคล้องกับรุ่งนภา นิราบุตร (2561, น. 94) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีวิธีการหรือแบบแผนเพื่อกำหนดทิศทางขององค์การมีการวางแผน ชี้แจงเพื่อให้เกิดความชัดเจน มีการวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอกและภายในทั่วไป เพื่อที่จะนำผลการวิเคราะห์ไปกำหนดทิศทางไปสู่การปฏิบัติอย่างมีคุณค่าและเป็นไปตามวัตถุประสงค์

2. ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ กำหนดทิศทางองค์กรอย่างยืดหยุ่นด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เช่น SWOT กำหนดเป้าหมายชัดเจน ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม พัฒนาทักษะการตัดสินใจ และสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้สถานศึกษาก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก สอดคล้องกับศธาวุฒิ ผดุงชาติ (2563, น. 70-71) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี พบว่า ผู้บริหารควรมีการรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอก เพื่อกำหนดกลยุทธ์ขององค์กร ผู้บริหารมีการจัดทำโครงการโดยใช้เครื่องมือและเทคนิคการวางแผนในการกำหนดกลยุทธ์ ผู้บริหารมีการออกแบบและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสม เพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ผู้บริหารมีการวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคขององค์กร เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์

3. ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดงบประมาณ วิธีดำเนินงาน และทรัพยากรอย่างชัดเจน สร้างความยืดหยุ่นเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ปรับโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรให้เอื้อต่อกลยุทธ์ ใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพ และติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานการณ์ สอดคล้องกับซาฟีนะ แอห์ล (2561, น. 98) ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถในการตัดสินใจในการนำกลยุทธ์ที่ถูกกำหนดขึ้นไปประยุกต์ในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นกำหนดการดำเนินงานระยะยาว โดยผ่านกระบวนการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการทบทวนการดำเนินงานและปรับปรุงโครงสร้างของสถานศึกษา สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาและปรับระบบงานเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงของในสถานการณ์ปัจจุบัน

4. ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผันต้องวางแผนและจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ต้นทุนคุ้มค่า ลดเวลาในการดำเนินงาน ระดมทรัพยากรจากภายนอก

บริหารทรัพยากรภายในให้สอดคล้องกับความต้องการ พัฒนาศักยภาพบุคลากร สร้างแรงจูงใจ และส่งเสริมบรรยากาศการทำงาน เพื่อให้องค์กรปรับตัวและเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน สอดคล้องกับธารทิพย์ เทพคำ (2564, น. 85) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านทรัพยากรมนุษย์ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยกระบวนการของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อนำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

5. ด้านการควบคุมองค์กรให้สมดุล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล เน้นความซื่อสัตย์และประโยชน์ส่วนรวม สร้างความไว้วางใจในองค์กร ส่งเสริมค่านิยม พัฒนาศักยภาพบุคลากร ใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อความสุขของบุคลากรและความพึงพอใจของผู้รับบริการ สอดคล้องกับรัชวิน โปร่งสูงเนิน (2563, น. 93-95) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา และเป็นผู้ดำเนินการปฏิบัติ บริหารจัดการทรัพยากรให้ตรงกับบริบทของสถานศึกษา สร้างวัฒนธรรมองค์การที่ดีตามยุคสมัยปัจจุบัน เป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ได้บังคับบัญชาทั้งคุณธรรม จริยธรรม และบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน รวมถึงให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลจากการวิจัยระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีทักษะการวางแผนที่หลากหลาย และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในการจัดสรรงบประมาณ ระดมทรัพยากรจากภายนอก พัฒนาศักยภาพ และสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร

2. ผลจากการวิจัยเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผันตามความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน พบว่า ความคิดเห็น ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน จึงเสนอแนะว่า ความคิดเห็นที่ต่างกันอาจเกิดจากบทบาท หน้าที่ และมุมมองของผู้บริหารและครูที่ไม่เหมือนกัน รวมถึงประสบการณ์ในการทำงานที่ส่งผลต่อความเข้าใจด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยผู้มีประสบการณ์มากจะมองเห็นภาพรวมและการปรับตัวของผู้บริหารได้ชัดเจนกว่า ขนาดของโรงเรียนก็มีผลโรงเรียนขนาดกลางถึงใหญ่มีโครงสร้างที่เอื้อต่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และการพัฒนาผู้บริหารมากกว่าขนาดเล็ก

3. ผลจากการวิจัยแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ จึงเสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ยืดหยุ่น วิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดกลยุทธ์อย่างชัดเจน นำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบ จัดสรรทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และควบคุมองค์กรด้วยหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้สถานศึกษาปรับตัวและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพในยุคโลกพลิกผัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ที่หลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก เข็นแก้ว และ ภูมิพัฒน์ รักพรหมคล. (2568). แนวทางพัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ยุคโลกพลิกผัน (VUCA WORLD) ของผู้บริหารสถานศึกษาชายแดนไทย-พม่า อำเภอพบพระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. วารสารวิจัยวิชาการ, 8(1), 113-130.

<https://doi.org/10.14456/jra.2025.9>

ขวัญทิรา ทิราวงศ์. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 37 [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา].

ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย. <https://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>

ศราวุฒิ ผดุงชาติ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสระบุรี [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช].

คลังปัญญา มสธ. <https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/3141>

เจริญ ภูวจิตร. (2565, 8 มีนาคม). แนวทางการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในยุค Next Normal (Model of Teachers and Educational Personnel Development in Next Normal Age). สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.).

<https://www.nidtep.go.th/2017/publish/doc/20220308-4.pdf>

เฉลิมวุฒิ ไชยคำร้อง. (2565). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเฉพาะความพิการ กลุ่ม 6 สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา].

ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย. <https://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>

ชาฝัน แอหลัง. (2561). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี]. SRU Intellectual Repository.

<http://ir.sru.ac.th/handle/123456789/650>

- ธารทิพย์ เทพคำ. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา]. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย. <https://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่ (พิมพ์ครั้งที่10). สุวีริยาสาส์น.
- มัชฌิมา เตชะคฤหะ. (2567). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา]. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย. <https://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>
- รัชวิน โปรงสูงเนิน. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา]. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย. <https://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>
- รุ่งนภา นิงบุตร. (2561). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์]. ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย. <https://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>
- วรวรรษ เทียมสุวรรณ, วัชรพล วิบูลยศรีน, ศิโรจน์ ผลพันธ์, และ เหม ทองชัย. (2562). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 Strategic Leadership in the 21st Century. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 15(2), 211-228.
- วิรัตน์รัตน์ เสือจอย. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสิงห์บุรี อ่างทอง [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. ระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/26559>
- วันวิภา ทำประโยชน์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี]. ระบบฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ อิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. <https://etheses.rbru.ac.th/showthesis.php?theid=464&group=20>
- เหมือนฝัน นันทิกุล และ พิษญาภา ยืนยาว, (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นเลิศในจังหวัดนครปฐม. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 12(1), 232-246.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>

กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
STRATEGIES FOR DEVELOPING CREATIVE LEADERSHIP AMONG SCHOOL
ADMINISTRATORS UNDER THE NAKHON RATCHASIMA PROVINCIAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

ธีระพงษ์ สวนดี^{1*}, สมเกียรติ ทานอก², และ ศิริ ถีอาสนา³

Teerapong Suandee¹, Somkiat Tanok², and Siri Thee-asana³

^{1,2,3}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

^{1,2,3}Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: teerapong0071331@gmail.com

Received: July 10, 2025

Reviewed: August 13, 2025

Revised: October 7, 2025

Accepted: October 8, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สร้างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และประเมินผลกลยุทธ์ดังกล่าว กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 24 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือครูผู้ปฏิบัติหน้าที่รองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 99 คน และครูหัวหน้างาน จำนวน 99 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 222 คน ในปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ร้อยละได้มา ซึ่งการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการผสมวิธีพหุระยะ (Multi-phases mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดำเนินการใน 3 ระยะหลัก ได้แก่ การศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผ่านการรวบรวมและวิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured Interview) จำนวน 1 ฉบับ และ (2) แบบประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 ฉบับ การสร้างกลยุทธ์ผ่านการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ SWOT และการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดและปรับปรุงกลยุทธ์ให้มีความเหมาะสม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ในระยะนี้ คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Doctoral Degree of Philosophy Program, Educational Administration, Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Assistant Professor, Educational Administration Program, Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

³ รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Assistant Professor, Educational Administration Program, Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Scale) 5 ระดับ เพื่อสำรวจเกี่ยวกับสภาพ ที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และการประเมินกลยุทธ์โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้อำนวยการสถานศึกษา ประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เพื่อนำผลการประเมินมา ปรับปรุงกลยุทธ์จนสมบูรณ์ เครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัยในระยนี้ คือ (1) แบบประเมินด้านความถูกต้องและ ด้านความเหมาะสมเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และ (2) แบบประเมินด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็น ประโยชน์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 30 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน วิเคราะห์โอกาส ภาวะคุกคาม กำหนดกลยุทธ์โดยใช้รูปแบบของ Matrix Analysis และประเมินความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์

ผลการวิจัย พบว่า (1) องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มี 5 องค์ประกอบ คือ ด้านวิสัยทัศน์ (Vision) ด้านความยืดหยุ่น (Flexibility) ด้านจินตนาการ (Imagination) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และด้านความท้าทาย (Challenge) (2) ผลการสร้างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การ บริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา คือ กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา (4C-LEAD Strategy) ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) จำนวน 4 พันธกิจ เป้าประสงค์ (Goals) จำนวน 4 เป้าประสงค์ กลยุทธ์หลัก จำนวน 4 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง จำนวน 8 กลยุทธ์ และแนวทางปฏิบัติ จำนวน 40 แนวทาง และ (3) ผลการประเมินกลยุทธ์ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, กลยุทธ์การพัฒนา, องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

Abstract

The research titled “Strategies for Developing Creative Leadership among School Administrators under the Nakhon Ratchasima Provincial Administrative Organization” aimed to examine the components of creative leadership among school administrators, formulate strategies for developing creative leadership, and evaluate the effectiveness of these strategies. The sample group included 222 participants, namely 24 school administrators or deputy administrators acting as school administrators, 99 deputy administrators or teachers performing the duties of deputy administrators, and 99 head teachers from schools under the Nakhon Ratchasima Provincial Administrative Organization during the 2024 academic year. The sample size was determined using percentage criteria and obtained through stratified random

sampling. A multi-phase mixed methods research design incorporating both quantitative and qualitative approaches was employed. The study was conducted in three main stages. The first stage involved examining the components of creative leadership through document and research analysis and conducting interviews with experts. The research instruments used in this stage were (1) a semi-structured interview form and (2) an evaluation form of the components of creative leadership among school administrators. In the second stage, the strategies were developed using quantitative data collection, SWOT analysis, and focus group discussions with experts to identify and refine appropriate strategies. The research instrument used in this stage was a five-point rating scale questionnaire designed to assess the actual and desired conditions of creative leadership development among school administrators. In the third stage, the strategies were evaluated by experts and school administrators to determine their accuracy, appropriateness, feasibility, and usefulness. The evaluation results were then used to revise and finalize the strategies. The research instruments used in this stage included (1) a five-point rating scale assessment form for evaluating accuracy and appropriateness, completed by nine experts selected through purposive sampling, and (2) a five-point rating scale assessment form for evaluating feasibility and usefulness, completed by 30 school administrators. Statistical methods employed for data analysis included percentage, mean, standard deviation, analysis of strengths and weaknesses, analysis of opportunities and threats, strategy formulation using the matrix analysis framework, and evaluation of the accuracy, feasibility, and usefulness of the developed strategies.

The research findings were as follows: (1) The components of creative leadership among school administrators under the Nakhon Ratchasima Provincial Administrative Organization comprised five components: vision, flexibility, imagination, creativity, and challenge. (2) The results of the strategy formulation for developing creative leadership among school administrators under the Nakhon Ratchasima Provincial Administrative Organization yielded the “4C-LEAD Strategy”. The strategy comprised one vision, four missions, four goals, four main strategies, eight secondary strategies, and forty implementation guidelines. (3) The results of the strategy evaluation indicated that the overall appropriateness of the strategy was rated at the highest level.

Keywords: Creative leadership, development strategies, Nakhon Ratchasima Provincial Administrative Organization

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาประเทศและเป็นรากฐานของความมั่นคงถาวรดังที่ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทาน พระบรมราโชวาทว่า “ผู้ที่ทราบตระหนักว่าตนศึกษาเพื่ออะไร แล้วนำความรู้ ความคิด และความชำนาญ ไปปฏิบัติให้ถูกจุดประสงค์ที่แท้จริง...จึงจะสามารถสร้างความเจริญผาสุกและความวัฒนาถาวรในชาติ ให้เกิดขึ้นโดยสมบูรณ์” (สำนักพระราชพิธี, 2517) ดังนั้นการศึกษาที่มีคุณภาพจึงต้องมีระบบการบริหาร จัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี องค์การทางการศึกษาจึงต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง โดยมีภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาให้เท่าทันกระแสโลก (Hitt et al., 2023)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (Creative Leadership) เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ในยุคปัจจุบัน เพราะสามารถตอบโจทย์ต่อความหลากหลายและซับซ้อนของสถานการณ์ทางการศึกษายุคใหม่ โดยผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีทักษะในการคิดนอกกรอบ รู้จักวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ และสามารถ นำบุคลากรไปสู่การสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาองค์การ (ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และนักรบ หมี่แสน, 2561) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำลักษณะนี้ยังมีพลังในการสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นแรงจูงใจภายใน และเสริมสร้าง ความสามารถของครูและบุคลากรให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุเป้าหมาย ทางการศึกษาอย่างยั่งยืน (ยุวดี พ่วงรอด และคณะ, 2563) ซึ่ง Basadur (2008) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะ ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นการนำบุคคลอื่น (Leading People) อย่างมีกระบวนการ (Process) หรือมีวิธีการ (Method) ร่วมกัน มีการศึกษาปัญหาอย่างละเอียดและแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ ๆ (New Solution) เป็นกระบวนการที่จำเป็นในการสื่อสารระหว่างบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถทำ ความเข้าใจอย่างรวดเร็วว่า กระบวนการเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับใด มีทักษะในการจัดการกับบุคคลอื่น อย่างเป็นลำดับขั้นตอนจากกระบวนการสร้างสรรค์ การรู้จักกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเป็นต้นแบบใน การสร้างผู้นำสมัยใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Stoll and Temperley (2009) ได้สรุปแนวคิดภาวะผู้นำ เชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นการตอบสนองเชิงจินตนาการ (Imaginative) และการคิดไตร่ตรองอย่างถี่ถ้วนต่อโอกาส ต่าง ๆ ประเด็นต่าง ๆ อย่างท้าทาย (Challenging) เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมอง การคิดและการกระทำ สิ่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกันเพื่อจะเสริมสร้างโอกาสให้กับทุกคนที่เกี่ยวข้ององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มีสถานศึกษาในสังกัดรวมทั้งสิ้นจำนวน 58 สถานศึกษา จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนในจังหวัด นครราชสีมาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองของโลก เพื่อเป็น หลักฐานที่พอเพียงสำหรับการใฝ่รู้ใฝ่เรียนตลอดชีวิต ทั้งเพื่อการพัฒนาหน้าที่การงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่วนตนและครอบครัว และเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนในอนาคต นอกจากนี้ยังส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สถานศึกษา โดยการส่งเสริมทักษะความคิดเชิงสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดเชิงระบบ การส่งเสริมให้เป็น ผู้มีความรู้ความสามารถและมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ การส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการบริหารงาน

เชิงสร้างสรรค์ การสร้างเครือข่ายการบริหารการศึกษาทุกภาคส่วนทั้งภายในประเทศ ต่างประเทศ และในอาเซียน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา, 2565)

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาหลายแห่งขาดภาวะผู้นำที่สามารถสร้างแรงจูงใจและขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกได้อย่างเต็มศักยภาพ ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ ทั้งนี้ภาวะผู้นำศตวรรษที่ 21 ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ก้าวทันต่อเหตุการณ์ มีความสามารถในการสื่อสารและมีทักษะการสร้างแรงบันดาลใจจะทำให้การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (นิวัฒน์ เจริญศิริ และจตุพล ยงศร, 2566) ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการศึกษาและพัฒนากลยุทธ์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา มีแนวทางที่ชัดเจนในการยกระดับตนเองและองค์การ การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนาองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้จริงในการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

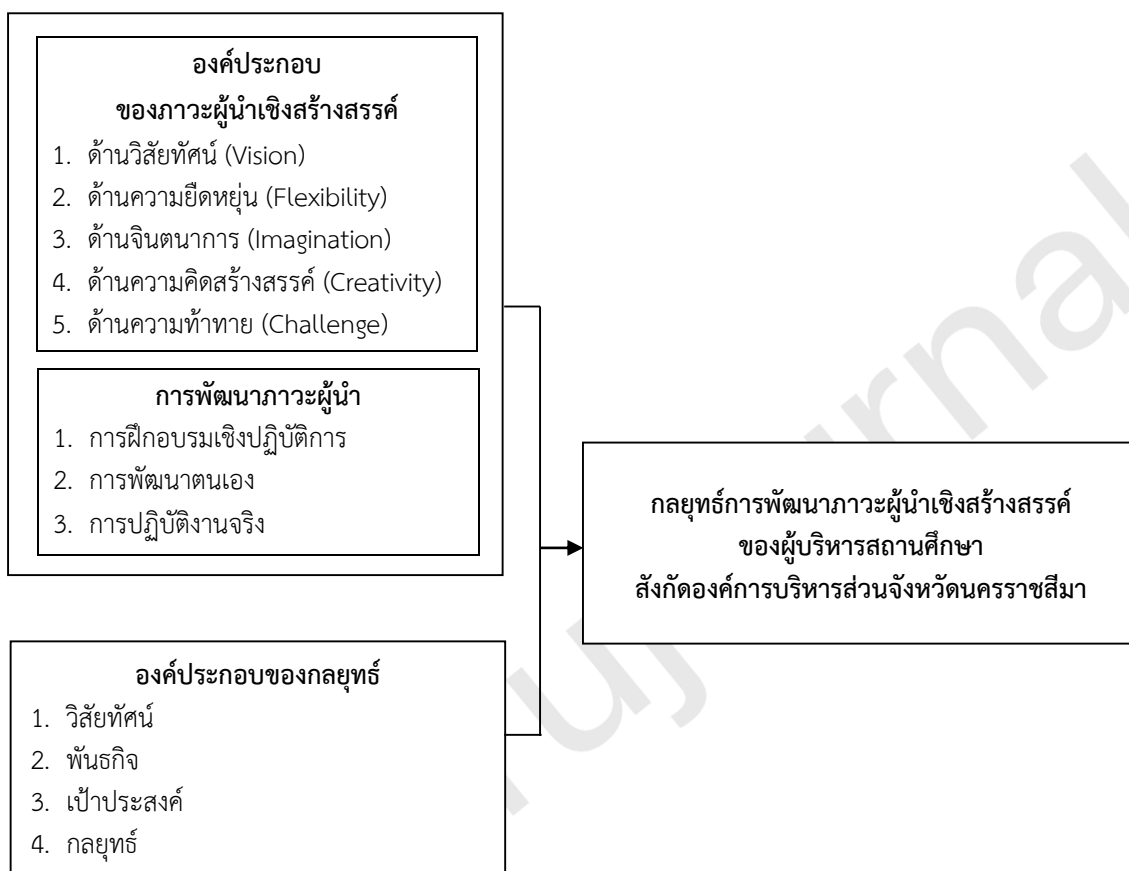
จากแนวคิดและความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา “กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา” ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และเพิ่มศักยภาพในการจัดการศึกษาให้มีความสามารถนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อสร้างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยแบบการผสมวิธีพหุระยะ (Mixed-method Research) ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

1.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้การวิจัยเอกสาร คัดเลือกข้อมูลจากหนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความวิชาการ เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จาก พสุ เดชะรินทร์ และชัยวัฒน์ หฤทัยพันธ์ (2553); ธีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีไพโรจน์ (2554); วิโรจน์ สารรัตน์ (2557); พิมพ์พรรณ เพชรสมบัติ (2560) และไพฑูรย์ สีนลรัตน์ และนกรบ หมั่นแสน (2561) ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาและองค์ประกอบของกลยุทธ์จาก พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2552); สมชาย พัทธเสน (2561) และ David (2009) ศึกษาบริบทขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา โดยเน้นความถูกต้อง สอดคล้อง และตรงกับวัตถุประสงค์ ข้อมูลถูกเก็บรวบรวมจากฐานข้อมูลวิชาการและแหล่งเผยแพร่ของหน่วยงานภาครัฐและสถาบันการศึกษา จากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างกรอบแนวคิดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ

1.2 ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพโดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ที่ได้รับการยอมรับจากกรณี Best Practices หรือรางวัลจากภาครัฐและครุสภา เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างที่เปิดโอกาสแสดงความคิดเห็นภายใต้คำถามชัดเจน สอดคล้องวัตถุประสงค์

ดำเนินการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบมีจรรยาบรรณ และศึกษาองค์ประกอบจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา จัดหมวดหมู่ ตรวจสอบความถูกต้องและเชื่อมโยง ได้องค์ประกอบของ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 5 องค์ประกอบ คือ ด้านวิสัยทัศน์ (Vision) ด้านความยืดหยุ่น (Flexibility) ด้านจินตนาการ (Imagination) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และด้านความท้าทาย (Challenge)

1.3 ขั้นตอนที่ 3 การประเมินองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ การวิจัยนี้เป็นการ ออกแบบเชิงคุณภาพควบคู่วิเคราะห์เชิงปริมาณเบื้องต้น โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ที่มีประสบการณ์ด้านบริหาร การศึกษาและภาวะผู้นำ เช่น ผู้อำนวยการสำนักการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษารางวัลครูสภา หรือจากหน่วยงานภาครัฐ และศึกษานิเทศก์รางวัล ครูสภา ใช้แบบประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่พัฒนาจากข้อมูลก่อนหน้าและคำปรึกษา อาจารย์ที่ปรึกษา เก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ ผ่านการอนุมัติและนัดหมายผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ และร้อยละ การประเมินองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ผลปรากฏว่า องค์ประกอบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน

1.4 ขั้นตอนที่ 4 การศึกษาแนวคิดเชิงกลยุทธ์และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ศึกษาแนวคิด เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และการประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพื่อจัดทำกรอบแนวคิดในการวิจัยสำหรับการพัฒนาแนวทางหรือโมเดลในระยะต่อไป

2. ระยะที่ 2 การสร้างกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น (Actual and Desirable State) การวิจัยเชิงปริมาณนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียน ในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 58 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือครูผู้ปฏิบัติ หน้าที่รองผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนละ 4 คน จำนวน 232 คน และหัวหน้างาน 4 ฝ่าย ฝ่ายละ 1 คน โรงเรียนละ 4 คน จำนวน 232 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 522 คน ในปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 24 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือครูผู้ปฏิบัติหน้าที่รองผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 99 คน และหัวหน้างาน จำนวน 99 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 222 คน ในปีการศึกษา 2567 ใช้แบบสอบถาม 5 ระดับ 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป สภาพที่เป็นจริง-สภาพที่ควรจะเป็น ภาวะผู้นำ ความคิดเห็นสภาพแวดล้อมภายนอกและข้อเสนอแนะ โดยพัฒนาเครื่องมืออย่างเป็นระบบผ่านการศึกษาทฤษฎี ปรัชญาผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความตรง ทดลองใช้หาค่าเชื่อมั่นด้วย Cronbach's alpha และได้ค่า IOC >0.60 การเก็บข้อมูลโดยทางไปรษณีย์ พร้อมติดตามผล วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและแปลผลตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

2.2 ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ขั้นตอนนี้วิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายใน-ภายนอกของการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ข้อมูลสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็น วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน

โอกาส และอุปสรรค ด้วยเมทริกซ์ตาม สุวิมล ว่องวาณิช (2562) เพื่อเชื่อมโยงจุดแข็งกับโอกาส เช่น วิสัยทัศน์ กับสภาพสังคม-เศรษฐกิจ และจินตนาการกับเทคโนโลยี วิเคราะห์ ผลดำเนินงานเป็น 4 ช่อง ตามเกณฑ์ เปรียบเทียบผลจริงกับเป้าหมาย ใช้เป็นฐานพัฒนากลยุทธ์ โดยกำหนดองค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และแนวทางปฏิบัติ ก่อนนำปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อถกเถียงและสรุปแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต่อไป

2.3 ขั้นตอนที่ 3 ร่างกลยุทธ์ ผู้วิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาใช้แบบบันทึกยกร่างกลยุทธ์เก็บข้อมูล พร้อมจัดสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นและสรุปฉันทมติ จัดเตรียมเอกสารสถานที่ และบันทึกการประชุม นำเสนอร่างกลยุทธ์ให้ที่ปรึกษา พร้อมบันทึกเสียง ถอดความ วิเคราะห์ เนื้อหา และสังเคราะห์ความคิดเห็น เพื่อปรับปรุงกลยุทธ์ให้สมบูรณ์และเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ในองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา องค์ประกอบกลยุทธ์ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และแนวทางปฏิบัติ

2.4 ขั้นตอนที่ 4 วิพากษ์ร่างกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิมีคุณสมบัติ 1) อาจารย์มหาวิทยาลัยมีความรู้ความสามารถทางการบริหารการศึกษา อย่างน้อย 3 ปี 2) ผู้บริหารการศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก หรือมีวิทยฐานะเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ ในการบริหารสถานศึกษาที่ได้รับรางวัลการบริหารการศึกษาคัดเลือกจากคุรุสภา หน่วยงานภาครัฐหรือจาก มหาวิทยาลัย มีจำนวน 9 คน คือ 1) ศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ 2) รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง 3) รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร 4) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงเดช สอนใจ 5) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชนกฤต ยอดสละ 6) อาจารย์ ดร.วินัย ทองภูบาล 7) ดร.ธัญญเทพ สิทธิเสื่อ 8) ดร.นิรันดร์ เนตรภักดี และ 9) ดร.ภูมิไพรัตน์ อนุพันธ์ ผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยใช้แบบ บันทึกตรวจสอบกลยุทธ์เก็บข้อมูล เตรียมงานและประสานอย่างเป็นระบบ นำเสนอกลยุทธ์ ให้วิจารณ์ อย่างอิสระ พร้อมบันทึกความคิดเห็น วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาให้สมบูรณ์ขึ้น

3. ระยะที่ 3 การประเมินกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

3.1 ขั้นตอนที่ 1 การประเมินด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ที่พัฒนา โดยเลือก ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ได้แก่ นักบริหารการศึกษา 5 คน (ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, ผู้บริหารสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา), นักวิชาการ 1 คน (ศึกษานิเทศก์ปริญญาเอก) และนักปฏิบัติ 4 คน (ผู้อำนวยการสถานศึกษา) ใช้แบบประเมิน 3 ด้าน ตามมาตราส่วน 5 ระดับ พร้อมแนบสรุปโครงสร้าง วิทยานิพนธ์เก็บข้อมูลระหว่าง 7-28 กุมภาพันธ์ 2568 ผ่านการอนุญาตคณะกรรมการและวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามเกณฑ์ พร้อมแปลผลเชิงคุณภาพเพื่อรายงานผลวิจัย

3.2 ขั้นตอนที่ 2 การประเมินด้านความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ผู้วิจัยสำรวจความคิดเห็น ผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา 30 คน เพื่อประเมินความเป็นไปได้

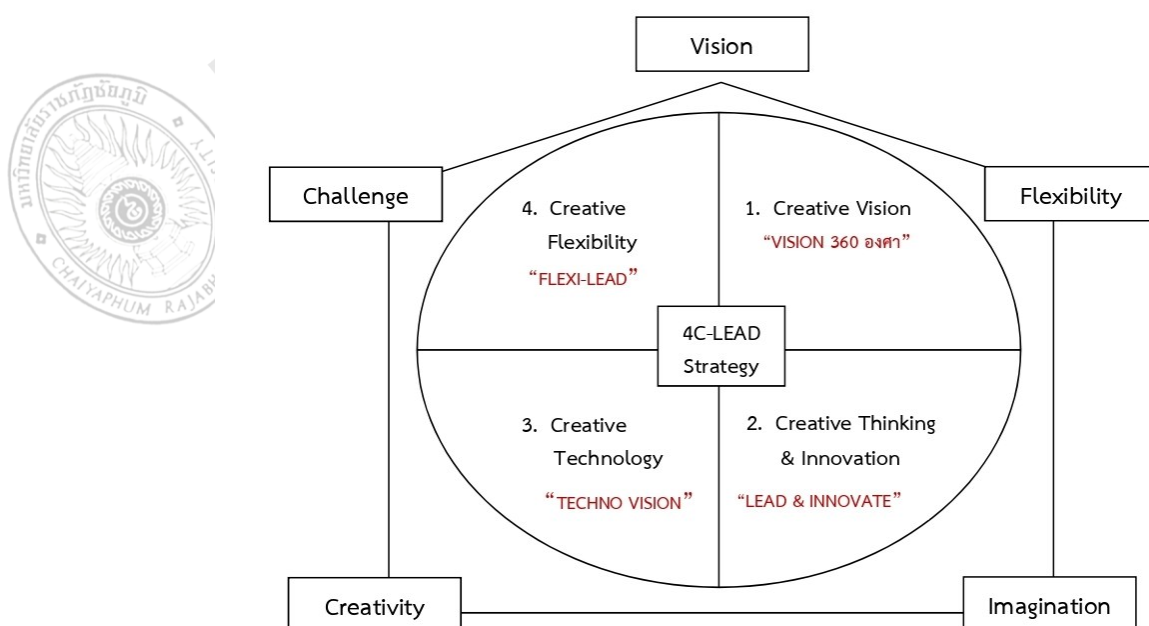
และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ โดยใช้แบบประเมิน 2 ด้านในมาตราส่วน 5 ระดับ พร้อมแนบสรุปโครงสร้างวิทยานิพนธ์ เก็บข้อมูลระหว่าง 7-25 เมษายน 2568 ผ่านการอนุญาตหน่วยงานต้นสังกัด วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลผลตามเกณฑ์ สรุประดับความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ขั้นตอนที่ 3 การสรุปผลและนำเสนอผลการประเมินกลยุทธ์ ภายหลังการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ผลจากทั้งสองกลุ่ม (ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ดำเนินการสถานศึกษา) ผู้วิจัยได้รวบรวมสังเคราะห์และนำเสนอผลการประเมินกลยุทธ์ในด้านต่าง ๆ พร้อมแปลความหมายเชิงคุณภาพ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการยืนยันความเหมาะสม และความพร้อมในการนำกลยุทธ์ไปใช้ในบริบทของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ซึ่งครอบคลุมการสร้างวิสัยทัศน์ การเผยแพร่วิสัยทัศน์ และการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านความยืดหยุ่น ที่เน้นการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ การเปิดรับความคิดใหม่ ๆ และการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระ ด้านจินตนาการ ซึ่งสะท้อนผ่านอารมณ์ขันในการทำงาน ความคิดเชิงสร้างสรรค์และสติปัญญาในการคิดวิเคราะห์ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ที่แสดงถึงความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความละเอียดลออ และความยืดหยุ่นทางความคิด และสุดท้ายคือ ด้านความท้าทาย ซึ่งเน้นการเผชิญกับความเสี่ยงสูงและการตั้งเป้าหมายที่ยิ่งใหญ่ เพื่อผลักดันศักยภาพของตนเอง และองค์การให้บรรลุความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. กลยุทธ์ 4C-LEAD เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองประเด็นกลยุทธ์ 4C-LEAD Strategy

จากภาพที่ 2 กลยุทธ์ 4C-LEAD เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย กลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) Creative Vision (วิสัยทัศน์สร้างสรรค์) โดยใช้ชื่อกลยุทธ์ว่า “VISION 360 องศา” มีกลยุทธ์รอง 2 ด้าน คือ Social Synergy และ Cultural Integration รวมแนวทางปฏิบัติ 10 ข้อ เน้นการสร้างเครือข่ายกับชุมชนและการบูรณาการวัฒนธรรมสู่การบริหาร, 2) Creative Thinking & Innovation (ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม) ในนาม “LEAD & INNOVATE” มีกลยุทธ์รอง 2 ด้าน ได้แก่ Budget for Innovation และ Partnership for Potential รวม 10 แนวทาง มุ่งใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความร่วมมือจากภายนอก, 3) Creative Technology (เทคโนโลยีเพื่อการบริหาร) ภายใต้ชื่อ “TECHNO VISION” มีกลยุทธ์รอง 2 ด้าน คือ Best Practice Exchange และ Tech Support System รวมแนวทางปฏิบัติ 10 ข้อ มุ่งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนแนวทางดีเด่นและการสนับสนุนเทคโนโลยีในการบริหาร และ 4) Creative Flexibility (ความยืดหยุ่นและการปรับตัว) ในชื่อ “FLEXI-LEAD” ประกอบด้วยกลยุทธ์รอง 2 ด้าน ได้แก่ Multi-Dimension Thinking และ Flexible Learning System รวม 10 แนวทาง ส่งเสริมการคิดหลากหลายมิติและระบบการเรียนรู้ที่ปรับตัวได้รวดเร็ว รวมทั้งสิ้นมีกลยุทธ์หลัก 4 กลยุทธ์ กลยุทธ์รอง 8 กลยุทธ์ และแนวทางปฏิบัติรวม 40 แนวทาง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้นำทางการศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์ ยืดหยุ่น และสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการประเมินกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คนและผู้อำนวยการสถานศึกษา 30 คน เห็นพ้องว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ต่าง ๆ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับสูงสุด โดยวิสัยทัศน์และเป้าหมายได้รับคะแนนสูงสุด กลยุทธ์หลักที่โดดเด่นคือ “ความยืดหยุ่นและการปรับตัว” รองลงมาคือ “ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม” และ “เทคโนโลยีเพื่อการบริหาร” ส่วนกลยุทธ์รองเน้นการบูรณาการวัฒนธรรมกับนวัตกรรมและสร้างเครือข่ายชุมชน แนวทางปฏิบัติที่ได้คะแนนสูงสุด คือ การประชุมระดมความเห็นและอบรมงบประมาณสนับสนุนนวัตกรรม สะท้อนถึงความพร้อมและความสอดคล้องในการนำกลยุทธ์ไปใช้ส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทองค์การและชุมชน ดังตารางที่ 1

รายการประเมิน	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (n = 9)					
	ความเป็นไปได้			ความเป็นประโยชน์		
	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล
1. กลยุทธ์หลักที่ 1 Creative Vision (วิสัยทัศน์ สร้างสรรค์) VISION 360 องศา: วิสัยทัศน์เชิงสร้างสรรค์ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง	4.80	.40	มากที่สุด	4.83	.38	มากที่สุด
1.1 กลยุทธ์รองที่ 1 Social Synergy: การสร้าง เครือข่ายสังคมร่วมกับชุมชน	4.87	.32	มากที่สุด	4.86	.35	มากที่สุด
1.2 กลยุทธ์รองที่ 2 Cultural Integration: การบูรณาการวัฒนธรรมกับนวัตกรรม	4.51	.63	มากที่สุด	4.73	.44	มากที่สุด
2. กลยุทธ์หลักที่ 2 Creative Thinking & Innovation (ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม) LEAD & INNOVATE: ผู้นำการสร้างนวัตกรรมด้วยทุนทางเศรษฐกิจ	4.71	.39	มากที่สุด	4.79	.42	มากที่สุด
2.1 กลยุทธ์รองที่ 1 Budget for Innovation: การใช้งบประมาณอย่างสร้างสรรค์	4.75	.53	มากที่สุด	4.66	.56	มากที่สุด
2.2 กลยุทธ์รองที่ 2 Partnership for Potential: การสร้างเครือข่ายสนับสนุนการบริหาร	4.74	.50	มากที่สุด	4.75	.52	มากที่สุด
3. กลยุทธ์หลักที่ 3 Creative Technology (เทคโนโลยี เพื่อการบริหาร) TECHNO VISION: จินตนาการ สร้างสรรค์ ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี	4.68	.58	มากที่สุด	4.62	.59	มากที่สุด
3.1 กลยุทธ์รองที่ 1 Best Practice Exchange: เวทีแลกเปลี่ยนแนวทางดีเด่น	4.72	.42	มากที่สุด	4.78	.38	มากที่สุด
3.2 กลยุทธ์รองที่ 2 Tech Support System: ระบบสนับสนุนเพื่อความคิดสร้างสรรค์	4.80	.40	มากที่สุด	4.76	.44	มากที่สุด
4. กลยุทธ์หลักที่ 4 Creative Flexibility (ความยืดหยุ่น และการปรับตัว)FLEXI-LEAD: ผู้นำยืดหยุ่น สู่การเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์	4.84	.37	มากที่สุด	4.90	.26	มากที่สุด
4.1 กลยุทธ์รองที่ 1 Multi-Dimension Thinking: ส่งเสริมการคิดหลากหลายมิติ	4.79	.41	มากที่สุด	4.88	.33	มากที่สุด
4.2 กลยุทธ์รองที่ 2 Flexible Learning System: ระบบเรียนรู้ปรับตัวเร็ว	4.77	.42	มากที่สุด	4.80	.40	มากที่สุด
ภาพรวม	4.74	.44	มากที่สุด	4.79	.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินด้านความเป็นไปได้และด้านความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความยืดหยุ่น ด้านจินตนาการ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านความท้าทาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาข้อมูลจากโรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ในการบริหารโรงเรียนที่ได้รับรางวัลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและประเมินองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ สอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551) กล่าวว่า ผู้นำที่มีความสร้างสรรค์ ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ต้องมองกว้าง คิดไกลและใฝ่สูง คำว่า “มองกว้าง คิดไกล” เป็นการมองแบบมีวิสัยทัศน์ มองภาพในอนาคตโดยเหตุปัจจัยที่มาจากอดีตประสพการณ์ เข้ากับปัจจุบันแล้ววางแผนเตรียมการเพื่ออนาคตให้บรรลุจุดหมายมองไปรอบ ๆ ทั้งอิทธิพลกระทบจากภายในและภายนอก มองอย่างหลากหลายมิติ แล้วมีความยืดหยุ่นในการปรับตัว ปรับองค์การให้เข้ากับสถานการณ์เป็นส่วนหนึ่งของสถานการณ์ ส่วนคำว่า “ใฝ่สูง” เป็นการปรารถนาสิ่งที่ดีงาม ประเสริฐอย่างสูงยิ่ง เป็นความมุ่งมั่นที่จะสร้างสรรค์งานให้ดียิ่งเยี่ยม การใฝ่สูง ใฝ่สิ่งดีงาม จะทำให้เกิดกำลังใจในการทำการสร้างสรรค์ทุกอย่าง สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และนักรบ หมี่แสน (2561) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการวิจัยทั้งในเชิงแนวคิด รูปแบบ และกระบวนการเพื่อผ่องถ่ายและขยายขอบเขตของการมองปัญหาทะลุวงไปจากแนวทางแบบเดิม ๆ จึงจะสามารถแก้ปัญหา สร้างสิ่งที่ดีและยั่งยืนในอนาคต รวมทั้งสอดคล้องกับ พัทธี อินทาบัจ (2563) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความยืดหยุ่น ด้านจินตนาการ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา และด้านความท้าทาย อีกทั้งสอดคล้องกับ พิมพ์ศนิดา จิงสุทธีวงษ์ (2563) กล่าวว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความยืดหยุ่น ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการจินตนาการสู่ความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมุ่งความสำเร็จ และด้านความน่าเชื่อถือ และสอดคล้องกับ Harris (2009) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เน้นการทำงานร่วมกับบุคคลที่มีความคิดหลากหลาย ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้และนวัตกรรมในองค์การอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนความไม่สอดคล้องกับนโยบายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2557) กล่าวว่า การพัฒนาภาวะผู้นำเป็นกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่ปัจจัยป้อนเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์ โดยใน

การเสริมสร้างความรู้ ความสามารถหรือทักษะที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้นำให้ดียิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผลการดำเนินงานของบุคคล กลุ่ม และโดยรวมทั้งองค์การบรรลุผลสำเร็จ ตามเป้าหมายที่ต้องการ รวมทั้งสอดคล้องกับ พุทธชาติ ภูจอมจิต (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านวิสัยทัศน์ และสอดคล้องกับ Achua and Lussier (2013) กล่าวว่า วิสัยทัศน์เป็นความสามารถในการสร้างจินตนาการถึงสภาพการณ์ที่แตกต่างและดีกว่าเดิม รวมทั้งวิธีการที่ทำให้เกิดผลสำเร็จได้ตามที่คิดไว้

ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษายังไม่ได้เปิดกว้างอย่างแพร่หลายให้ครอบคลุมในการแสดงความคิดเห็นด้านความคิดสร้างสรรค์ หรืออาจเกิดจากสภาพการแข่งขันในปัจจุบันขัดขวางสิ่งเร้าให้เกิดผลการสร้างสรรค์ มีความกังวลต่อการบริหารงาน ทำให้มีผลกระทบต่อสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดการทำงานที่สร้างสรรค์ได้ สอดคล้องกับ ขวัญฤทัย ภูสาระ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับ Robinson (2007) กล่าวว่า อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ที่สำคัญ คือ ความกลัวความล้มเหลว (Fear of Failure) ความกังวลว่าจะทำผิดพลาด ถูกวิพากษ์วิจารณ์ หรือโอเคียไม่ดีพอ ทำให้ไม่กล้าที่จะเสนอความคิดใหม่ ๆ หรือลองทำอะไรที่แตกต่าง

3. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา นั้น มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ รวมถึงกลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และแนวทางปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และแนวทางปฏิบัติ ได้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกอย่างรอบคอบ มีการประเมินจากผู้ทรงวุฒิ และมีการปรับปรุงแก้ไขให้มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทำให้วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์หลัก กลยุทธ์รอง และแนวทางปฏิบัติ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ที่จะนำไปพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Yuan et al. (2020) ที่เน้นการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อความสอดคล้องกับบริบทองค์การ รวมทั้งสอดคล้องกับ Johnson et al. (2008) ที่สนับสนุนการประเมินกลยุทธ์อย่างครอบคลุม โดยยึดทรัพยากรและศักยภาพขององค์การเป็นฐาน ซึ่งช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์การและความมุ่งมั่นร่วมกันของบุคลากร ขณะเดียวกัน การประเมินกลยุทธ์ที่มีความเป็นไปได้และประโยชน์สูง อีกทั้งสอดคล้องกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของ Mintzberg et al. (2003) และสอดคล้องกับ มณฑลภรณ์ ภักดีชน และคณะ (2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบดุลยภาพ (BSC) สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเป็นไปได้ทั้งกลยุทธ์ กลวิธี และตัวชี้วัด มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างต่อการแสดงความคิดเห็นและการทดลองแนวคิดใหม่ ๆ อย่างปลอดภัย

1.2 ควรนำกลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ไปประยุกต์ใช้ โดยยึดหลักความสอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาที่เหมาะสมตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบสนับสนุนและเครือข่ายผู้บริหารที่ช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในระยะยาว

2.2 ควรศึกษาผลของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมดิจิทัลในการส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เพื่อรองรับความท้าทายในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญฤทัย ภูสาระ (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา]. Office of Academic Resources and Information Technology.
<http://etheses.aru.ac.th/thesisdetail.php?id=1939>
- ธีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีไพโรจน์. (2554). กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้. ข้าวฟ่าง. นวัตกรรม เจริญศิริ และจตุพล ยงสร. (2566). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนางานอย่างมีประสิทธิภาพ. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 17(1), 39-55.
<https://so17.tci-thaijo.org/index.php/EduBSRU/issue/view/19/21>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2551). ภาวะผู้นำและจริยธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 10). สหธรรมิก.
- พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2552). การบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อโลกใบเล็ก. พรักหวานกราฟฟิค.
- พสุ เดชะรินทร์ และชัยวัฒน์ หฤทัยพันธ์. (2553). การวางแผนและการกำหนดยุทธศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรี อินทาปัจ. (2563). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี]. DSpace at Rajamangala University of Technology Thanyaburi.
<http://www.repository.rmutt.ac.th/xmlui/handle/123456789/3903>

- พิมพ์ศนิตา จิงสุทธีวงศ์. (2563). **โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักวิชาการศึกษา**
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร]. SNRU e-Thesis. https://gsmis.snru.ac.th/e-thesis/thesis_detail?r=57620248114
- พิมพ์พรพรรณ เพชรสมบัติ. (2560). **ทักษะการบริหารของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี**
จังหวัดปทุมธานี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พุทธชาติ ภูจอมจิต. (2562). **การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของครูโรงเรียน**
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. DSpace at Mahasarakham University.
<http://202.28.34.124/dspace/bitstream/123456789/441/1/57010560015.pdf>
- ไพฑูริย์ สีนลรัตน์ และนักรบ หมี่แสน. (2561). **ความเป็นผู้นำทางการศึกษา** (พิมพ์ครั้งที่ 3). จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- มณฑลลักษณ์ รักดีชน, ฉลอง ชาตบุระชีวิน และอนุชา กอนพวง. (2557). **การพัฒนากลยุทธ์การบริหารแบบ**
ดุลยภาพ (BSC) สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(1),
108-119. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/16922
- ยุวดี พ่วงรอด, วิจิต ทรายพวงท่าโก, กัลยา รัตนวุฒิปรัชญานันท์, และโชติ บดีรัฐ. (2563). **นโยบายสาธารณะ**
ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ประทับ
ช้าง อำเภอพือ่ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร. Journal of Roi Kaensarn Academi, 5(2), 122-141.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/246872>
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). **ภาวะผู้นำ: ทฤษฎีและนันทที่สนะร่วมสมัยปัจจุบัน**. ทิพย์วิสุทธิ.
- สมชาย พัทธเสน. (2561). **กลยุทธ์การพัฒนาศาสนาสถาบันสนุนวิชาการ เพื่อเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้น**
มหาวิทยาลัยบูรพา. มหาวิทยาลัยบูรพา. BUUIR คลังปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา.
<https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/3514>
- สัมฤทธิ์ งามเพ่ง. (2557). **ภาวะผู้นำแบบโลกาภิวัตน์: แนวคิดและการวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 2). คลังนันทวิทยา.
สำนักราชเลขาธิการ. (2517). **ประมวลพระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทที่พระราชทานในโอกาสต่างๆ**
ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2515 จนถึงเดือนพฤศจิกายน 2516. กรมแผนที่ทหาร.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น** (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. (2565). **นโยบายการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด**
นครราชสีมา. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา.
- Achua, C. F., & Lussier, R. N. (2013). **Effective leadership**. South-Western Cengage Learning.

Basadur, M. (2008). Leading other to Think Innovatively Together: Creative Leadership.

Journal of The Leadership Quarterly, 15(4), 103-121.

<https://www.researchgate.net/signup.SignUp.html>

David, F. R. (2009). **Strategic Management Concepts and Cases: A Competitive Advantage Approach** (14th ed.). Pearson Education.

Harris, A. (2009). Creative leadership: Developing Future Leaders. **Journal of Management in Education**, 23(1), 9-11. <https://doi.org/10.1177/0892020608099076>

Hitt, M. A., Ireland, D. R., & Hoskisson, R. E. (2023). **Strategic management: Concepts and cases: Competitiveness and globalization**. Cengage Learning.

Johnson, G., Scholes, K., & Whittington, R. (2008). **Exploring corporate strategy: Text and cases** (8th ed.). Prentice Hall.

Mintzberg, H., Lampel, J., Quinn, J. B., & Ghoshal, S. (2003). **The strategy process: Concepts, contexts, cases**. Prentice Hall.

Robinson, V. (2007). The Impact of Leadership on Student Outcomes: Making Sense of the Evidence. In Australian Council for Educational Research (ACER), **2007 - The Leadership Challenge - Improving learning in schools** (pp.12-16).

http://research.acer.edu.au/research_conference_2007/5/

Stoll, L., & Temperley, J. (2009). Creative leadership: a challenge of our times. **School Leadership & Management**, 29(1), 65–78. <https://doi.org/10.1080/13632430802646404>

Yuan, Y., Lu, L. Y., Tian, G., & Yu, Y. (2020). Business strategy and corporate social responsibility. **Journal of Business Ethics**, 162(2), 359-377.

<https://doi.org/10.1007/s10551-018-3952-9>

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในจังหวัดขอนแก่น

NEEDS ASSESSMENT TO DEVELOP THE AUTHENTIC LEADERSHIP OF PRIVATE HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS ADMINISTRATORS IN KHON KAEN PROVINCE

จิรวัดน์ วรณโรจน์

Jirawat Waroonrod

คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Faculty of Engineering, Northeastern University

e-mail: jirawat.war@neu.ac.th

Received: July 18, 2025

Reviewed: August 13, 2025

Revised: September 25, 2025

Accepted: September 26, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะผู้บริหารและคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น (ปีการศึกษา 2568) ซึ่งทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 205 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับแบบตอบสนองคู่สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น โดยเรียงความสำคัญจากสูงไปหาต่ำตามลำดับ คือ กระบวนการที่สมดุล ความตระหนักรู้ในตนเอง ความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ และมุมมองเชิงจริยธรรม ตามลำดับ
2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น เป็นดังนี้ 1) ผู้บริหารควรใช้ความยุติธรรมและเสมอภาคในการบริหารงาน 2) ผู้บริหารควรมีความมั่นคงในคำพูดและการกระทำ 3) ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, ภาวะผู้นำที่แท้จริง, สถาบันอุดมศึกษาเอกชน

Abstract

This research aims were to 1) study the needs assessment to develop the authentic leadership of private higher education institutions administrators in Khon Kaen province 2) study the suggestions for develop the authentic leadership of private higher education institutions administrators in Khon Kaen province. The samples of this research were 205 administrators and lecturers of private institution of higher education in Khon Kaen Province, who were selected using simple random sampling. The research tool was a questionnaire with 5-level rating scale in dual-response format. Data were analyzed by using mean, standard deviation, modified priority needs index, and content analysis.

The research results were found that

1. The needs assessment to develop the authentic leadership arranged by descending order was as follows: balanced processing, self-awareness, relational transparency, and internalized moral perspective.
2. The suggestions for develop the authentic leadership of private higher education institutions administrators in Khon Kaen province is as follows: 1) The administrators should use justice and equity in their administration. 2) The administrators should consistency in words, and actions. 3) The administrators should act as good role models for others.

Keywords: Needs Assessment, Authentic Leadership, Private Higher Education Institutions

บทนำ

ในปัจจุบันความต้องการของประเทศไทยที่มีต่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามีเพิ่มขึ้น เพราะทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ สถาบันอุดมศึกษาจึงควรมีรูปแบบในการจัดการศึกษาที่ครอบคลุมและมีความหลากหลาย เพื่อเป็นการบูรณาการให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม ส่งผลให้มีการปฏิรูปทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการภายในสถาบัน ทั้งด้านการเรียนการสอน การผลิตบัณฑิต การศึกษาวิจัย การบริหารการจัดการ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยมีจำนวนมากและมีการแบ่งประเภทเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยของรัฐ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเอกชน ทำให้บริบทการบริหารจัดการทางการศึกษามีความแตกต่างกันทั้งในด้านที่มาของงบประมาณ แนวทางการบริหารจัดการ คุณภาพของอาจารย์ผู้สอน คุณภาพของนักศึกษา สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมทางการศึกษา เป็นต้น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ทำให้สภาพเศรษฐกิจ สังคม และคุณลักษณะของประชากร รวมทั้งพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ก้าวล้ำอย่างรวดเร็ว ทำให้สถาบันการศึกษาต้องปรับตัวอย่างแรงเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก แต่อย่างไรก็ตามภารกิจหลัก 4 ประการของสถาบันอุดมศึกษายังต้องมีการดำเนินงานต่อไป และในการบริหารจัดการศึกษาจะต้องสร้าง

ความมั่นใจให้กับประชาคมได้ว่าสถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ตอบสนองความต้องการพัฒนาของสังคมและประเทศชาติได้ (จริยา ปันทวัฏกูร และกิตติศักดิ์ ดียา, 2563) ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาเอกชนนั้นมีความสำคัญหลายด้านต่อสังคมและการพัฒนาของประเทศ โดยช่วยเพิ่มทางเลือกในการศึกษา กระจายโอกาสการศึกษา ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน โดยรวมแล้ว สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมการพัฒนาทักษะที่ตอบโจทย์ตลาดแรงงาน และเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาทั้งในด้านการศึกษาภายในประเทศและการเชื่อมโยงสู่ตลาดการศึกษาและเศรษฐกิจระดับโลก

ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายเพื่อให้ทีมงานและบุคลากรในสถานศึกษามีทิศทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน ผู้บริหารต้องจัดสรรและบริหารทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรทางการเงิน และอุปกรณ์การเรียนการสอน ผู้บริหารต้องสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ผ่านการฝึกอบรม การส่งเสริมความสามารถในการสอน และการพัฒนาทักษะที่จำเป็น ผู้บริหารต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษาไม่ว่าจะเป็นในด้านสถานที่เรียนหรือวัฒนธรรมของสถานศึกษาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน ผู้บริหารต้องมีทักษะในการสื่อสารกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อสร้างความร่วมมือและการสนับสนุนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และใช้ข้อมูลจากการประเมินเพื่อปรับปรุงการจัดการ การเรียนการสอน และการพัฒนาองค์กร ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์สามารถแก้ไขปัญหาและตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นได้นั้นจำเป็นต้องมีเครื่องมือสำคัญคือภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยภาวะผู้นำที่แท้จริง เป็นแบบแผนของพฤติกรรมของผู้นำในการสร้างจิตวิทยาเชิงบวก และบรรยากาศทางจริยธรรม ในการส่งเสริมความตระหนักรู้ในตนเอง มุมมองเชิงจริยธรรมในตนเองกระบวนการที่สมดุล และความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ ในการทำงานระหว่างผู้นำและผู้ตามเพื่อพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิผล ซึ่งองค์ประกอบของภาวะผู้นำที่แท้จริงมี 4 ประการ คือ 1. การตระหนักตนเอง 2. ความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ 3. กระบวนการที่สมดุล 4. มุมมองเชิงจริยธรรมภายในตน (Walumbwa et al., 2008) ภาวะผู้นำที่แท้จริงถือเป็นแนวคิดทฤษฎีที่มีความสำคัญต่อการบริหารองค์การทางการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง โดยเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมในวงการศึกษภาวะผู้นำในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา และมีบทบาทสำคัญในการสร้างผู้นำที่มีความเป็นธรรมชาติ โปร่งใส และสื่อสารถึงคุณค่าที่แท้จริงของตนเอง ซึ่งมองว่าผู้นำที่แท้จริงคือผู้นำที่แสดงออกถึงตัวตนของตนเองอย่างแท้จริงและสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่นได้จากความซื่อสัตย์และการยึดมั่นในค่านิยมส่วนตัว โดยผ่านกระบวนการสร้างความเชื่อมั่นในทีมงานซึ่งผู้นำที่แท้จริงจะมีความโปร่งใสและความซื่อสัตย์สูง ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้นำและทีมงาน ทำให้ทีมงานสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การกระตุ้นการทำงานร่วมกันซึ่งผู้นำที่แท้จริงสามารถสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานเพื่อเป้าหมายร่วมกัน โดยที่ไม่ต้องใช้วิธีการบังคับหรือควบคุมมากเกินไป และการพัฒนาองค์กรในระยะยาวซึ่งการนำค่านิยมและการตัดสินใจที่สอดคล้องกับความจริงจะช่วยให้ผู้นำสร้างองค์กรที่มีความยั่งยืนและเติบโตในระยะยาว ดังนั้น ภาวะผู้นำที่แท้จริงจึงเป็นตัวแปรสำคัญในการบริหารงานเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้สำเร็จลุล่วงต่อไป

ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในหลายๆแห่ง มีจำนวนนักศึกษาลดลงประมาณ 20- 30% และในมหาวิทยาลัยทั่วไปที่ไม่ใช่แนวหน้า ลดลงมากถึง 50-70% กลไกการพัฒนาคุณภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญ สถาบันการศึกษาต้องมาคิดว่าจะปรับตัวอย่างไรให้อยู่ได้แบบยั่งยืนและตอบโจทย์ภาคอุตสาหกรรม หัวใจสำคัญคือ ต้องมีคุณภาพ โดยคำว่าคุณภาพ มีหลายคำจำกัดความ แต่คำที่ทั่วโลกนิยมใช้ส่วนใหญ่ ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลักๆ คือ 1. ทำตามมาตรฐานข้อกำหนดได้ 2. ตอบโจทย์ความพึงพอใจของลูกค้า ได้แก่ นักเรียนนักศึกษา ผู้ปกครอง และภาคอุตสาหกรรมที่เป็นคนใช้บัณฑิต 3. ต้องมีต้นทุนที่เหมาะสม ไม่ใช่มีคุณภาพแต่ใช้ต้นทุนเกินความจำเป็น คุณภาพต้องมีการประกันคุณภาพคู่กันไปเสมอ (ปาริชาติ บุญเอก, 2562) โดยจังหวัดขอนแก่น ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้วยการเป็นที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนหลากหลายแห่ง แบ่งประเภทเป็นมหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น 2) มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และประเภทเป็นวิทยาลัยเอกชน จำนวน 1 แห่ง คือ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย แต่ทั้งนี้การลดลงของจำนวนนักศึกษาในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นปัญหาวิกฤติที่ร้ายแรงของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่นเช่นกัน ดังที่ อภินันต์ อันทวิสิน และ ชิชณพพงศ์ ทองพวง (2566) กล่าวว่า ปัจจุบันมหาวิทยาลัยต่างๆ กำลังตกอยู่ในภาวะเครียดที่จำนวนนักศึกษาลดน้อยลง ผู้บริหารต้องรีบทำความเข้าใจและเรียนรู้สิ่งที่กำลังเผชิญกับความจริงดังกล่าว ซึ่งมหาวิทยาลัยเอกชนใหญ่ๆ ที่เปิดมานาน และมีชื่อเสียงติดตลาดแล้ว คงมีปัญหาไม่มาก แต่ที่ได้รับความเดือดร้อนจริง ๆ คือ มหาวิทยาลัยเอกชนที่เกิดขึ้นใหม่ ยังไม่มีชื่อเสียง หรือมหาวิทยาลัยที่มีปัญหาเรื่องคุณภาพอยู่ในขณะนี้ถ้าไม่มีนักศึกษาเข้าเรียนมากพอ อาจถึงขั้นต้องปิดตัวลงเพราะโดยปกติแล้วมหาวิทยาลัยเหล่านี้จะอยู่ได้เพราะเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ต้องมีการพัฒนาคุณภาพของสถาบันควบคู่ไปกับการตระหนักรู้เข้าใจในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการดำเนินงานของสถาบันและเพื่อเป็นการปรับตัวให้ตอบโจทย์ในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิรวุฒิ วรณโรจน์ (2564) พบว่า ภาวะผู้นำที่แท้จริงมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดเป็นอันดับแรกจากภาวะผู้นำประเภทต่างๆ ดังนั้น หากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนได้ทราบถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของตนเองและนำมาปรับใช้ในการบริหารองค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของสถาบันส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถาบันอุดมศึกษาเอกชนตามลำดับ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น

วิธีการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น ตามกรอบแนวคิดของ Walumbwa et al. (2008) ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1. การตระหนักรู้ในตนเอง 2. ความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ 3. กระบวนการที่สมดุล และ 4. มุมมองเชิงจริยธรรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ คณะผู้บริหารและคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น ในปีการศึกษา 2568 จำนวนรวมทั้งสิ้น 438 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะผู้บริหารและคณาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น ในปีการศึกษา 2568 ซึ่งทำการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้บุคลากรเป็นหน่วยในการสุ่ม ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบชนิดเลือกตอบ (check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารโดยเป็นแบบสอบถามมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended)

การสร้างเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร เพื่อสร้างแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย ตามกรอบแนวคิดของ Walumbwa et al. (2008) ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1. การตระหนักรู้ในตนเอง 2. ความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ 3. กระบวนการที่สมดุล และ 4. มุมมองเชิงจริยธรรม

2. นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) ผลการพิจารณาพบว่าข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00

3. ทำการหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยการนำไปทดลองใช้กับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนอื่นซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน มีค่าเท่ากับ 0.91 และแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าเท่ากับ 0.93

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัย และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) โดยส่งคิวอาร์โค้ด (QR Code) แบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างโดยมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับจำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ค่าความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)
2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนและเกณฑ์ในการแปลความหมายตามเกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2553)
3. การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร วิเคราะห์โดยใช้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: $PNI_{modified}$) จากสูตรของ สุวิมล ว่องวานิช (2562) ดังนี้

$$PNI_{modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ $PNI_{modified}$	หมายถึง ดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นปรับปรุง
I	หมายถึง สภาพที่คาดหวัง
D	หมายถึง สภาพที่เป็นจริง

และใช้เกณฑ์การประเมินค่า $PNI_{modified}$ เพื่อการจัดลำดับความสำคัญ โดยการพิจารณาจากค่า $PNI_{modified}$ ที่สูงที่สุดจะมีความสำคัญเป็นลำดับแรก ในส่วนของค่าที่ต่ำที่สุดจะมีความสำคัญเป็นลำดับสุดท้าย

4. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจังหวัดขอนแก่น

ภาวะผู้นำที่แท้จริง ของผู้บริหาร	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ
1. การตระหนักรู้ในตนเอง	3.22	0.69	ปานกลาง	4.94	0.83	มากที่สุด
2. ความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์	3.28	0.81	ปานกลาง	4.92	0.75	มากที่สุด
3. กระบวนการที่สมดุล	3.11	0.66	ปานกลาง	4.97	0.77	มากที่สุด
4. มุมมองเชิงจริยธรรม	3.32	0.74	ปานกลาง	4.89	0.87	มากที่สุด
รวม	3.23	0.73	ปานกลาง	4.93	0.81	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก คือ มุมมองเชิงจริยธรรม อันดับต่อมา คือ ความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ และการตระหนักรู้ในตนเอง ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับสุดท้าย คือ กระบวนการที่สมดุล สำหรับสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก คือ กระบวนการที่สมดุล อันดับต่อมา คือ การตระหนักรู้ในตนเอง และความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับสุดท้าย คือ มุมมองเชิงจริยธรรม

2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจังหวัดขอนแก่น

ภาวะผู้นำที่แท้จริง ของผู้บริหาร	ค่าเฉลี่ย สภาพปัจจุบัน (D)	ค่าเฉลี่ย สภาพที่พึงประสงค์ (I)	ค่าดัชนีความ ต้องการจำเป็น (PNI _{modified})	ลำดับ
1. การตระหนักรู้ในตนเอง	3.22	4.94	0.53	2
2. ความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์	3.28	4.92	0.50	3
3. กระบวนการที่สมดุล	3.11	4.97	0.60	1
4. มุมมองเชิงจริยธรรม	3.32	4.89	0.47	4
ค่าเฉลี่ยรวม	3.23	4.93	0.53	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหาร ในภาพรวมมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น(PNI_{modified}) เท่ากับ 0.53 และเมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงโดยเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย เป็นดังนี้ 1) กระบวนการที่สมดุล 2) ความตระหนักรู้ในตนเอง 3) ความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ และ 4) มุมมองเชิงจริยธรรม ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่น

จากการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารจากแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัย พบว่า ข้อเสนอแนะในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในจังหวัดขอนแก่นที่มีค่าความถี่สูงสุด 3 ลำดับแรกเป็นดังนี้

1. ผู้บริหารควรใช้ความยุติธรรมและเสมอภาคในการบริหารงาน
2. ผู้บริหารควรมีความมั่นคงในคำพูดและการกระทำ
3. ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้อื่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้ คือ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านกระบวนการที่สมดุล เป็นความต้องการจำเป็นสูงสุดลำดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กระบวนการที่สมดุลถือเป็นกลไกในการดำเนินงานที่สำคัญตามพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึง วิธีการคิด การสำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย การรับฟังความคิดเห็น เพื่อประกอบการเลือกตัดสินใจด้วยข้อมูลที่เป็นจริง บนพื้นฐานของความถูกต้อง ปราศจากอคติหรือความเอนเอียง อันจะส่งผลโดยตรงต่อความเชื่อใจของผู้ร่วมงาน บรรยากาศที่ดีในการทำงาน และความสำเร็จขององค์กร ที่เป็นเช่นนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Walumbwa et al. (2008) กล่าวว่า การสร้างกระบวนการที่สมดุล หมายถึง การแสดงว่าตนได้วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดอย่างไม่มีอคติ ก่อนสรุปตัดสินใจ และการขอรับการแสดงความคิดเห็นที่ท้าทายจุดยืนที่มั่นคงของตน สอดคล้องกับแนวคิดของ Northouse (2013) ได้กล่าวว่า ความยุติธรรม หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นกลางและสำรวจความคิดเห็นของผู้อื่นก่อนตัดสินใจด้วยความเสมอภาค การไม่เล่นพรรคเล่นพวก ไม่ลำเอียง การรับฟังความคิดเห็นอย่างเปิดกว้างในมุมมองที่แตกต่าง สอดคล้องกับแนวคิดของ วรณวิสาข์ รัตนพันธ์ (2564) กล่าวว่า กระบวนการที่สมดุล หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหาร ในการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้แหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อประกอบการตัดสินใจ ไม่อคติ ไม่ลำเอียง มีความตรงไปตรงมา ตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริง กล้ายอมรับความผิดพลาด มีกระบวนการคิด การพูด การกระทำ ที่คล้อยตามกัน แบ่งปันสารสนเทศ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และไม่เล่นพรรคเล่นพวก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วิทยา นาสถุงการ และคณะ (2566) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือ ด้านกระบวนการที่สมดุล ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ และด้านมุมมองเชิงจริยธรรม ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) สถาบันอุดมศึกษาเอกชนจังหวัดขอนแก่น ควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารโดยเรียงตามลำดับความสำคัญจากสูงไปหาต่ำ คือ ด้านกระบวนการที่สมดุล ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง ด้านความโปร่งใสเชิงสัมพันธ์ และด้านมุมมองเชิงจริยธรรม ตามลำดับ

2) แนวทางการคัดเลือกผู้บริหารเข้าสู่ตำแหน่งกำหนดจากผู้บริหารที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานที่เป็นข้อบังคับขององค์กรเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3) แนวทางการคัดเลือกผู้บริหารเข้าสู่ตำแหน่งกำหนดจากผู้บริหารที่เข้าใจในจุดแข็ง จุดอ่อน รู้เท่าทันอารมณ์ในหลายด้านของตนเอง

4) แนวทางการคัดเลือกผู้บริหารเข้าสู่ตำแหน่งกำหนดจากผู้บริหารที่แสดงออกถึงตัวตนที่แท้จริงต่อผู้อื่นโดยไม่เสแสร้ง

5) แนวทางการคัดเลือกผู้บริหารเข้าสู่ตำแหน่งกำหนดจากผู้บริหารที่ยึดมั่นกฎเกณฑ์ทางด้านศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทอื่นๆ เช่น บริบทของโรงเรียน หรือบริบทของอาชีวศึกษา

2) ควรทำการศึกษาวิจัยต่อยอดเพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจังหวัดขอนแก่น

3) ควรทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจังหวัดขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

จริยา ปันทวัฏฐ และ กิตติศักดิ์ ตียา. (2563). การจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10(3), 289-303.

จิรวรรณ วรณโรจน์. (2564). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำยุคการศึกษา 4.0 ของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนจังหวัดขอนแก่น. สิกขวารสารศึกษาศาสตร์, 8(2), 36-45.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. สุวีริยาสาส์น.

ปาริชาติ บุญเอก. (2562, 29 มกราคม). ฝ่าวิกฤติอุดมศึกษาไทยต้องพัฒนาระบบ. คมชัดลึก.
<https://www.komchadluek.net/news/edu-health/360560>

วรรณวิสาห์ รัตนพันธ์. (2564). ภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม]. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

<https://aritopac.npru.ac.th/Thesis/131035Wanwisa.pdf>

วิทยา นาคถุงการ, วาโร เฟิงสวัสดี้, และ พรเทพ เสถียรนพเก้า. (2566). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำที่แท้จริงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(5), 65-75.

สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภินันต์ อันทวีสิน และ ชีษณุพงศ์ ทองพวง. (2566). องค์ประกอบคุณลักษณะวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัลของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย. วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 9(3), 39-54.

Northouse, P. G. (2013). **Leadership: Theory and practice**. Sage publications.

Walumbwa, F., Avolio, B., Gardner, W., Wernsing, T., & Peterson, S. (2008). Authentic leadership: Development and validation of a theory-based measure. **Journal of Management**, 34(1), 89-126. <http://dx.doi.org/10.1177/0149206307308913>

ปัจจัยเชิงสาเหตุสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผล
ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

CAUSAL FACTORS OF ADMINISTRATIVE COMPETENCIES OF SCHOOL
ADMINISTRATORS INFLUENCING THE EFFECTIVENESS
OF SMALL PRIMARY SCHOOLS

พิชญานกร ตินิโส¹, ดวงใจ ชนะสิทธิ์² และ อรพรรณ ตูจินดา³

Phitchayaphorn Tiniso¹, Duangjai Chanasid² and Oraphan Toujinda³

^{1,2,3}คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

^{1,2,3}Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

email: ¹phitphit3@gmail.com, ²aod9329390@gmail.com and ³otoochinda@gmail.com

Received: July 3, 2025 Reviewed: August 18, 2025 Revised: September 29, 2025 Accepted: September 30, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (2) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (3) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี การดำเนินการวิจัยมี 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ระยะที่ 2 วิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยการบริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 550 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เส้นทาง ระยะที่ 3 ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล เชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ ที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้อง คือ แบบตรวจสอบยืนยันโมเดลเชิงสาเหตุ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1. องค์ประกอบของสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจูงใจผู้อื่น การมีวิสัยทัศน์ การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ทักษะการวิเคราะห์ ความเป็นผู้นำ และการสื่อสาร ตามลำดับ

2. ปัจจัยสมรรถนะการบริหารของผู้สถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยเรียงลำดับค่าอิทธิพลจากมากไปน้อย ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ ทักษะการวิเคราะห์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจูงใจผู้อื่น การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ การสื่อสาร และน้อยที่สุด คือ ความเป็นผู้นำ เมื่อพิจารณาซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาค่า χ^2/df เท่ากับ 1.508 ค่า p-value เท่ากับ .183 ค่า GFI เท่ากับ .997 ค่า AGFI เท่ากับ .976 ค่า CFI เท่ากับ .999 ค่า NFI เท่ากับ .997 ค่า IFI เท่ากับ .999 ค่า RFI เท่ากับ .985 ค่า RMR เท่ากับ .003 และค่า RMSEA เท่ากับ .030 เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม เรียงลำดับ ปัจจัยสมรรถนะการบริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจากมากไปหาน้อย คือ การมีวิสัยทัศน์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ทักษะการวิเคราะห์ การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ การจูงใจผู้อื่น การสื่อสาร และความเป็นผู้นำ ตามลำดับ

3. ผลการตรวจสอบโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โมเดลมีความถูกต้องเหมาะสม เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

คำสำคัญ : ปัจจัยเชิงสาเหตุ ปัจจัยที่มีอิทธิพล สมรรถนะการบริหารสถานศึกษา ประสิทธิภาพ

Abstract

This research aimed to: (1) examine the components of administrative competencies of small elementary school administrators, (2) investigate the causal factors of administrative competencies that influence the effectiveness of small elementary schools, and (3) verify the consistency between the theoretical model and empirical data influencing the effectiveness of small elementary schools. This study employed a mixed-methods approach, consisting of Three phases. In the first phase, a review of relevant documents and semi-structured interviews were conducted with five school administrators, selected through purposive sampling based on predetermined criteria. The research instrument was a semi-structured interview. Data were analyzed using content analysis. The second phase focused on analyzing the causal model of administrative factors affecting school effectiveness. The sample consisted of 550 participants, including school administrators and teachers from small elementary schools, selected through multi-stage sampling. The research instrument was a questionnaire developed by the researcher. Data were analyzed by using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, standard deviation and path analysis. The third phases involved validating the consistency of theoretical model and empirical data by five experts selected through purposive sampling. The instrument used for model validation

was a causal model verification form. Data was analyzed using frequency, percentage, and content analysis.

The results indicated that:

1. The overall level of administrative competencies influencing the effectiveness of small elementary schools was at the highest level. The most significant competencies included strategic planning, motivating others, visionary leadership, performance achievement, analytical skills, leadership, and communication, respectively.

2. The administrative competency factors influencing school effectiveness, ranked by their level of influence, were as follows: visionary leadership, analytical skills, strategic planning, motivating others, performance achievement, communication, and the least influential was leadership. The findings were consistent with empirical data, as indicated by the model fit indices: CMIN/df = 1.508, p-value = .183, GFI = .997, AGFI = .976, CFI = .999, NFI = .997, IFI = .999, RFI = .985, RMR = .003, and RMSEA = .030. When considering the overall influence, the ranking of school management competency factors that impact the effectiveness of small elementary schools, from the most to the least influential, are as follows: visionary leadership, strategic planning, analytical skills, performance achievement, motivating others, communication, and, lastly, leadership.

3. The model verification by experts confirmed that the model was valid, appropriate, feasible, and applicable for practical use.

Keywords: Causal factors, Influential factors, administrative competencies, effectiveness

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเดินทางสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้วตาม ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ที่กำหนดทิศทางการพัฒนาคนไทยให้มีสมรรถนะครบถ้วนและเป็นมนุษย์สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งให้ความสำคัญกับการยกระดับทักษะ ความรู้ และสมรรถนะของประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อเตรียมพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และยังสอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560–2579) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ที่มุ่งเน้นการสร้างโอกาส การเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม กระแสดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ท้าทายการจัดการศึกษาแบบเดิม ทำให้ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร

สถานศึกษา กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ช่วยให้องค์กรการศึกษาปรับตัวและพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กมลทิพย์ อินแก้วเครือ, 2564, น. 985-991)

ขณะเดียวกัน ประเทศไทยยังเผชิญ โจทย์สำคัญของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีมากถึง 14,996 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 51.16 ของโรงเรียนทั้งหมด (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) โรงเรียนเหล่านี้มีข้อจำกัดหลากหลาย ทั้งปัญหาขาดแคลนครู ครูไม่ตรงสาขาวิชา ภาระงานที่มากเกินไป บทบาทการสอนงบประมาณและสื่อการสอนไม่เพียงพอ ตลอดจนผู้บริหารใหม่ที่ยังขาดประสบการณ์ในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ หลายพื้นที่ยังขาดการสนับสนุนจากชุมชนที่มีฐานะยากจน ปัจจัยเหล่านี้ล้วนบั่นทอนคุณภาพและโอกาสทางการศึกษาของเด็กในชนบทอย่างชัดเจน

ภายใต้บริบทเช่นนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก จึงจำเป็นต้องมี สมรรถนะรอบด้าน เพื่อสร้างประสิทธิผลขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลง การทำงานเป็นทีมและสร้างการมีส่วนร่วมกับครูและชุมชน การใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกเพื่อเสริมสร้างขวัญกำลังใจและบรรยากาศการทำงานที่ดี แนวคิดนี้สอดคล้องกับ ปวริศา มีศรี และโอฬาร กาญจนากาศ (2563) ที่ชี้ว่าผู้บริหารซึ่งมีสมรรถนะครบถ้วนจะสามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

จากเหตุผลดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการ พัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อรับมือกับข้อจำกัดรอบด้านและการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้บริหาร กำหนดนโยบาย และแนวปฏิบัติที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
3. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (mixed method) แบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี จากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์ที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ระยะที่ 2 วิเคราะห์โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุและข้อมูลเชิงประจักษ์ด้านสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ตัวอย่างที่ใช้ จำนวน 550 คนโดยเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 108 คน และครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 442 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่แบบสอบถามเป็นมาตราส่วน 5 ระดับ (rating scale) ที่สร้างขึ้นโดยผู้วิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ระยะที่ 3 ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลเชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด ดำเนินการ ตรวจสอบ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและการนำไปใช้ประโยชน์ เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้อง คือ แบบตรวจสอบยืนยันโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

องค์ประกอบของสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นกัน คือ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจูงใจผู้อื่น การมีวิสัยทัศน์ การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความเป็นผู้นำ และน้อยที่สุด คือ การสื่อสาร โดยแสดงข้อมูลในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับ ของปัจจัยสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (n = 550)

ข้อที่	ปัจจัยสมรรถนะการบริหาร	M	SD	ระดับ	
1	ความเป็นผู้นำ	4.55	0.48	มากที่สุด	6
2	การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์	4.57	0.49	มากที่สุด	4
3	การวางแผนเชิงกลยุทธ์	4.64	0.41	มากที่สุด	1
4	การจูงใจผู้อื่น	4.61	0.42	มากที่สุด	2
5	การมีวิสัยทัศน์	4.61	0.50	มากที่สุด	3
6	การสื่อสาร	4.53	0.56	มากที่สุด	7
7	ทักษะการวิเคราะห์	4.56	0.49	มากที่สุด	5
	รวม	4.58	0.48	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่าองค์ประกอบสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.58, SD = 0.48$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยการวางแผนเชิงกลยุทธ์อยู่ลำดับแรก ($M = 4.64, SD = 0.41$) รองลงมาคือ การจูงใจผู้อื่น ($M = 4.61, SD = 0.42$), การมีวิสัยทัศน์ ($M = 4.61, SD = 0.50$) และน้อยที่สุด คือ การสื่อสาร ($M = 4.53, SD = 0.56$)

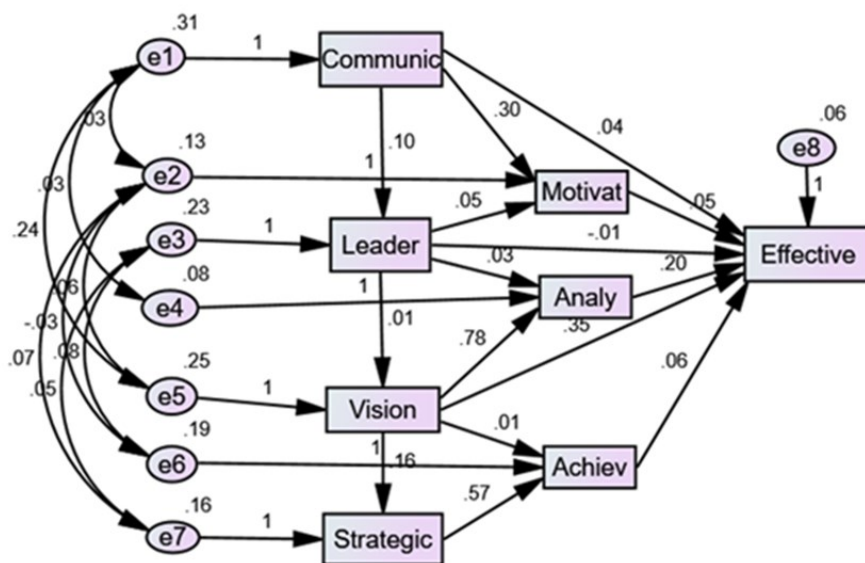
ตอนที่ 2 ปัจจัยสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ปัจจัยสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจูงใจผู้อื่น การมีวิสัยทัศน์ การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ทักษะการวิเคราะห์ ความเป็นผู้นำ และน้อยที่สุด คือ การสื่อสาร นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคลากร การทำงานเป็นทีม การสร้างเครือข่าย และการบริหารความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องสามารถสื่อสารและจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กรได้อย่างเหมาะสม

ตอนที่ 3 ความสอดคล้องของโมเดลเชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ปัจจัยสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยเรียงลำดับค่าอิทธิพลจากมากไปน้อย ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ ทักษะการวิเคราะห์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจูงใจผู้อื่น การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ การสื่อสาร และน้อยที่สุด คือ ความเป็นผู้นำ เมื่อพิจารณาซึ่งมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาค่า χ^2/df เท่ากับ 1.508 ค่า p -value เท่ากับ .183 ค่า GFI เท่ากับ .997 ค่า AGFI เท่ากับ .976 ค่า CFI เท่ากับ .999 ค่า NFI เท่ากับ .997 ค่า IFI เท่ากับ .999 ค่า RFI เท่ากับ .985 ค่า RMR เท่ากับ .003 และค่า RMSEA เท่ากับ .030 เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม เรียงลำดับ ปัจจัยสมรรถนะการบริหารสถานศึกษา ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจากมากไปหาน้อย คือ การมีวิสัยทัศน์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ทักษะการวิเคราะห์ การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ การจูงใจผู้อื่น การสื่อสาร และความเป็นผู้นำ ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีโมเดลดังนี้

ภาพที่ 1 โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุของสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

จากภาพที่ 1 พบว่า โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ กำหนดเป็นเส้นทางอิทธิพลตามสมมติฐานการวิจัยทางสถิติ โดยพบว่า การสื่อสาร ความเป็นผู้นำ และการมีวิสัยทัศน์ มีอิทธิพลทั้ง ทางตรงและทางอ้อม ต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เมื่อพิจารณา โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ได้รับ อิทธิพลทางตรงเชิงบวกจากทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ การสื่อสาร การมีวิสัยทัศน์ ความเป็นผู้นำได้รับอิทธิพลทางตรงเชิงลบ และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการสื่อสาร ความเป็นผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ การสื่อสารมีอิทธิพลทางอ้อมไปยังการจูงใจผู้อื่น ความเป็นผู้นำการมีวิสัยทัศน์ และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ความเป็นผู้นำ มีอิทธิพลทางอ้อมไปยังการจูงใจผู้อื่น ทักษะการวิเคราะห์ การมีวิสัยทัศน์ และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การมีวิสัยทัศน์ มีอิทธิพลทางอ้อมไปยังทักษะการวิเคราะห์ การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ มีอิทธิพลทางอ้อมไปยังการทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ อิทธิพลทางตรงเรียงลำดับปัจจัยสมรรถนะการบริหาร สถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจากมากไปหาน้อย คือ การมีวิสัยทัศน์ ทักษะการวิเคราะห์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจูงใจผู้อื่น การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ การสื่อสาร และน้อยที่สุด คือ ความเป็นผู้นำ เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวม เรียงลำดับ ปัจจัยสมรรถนะการบริหารสถานศึกษาที่มี อิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กจากมากไปหาน้อย คือ การมีวิสัยทัศน์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ทักษะการวิเคราะห์ การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ การจูงใจผู้อื่น การสื่อสาร และน้อยที่สุดคือ ความเป็นผู้นำ ผลการตรวจสอบ

โมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โมเดลมีความเหมาะสม เป็นไปได้ ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุของสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. องค์ประกอบสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบไปด้วย 7 ตัวแปร เรียงลำดับจากค่ามากที่สุดถึงค่าน้อยที่สุด ได้แก่ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจูงใจผู้อื่น การมีวิสัยทัศน์ การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ ทักษะการวิเคราะห์ความเป็นผู้นำ และน้อยที่สุด คือ การสื่อสาร

2. ปัจจัยสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ทักษะการวิเคราะห์ การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ การจูงใจผู้อื่น การสื่อสาร และน้อยที่สุดคือ ความเป็นผู้นำ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับปัจจัยสมรรถนะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา มีผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ วิสัยทัศน์และการนำองค์กร ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถปรับให้สอดคล้องกับแนวโน้มทางการศึกษาและความต้องการของชุมชน รวมถึงสามารถการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในองค์กร การสร้างความร่วมมือกับชุมชน ผู้บริหารต้องสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและความร่วมมือที่เข้มแข็งในการพัฒนาโรงเรียน การวัดผลและประเมินผล มีสมรรถนะในการกำหนดแนวทาง การวัดผลและประเมินผลประสิทธิภาพของการบริหาร เพื่อให้แน่ใจว่ากลยุทธ์ที่นำมาใช้นั้นสามารถบรรลุเป้าหมายได้ การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ มุ่งเน้นให้โรงเรียนเป็นสถานที่ปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และสามารถสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืน การใช้เทคโนโลยี ผู้บริหารต้องสามารถใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการโรงเรียน รวมถึงการบูรณาการเทคโนโลยีในการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสอนและหลักสูตรต้องมีความสมรรถนะในการพัฒนาหลักสูตรและกลยุทธ์การสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน รวมถึงการใช้แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) การพัฒนาวิชาชีพส่งเสริมการพัฒนาคูให้สามารถเติบโตในบทบาทของตนเอง มีโอกาสฝึกอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ของนักเรียนสร้างแนวทางการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะทางวิชาการ ทักษะทางสังคมและอารมณ์ รวมถึงเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ภาวะผู้นำและการบริหารการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารต้องสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว มีความสามารถในการบริหารความขัดแย้งและการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับ ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557, น. 145) ได้ศึกษาเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลางของประเทศไทย พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาคกลางของประเทศไทย โมเดลสามารถทำนายประสิทธิผลของโรงเรียนได้ ชี้ให้เห็นว่า การยกระดับประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นอันดับแรก การบริหารงานบุคคล เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษาให้นำประสิทธิภาพของตนเองออกมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลสำเร็จต่อการปฏิบัติงานให้ได้มากที่สุด สอดคล้องกับ รังสรรค์ อ้วนวิจิตร (2554) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน ความผูกพันต่อองค์การของครูมีอิทธิพลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ดังนั้นในการพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างยั่งยืนจะต้องดำเนินการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้มีภาวะผู้นำ โดยเฉพาะภาวะผู้นำทางวิชาการ สร้างวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนให้เข้มแข็งและสร้างให้ครูมีความผูกพันต่อองค์การ สอดคล้องกับ Zamir (2020, pp. 115–116) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาทฤษฎีประสิทธิผลของโรงเรียนเพื่อการพัฒนาโรงเรียน พบว่า โรงเรียนควรมีองค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นผู้นำของหัวหน้าโรงเรียน ที่ประสบความสำเร็จ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การทำงานร่วมกัน วิสัยทัศน์ของโรงเรียนร่วมกัน การสนับสนุนด้านการเรียนการสอนและการให้คำปรึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อปรับปรุงประสิทธิผลของโรงเรียน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้สามารถควบคุม จัดการและวางแผน การปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

3. ความสอดคล้องของโมเดลเชิงทฤษฎีและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลเชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถนำมาอภิปรายตามค่าอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จากน้อยไปมากได้ดังนี้

3.1 ความเป็นผู้นำ มีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการจูงใจผู้อื่น ทักษะการวิเคราะห์ การมีวิสัยทัศน์ และการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับครู บุคลากร และนักเรียน ส่งเสริมให้เกิดความกระตือรือร้นในการทำงานและพัฒนาตนเอง ทักษะการวิเคราะห์ของผู้นำ ช่วยประเมินสถานการณ์ แยกแยะปัญหา และตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ของผู้นำ ช่วยกำหนดเป้าหมายระยะยาว และสร้างแนวทางพัฒนาให้โรงเรียนปรับตัวได้ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ ช่วยให้โรงเรียนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีการบริหารที่ยืดหยุ่นสอดคล้องกับ Benzon and Ed (2020) พบว่าทักษะการบริหาร เช่น การสื่อสาร การวางแผน และการแก้ปัญหา มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สอดคล้องกับ ธัญศัญญา ธรรมโสภณ และชวนชม ชินะดังกูร (2560) ผู้บริหารต้องมีความเป็นผู้นำที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการบริหารจัดการที่ดี จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อมุ่งสู่มาตรฐาน

การศึกษา และการสร้างแรงจูงใจให้ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมใน การพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งพิจารณาจากนักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้ และมีผลการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับ โยธิน นิลคช (2561) ระบุว่าผู้นำยุคศตวรรษที่ 21 ต้องมีความสามารถหลากหลาย เช่น การสร้างสรรค์ การสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และความมุ่งมั่น สอดคล้องกับ รังสรรค์ อ้วนวิจิตร (2554) พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์การ และความผูกพันของครูมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

อย่างไรก็ตาม ในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ความเป็นผู้นำกลับมีอิทธิพลต่อ ประสิทธิภาพน้อยกว่าปัจจัยอื่น เนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร เช่น ครูไม่ครบชั้น งบประมาณจำกัด และ อุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ ทำให้แม้ผู้บริหารจะมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งก็ไม่สามารถชดเชยข้อจำกัดเชิง โครงสร้างเหล่านี้ได้ นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กยังมีภาระงานที่หลากหลายและเกินขอบเขต ทั้งงาน ธุรการ งบประมาณ และงานภาคสนาม ทำให้ไม่สามารถใช้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ได้เต็มที่ อีกทั้งความสำเร็จของ โรงเรียนขนาดเล็กยังขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก เช่น ความร่วมมือของชุมชนและผู้ปกครอง หรือนโยบายจากเขต พื้นที่ ซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมของผู้บริหาร ส่งผลให้ภาวะผู้นำมีบทบาทลดลงเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น

3.2 การสื่อสาร มีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านการ จูงใจผู้อื่น ความเป็นผู้นำ และการวางแผนเชิงกลยุทธ์การสื่อสารที่ดี สร้างแรงจูงใจให้กับครูและบุคลากร ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การสื่อสารเชิงบวก ช่วยให้โรงเรียนดำเนินงานได้อย่างราบรื่น และมีคุณภาพ การสื่อสารแบบสองทาง ทำให้เกิดความไว้วางใจ และช่วยให้โรงเรียนปรับปรุงพัฒนาได้ต่อเนื่อง สอดคล้องกับ Benzon and Ed (2020) พบว่าการสื่อสารเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพของโรงเรียน สอดคล้องกับ นิพัทธ์ กานตัมพร และ วรณวีร์ บุญคุ้ม (2567) พบว่ารูปแบบการ สื่อสารเชิงสร้างสรรค์ของผู้นำประกอบด้วยการสื่อสารอย่างมีหลักการ ทศนคติที่ดี การสะท้อนผลลัพธ์ การสื่อสารอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน พร้อมทั้งการมีทักษะการพูดและการใช้ภาษาอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความร่วมมือ สอดคล้องกับ สุภาภรณ์พิมพ์ คล้ายธานี (2557) พบว่าการ พัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสาร ต้องเน้นความจริง ประโยชน์ และจังหวะเวลาที่เหมาะสม

3.3 การจูงใจผู้อื่นมีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนแรงจูงใจ ช่วยเพิ่มแรง ขับเคลื่อนในการทำงานของครูและบุคลากร ส่งผลให้โรงเรียนดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพวัฒนธรรม องค์การเชิงบวก ลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชนการพัฒนาที่ยั่งยืน หากผู้บริหารสามารถจูงใจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจะทำให้โรงเรียนเติบโตต่อเนื่อง สอดคล้องกับ ฐานะรัตน์ จินรัตน์ (2561) ระบุว่าแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มศักยภาพ อย่างไรก็ตาม ในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก การสร้างแรงจูงใจยังเผชิญข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ครูต้อง รับภาระการสอนหลายชั้นเรียน ขาดโอกาสความก้าวหน้าในสายงาน และงบประมาณสนับสนุนที่จำกัด หาก ผู้บริหารไม่สามารถสร้างแรงจูงใจทั้งด้านจิตใจและสังคม เช่น การให้การยอมรับ การเสริมพลังบวก หรือการ เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อาจก่อให้เกิดความเหนื่อยล้าและการขาดแรงบันดาลใจได้ ดังนั้น การจูงใจเชิงสร้างสรรค์ที่ผู้บริหารมอบให้แก่ครูและชุมชน จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ไม่เพียงทำให้โรงเรียน

ดำเนินงานได้อย่างราบรื่น แต่ยังเป็นพลังขับเคลื่อนที่ช่วยให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถพัฒนาและเติบโตได้อย่างยั่งยืน

3.4 การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา ช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมให้มีคุณภาพพัฒนาธรรมองค์กรที่เน้นผลลัพธ์ ทำให้บุคลากรมีความรับผิดชอบและมุ่งมั่นในการพัฒนาโรงเรียนการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าทำให้โรงเรียนขนาดเล็กสามารถดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับ Aly (2015) พบว่าการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ช่วยให้การดำเนินงานมีความชัดเจนและเกิดประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กก็ยังมีข้อจำกัด เช่น การขาดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การที่ต้องรับภาระการสอนหลายชั้นเรียน และทรัพยากรที่จำกัดอาจทำให้การมุ่งผลสัมฤทธิ์กลายเป็นภาระเพิ่มขึ้นมากกว่าการสร้างแรงจูงใจ หากผู้บริหารขาดความสมดุลระหว่างการมุ่งผลลัพธ์กับการดูแลขวัญกำลังใจของครู อาจทำให้เกิดความเหนื่อยล้าและลดทอนคุณภาพการทำงานได้ นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยด้าน “แรงจูงใจ” หรือ “ทักษะการคิดวิเคราะห์” การมุ่งผลสัมฤทธิ์อาจมีอิทธิพลในระดับที่แตกต่างเนื่องจากความเป็นผู้นำที่เข้มแข็งและการมีแรงจูงใจจากภายในของครูสามารถผลักดันการเปลี่ยนแปลงได้มากกว่า ดังนั้น แม้การทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์จะมีบทบาทสำคัญ แต่ก็ไม่สามารถแยกออกจากการเสริมสร้างแรงจูงใจและทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้

3.5 ทักษะการคิดวิเคราะห์มีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียนช่วยให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพ ลดข้อผิดพลาดในการบริหารการบริการเชิงกลยุทธ์ ช่วยให้โรงเรียนกำหนดแนวทางพัฒนาได้ชัดเจนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ช่วยให้โรงเรียนสามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ได้ดีสอดคล้องกับ วัชราน เล่าเรียนดี (2556) ระบุว่าทักษะการคิดเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตสอดคล้องกับ Riveros et al. (2016) พบว่ามาตรฐานภาวะผู้นำต้องพัฒนาไปพร้อมกับทักษะการวิเคราะห์

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าทักษะการคิดวิเคราะห์จะมีบทบาทสำคัญ แต่ในบริบทโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กยังคงมีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ขาดฐานข้อมูลที่ครบถ้วน ขาดเครื่องมือสนับสนุนการวิเคราะห์เชิงระบบ และผู้บริหารมีภาระงานจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถใช้ศักยภาพของทักษะการคิดวิเคราะห์ได้อย่างเต็มที่ ประเด็นนี้สะท้อนว่าการส่งเสริมประสิทธิผลของโรงเรียนเล็ก ไม่ควรมุ่งเน้นเฉพาะการพัฒนาผู้บริหารให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์เท่านั้น แต่จะต้องสนับสนุนทรัพยากร ข้อมูล และระบบบริหารจัดการที่เอื้อต่อการใช้ทักษะดังกล่าวด้วย

3.6 การวางแผนเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ช่วยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน ทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้อย่างมีระบบการบริหารทรัพยากรอย่างเหมาะสม ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองสร้างความร่วมมือกับชุมชน ทำให้โรงเรียนได้รับการสนับสนุนที่ดีขึ้นสอดคล้องกับ สมิตร์ สุวรรณ (2561) พบว่าการวางแผนกลยุทธ์ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและกำหนดแนวทางที่เป็นไปได้สอดคล้องกับ Keller (1983) ระบุว่า การวางแผนกลยุทธ์ต้องกระชับ ชัดเจน และมองไปสู่นาคต การวางแผนเชิงกลยุทธ์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีทรัพยากรจำกัด สามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบและมีทิศทางที่ชัดเจน หากขาด

การวางแผนที่ดี โรงเรียนอาจใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและขาดความร่วมมือจากชุมชน ในทางกลับกัน การวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพจะช่วยยกระดับความน่าเชื่อถือและสร้างการสนับสนุนอย่างยั่งยืน

3.7 การมีวิสัยทัศน์มีอิทธิพลโดยตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ช่วยกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียน ทำให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างเป็นระบบ เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการพัฒนาสร้างแรงจูงใจให้บุคลากร ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นสอดคล้องกับ ัญญา ธรรมโสภณ และชวนชม ชินะตังกูร (2560) พบว่าผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์สามารถพัฒนาโรงเรียนให้มีมาตรฐานสูงขึ้น วิสัยทัศน์ของผู้บริหารจึงไม่เพียงเป็นภาพอนาคต แต่ยังเป็นพลังในการกำหนดทิศทางการสร้างแรงบันดาลใจให้ครูและบุคลากร หากขาดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน โรงเรียนอาจขาดเอกภาพ และไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันเวลา การมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกลและเป็นจริงได้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ยกระดับประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นกัน โดยการวางแผนเชิงกลยุทธ์ อยู่ลำดับแรก ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการจัดการศึกษา ผู้บริหารควรมีการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์อย่างจริงจัง โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและชุมชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียน กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาทักษะการวางแผนของตนเองและทีมงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

1.2 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา รายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นกัน โดยการสื่อสาร มีค่าน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีค่าใกล้เคียงกัน ดังนั้นโรงเรียนควรเสริมสร้างระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการสื่อสารภายในองค์กร ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรสามารถแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้อย่างอิสระ ผ่านการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการสื่อสาร รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่ทันสมัย เช่น การใช้กลุ่มสื่อสารออนไลน์ภายในโรงเรียน เพื่อเพิ่มความรวดเร็ว ความโปร่งใส และลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลนอกจากนี้ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการสื่อสารของบุคลากรทุกระดับอย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในหัวข้อการสื่อสารเชิงบวก การฟังอย่างลึกซึ้ง และการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ตลอดจนควรส่งเสริมการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสะท้อนกลับอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้บริหาร ครู และบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน ท้ายที่สุด โรงเรียนควรมีระบบติดตามและประเมินผลด้านการสื่อสารภายในองค์กรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถระบุปัญหาได้อย่างทันท่วงที และนำ

ผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาแผนการสื่อสารในระยะต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้การสื่อสารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กให้สามารถบรรลุประสิทธิผลได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ขยายขอบเขตไปยังโรงเรียนขนาดกลางและใหญ่
- 2.2 ศึกษาปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน
- 2.3 พัฒนาโมเดลสมรรถนะของผู้บริหารที่เหมาะสมกับบริบทไทย

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ อินแก้วเครือ. (2564). ทักษะและภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *Proceedings of the National and International Conference*, 14(2), 985–991.

<http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/8thconference/article/view/2522>

ฐานะรัตน์ จินรัตน์. (2561). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนเอกชน ระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์เขต 3* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์]. DPU Learning Center and Library.

<https://opacdb01.dpu.ac.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=113227>

ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง. (2557). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลางของประเทศไทย. *วารสารวิจัย มสส สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(3), 95-112.

ธัญศญา ธรรมโสภณ และชวนชม ชินะดังกูร. (2560). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลโรงเรียนเทศบาล. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 9(2), 376-391.

นิพัทธ์ กานตอมพร และวรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2567). การพัฒนารูปแบบการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของผู้นำชุมชนสตรี. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 9(1), 140–153.

ปวีรศา มีศรี และโอฬาร กาญจนากาศ (2563). สมรรถนะในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 5(1), 32 – 38.

โยธิน คชนิล. (2561). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ GRADUTE SCHOOL CONFERENCE 2018*, 1(2), 411-422.

<http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/miniconference/article/view/1634>

รังสรรค์ อ้วนวิจิตร. (2554). *รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยคริสเตียน]. ระบบสืบค้นฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยคริสเตียน. <http://library.christian.ac.th/thesis/document/T031688.pdf>

- วัชรรา เล่าเรียนดี. (2556). **ศาสตร์การนิเทศการสอนและการได้วิชาการพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎีกลยุทธ์สู่ การปฏิบัติ** (พิมพ์ครั้งที่ 12). ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579**. พริกหวานกราฟฟิค.
<https://www.onec.go.th/index.php/page/view/Outstand/2532>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2565). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570)**. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง, 1–12. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2565/E/258/T_0001.PDF
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). **ข้อมูลสถิติโรงเรียนขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2567**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุรางค์พิมพ์ คล้ายธานี. (2557). **การพัฒนาภาวะผู้นำในการสื่อสารตามแนวทางพระพุทธศาสนา** [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <http://lp.mcu.ac.th/userfiles/file/thesis/Doctor-of-Philosophy/Public-Administration/57-12-1-006.pdf>
- สุมิตร สุวรรณ. (2561). **กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ**. เพชรเกษมพรินติ้ง.
- Aly, W. O. (2015). A framework for results-based management to the public sector in Egypt: Challenges and opportunities. **Journal of Public Administration and Governance**, 5(4), 23–45. <https://doi.org/10.5296/jpag.v5i4.8406>
- Benzon, B. P. & Ed. D. (2020). Management skills of educational leaders as related to school productivity. **International Journal of Advanced Research**, 8(5), 814–824. <https://doi.org/10.21474/IJAR01/10989>
- Keller, J. M. (1983). Motivational design of instruction. In C. M. Reigeluth (Ed.), **Instructional design theories and models** (pp. 386–434). Routledge.
- Riveros, A., Verret, C., & Wei, W. (2016). The translation of leadership standards into leadership practices: A qualitative analysis of the adoption of the Ontario Leadership Framework in urban schools. **Journal of Educational Administration**, 54(5), 593–608. <https://doi.org/10.1108/JEA-09-2015-0084>
- Zamir, N. A. (2020, March). A review of school effectiveness theory for school improvement. **International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences**, 10(3), 113–123. <http://dx.doi.org/10.6007/IJARBSS/v10-i3/7028>

การพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล
สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา
ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง

DEVELOPMENT OF A COMPETENCY ASSESSMENT SCALE FOR BASKETBALL
REFEREES AMONG UNDERGRADUATE STUDENTS OF PHYSICAL EDUCATION
PROGRAMS AT CENTRAL REGIONAL RAJABHAT UNIVERSITIES

รวีวรรณ สือสุวรรณ

Rawiwan Suesuwan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Education, Nakhon Pathom Rajabhat University

email: rawiwankhanthong@gmail.com

Received: August 14, 2025 Reviewed: September 8, 2025 Revised: September 30, 2025 Accepted: October 1, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลฯ (2) พัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลฯ และ (3) สร้างคู่มือการใช้แบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลฯ งานวิจัยจำแนกออกเป็น 3 ระยะตามวัตถุประสงค์การวิจัย ระยะที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจรวบรวมข้อมูลด้วยการเก็บแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 795 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และหมุนแกนองค์ประกอบด้วยวิธีวาริแม็กซ์ ระยะที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินฯ รวบรวมด้วยแบบทดสอบความรู้และแบบประเมินสมรรถนะฯ เก็บข้อมูลกับนักศึกษาและครูพลศึกษารวมจำนวน 35 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบความรู้โดยพิจารณา ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากค่า CVI ความเชื่อมั่นแบบวัดซ้ำ และความยากอำนาจจำแนก และแบบประเมินฯ พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเชื่อมั่นแบบวัดซ้ำ และความเป็นปรนัยด้วย ICC ระยะที่ 3 การสร้างคู่มือการใช้แบบประเมินฯ เก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 ท่านด้วยแบบประเมินคุณภาพของคู่มือ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่ามีตัวแปร 40 ตัวแปร สกัดองค์ประกอบได้ 3 องค์ประกอบ คือ (1) การประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะการตัดสินกีฬาบาสเกตบอล (2) คุณลักษณะและจรรยาบรรณของผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล และ (3) พฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ของ

ผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล แต่ละองค์ประกอบมีค่า Eigenvalue มากกว่า 1 และทั้ง 3 องค์ประกอบสะสมความแปรปรวนที่อธิบายได้รวมร้อยละ 79.069 และ 2) แบบทดสอบความรู้เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบจำนวน 20 ข้อ ครอบคลุมองค์ประกอบที่ 1 มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (CVI) เท่ากับ 0.97 ความเชื่อมั่นแบบ KR20 เท่ากับ 0.73 ความยากมีค่าระหว่าง 0.38-0.75 และอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25-0.75 แบบประเมินภาคปฏิบัติ ประกอบด้วยรายการประเมิน จำนวน 25 รายการ มีเกณฑ์การประเมินแบบรูปรีดที่ครอบคลุมองค์ประกอบที่ 1, 2, 3 โดยมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (CVI) 0.96 ความเชื่อมั่นแบบวัดซ้ำมีค่าระหว่าง .78 -1.00 และความเป็นปรนัยมีค่า เท่ากับ ICC .94 และ 3) คุณภาพของคู่มือในภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ: การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ, แบบประเมิน, สมรรถนะการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล, มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง

Abstract

The objectives of this research were: (1) to analyze the exploratory factors of basketball officiating competency, (2) to develop and evaluate the quality of a basketball officiating competency assessment tool, and (3) to create a user manual for the assessment tool. The study was conducted in three phases according to the research objectives. Phase 1 involved analyzing the exploratory factors by collecting data from 795 participants using questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics—percentage, mean, and standard deviation—as well as exploratory factor analysis with varimax rotation. Phase 2 involved developing and evaluating the quality of the assessment tool through a knowledge test and a performance-based assessment, administered to 35 physical education students and teachers. Data analysis included descriptive statistics and assessment of the knowledge test's quality by evaluating content validity (CVI), reliability (KR20), difficulty index, and discrimination index. The performance-based assessment was evaluated for content validity, test-retest reliability, and objectivity using the Intraclass Correlation Coefficient (ICC). Phase 3 involved creating the user manual, for which data were collected from six experts using a manual quality evaluation form and analyzed with descriptive statistics.

The results revealed that: (1) the exploratory factor analysis identified 40 variables grouped into three factors: (1) application of knowledge and skills in basketball officiating, (2) characteristics and ethics of basketball officials, and (3) officiating performance behaviors. Each factor had an eigenvalue greater than 1, and together they accounted for 79.069% of the total variance. (2) The knowledge test comprised 20 multiple-choice questions covering Factor 1, with a content validity index (CVI) of 0.97, KR20 reliability of 0.73, difficulty index

ranging from 0.38 to 0.75, and discrimination index ranging from 0.25 to 0.75. The performance-based assessment consisted of 25 rubric-based items covering Factors 1, 2, and 3, with a CVI of 0.96, test-retest reliability ranging from .78 to 1.00, and an ICC of .94. (3) The overall quality of the manual was rated as excellent.

Keywords: exploratory factor analysis, assessment tool, basketball officiating competency, Central Region Rajabhat Universities

บทนำ

ปัจจุบันนโยบายของรัฐบาลเน้นการปฏิรูปครู ยกฐานะให้วิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริง โดยปฏิรูประบบการผลิตครูให้มีคุณภาพเท่าเทียมกับนานาชาติ สร้างแรงจูงใจให้คนเรียนดีและมีคุณธรรมเข้าสู่วิชาชีพครู ปรับปรุงระบบเงินเดือนและค่าตอบแทนครู พัฒนาระบบความก้าวหน้าของครูโดยใช้การประเมินเชิงประจักษ์ ที่อิงขีดความสามารถและวัดผลสัมฤทธิ์ของการจัดการศึกษาเป็นหลัก จัดระบบการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาครูในด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนานวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษาในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนให้ก้าวหน้าและก้าวไกลเพื่อนำประเทศไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียนอย่างสมบูรณ์ โดยสร้างความพร้อมและสร้างความเข้มแข็งทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมตลอดจนวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และภาษา ซึ่งในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ได้กำหนดว่า “ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ที่ส่งเสริมพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง และยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาส่งเสริมวิทยาการวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการวิชาการแก่สังคม ปรับปรุงต่อยอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครู และส่งเสริมวิทยฐานะครู” มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น จึงให้ความสำคัญกับท้องถิ่นในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ต่าง ๆ (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547, 2547)

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 ทรงมอบพระบรมราโชบายด้านการศึกษามานองคมนตรี ใจความตอนหนึ่งว่า ให้แนะนำมหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้ทำงานให้เข้าเป้าในการยกระดับการศึกษาและพัฒนาท้องถิ่นในท้องถิ่น ดังนั้นเพื่อเป็นการสนองพระบรมราโชบาย กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่ง จึงได้ร่วมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ใหม่ เพื่อพัฒนาท้องถิ่น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาท้องถิ่น 2) ด้านการผลิตและพัฒนาครู 3) ด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษา และ 4) ด้านระบบบริหารจัดการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนผลิตและพัฒนาครู ยกระดับคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ควบคู่ไปกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ (วิเศษ ชินวงศ์, 2560) และสารจาก พลเอก ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ องคมนตรี ในยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 -2579) ได้กล่าวว่า จากพระราโชบายด้านการศึกษาที่ทรงให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นแหล่งผลิตครูที่มีคุณภาพ เป็นแหล่งความรู้

วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 38 แห่งทั่วประเทศได้น้อมนำมาจัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 -2579) และกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาในระยะ 20 ปี ในการเป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏ เน้นการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเป็นเลิศ โดยยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตและพัฒนาครู ได้มีการ กำหนดเป้าหมาย ได้แก่ ผลิตครูระบบปิด ระบบเปิด พัฒนาศักยภาพครู และพัฒนานวัตกรรมการผลิตและพัฒนา ครู ตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 –2579) (ฉบับปรับปรุง 11 ตุลาคม 2561) (สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2562)

มหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคกลางถือเป็นหนึ่งในกลุ่มสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการผลิต บัณฑิตจำนวนมากเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและสังคมในภูมิภาค โดยเฉพาะในเขตภาค กลางซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว มหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคกลาง เป็นกลุ่มสถาบันที่ มีจำนวนนักศึกษาสูงเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคอื่น ๆ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและพัฒนา, 2567) ทั้งนี้ สถาบันเหล่านี้มีความเชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการ ของพื้นที่ โดยเฉพาะในสาขาที่มีความจำเป็น เช่น วิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิชาพลศึกษา ซึ่งเป็นสาขาที่มีความ ต้องการสูงทั้งในระบบการศึกษาและตลาดแรงงาน จากผลของความต้อการบัณฑิตในสาขาวิชาพลศึกษา โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ครุวันดีตอทคอม, 2564) ระบุว่ามีการเปิดสอบบรรจุครูในสาขาวิชา พลศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งโรงเรียนจำนวนมากยังขาดแคลนครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา และ ในปีงบประมาณ 2564 มีการเปิดสอบบรรจุครูผู้ช่วยในกลุ่มวิชาพลศึกษามากกว่า 500 อัตราในพื้นที่ภาคกลาง จากเหตุผลที่กล่าวมานั้น สะท้อนให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏในกลุ่มภาคกลางมีบทบาทสำคัญในการผลิตบัณฑิต ที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น โดยเฉพาะในสาขาครุศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา ซึ่งเป็นสาขาที่มี ความต้องการสูงทั้งในระบบการศึกษาและตลาดแรงงาน นับเป็นการสนับสนุนทั้งด้านคุณภาพการศึกษาและการ พัฒนากำลังคนในระดับภูมิภาค

ในปัจจุบันนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาอย่าง รอบด้าน โดยเฉพาะทักษะการตัดสินใจกีฬาประเภทต่าง ๆ เนื่องจากเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว บัณฑิตสาขาวิชา พลศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับกีฬา รวมถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ด้าน การตัดสินใจกีฬาในหลากหลายบริบท บทบาทของครูผู้สอนนั้นไม่ได้จำกัดเพียงการถ่ายทอดความรู้และการฝึกซ้อม กีฬาเท่านั้น แต่ยังต้องทำหน้าที่ในฐานะผู้ตัดสินที่มีความเชี่ยวชาญและความเป็นธรรม ตามประกาศ กระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (2552) ที่ว่าด้วย กรอบ มาตรฐานให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการ พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ โดยกีฬาบาสเกตบอลถือเป็นหนึ่งในกีฬาสาขากที่ได้รับ การยอมรับในระดับนานาชาติ เป็นกีฬาที่ถูกจัดการแข่งขันในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับโรงเรียนไปจนถึงระดับชาติและ นานาชาติ สำหรับประเทศไทยปัจจุบันกีฬาบาสเกตบอลถูกบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอนแทบทุกระดับ การศึกษา นอกจากนี้ยังมีการแข่งขันอยู่ตลอดเวลา องค์การสำคัญที่ส่งเสริมและจัดการแข่งขันกีฬาบาสเกตบอลใน ประเทศไทย ได้แก่ สมาคมบาสเกตบอลแห่งประเทศไทย การกีฬาแห่งประเทศไทย (สมาคมกีฬาบาสเกตบอล แห่งประเทศไทย, 2561) การตัดสินใจกีฬาบาสเกตบอลจึงเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา

โดยเฉพาะนักศึกษาที่เรียนในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา โดย กรมพลศึกษา (2560, น. 12) ได้กล่าวว่า ความเชี่ยวชาญด้านกติกาและการตัดสินกีฬาบาสเกตบอลจะช่วยให้ นักศึกษามีความพร้อมในการทำหน้าที่เป็นทั้งผู้สอนและผู้ตัดสินในอนาคต จากเหตุผลที่กล่าวมานั้น การพัฒนาทักษะด้านการตัดสินกีฬาบาสเกตบอลเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับนักศึกษา โดยเฉพาะในสาขาวิชาพลศึกษา เนื่องจากกีฬาบาสเกตบอลเป็นกีฬาสากลที่มีบทบาทสำคัญในทุกระดับการแข่งขัน การมีความรู้และความชำนาญในด้านนี้ไม่เพียงช่วยให้นักศึกษามีความพร้อมในการประกอบอาชีพครู แต่ยังเปิดโอกาสในสายงานกีฬาอื่น ๆ ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในปัจจุบัน ดังตัวอย่างของสาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีการบริการวิชาการโดยจัดนักศึกษาเพื่อดำเนินการตัดสินกีฬาตามหน่วยงานที่ขอความอนุเคราะห์ นักศึกษาตัดสินกีฬา และตามประกาศสาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เรื่อง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนตามสมรรถนะและมาตรฐานสาขาวิชาของนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ข้อ 2.2 สมรรถนะผู้ตัดสินกีฬา ไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาพลศึกษา, 2566) เพื่อพัฒนาคุณภาพนักศึกษาก่อนออกฝึกปฏิบัติการวิชาชีพครู โดยสมรรถนะเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายใต้ตัวบุคคลของแต่ละคน คุณลักษณะจะเป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานในงานที่รับผิดชอบให้สูงกว่าหรือเหนือกว่าเกณฑ์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นในการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลางในการเป็นผู้ตัดสินบาสเกตบอลให้การปฏิบัติหน้าที่มีประสิทธิภาพได้ตามสมรรถนะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการตัดสิน จำเป็นต้องกำหนดสมรรถนะของผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลที่เหมาะสม โดยการวัดสมรรถนะทำได้ค่อนข้างลำบากจึงต้องอาศัยวิธีการหรือใช้เครื่องมือบางชนิดเพื่อวัดสมรรถนะได้ตรงตามเป้าหมายดังที่ Boyatzis (1982, p. 23) กล่าวว่า สมรรถนะคือ ความสามารถในการนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยสมรรถนะมักถูกกำหนดขึ้นตามลักษณะเฉพาะของงานหรือบทบาทหน้าที่ในองค์กร และเชื่อมโยงกับความสามารถที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในบริบทที่แตกต่างกัน เช่น การทำงานในองค์กร การศึกษา หรือการพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน จากสภาพการจัดการเรียนการสอนและการประเมินสมรรถนะการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลในรายวิชาการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล ตามหลักสูตรในแต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่ามีตัวชี้วัดและองค์ประกอบที่เหมือนและแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลางและนำองค์ประกอบที่ได้มาพัฒนาแบบประเมินสมรรถนะฯ รวมถึงการสร้างคู่มือการใช้แบบประเมินฯ เพื่อให้สามารถนำเครื่องมือไปใช้ในการวัดและประเมินผู้เรียนได้สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลางและนำผลที่ได้จากการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้มีสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสอดคล้องกับความต้องการของเป้าหมายของบัณฑิตในหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง
3. เพื่อสร้างคู่มือการใช้แบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา ในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง

วิธีการวิจัย

งานวิจัยได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี เอกสารรับรองเลขที่ 2568/70 วันที่ 31 มีนาคม 2568

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(1) ขอบเขตด้านประชากรและตัวอย่าง ในการวิจัยระยะที่ 1 ประชากรและตัวอย่างในการวิจัย จำแนกเป็น 4 กลุ่มได้แก่ (1) ผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล (2) อาจารย์ผู้สอน (3) ครูพลศึกษา และ (4) นักศึกษา ดังข้อมูลในตาราง โดยมีขอบเขตดังนี้

1.1) กลุ่มผู้ตัดสิน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากผู้ตัดสินที่มีใบอนุญาต A-Licenses จำนวน 27 คน (สมาคมกีฬาบาสเกตบอลแห่งประเทศไทย, 2567) โดยสุ่มได้ 9 คน เนื่องจากผู้ตัดสินเหล่านี้เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์สูง สามารถตัดสินการแข่งขันในระดับชาติและดำเนินกิจกรรมการตัดสินได้ตามมาตรฐานสากลทั่วประเทศ จึงไม่ต้องพิจารณาเรื่องสังกัดของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง หรือเขตพื้นที่

1.2) กลุ่มอาจารย์ ครู และนักศึกษา เพื่อให้ได้ตัวแทนที่ครอบคลุมมุมมองและความคิดเห็นของพื้นที่ในเขตราชภัฏภาคกลาง จึงใช้วิธี สุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-stage Random Sampling) ซึ่งมีประชากรรวม 2,293 คน สุ่มได้ 767 คน รายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยในการสุ่ม ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลางที่เปิดสอนหลักสูตรพลศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 11 แห่ง สุ่มได้ 4 แห่ง คือ (1) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา (2) มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง (3) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และ (4) มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ขั้นที่ 2 การสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน (Stratified Random Sampling) สำหรับในแต่ละมหาวิทยาลัยที่สุ่มได้ได้จำแนกภูมิหลังของประชากรเป็น 3 สถานะ คือ อาจารย์ ครูพลศึกษา และนักศึกษา

ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของพื้นที่ของมหาวิทยาลัยนั้น ซึ่งต้องเก็บข้อมูลในทั้ง 3 สถานะ โดยมีสัดส่วนประชากร: กลุ่มตัวอย่าง (N: n) = 3: 1

เครื่องมือวิจัย

แบบสอบถาม เรื่อง การศึกษาสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 40 ข้อ โดยมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) ประสานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการส่งแบบสอบถาม (Google Forms)

(2) ดำเนินการชี้แจงและส่งแบบสอบถามเรื่อง การศึกษาสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง (Google Forms)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) และหมุนแกนด้วยวิธีวาริเม็กซ์ (Varimax)

ระยะที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี

กลุ่มเป้าหมาย

(1) การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 5 คน ได้แก่ ประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนรายวิชาผู้ตัดสินบาสเกตบอลในระดับอุดมศึกษา หรือ กรรมการสมาคมบาสเกตบอล หรือ ครูผู้สอนบาสเกตบอลที่มีประสบการณ์ อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 5 คน

(2) การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

1) ผู้ประเมินสมรรถนะ ได้แก่ อาจารย์ประจำสาขาวิชาพลศึกษา จำนวน 1 คน และโรงเรียนหรือหน่วยงานที่ขอความอนุเคราะห์นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล จำนวน 2 คน ประเมินในรายการการแข่งขันกีฬาต้านภัยยาเสพติด กลุ่มคนรักบาสนครปฐม ประจำปี 2568

2) ผู้ถูกประเมินสมรรถนะ ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา จำนวน 30 คน ที่ตัดสินรายการการแข่งขันกีฬาต้านภัยยาเสพติด กลุ่มคนรักบาสนครปฐม ประจำปี 2568 ในการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินสมรรถนะ ด้วยวิธีการทดสอบซ้ำ (Test-Retest Method)

(3) การวิเคราะห์ความเป็นปรนัย กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

1) ผู้ประเมินสมรรถนะ ได้แก่ อาจารย์ประจำสาขาวิชาพลศึกษา จำนวน 1 คน และโรงเรียนหรือหน่วยงานที่ขอความอนุเคราะห์นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล จำนวน 2 คน ประเมินในรายการ การแข่งขันกีฬาคณิตศาสตร์สานสัมพันธ์

2) ผู้ถูกประเมินสมรรถนะ ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 30 คน ที่ตัดสินรายการ การแข่งขันกีฬาคณิตศาสตร์สานสัมพันธ์ ในการวิเคราะห์ความเป็นปรนัย

(Objectivity) ซึ่งผู้ประเมินทำการประเมินพร้อมกันกับกลุ่มผู้ถูกประเมินกลุ่มเดียวกัน โดยใช้การวิเคราะห์ Intraclass Correlation Coefficient (ICC)

เครื่องมือวิจัย

(1) แบบทดสอบประเมินความรู้สมรรถนะฯ จำนวน 20 ข้อ นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยใช้สูตร KR20 ของ Kuder Richardson ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.81

(2) แบบประเมินและเกณฑ์สมรรถนะฯ จำนวน 25 รายการประเมิน นำไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ค่าความเชื่อมั่นแบบแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) เท่ากับ .752 และปรับแก้ไขให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

(1) นักศึกษาดำเนินการทำแบบทดสอบความรู้สมรรถนะฯ ก่อนประเมินภาคปฏิบัติ

(2) นักศึกษาถูกประเมินภาคปฏิบัติด้วยแบบประเมินสมรรถนะฯ ครั้งที่ 1 ในการจัดการแข่งขันกีฬาด้านกายาเสพติด กลุ่มคนรักบาสนครปฐม และครั้งที่ 2 ในการจัดการแข่งขันกีฬาคณิตศาสตร์สานสัมพันธ์

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

(1) การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index; CVI)

(2) การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้ (Reliability) ด้วยวิธี KR20 (Rulon's Ratio 20%)

(3) วิเคราะห์ความเชื่อมั่นแบบวัดซ้ำโดยใช้สูตรของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันโปรดักโมเมนต์

(Test-Retest Method)

(4) การวิเคราะห์ความเป็นปรนัย Intraclass Correlation Coefficient (ICC)

ระยะที่ 3 การสร้างคู่มือการใช้แบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ

กลุ่มเป้าหมาย

(1) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน คือ อาจารย์ประจำสาขาวิชาพลศึกษา ที่สอนรายวิชาผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลระดับอุดมศึกษา

(2) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน คือ อาจารย์ระดับอุดมศึกษาที่เป็นผู้ตัดสินของสมาคมบาสเกตบอลแห่งประเทศไทย

เครื่องมือวิจัย

คู่มือและแบบประเมินคุณภาพคู่มือการใช้ประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล ฯ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการประเมินคู่มือการประเมินสมรรถนะฯ และดำเนินการเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายตามที่ได้นัดหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสมรรถนะฯ ทั้ง 40 ข้อ ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ พบว่า จำนวนหน่วยวิเคราะห์แต่ละตัวแปรของการศึกษาสมรรถนะฯ เมื่อพิจารณาค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) เท่ากับ .989 ซึ่งมากกว่า 0.5 และถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดีมาก (Hair et al., 2010, p. 104) ประกอบกับค่า Bartlett's Test of Sphericity เท่ากับ 42873.255 ($p < .000$) แสดงให้เห็นว่าเมตริกซ์สัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมตริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลมีความเหมาะสมที่จะใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้

ผลการสกัดองค์ประกอบด้วยวิธี Principal Component Analysis (PCA) จากข้อคำถาม 40 ข้อ สามารถสกัดองค์ประกอบได้ 3 องค์ประกอบ โดยแต่ละองค์ประกอบมีค่า Eigenvalue มากกว่า 1 และทั้ง 3 องค์ประกอบสะสมความแปรปรวนที่อธิบายได้รวมร้อยละ 79.069 แต่ละองค์ประกอบมีข้อคำถามที่มีน้ำหนักองค์ประกอบ (factor Loadings) ไม่ต่ำกว่า 0.40 ไม่มีข้อคำถามที่มีลักษณะข้ามองค์ประกอบ (cross loading) โดยองค์ประกอบทั้ง 3 มีผลดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 “การประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะการตัดสินกีฬาบาสเกตบอล (Applied Knowledge and Skills in Basketball Officiating)” มี 18 ตัวแปร (ค่าร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 71.715) องค์ประกอบที่ 2 “คุณลักษณะและจรรยาบรรณของผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล (Attributes and Ethics of Basketball Referees)” มี 15 ตัวแปร (ร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 5.489) องค์ประกอบที่ 3 “พฤติกรรมกาปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล (Behavioral Competency in Basketball Officiating)” มี 7 ตัวแปร (ร้อยละของความแปรปรวนเท่ากับ 1.865)

ตารางที่ 1 สรุปค่าความแปรปรวนของตัวแปร ค่าร้อยละของความแปรปรวนค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวนจำนวนตัวแปรในองค์ประกอบ หลังจากการหมุนแกนด้วยวิธีวารีแม็กซ์ (Varimax)

องค์ประกอบ	ค่าความแปรปรวนของตัวแปร	ค่าร้อยละของความแปรปรวน	ค่าร้อยละสะสมของความแปรปรวน	จำนวนตัวแปรในองค์ประกอบ
1	28.686	71.715	71.715	18
2	2.196	5.489	77.204	15
3	.746	1.865	79.069	7

2. สรุปผลพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะฯ

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบความรู้ (Test) ของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ

1.1 ผลการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ (Item) ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์หาค่าดังต่อไปนี้ (1) ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ของแบบทดสอบฯ พบว่า ค่า I-CVI ของรายการประเมินมีค่า 0.80 ขึ้นไปทุกรายการ (2) ความยาก (Item Difficulty) (3) ค่าอำนาจจำแนก (Item Discrimination Index) (4) ความเชื่อมั่นแบบ

KR 20 เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าความยากและอำนาจจำแนก (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544, น. 184) จะมาตัดข้อสอบ จากค่าความยาก 0.2-0.8 และเอาค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปโดยพบว่า ข้อสอบเกือบทุกข้อมีดัชนีค่าความยากและอำนาจจำแนกอยู่ช่วงที่เหมาะสม มีจำนวน 6 ข้อ ที่ควรปรับแก้ไข

1.2 ผลการวิเคราะห์คุณภาพแบบทดสอบทั้งฉบับ (Test) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (CVI) และความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้การวิเคราะห์จากสูตร KR 20 ผลการวิเคราะห์พบว่า CVI มีค่า 0.80 ขึ้นไปทุกรายการ และ S-CVI ของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่า 0.96 สะท้อนให้เห็นว่ามีความตรงเชิงเนื้อหา และค่าความเชื่อมั่น 0.73

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาและวิเคราะห์แบบประเมินสมรรถนะฯ

1. ผลการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ของชุดแบบประเมินฯ พบว่า ค่า I-CVI ของรายการประเมินมีค่า 0.80 ขึ้นไปทุกรายการ ผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นแบบวัดซ้ำ ของแบบประเมินสมรรถนะฯ พบว่า รายการประเมินมีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง .78 ถึง 1.00 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า .70 สะท้อนให้เห็นว่า รายการประเมินในชุดแบบประเมินฯเหมาะสมที่นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีทดสอบซ้ำ (test-retest method) ของแบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ

สมรรถนะด้าน	คะแนนเต็ม	การประเมินครั้งที่ 1		การประเมินครั้งที่ 2		ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	แปลผลความสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
N = 30		M	SD	M	SD		
1.การประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะการตัดสินฯ	33	29.70	3.06	30.63	2.28	.812**	ระดับสูง
2. คุณลักษณะและจรรยาบรรณของผู้ตัดสินฯ	18	17.96	0.18	17.93	0.36	1.000**	ระดับสูงมาก
3.พฤติกรรมกาปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตัดสินฯ	24	23.80	0.40	23.86	0.34	.784**	ระดับสูง
ภาพรวม	75	71.13	3.28	72.23	2.52	.731**	ระดับสูง

2. ผลการวิเคราะห์ความเป็นปรนัย (Objectivity) ของแบบประเมินสมรรถนะฯ จากผู้ประเมินทั้ง 3 ท่านโดยใช้การวิเคราะห์ Intraclass Correlation Coefficient (ICC) พบว่า รายการประเมิน มีค่า ICC ในภาพรวม .948 สะท้อนให้เห็นว่า รายการประเมินมีความเป็นปรนัยนำไปใช้ได้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความเป็นปรนัย (Objectivity) ของแบบประเมินสมรรถนะฯโดยใช้การวิเคราะห์
Intraclass Correlation Coefficient (ICC)

สมรรถนะด้าน	คะแนน เต็ม	ผู้ประเมิน 1	ผู้ประเมิน 2	ผู้ประเมิน 3	Inter-rater reliability			แปล
					ICC	95% CI Low	95% CI High	ความหมาย
								ICC
N = 30								
1. การประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะการตัดสินใจ	33	29.32	29.53	29.73	.954	.944	.962	ระดับดีมาก
2. คุณลักษณะและจรรยาบรรณของผู้ตัดสินใจ	18	17.97	17.80	17.77	.741	.668	.801	ระดับพอใช้
3. พฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตัดสินใจ	24	23.67	23.70	23.70	.896	.870	.916	ระดับดี
ภาพรวม	75	71.10	71.03	68.73	.948	.941	.954	ระดับดีมาก

หมายเหตุ 95% CI Low คือ ความเชื่อมั่นที่ 95% ของค่า ICC ที่มีค่าน้อยที่สุด
95% CI High คือ ความเชื่อมั่นที่ 95% ของค่า ICC ที่มีค่ามากที่สุด

3. สรุปผลสร้างคู่มือการใช้แบบประเมินสมรรถนะฯ

การสร้างคู่มือการใช้แบบประเมินสมรรถนะฯ พบว่า คู่มือประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ วัตถุประสงค์ วิธีการ เครื่องมือ/อุปกรณ์ คุณภาพของเครื่องมือ การบันทึกผล เกณฑ์การประเมิน แบบประเมิน โดยภาพรวมพบว่า คู่มือมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($M = 4.74$, $SD = 0.05$) พบว่า เมื่อจำแนกตามรายด้านพบว่า (1) ด้านความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($M = 4.72$, $SD = 0.48$) (2) ด้านความเป็นไปได้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($M = 4.78$, $SD = 0.46$) (3) ด้านความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($M = 4.75$, $SD = 0.46$) และ (4) ด้านความถูกต้องมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก ($M = 4.74$, $SD = 0.47$)

อภิปรายผลการวิจัย

**1. อภิปรายผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินใจหา
บาทเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ**

จากผลการวิจัยที่วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของสมรรถนะฯ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะการตัดสินกีฬาบาสเกตบอล (Applied Knowledge and Skills in Basketball Officiating) หมายถึง การใช้ความรู้และทักษะเกี่ยวกับกติกาเป็นแนวทางปฏิบัติของนักศึกษา รวมทั้งสามารถต่อยอดมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล และความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ต่อสถานการณ์ รวมถึงทักษะการตัดสินใจ การสื่อสาร การเคลื่อนที่ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ตัดสินบาสเกตบอลอย่างถูกต้อง เหมาะสม ทันต่อเหตุการณ์ และสอดคล้องกับสถานการณ์จริงในการแข่งขันเพื่อให้การดำเนินการแข่งขันเป็นไปอย่างยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบนี้มีค่าร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 71.715 มากที่สุดเมื่อเทียบกับองค์ประกอบอื่น สะท้อนให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะการตัดสินกีฬาบาสเกตบอลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ เนื่องจาก องค์ประกอบนี้สะท้อนถึงความสามารถของนักศึกษาในการนำความรู้จากห้องเรียนไปใช้ในการปฏิบัติจริง ทั้งในบริบทของตัดสินการแข่งขันกีฬาบาสเกตบอลอย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ด้านกติกา และบทบาทของผู้ตัดสิน และนักศึกษาที่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เหล่านี้ได้อย่างถูกต้อง ทักษะในการตัดสินยังครอบคลุมถึงการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจอย่างเป็นธรรม การวิเคราะห์สถานการณ์ในสนาม ซึ่งล้วนเป็นสมรรถนะที่ต้องพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้ตัดสินสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามมาตรฐานสากล และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เล่น ผู้ชม และผู้จัดการแข่งขันอย่างมืออาชีพ สอดคล้องกับ กรมพลศึกษา (2555, น. 21) ที่ได้กล่าวไว้ในความรู้ผู้ตัดสินนั้น ผู้ตัดสินที่ดีควรมีคุณสมบัติของภาวะการเป็นผู้นำทางการตัดสินกีฬาที่ดี ผู้ตัดสินควรมีความรู้และเข้าใจกติกาเป็นอย่างดีและนำไปใช้อย่างถูกต้อง ยุติธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายผู้ตัดสินต้องแม่นยำกติกา สายตาดี มีความยุติธรรมนำศิลปะมาใช้

องค์ประกอบที่ 2 คุณลักษณะและจรรยาบรรณของผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล (Attributes and Ethics of Basketball Referee) หมายถึง คุณลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาในฐานะผู้ตัดสินที่พึงมี ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม ความมีวินัย ความอดทน และความรับผิดชอบ รวมถึงการยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ เช่น การวางตัวเป็นกลาง การเคารพกติกา การปฏิบัติหน้าที่อย่างมืออาชีพ และการแสดงออกด้วยความสุภาพ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและรักษามาตรฐานของการแข่งขันบาสเกตบอล ซึ่งองค์ประกอบนี้มีค่าร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 5.489 สะท้อนให้เห็นว่า คุณลักษณะและจรรยาบรรณของผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล เนื่องจากผู้ตัดสินไม่ได้ทำหน้าที่เพียงการควบคุมการแข่งขันให้เป็นไปตามกติกาเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้นำทางจริยธรรมและความเป็นกลางในสนาม การแสดงออกถึงความยุติธรรม ความสุภาพ และความรับผิดชอบ จึงเป็นสิ่งที่ช่วยยกระดับคุณภาพของการแข่งขัน ตลอดจนเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของผู้ตัดสินในสายตาของผู้เล่น ผู้ฝึกสอน ผู้ชม และผู้จัดการแข่งขัน ความสามารถในการรักษาจรรยาบรรณภายใต้สถานการณ์ที่มีความกดดันสูง และการตัดสินใจในเวลาจำกัด สอดคล้องกับ กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558, น. 3) ได้กล่าวว่า มีความรู้ในกฎกติกาอย่างถ่องแท้ มีเทคนิคและกลวิธีที่ดีในการดำเนินการตัดสิน นอกจากนี้ยังต้องศึกษาหาข้อบกพร่อง ปรับปรุงแก้ไข การตัดสินใจของตนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น

องค์ประกอบที่ 3 พฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตัดสินบาสเกตบอล (Behavioral Competency in Basketball Officiating) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของนักศึกษาที่สะท้อนถึงความเป็นผู้มีคุณธรรม ศีลธรรม จรรยาบรรณเพื่อประโยชน์ต่อผู้เล่นและเจ้าหน้าที่ทีมเพื่อให้การแข่งขันดำเนินไปอย่างราบรื่น ถูกต้อง และเป็นธรรมตามกติกาที่กำหนดซึ่งองค์ประกอบนี้ มีค่าร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 1.865 สะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ตัดสินบาสเกตบอลเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล เนื่องจาก การแสดงพฤติกรรมอย่างมีวุฒิภาวะและเป็นธรรมเป็นพื้นฐานของความน่าเชื่อถือในสายตาผู้ชมและผู้แข่งขัน นอกจากนี้ พฤติกรรมการตัดสินยังเป็นดัชนีชี้วัดถึงความสามารถในการจัดการกับแรงกดดันจากสถานการณ์จริงภายในสนามแข่งขัน ซึ่งในหลายกรณี ผู้ตัดสินต้องเผชิญกับการตัดสินใจที่ยากลำบากและต้องกระทำภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและอารมณ์ของผู้เล่น การสามารถรักษาความสงบและดำรงจรรยาบรรณได้ในสถานการณ์เหล่านี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของผู้ตัดสินที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับการกีฬาแห่งประเทศไทย (2550, น. 37) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติการมีภาวะผู้นำการตัดสินกีฬาข้อหนึ่งคือ ผู้ตัดสินต้องแสดงถึงความเป็นมืออาชีพตลอดเวลาเป็นสุภาพบุรุษทั้งในและนอกสนามเป็นบุคคลที่สัณนิษฐานยอมรับไม่เห็นแก่ตัวสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมต่าง ๆ ได้

2. อภิปรายผลการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ

2.1 ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (CVI) ของแบบทดสอบเพื่อวัดความรู้ที่ใช้ในการศึกษาสมรรถนะฯ ค่า I-CVI ของรายการประเมินมีค่า 0.80 ขึ้นไปทุกรายการแบบประเมินสมรรถนะฯ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาสามารถนำไปใช้ในการวัดได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัดโดยเครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพควรมีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา ตั้งแต่ .750 ขึ้นไป Yaghmaie (2009 p. 26) และ Dalawi et al. (2023 p. 191) ระบุว่าไม่ควรต่ำกว่า .700 และผลการวิเคราะห์คุณภาพรายข้อนั้น ผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ค่าดังต่อไปนี้ (1) ความยากรายข้อ (Item Difficulty) (2) ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination Index) เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าความยากและอำนาจจำแนก (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544, น. 184) จะมาคัดข้อสอบจากค่าความยาก 0.2-0.8 และเอาค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปโดยพบว่า ข้อสอบเกือบทุกข้อมีดัชนีค่าความยากและอำนาจจำแนกอยู่ช่วงที่เหมาะสม มีจำนวน 6 ข้อ ที่ควรปรับแก้ไขโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

2.2 ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินสมรรถนะฯ พบว่า ค่า I-CVI ของรายการประเมินมีค่า 0.80 ขึ้นไปทุกรายการ สะท้อนให้เห็นว่า แบบประเมินสมรรถนะฯ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาสามารถนำไปใช้ในการวัดได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัดโดยเครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพควรมีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา ตั้งแต่ .750 ขึ้นไป (Yaghmaie, 2009 p. 26) และ Dalawi et al. (2023 p. 191) ระบุว่าไม่ควรต่ำกว่า .700

2.3 การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีทดสอบซ้ำ (test-retest method) ของแบบประเมินสมรรถนะฯ พบว่า สมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลในแต่ละด้านของการประเมิน มีค่าความเชื่อมั่นระหว่าง .784 ถึง 1.000 ซึ่งทุกรายการประเมินมีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า .700 สะท้อนให้เห็นว่า

สมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ ในแต่ละด้านเหมาะสมที่นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดย Nunnally and Bernstein (1994, p. 265) อธิบายว่า เครื่องมือการวิจัยควรมีค่าความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่า 0.70 จึงมีความเหมาะสมที่นำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 การวิเคราะห์ความเป็นปรนัย (Objectivity) โดยใช้การวิเคราะห์ Intraclass Correlation Coefficient (ICC) ของแบบประเมินสมรรถนะฯ จากผู้ประเมินทั้ง 3 ท่าน พบว่าแบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ ICC ในภาพรวม .948 สะท้อนให้เห็นว่ารายการประเมินมีความเป็นปรนัยนำไปใช้ได้ โดย Koo and Li (2016) ซึ่งระบุว่า ค่า ICC ที่อยู่ในช่วง 0.500 - 0.750 บ่งชี้ถึงความเชื่อมั่นระดับปานกลางและค่า ICC ที่สูงกว่า .75 แสดงถึงความเชื่อมั่นระดับดี ทั้งนี้ ความเป็นปรนัยถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของเครื่องมือวัดทางการศึกษา โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องใช้คะแนนจากผู้ประเมินหลายราย เพราะช่วยให้มั่นใจได้ว่าคะแนนที่ได้สะท้อนจากพฤติกรรมจริงของผู้ถูกประเมิน มากกว่าความแตกต่างด้านมุมมองส่วนบุคคลของผู้ประเมิน (Nitko & Brookhart, 2014 p. 158) สรุปได้ว่าค่า Intraclass Correlation Coefficient (ICC) ที่อยู่ในระดับปานกลางถึงดี ในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า แบบประเมินสมรรถนะฯ มีความเป็นปรนัยในระดับที่น่าเชื่อถือ และสามารถนำไปใช้ประเมินนักศึกษาได้อย่างเหมาะสม

3. อภิปรายผลการสร้างคู่มือการใช้แบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ

จากผลการวิจัยที่พบว่า คู่มือประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ วัตถุประสงค์ วิธีการ เครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การบันทึกผล เกณฑ์การประเมิน แบบประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับคู่มือการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามกีฬาฟุตบอล-ฟุตซอล วอลเลย์บอล และแบดมินตัน ของสำนักวิทยาศาสตร์การกีฬา (กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา 2560, น. 18) ที่มีองค์ประกอบของคู่มือซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีการ เครื่องมือ คุณภาพของเครื่องมือ การบันทึกผล เกณฑ์การประเมิน แบบประเมิน โดยในคู่มือในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก และเมื่อจำแนกรายด้านได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสมและด้านความถูกต้องมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจากเนื้อหาที่ปรากฏในคู่มือผ่านการศึกษา สังเคราะห์และพัฒนาเป็นอย่างดี จากการวิจัยในระยะที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ และระยะที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบสมรรถนะฯ มี 3 องค์ประกอบ อาจารย์ผู้สอน/อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรพลศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคกลาง สามารถนำไปใช้ในการวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักศึกษาให้มีสมรรถนะการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลได้อย่างครอบคลุมตามองค์ประกอบที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า แบบประเมินสมรรถนะฯ ประกอบด้วย (1) แบบทดสอบสมรรถนะของการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลฯ (2) แบบประเมินและเกณฑ์สมรรถนะฯ อาจารย์ผู้สอนรายวิชาการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสามารถนำแบบประเมินไปใช้เพื่อประเมินนักศึกษาและนำเสนอสารสนเทศที่ได้จากผลการประเมินไปพัฒนานักศึกษาให้สอดคล้องกับสมรรถนะของนักศึกษาแต่ละคน

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า คู่มือการใช้แบบประเมินสมรรถนะฯ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ผู้บริหารหลักสูตร ผู้สอนตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำคู่มือดังกล่าวไปเผยแพร่หรือเป็นสื่อประกอบการฝึกอบรมการเป็นผู้ตัดสิน หรือเป็นแนวทางสำหรับอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาใกล้เคียงกับกีฬาบาสเกตบอล เช่น วอลเลย์บอล ฟุตบอล เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

2.1 เนื่องจากการศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะฯ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการวิเคราะห์องค์ประกอบของสมรรถนะฯ เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis; CFA) เพื่อเป็นการยืนยันองค์ประกอบของสมรรถนะฯ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปใช้ในเชิงวิชาการ

2.2 ควรมีการสร้างและพัฒนาเกณฑ์ปกติของสมรรถนะการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นพัฒนาแบบประเมินการเป็นผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีฯ แต่ยังขาดเกณฑ์มาตรฐานในการนำผลที่ได้จากการวัดมาเปรียบเทียบ เพื่อให้เกิดการสะท้อนผลไปยังผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสภาพบริบทจริงของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคกลาง

เอกสารอ้างอิง

กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). **คู่มือผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล**. องค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย. <https://www.educatepark.com/wp-content/uploads/2020/sport-rules/basketball-referee-guide.pdf>

กรมพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). **คู่มือการทดสอบสมรรถภาพทางกายภาคสนามกีฬาฟุตบอล-ฟุตซอล วอลเลย์บอล และแบดมินตัน**. ชัน แพคเกจจิ้ง (2024).

กรมพลศึกษา. (2555). **คู่มือผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอลขั้นต้น**. กรุงเทพมหานคร.

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและพัฒนา. (2567, 1 ตุลาคม). **ข้อมูลนักศึกษา**.

https://info.mhesi.go.th/stat_std_all.php?search_year=2567

การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2550). **แผนพัฒนาผู้ตัดสินสมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2551-2554**.

การกีฬาแห่งประเทศไทย.

ครูวันดีดอทคอม. (2564, 13 มิถุนายน). **ประกาศรับสมัครสอบครูผู้ช่วย รอบทั่วไป ปี พ.ศ. 2564**

ทุกจังหวัดทั่วประเทศ. ครูวันดีดอทคอม. <https://www.kruwandee.com/news-id46375.html>

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552. (31 สิงหาคม 2552). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 126 ตอนพิเศษ 125 ง หน้า 17-19

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. (14 มิถุนายน 2547). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 121

ตอนพิเศษ 23 ก. หน้า 1-24

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาพลศึกษา. (2566). **ประกาศสาขาวิชาพลศึกษา เรื่อง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพระหว่างเรียนตามสมรรถนะและมาตรฐานสาขาวิชาของนักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม**. วันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566.

https://pgm.npru.ac.th/pe/index.php?act=6a992d5529f459a44fee58c733255e86&Intype=attach_file_top&stm_id=4469

วิเศษ ชินวงศ์. (2561). มหาวิทยาลัยราชภัฏ...พัฒนาท้าทายอย่างไร...จึงจะไปรุ่ง. **วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี**, 1(2), 93–111. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/human_dru/article/view/250787

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2544). **ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม** (พิมพ์ครั้งที่ 4). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาคมกีฬาบาสเกตบอลแห่งประเทศไทย. (2561, 23 ตุลาคม). **ประวัติบาสเกตบอลในประเทศไทย**.

<https://www.bsatthai.org/?p=149>

สมาคมกีฬาบาสเกตบอลแห่งประเทศไทย. (2567). **ทำเนียบผู้ตัดสินกีฬาบาสเกตบอล ระดับ 3**

(A License). สมาคมกีฬาบาสเกตบอลแห่งประเทศไทย.

สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2562). **ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) (ฉบับปรับปรุง 11 ตุลาคม 2561)**.

https://plan.dru.ac.th/dataupload/Plan_1390874699_2022-10-30.pdf

Boyatzis, R. E. (1982). **The Competent Manager: A Model of Effective Performance**. John Wiley and Sons.

Dalawi, I., Isa, M. R., Chen, X. W., Azhar, Z. I., & Aimran, N. (2023). Development of the Malay Language of understanding, attitude, practice and health literacy questionnaire on COVID-19 (MUAPHQ C-19): content validity & face validity analysis. **BMC public health**, 23(1), 1131. <https://doi.org/10.1186/s12889-023-16044-5>

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). **Multivariate data analysis** (7th ed.). Pearson Education.

Koo, T. K., & Li, M. Y. (2016). A Guideline of Selecting and Reporting Intraclass Correlation Coefficients for Reliability Research. **Journal of Chiropractic Medicine**, 15(2), 155-163.

Nitko, A. J., & Brookhart, S. M. (2014). **Educational Assessment of Students** (6th ed.). Pearson.

Nunnally, J.C. & Bernstein, I.H. (1994). **Psychometric Theory** (3rd ed.). McGraw Hill, Inc.

Yaghmaie, F. (2009). Content Validity and Its Estimation. **Journal of Medical Education for Future Demands**, 3(1), 25–27.

สภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนและผลการปฏิบัติงานของพนักงาน:
การศึกษาเชิงประจักษ์จากพนักงานที่ทำงานแบบผสมผสานในประเทศไทย

SUPPORTIVE WORKING ENVIRONMENT AND EMPLOYEE PERFORMANCE:
EMPIRICAL STUDY OF HYBRID WORK EMPLOYEES IN THAILAND

วรุณรินทร์ พรหมทอง¹, วิตติกา ทางชั้น² และ ขวัญฤดี พรชัยพิวัตต์^{3*}

Warunrin Promnongoo¹, Wittika Thangchan², and Khwanruedee Ponchaitiwat³

คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Business Administration and Accountancy, Khon Kaen University

Corresponding author's e-mail: khwtun@kku.ac.th^{3*}

Received: June 10, 2025

Reviewed: July 22, 2025

Revised: August 19, 2025

Accepted: August 20, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการตรวจสอบผลกระทบของสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานในอุตสาหกรรมเคมีคอลและปูนซีเมนต์ในประเทศไทย โดยรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กับพนักงานที่มีการทำงานแบบผสมผสานในช่วงสถานการณ์โควิด อย่างน้อย 1 ปี และปัจจุบันยังคงทำงานในรูปแบบนี้อยู่ จำนวน 272 คน โดยมีผู้ตอบกลับ จำนวน 104 คน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนส่งผลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานในการทำงานแบบผสมผสาน ซึ่งวิธีการส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมการทำงานในองค์กรเพื่อให้พนักงานมีผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น ในกรณีที่พนักงานทำงานแบบผสมผสานและประเด็นการวิจัยในอนาคตอธิบายไว้ในส่วนท้ายของบทความนี้

คำสำคัญ: การทำงานแบบผสมผสาน สภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุน ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

Abstract

The purpose of this study was to examine the impact of a supportive working environment on employee performance in the chemical and cement industries in Thailand. Data were collected through questionnaires administered to employees who had been engaged in

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² อาจารย์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

³ รองศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

hybrid work arrangements for at least one year during the COVID-19 situation and continue to work in this manner. A total of 272 questionnaires were distributed, and 104 responses were received. The research hypotheses were tested using simple regression analysis. The findings reveal that a supportive working environment has a positive effect on employee performance within hybrid work settings. Approaches to fostering a supportive working environment that enhances employee performance in hybrid work situations, together with suggestions for future research, are discussed at the end of this article.

Keywords: Hybrid work, Supportive working environment, Employee performance

บทนำ

การระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2562 เป็นวิกฤตที่ทุกประเทศให้ความสนใจอย่างใกล้ชิด เหตุการณ์นี้ได้สร้างความตื่นตัวและความหวาดกลัวให้กับทุกคน เนื่องจากเป็นปัญหาทางสุขภาพที่สำคัญ ส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้คนทั่วโลกต้องเว้นระยะห่างทางสังคมเพื่อลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ (Sampat et al., 2022; กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2564) จากวิกฤติดังกล่าวทำให้องค์กรหาวิธีการที่มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับรูปแบบการทำงานขององค์กรและพนักงาน เพื่อให้ผ่านสถานการณ์นี้ไปได้ โดยการปรับตัวด้วยการทำงานแบบผสมผสาน ซึ่งเป็นรูปแบบการทำงานที่ใช้เทคโนโลยีเป็นหลัก โดยให้พนักงานทำงานในสถานที่ทำงาน (On-site) สลับกับการทำงานจากบ้าน (Work From Home) หรือทำงานจากสถานที่อื่นที่เรียกว่าการทำงานระยะไกล (Remote working/ Work from wherever) ซึ่งเป็นสถานที่ใดก็ได้ที่พนักงานพอใจ (Sampat et al., 2022; Dowling et al., 2022; Jindain & Gilitwala, 2023) ต่อมาในปี พ.ศ. 2565 การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้เริ่มคลี่คลายมากขึ้น แต่ไม่ได้หมดสิ้นไป (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2568) ทำให้องค์กรและพนักงานยังมีการปรับตัวทั้งในรูปแบบการดำรงชีวิตและการปรับตัวในการทำงานเพื่อให้สามารถดำเนินการไปได้อย่างสมดุล หลายองค์กรยังคงใช้วิธีการทำงานแบบผสมผสาน เนื่องจากเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากวิธีการทำงานนี้ (Cernikovaite & Karazijene, 2023; กชกร สุวรรณ และ สุรวี คุนาลัย 2566) เช่นเดียวกันหลายองค์กรในประเทศไทยที่มีนโยบายการทำงานแบบผสมผสาน (Hybrid Workplace) มาจนถึงปัจจุบัน โดยให้พนักงานสามารถเลือกสถานที่ทำงานที่เหมาะสมกับตนเอง และเปิดโอกาสให้เลือกใช้เทคโนโลยีทำงานในแบบที่พนักงานถนัดตามวิธีการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลหรือแต่ละแผนงาน ทำให้ตอบโจทย์ด้านความยืดหยุ่นในชีวิตได้ดี เพื่อให้พนักงานมีผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น

การศึกษาในอดีตกับพนักงานในองค์กรทั่วไป ได้เสนอแนวทางการสร้างผลการปฏิบัติของพนักงานจากการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานเหมาะสมทั้งกายภาพและจิตใจ (Ma Prieto & Perez-Santana, 2014; Chatchawan et al., 2017; Jalalkamali et al., 2016; Loan, 2020) มีการศึกษาในประเทศไทยพบว่าพนักงานที่ทำงานในรูปแบบผสมผสานมีผลการปฏิบัติงานเพิ่มขึ้นเกิดจากปัจจัยหลายอย่างสนับสนุนรวมทั้งการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดี (ยุวดี ลีน้อย และพนัชร สิมะขจรบุญ, 2566) และบังอร เบ็ญจาธิกุล (2564) ยังได้กล่าวถึง

การทำงานแบบผสมผสานอาจไม่เหมาะกับลักษณะงานบางตำแหน่ง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่าในบริบทของการทำงานแบบผสมผสานสามารถเพิ่มผลการปฏิบัติงานได้ ถึงแม้ว่ารูปแบบนี้จะมีการใช้เทคโนโลยีเป็นหลัก ทำให้เกิดระยะห่างทางสังคมของพนักงานก็ตาม แต่ก็ยังทำให้พนักงานได้มีปฏิสัมพันธ์กันบ้างในระหว่างที่พนักงานเข้ามาในสถานที่ทำงาน ซึ่งอาจนำไปสู่ผลการปฏิบัติงานตามเป้าหมายได้ หรืออาจทำให้งานมีความก้าวหน้าได้ไม่แตกต่างกับรูปแบบการทำงานในสถานที่ทำงานอย่างเดียว

ซึ่งสภาพแวดล้อมการทำงานที่สนับสนุนการทำงาน เป็นการรับรู้ของพนักงานถึงสิ่งที่เป็นที่เอื้ออำนวยให้พนักงานทำงานได้อย่างมีความสุข ทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก และบรรยากาศของการทำงาน (Loan, 2020; Chayan Chaiyapruksayanonde & Khwanruedee Ponchaitiwat, 2025) จึงเป็นการใช้ความสอดคล้องกันของหลายปัจจัย เช่น วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือการทำงาน รวมทั้งนโยบาย ครอบคลุมถึงระบบและกฎระเบียบการทำงานด้วย ที่ถือว่าเป็นสภาพแวดล้อมในการทำงานทั้งทางกายภาพและทางจิตใจและสังคม (Schultz et al., 2015; Schneider et al., 2017; Tran et al., 2021) ที่ช่วยเอื้ออำนวยความสะดวกสำหรับการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เหมาะสมส่งผลให้พนักงานมีความรู้สึกด้านบวก เช่น มีความสะดวกสบาย ทำให้ทำงานราบรื่นมีความสุข โดยเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เกิดความรื่นรมย์ ความพึงพอใจและความกระตือรือร้นในการทำงาน และยังเป็นปัจจัยสำคัญที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน (Warr, 1990; Schultz, 2015; กชกร สุวรรณ และ สุรวี ศุนาลัย 2566) ซึ่งผลการปฏิบัติงานคืองานที่ทำสำเร็จจากพฤติกรรมทั้งหมดในขณะทำงานต่องานหลักและงานทั่วไป (Fogaça et al., 2018) แสดงให้เห็นได้จากงานที่พนักงานทำสำเร็จทั้งด้านคุณภาพและปริมาณงานที่บรรลุเป้าหมาย มีความสอดคล้องกับความต้องการขององค์กร และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในองค์กร (Rojikinnor et al., 2023)

การศึกษานี้จึงเกิดขึ้นเพื่อตอบคำถามข้างต้น โดยผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบผลของสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนทั้งทางกายภาพและทางจิตใจและสังคมที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน โดยทำการทดสอบกับพนักงานที่ใช้รูปแบบการทำงานแบบผสมผสานในประเทศไทย ที่มีการทำงานรูปแบบนี้ตั้งแต่ช่วงเวลาการเกิดสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 จนถึงปัจจุบันก็ยังใช้รูปแบบการทำงานนี้อยู่ เพื่อนำผลลัพธ์จากการศึกษามาเสนอแนวทางในการวางแผนและจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อให้การทำงานรูปแบบใหม่นี้ประสบความสำเร็จทั้งในปัจจุบัน รวมทั้งในอนาคตสำหรับองค์กรอื่นที่จะใช้รูปแบบการทำงานแบบผสมผสาน

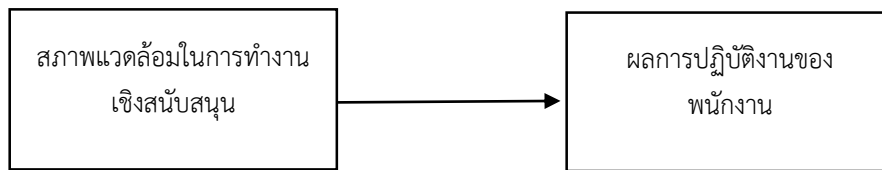
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตรวจสอบผลกระทบของสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนที่มีต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานที่ใช้วิธีการทำงานแบบผสมผสานในประเทศไทย

สมมุติฐานการวิจัย

สภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานในการทำงานแบบผสมผสาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ พนักงานที่ทำงานแบบผสมผสานในองค์กรเอกชนในประเทศไทย ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของคอคแรน (Cochran, 1977) ได้กลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำสำหรับการวิจัยนี้จำนวน 272 ตัวอย่าง โดยผู้วิจัยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงด้วยคุณสมบัติคือต้องเป็นผู้ที่ทำงานแบบผสมผสานในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา (พ.ศ. 2562) อย่างน้อย 1 ปี และปัจจุบันยังทำงานในรูปแบบนี้อยู่ และรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่สะดวกและยินดีให้ข้อมูล ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในบริษัทด้านปิโตรเคมีคอล และบริษัทปูนซีเมนต์ โดยผู้วิจัยได้รับการตอบกลับ จำนวน 104 ชุด คิดเป็นร้อยละ 38 ถึงแม้ว่าอัตราการตอบกลับมากกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไปถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ในการวิจัยเชิงปริมาณนั้นสามารถยอมรับได้ที่ต่ำกว่าร้อยละ 20 (นิศาชล รัตนมณี และ ประสพชัย พสุนนท์, 2562) เนื่องจากอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามในทุกรูปแบบของวิธีการส่งต่ำกว่าร้อยละ 20 นั้นจะไม่เกิดการเป็นตัวแทนที่ดีและไม่สามารถยอมรับได้ในทางสถิติ (Malhotra & Grover, 1998) ดังนั้นจำนวนการตอบกลับของการศึกษาค้างนี้ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล โดยพัฒนาจากแนวคิด ปรับจากเครื่องมือของงานวิจัยในอดีต ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุมเนื้อหาและการใช้ภาษา (Content validity) และตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ของ Rovinelli and Hambleton (1977) โดยแบบสอบถามนี้มีค่า IOC อยู่ที 1.00 ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ยอมรับ นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้ทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability Test) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งความเชื่อมั่นของสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.877 และผลการปฏิบัติงานของพนักงาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.871 ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นสูงกว่าเกณฑ์ 0.7 (Hair et al., 2019) แบบสอบถามนี้จึงเป็นที่ยอมรับได้ในการนำไปใช้เก็บข้อมูล

แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 6 ข้อ (2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุน จำนวน 11 ข้อ โดยพัฒนาจากงานวิจัยในอดีต มีข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพที่อยู่รอบตัวของพนักงานในขณะปฏิบัติงาน ทั้งสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ และสภาพแวดล้อมด้านจิตใจและสังคม และ (3) ความคิดเห็น

เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของพนักงาน จำนวน 4 ข้อ โดยส่วนที่ 2 และ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และแบบสอบถามดังกล่าวได้ผ่านการขอรับการพิจารณาโครงการวิจัยแบบยกเว้น (Exemption) จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปี พ.ศ. 2567 โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายสำหรับการใช้การทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

คุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพนักงานเพศหญิงร้อยละ 62.5 มีช่วงอายุต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 51.9 การศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 73.1 สถานภาพของพนักงานส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด ร้อยละ 83.7 ระยะเวลาในการทำงานส่วนมาก 1-3 ปี ร้อยละ 74.0 มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 20,000 บาท ร้อยละ 46.2 ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย พบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนส่งผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบของสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

	ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน		t	p-value
	สัมประสิทธิ์	ความคลาด		
	การถดถอย	เคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	2.864	0.273	10.291	0.001*
สภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุน	.339	0.027	4.611	0.001*
F = 21.260; p = < 0.05; R ² = 0.172				

หมายเหตุ: * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุน สามารถใช้ในการทำนายผลการปฏิบัติงานของพนักงานได้ เนื่องจากส่งผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยอย่างง่ายเท่ากับ .339 และสภาพแวดล้อมการทำงานเชิงสนับสนุนสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงค่าผลการปฏิบัติงานได้ ร้อยละ 17.2 (R² = 0.172) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และสามารถแสดงสมการถดถอยเชิงเส้นได้ ดังนี้

ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน = 2.864 + .339 สภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาผลกระทบของความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรเอกชนในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าเป็นไปตามสมมติฐาน คือ สภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนส่งผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงานที่ทำงานแบบผสมผสานในองค์กร

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตที่แสดงให้เห็นว่า พนักงานที่พอใจกับสภาพแวดล้อมในการทำงานซึ่งเขารู้ว่าสิ่งเหล่านั้นสนับสนุนทั้งกายภาพและจิตใจของเขา มีแนวโน้มที่จะมีผลการปฏิบัติงานเชิงบวก เนื่องจากเมื่อเขารู้ว่าองค์กรสนับสนุน เขาก็เต็มใจที่จะนำทักษะ ความรู้ความสามารถของตนสำหรับทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการทำงานในบริบทที่เขาทำงานอยู่ ดังนั้น เมื่อใดที่ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานของพนักงาน ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ หรือเครื่องมือที่พร้อมในการทำงาน รวมไปถึงนโยบายองค์กรที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อม ตลอดจนสถานที่และบรรยากาศการทำงาน และการสนับสนุนจากเพื่อนร่วมงาน (Schneider et al., 2017; Tran et al., 2021) ในบริบทการทำงานในช่วงมีการระบาดของโควิด 19 (Jindain & Gilitwala, 2024) ล้วนแต่เป็นการจัดสภาพที่ช่วยให้การทำงานของพนักงานให้ดีขึ้น สะดวกและทำงานได้เร็วขึ้น พนักงานจึงเกิดความรู้สึกด้านบวก มีความตั้งใจในการทำงานในหน้าที่ของตนเอง และได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ทำให้งานมีคุณภาพเพิ่มขึ้น และยังเกิดความพึงพอใจในการทำงาน (ภาณุรัฐดา ต่ายเรียน, วสันต์ สุกุลกิจกาญจน์, 2566) นำไปสู่ผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้นตามเป้าหมาย (Warr, 1990; Schultz et al., 2015; Jindain & Gilitwala, 2024; กชกร สุวรรณะ และ สุรวี ศุนาลัย, 2566) ผลการวิจัยนี้จึงยืนยันว่าสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงสนับสนุนส่งผลกระทบต่อผลการปฏิบัติงานของพนักงาน

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในบริบทการทำงานรูปแบบผสมผสานครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมในที่ทำงานเชิงสนับสนุนมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากพนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายภายใต้สภาพที่เขาเรียนรู้ว่าการทำงานของเขาได้รับการสนับสนุนทั้งทางกายภาพและจิตใจ

ดังนั้นผู้นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ ควรกำหนดแนวทาง หรือนโยบายและจัดการสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อให้การทำงานรูปแบบผสมผสานนี้ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและทางเทคนิค องค์กรจำเป็นต้องมีโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการทำงานทั้งในสำนักงานและทางไกล ตลอดจนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ อุปกรณ์ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ที่รองรับการทำงานแบบผสมผสาน เพื่อให้พนักงานได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อย่างเหมาะสมกับการทำงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเสร็จสิ้นตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายก่อนหรือภายในเวลาที่กำหนด
2. องค์กรควรมีการออกแบบสภาพแวดล้อมการทำงาน กำหนดนโยบายบริหารจัดการทรัพยากร

มนุษย์ให้สอดคล้องกัน ตั้งแต่รับเข้าจนกระทั่งสิ้นสุดการจ้าง โดยให้พนักงานมีอิสระในการเลือกวิธีการทำงาน เวลา และสถานที่ ด้วยตนเอง และเตรียมแผนฉุกเฉินในสถานการณ์ที่อาจไม่คาดคิดเกิดขึ้น โดยมีความยืดหยุ่น ของเวลาและสถานที่ทำงาน ซึ่งการออกแบบสภาพแวดล้อมการทำงานในอนาคตที่รองรับความเปลี่ยนแปลง ต่างๆ โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจความต้องการของพนักงานในแง่ของเวลาทำงานและ สถานที่ทำงานนั้น ตลอดจนออกแบบเส้นทางอนาคตสำหรับพนักงาน จะช่วยดึงดูดและรักษาพนักงานที่มี ความสามารถไว้ได้ นอกจากนี้ การให้พนักงานได้มีโอกาสเลือกการจัดการเวลาและสถานที่ทำงานนั้น ช่วยส่งเสริมทางอ้อมให้พนักงานมีประสบการณ์ในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นใหม่ในการทำงานได้ด้วย ตนเอง ทำให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น โดยการออกแบบและ จัดการสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับรูปแบบการทำงานแบบผสมผสาน ยังช่วยลดความเครียดจากการทำงาน นำไปสู่ความสมดุลของชีวิตกับการทำงานอีกด้วย

นอกจากนั้น งานวิจัยนี้ยังให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อนักวิจัยและนักวิชาการ สามารถศึกษาขยาย องค์ความรู้ในประเด็นอื่นต่อจากนี้ได้ เช่น ทำการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของพนักงานที่ทำงานรูปแบบ ปกติและรูปแบบผสมผสาน เพื่อนำไปใช้พัฒนาระบบจ้างงานให้เกิดความพึงพอใจกับทั้งสองฝ่าย และเกิด ประสิทธิภาพต่อองค์กรอย่างสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กชกร สุวรรณ และ สุรวี ศุนาลัย. (2566). พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งผลต่อความสุขใน การทำงานหลังสถานการณ์โควิด-19 ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในเขตอำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา, **วารสารสุทธิปริทัศน์**, 37(2), 57-68.

กรมควบคุมโรค. (2565). รายงานประจำปี 2564 กรมควบคุมโรค (Annual Report 2021). อักษรกราฟ ฟิคแอนด์ดีไซน์.

กรมควบคุมโรค. (2568). สรุปรายงานการเฝ้าระวังโรค ประจำปี 2566 Epidemiological Surveillance Report 2023. กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค. <https://apps-doe.moph.go.th/boeeng/annual/Annual/Annual%20Report%202023.pdf>

บั้งอร เบ็ญจาธิกุล. (2564). ไฮบริด (Hybrid) การทำงานแบบผสมผสาน: มาตรฐานใหม่สำหรับการทำงาน ในอนาคต. **วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์**, 6(3), 47-61.

ภาณุรัชดา ต่ายเรียน และ วสันต์ สกฤตกิจกาญจน์. (2566). สภาพแวดล้อมในการทำงานและแรงจูงใจในการ ทำงานที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานและความสุขในการทำงานของพนักงาน โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, **The 5th BAs National Conference 2023 การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 5 (ในความร่วมมือ 5 สถาบัน)** (น. 147-162). ผู้แต่ง.

ยุวดี ลีน้อย (2566). แนวทางการจัดการเพื่อการทำงานแบบผสมผสานที่มีประสิทธิภาพ. **Journal of Modern Learning Development**, 8(11), 67–85. [https://so06.tci-](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/268649)

[thaijo.org/index.php/jomld/article/view/268649](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/268649)

นิศาชล รัตนมณี และ ประสพชัย พสุนนท์. (2562). อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามในงานวิจัยเชิงปริมาณ.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 13(3), 181-188.

Cernikovaite, M.E. & Karazijene, Z. (2023). Hybrid communication as a prospect for organisation development. **Review of Applied Socio- Economic Research**, 25(1), 5-19. <https://doi.org/10.54609/reaser.v25i1.286>

Chaiyapruksayanonde, C., & Ponchaitiwat, K. (2025). Supportive Work Environments, Innovative Work Behavior, and Job Performance in the Hospitality Industry: Empirical Evidence from Thailand. **Tourism and Hospitality**, 6(1), 20. <https://doi.org/10.3390/tourhosp6010020>

Chatchawan, R., Trichandhara, K. & Rinthaisong, I. (2017). Factors affecting innovative work behavior of employees in local administrative organizations in the South of Thailand. **Journal of Southern Technology**, 11(1), 113–124. [https://so04.tci-](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/article/view/86608)

[thaijo.org/index.php/journal_sct/article/view/86608](https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/article/view/86608)

Cochran, W.G. (1977). **Sampling Techniques** (3rd Edition). John Wiley & Sons.

Dowling, B., Goldstein, D., Park, M. & Price, H. (2022). **Hybrid Work: Making it Fit with Your Diversity, Equity, and Inclusion Strategy**. The McKinsey Quarterly.

Fogaça, N., Rego, M. C. B., Melo, M. C. C., Armond, L. P. & Coelho Jr, F. A. (2018). Job performance analysis: scientific studies in the main journals of management and psychology from 2006 to 2015. **Performance Improvement Quarterly**, 30(4), 231-247. <https://doi.org/10.1002/piq.21248>

Hair, J., Black, W., Babin, B., & Anderson, R. (2019). **Multivariate data analysis** (8th ed.). Cengage Learning, EMEA.

Jalalkamali, M., Ali, A.J., Hyun, S.S. & Nikbin, D. (2016), Relationships between work values, communication satisfaction, and employee job performance: The case of international joint ventures in Iran. **Management Decision**, 54(4), 796-814. <https://doi.org/10.1108/MD-01-2015-0003>

Jindain, C. and Gilitwala, B. (2024), The factors impacting the intermediating variable of employee engagement toward employee performance in a hybrid working model. **Rajagiri Management Journal**, 18(2), 167-179. <https://doi.org/10.1108/RAMJ-08-2023-0237>

- Loan, L. T. M. (2020). The influence of organizational commitment on employees' job performance: The mediating role of job satisfaction. **Management Science Letters**, 10(14), 3307-3312. <https://doi.org/10.5267/j.msl.2020.6.007>
- Malhotra, M. K. and Grover, V. (1998). An assessment of survey research in POM: from constructs to theory. **Journal of Operation Management**, 16(4), 407-425. [https://doi.org/10.1016/S0272-6963\(98\)00021-7](https://doi.org/10.1016/S0272-6963(98)00021-7)
- Ma Prieto, I. and Pérez-Santana, M.P. (2014). Managing innovative work behavior: the role of human resource practices. **Personnel Review**, 43(2), 184-208. <https://doi.org/10.1108/PR-11-2012-0199>
- Rojikinnor, R., Gani, A.J.A., Saleh, C. and Amin, F. (2023), "The Role of Compensation As a Determinant of Performance and Employee Work Satisfaction: A Study at The PT Bank Rakyat Indonesia (Persero) Tbk", **Journal of Economic and Administrative Sciences**, 39(4), 943-956. <https://doi.org/10.1108/JEAS-06-2020-0103>
- Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K. (1977) On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. **Tijdschrift Voor Onderwijs Research**, 2(2), 49-60.
- Sampat, B., Raj, S., Behl, A., & Schöbel, S. (2022). An empirical analysis of facilitators and barriers to the hybrid work model: a cross-cultural and multi-theoretical approach. **Personnel Review**, 51(8), 1990-2020. <https://doi.org/10.1108/PR-02-2022-0176>
- Schneider, B., González-Romá, V., Ostroff, C., & West, M. A. (2017). Organizational climate and culture: reflections on the history of the constructs in the Journal of Applied Psychology. **Journal of Applied Psychology**, 102(3), 468-482. <https://doi.org/10.1037/apl0000090>
- Schultz, P.P., Ryan, R.M., Niemiec, C.P., Legate, N. & Williams, G.C. (2015). Mindfulness, work climate, and psychological need satisfaction in employee well-being. **Mindfulness**, 6(5), 971-985. <https://doi.org/10.1007/s12671-014-0338-7>
- Tran, L. T. T., Thi Vinh Hien, H., & Baker, J. (2021). When supportive workplaces positively help work performance. **Baltic Journal of Management**, 16(2), 208-227. <https://doi.org/10.1108/BJM-06-2020-0220>
- Warr, P. (1990). The measurement of well-being and other aspects of mental health. **Journal of occupational Psychology**, 63(3): 193–210. <http://doi.org/10.1111/j.2044-8325.1990.tb00521.x>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของนักศึกษา Gen Z ในจังหวัดอุดรธานีในการเป็นผู้ประกอบการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

FACTORS AFFECTING THE READINESS OF GEN Z STUDENTS IN UDON THANI PROVINCE TO BECOME AGRICULTURAL TOURISM ENTREPRENEURS

ณรงค์ ขันดีศรีไพบูลย์^{1*}, ดนัย ศิริบุรี², รชต สวนสวัสดิ์³, ชลธิชา รัมพณีนิล⁴ และณัฐวรรณ ป้องกัน⁵

Narong Khandeesriphaiboon, Danai Siriburee, Rachata Suansawat, Chonticha Rumpameenil, and
Nuttawan Pongkan

¹สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

²คณะเทคโนโลยีและวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

³คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

^{4,5}วิทยาลัยนวัตกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹Office of General Education, Udon Thani Rajabhat University

²Faculty of Technology and Engineering, Udon Thani Rajabhat University

³Faculty of Management Science, Udon Thani Rajabhat University

^{4,5}Buang Kan College of Innovation, Udon Thani Rajabhat University

*Corresponding author email: narong.kh@udru.ac.th

Received: May 26, 2025 Reviewed: July 13, 2025 Revised: August 28, 2025 Accepted: August 29, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัย “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมของนักศึกษา Gen Z ในจังหวัดอุดรธานีในการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา Gen Z ในจังหวัดอุดรธานี (2) วิเคราะห์ปัจจัยประสบการณ์ที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ (3) สำรวจความต้องการการสนับสนุนเพื่อเสริมศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักศึกษา Gen Z โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 382 คน ผ่านแบบสอบถามมาตราส่วน Likert 5 ระดับ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีประสบการณ์การเยี่ยมชมฟาร์ม การดูงานด้านเกษตร การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในระดับปานกลาง โดยประสบการณ์เหล่านี้มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการ ($p < .05$) ทั้งนี้ องค์ความรู้และทักษะดิจิทัลอยู่ในระดับค่อนข้างสูง แต่ทักษะด้านการบริหารจัดการ เงินทุน และเครือข่ายธุรกิจยังอยู่ในระดับปานกลาง ความต้องการการสนับสนุนที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การศึกษาดูงาน การฝึกอบรมด้านการเป็นผู้ประกอบการ และการสนับสนุนด้านเงินทุน ผลการวิจัยเสนอแนะให้มหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ออกแบบหลักสูตรเชิงปฏิบัติ และพัฒนานโยบายสนับสนุนด้านทุนและเครือข่าย เพื่อเสริมสร้างความพร้อมให้นักศึกษา Gen Z ก้าวสู่บทบาทผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงเกษตร, การเป็นผู้ประกอบการ, นักศึกษา Gen Z

Abstract

The research “Factors Affecting the Readiness of Gen Z Students in Udon Thani Province to Become Agricultural Tourism Entrepreneurs” aimed to (1) examine the level of opinions regarding agricultural tourism experiences and the readiness of Gen Z students in Udon Thani Province to become agricultural tourism entrepreneurs, (2) analyze the influence of agricultural tourism experiences on their entrepreneurial readiness, and (3) explore the support needs to enhance their entrepreneurial potential. The study employed a quantitative approach, collecting data from 382 undergraduate students through a 5-point Likert scale questionnaire and analyzing the data using descriptive statistics and multiple regression analysis. The results indicated that students’ experiences in visiting farms, participating in agricultural tourism activities, agricultural study tours, and promoting agricultural tourism destinations were at a moderate level. These experiences positively influenced their entrepreneurial readiness ($p < .05$). While their knowledge and digital skills were relatively high, their management skills, access to funding, and business networks were evaluated at a moderate level. The most needed areas of support included study tours, entrepreneurship training, and financial assistance. The findings suggest that universities and related agencies should develop practice-oriented curricula and supportive policies focusing on funding and networking to enhance the readiness of Gen Z students to sustainably become agricultural tourism entrepreneurs.

Keywords: Agricultural tourism, Entrepreneurship, Gen Z students

บทนำ

จังหวัดอุดรธานีเป็นหนึ่งในจังหวัดสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวระดับภูมิภาคและประเทศ โดยในปี 2567 มีผู้เยี่ยมชมเยือน 4,939,527 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 9.24% และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว 13,845.54 ล้านบาท เพิ่มขึ้น 18.94% (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2568) ด้วยบทบาทเป็นศูนย์กลางของภาคอีสานตอนบน เชื่อมต่อ 6 จังหวัดหลัก และใกล้เวียงจันทน์ สปป.ลาว เพียง 75 กม. มีระบบคมนาคมทันสมัย ทั้งสนามบินนานาชาติและสถานีรถไฟ อีกทั้งยังมีจุดเด่นด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะมรดกโลก 2 แห่ง ได้แก่ บ้านเชียง และภูพระบาท พร้อมทั้งโอกาสการจัดงานพืชสวนโลกในปี 2569 ซึ่งคาดว่าจะดึงดูดนักท่องเที่ยวกว่า 2 ล้านคน สะท้อนแนวโน้มการเติบโตชัดเจน โดยในปี 2566 จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น

54% ต่อเนื่องจาก 96% ในปี 2565 ขณะที่เศรษฐกิจจังหวัดเติบโต 1.5% (Kanana Katharangsiporn, 2023) ในบริบทนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agricultural Tourism) จึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก โดยเปิดโอกาสให้เกษตรกรและชุมชนมีรายได้จากกิจกรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต เช่น การเยี่ยมชมฟาร์ม การทำเกษตรแบบมีส่วนร่วม และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย (2567) ระบุว่า การท่องเที่ยวภายในประเทศกำลังฟื้นตัวช้า ๆ และแนวโน้มการเดินทางสู่เมืองรองกำลังได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่น ข้อมูลจากธนาคารโลก (World Bank, 2024) ชี้ว่า เมืองรองมีอัตราการเติบโตของ GDP ต่อหัวสูงกว่ากรุงเทพมหานครถึงเกือบ 15 เท่า ซึ่งสื่อให้เห็นถึงศักยภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการเป็นจุดหมายท่องเที่ยวทางเลือกและส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

แม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรและความเป็นผู้ประกอบการในกลุ่มประชากรทั่วไป แต่งานเหล่านั้นยังไม่ครอบคลุมนิสิตนักศึกษา Gen Z โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นเพียงด้านการตลาดหรือการจัดการ และยังไม่เชื่อมโยงกับการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการอย่างชัดเจน (Yazici & Ayazlar, 2021) โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาว่า Gen Z เป็นกลุ่มที่มีแรงจูงใจสูงในการสร้างธุรกิจ และให้ความสำคัญกับการเติบโตมากกว่ารูปแบบองค์กรแบบดั้งเดิม (Yazici & Ayazlar, 2021) อย่างไรก็ตาม แม้จะเชี่ยวชาญเทคโนโลยีและมีความคิดสร้างสรรค์ กลุ่มนี้กลับขาดประสบการณ์ด้านการตัดสินใจเชิงธุรกิจและการเงิน ซึ่งอาจนำไปสู่ความล้มเหลวหากไม่มีการเตรียมความพร้อม (Musialik-Chmiel et al., 2025) งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษานักศึกษา Gen Z ในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีความพร้อมในการเรียนรู้ เข้าถึงการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยและภาครัฐ และอยู่ในพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้ประกอบการเชิงพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และบริบทสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาแนวทางส่งเสริมที่ตอบโจทย์ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักศึกษา Gen Z ในจังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักศึกษา Gen Z ในจังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อสำรวจความต้องการการสนับสนุน เพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรสำหรับนักศึกษา Gen Z ในจังหวัดอุดรธานี

สมมุติฐานการวิจัย

สมมุติฐานงานวิจัย ได้แก่ ปัจจัยประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่งผลต่อความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักศึกษา Gen Z ในจังหวัดอุดรธานี

วิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) โดยเน้นการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลัก และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในลักษณะอธิบายเสริม (Explanatory Mixed-Methods) เพื่อให้เข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของนักศึกษา Generation Z ในจังหวัดอุดรธานี

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษา Gen Z (เกิด พ.ศ. 2538–2553) (Andrea et al., 2016) ทุกสาขาวิชาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 26,088 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี, 2565)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ นักศึกษา Gen Z (เกิด พ.ศ. 2538–2553) (Andrea et al., 2016) ทุกสาขาวิชาที่กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี ในจังหวัดอุดรธานี คำนวณตามตาราง Krejcie and Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 379 คน ซึ่งงานวิจัยนี้ นักวิจัยเก็บข้อมูลได้ 382 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามแบบออนไลน์ ผ่าน Google Form ซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ และรายได้ครอบครัวต่อเดือน ส่วนที่ 2 ปัจจัยเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การเยี่ยมชมฟาร์ม/สวนเกษตร การร่วมกิจกรรมเกษตรเชิงท่องเที่ยว การศึกษาดูงานด้านเกษตร การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเกษตร ส่วนที่ 3 ความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านทรัพยากร ด้านการมีเครือข่ายและด้านการสนับสนุนจากครอบครัว (9 ข้อ) และส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ข้อคำถามในส่วนที่ 2–3 พัฒนาจากแนวคิด Experience Dimensions ของ Pine & Gilmore (1999) ซึ่งประกอบด้วย 4 มิติของประสบการณ์ ได้แก่ Educational, Entertainment, Esthetic และ Escapist Experience โดยเน้นการสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายและมีคุณค่าแก่ผู้เข้าร่วม พร้อมกันนี้ ได้นำทฤษฎีเจตนาพฤติกรรมของ Ajzen (1991) และแนวคิด Entrepreneurial Event Theory ของ Shapero และ Sokol (1982) มาใช้ในการออกแบบเครื่องมือเพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกับความตั้งใจและความพร้อมของนักศึกษา Gen Z ในการเป็นผู้ประกอบการ

มาตราส่วนการวัด: ใช้มาตราส่วนประมาณค่า Likert Scale 5 ระดับ (1 = น้อยที่สุด ถึง 5 = มากที่สุด)

คุณภาพเครื่องมือ:

ความเที่ยงตรง (Content Validity): ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และการวิจัย 5 ท่าน (อาจารย์สาขาวิชาธุรกิจการเกษตร, อาจารย์สาขาวิชาบัญชี, อาจารย์สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา, อาจารย์ที่สอนวิชาทักษะผู้ประกอบการ และอาจารย์สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ) ตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องเนื้อหา (CVI) ค่าคะแนน ≥ 0.5 ซึ่งค่าที่ได้อยู่ระหว่าง 0.67-1 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้

ความเชื่อมั่น (Reliability): ทดสอบเบื้องต้น (Pilot Test) กับกลุ่มนักศึกษา 30 คน และคำนวณค่า Cronbach's Alpha แต่ละตัวแปรต้อง ≥ 0.70 ซึ่งแบบสอบถามทั้งฉบับได้ค่า 0.92 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้

3. กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล

แจกแบบสอบถามทั้งในรูปแบบออนไลน์ (Google Forms) และแบบกระดาษ ณ ห้องเรียน ระหว่างเดือน ธันวาคม 2567 – กุมภาพันธ์ 2568 ติดตามตอบกลับจนได้รับข้อมูลครบ 382 ชุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูปด้านสังคมศาสตร์ SPSS for Windows เวอร์ชัน 27 เพื่อวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับ ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบ Likert 5 ระดับ ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับความคิดเห็น / การประเมินผล
4.51 – 5.00	มากที่สุด
3.51 – 4.50	มาก
2.51 – 3.50	ปานกลาง
1.51 – 2.50	น้อย
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด

(บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

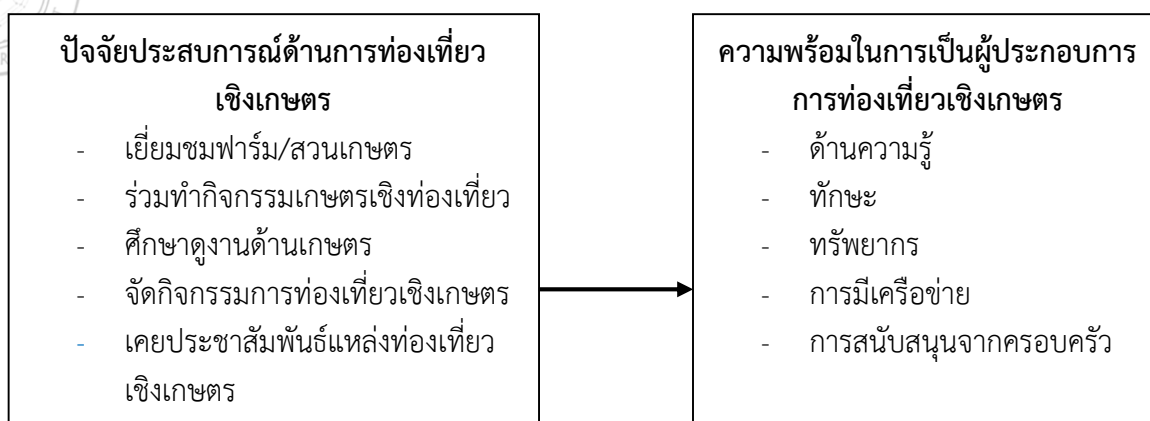
สถิติเชิงพรรณนา: นับจำนวน หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เพื่อสรุป ลักษณะตัวแปรเกี่ยวกับลักษณะของประชากร ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ของครอบครัว ทุกด้าน

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อ ทำนายความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการ โดยใช้ตัวแปรต้นเป็นประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็น ตัวพยากรณ์

ตรวจสอบสมมติฐานพื้นฐาน:

- ความเป็นปกติของการแจกแจง (Normality)
- ความหลายเส้น (Multicollinearity) ตรวจสอบค่า $VIF < 10$ และ $Tolerance > 0.1$
- ความเท่าเทียมของความแปรปรวน (Homoscedasticity)

5. กรอบแนวคิดงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

ผลการวิจัย

ผลจากการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างนักศึกษา Gen Z จำนวน 382 คน ทั้ง 6 ประเด็นหลักพบว่า

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาระดับปริญญาตรีในจังหวัดอุดรธานี (N = 382) พบว่า เพศหญิงมีสัดส่วนสูงกว่าชาย ร้อยละ 62.1 (n = 238) เมื่อเทียบกับร้อยละ 37.9 (n = 144) สำหรับเพศชาย, ช่วงอายุ 20–22 ปี คิดเป็นร้อยละ 75.7 (n = 290) ส่วนช่วงอายุ 23–25 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.3 (n = 93), ชั้นปีที่ 1–2 คิดเป็นร้อยละ 60.3 (n = 231) ชั้นปีที่ 3–4 คิดเป็นร้อยละ 39.7 (n = 152), สาขาวิชา/คณะที่นักศึกษาสังกัดมากที่สุดคือคณะเทคโนโลยีและวิศวกรรมศาสตร์ (ร้อยละ 47.0) รองลงมา ได้แก่ คณะวิทยาศาสตร์ (17.0%) และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (11.7%), รายได้ครอบครัวต่อเดือน ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 49.6) อยู่ระหว่าง 15,001–30,000 บาท รองลงมาไม่เกิน 15,000 บาท (31.3%) และ มากกว่า 30,000 บาท (19.1%)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะประชากร	รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	133	34.80
	หญิง	224	58.60
อายุ	ไม่ต้องการระบุ	25	6.50
	ต่ำกว่า 20 ปี	35	9.20
	20-22 ปี	296	77.50
	23-25 ปี	43	11.30
	มากกว่า 25 ปี	8	2.10
	รายได้ของครอบครัวต่อเดือน	ต่ำกว่า 15,000 บาท	110
	15,000 -30,000 บาท	149	39.00
	30,001 - 45,000 บาท	73	19.10
	มากกว่า 45,000 บาท	50	13.10
	รวม	382	100.00

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพด้านการท่องเที่ยว

ลำดับ	ประสิทธิภาพด้านการท่องเที่ยวเชิง เกษตร	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับ
1	มีประสิทธิภาพในการเยี่ยมชมฟาร์ม/สวนเกษตร	3.244	1.208	ปานกลาง
2	มีประสิทธิภาพร่วมจัดกิจกรรมเกษตรเชิง ท่องเที่ยว	3.063	1.173	ปานกลาง
3	มีประสิทธิภาพดำเนินงานด้านการเกษตร	2.963	1.205	ปานกลาง
4	มีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิง เกษตร	2.689	1.350	ปานกลาง
5	มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	2.602	1.324	ปานกลาง

ตารางที่ 3 ความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการในการท่องเที่ยว เชิงเกษตร	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับ
ความรู้ (ด้านการเกษตรและด้านการท่องเที่ยว)	3.160	0.830	ปานกลาง
ทักษะ (ด้านการบริหารจัดการ การสื่อสารและการใช้ เทคโนโลยี)	3.163	0.779	ปานกลาง
ด้านทรัพยากร (เงินทุนและพื้นที่ทำการเกษตร)	2.966	1.007	ปานกลาง
มีเครือข่ายธุรกิจ	2.736	1.193	ปานกลาง
ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว	3.291	1.076	ปานกลาง
ความพร้อม เฉลี่ย	3.063	0.784	ปานกลาง

องค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร วัดจากข้อคำถาม 3.1–3.2 ความรู้ด้านการเกษตร มีค่าเฉลี่ย $M = 3.130$ ($SD = 0.930$), ความรู้ด้านการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย $M = 3.190$ ($SD = 0.970$), เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรวม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับองค์ความรู้ในภาพรวม “ปานกลาง” ($M = 3.160$, $SD = 0.950$)

ทักษะด้านการจัดการธุรกิจและทักษะดิจิทัล วัดจากข้อคำถาม 3.3 และ 3.5 พบว่า ทักษะการบริหารจัดการธุรกิจ $M = 2.880$ ($SD = 1.110$), ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล $M = 3.540$ ($SD = 0.880$) และพบว่ากลุ่มตัวอย่างให้คะแนนทักษะดิจิทัลสูงกว่าทักษะการบริหารธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญ ($\Delta M = 0.660$)

ตารางที่ 4 ปัจจัยทางบริบท วัดจากข้อคำถาม 3.6–3.9

ปัจจัย	M	SD	ระดับ
ความพร้อมด้านเงินทุน	2.840	1.130	ปานกลาง
การมีพื้นที่/ที่ดินทำการเกษตร	3.090	1.120	ปานกลาง
การมีเครือข่ายธุรกิจ	2.740	1.190	ปานกลาง
การสนับสนุนจากครอบครัว	3.290	1.080	ปานกลาง

สรุปได้ว่า ปัจจัยทางบริบทที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การสนับสนุนจากครอบครัว ($M = 3.290$, $SD = 1.080$) รองลงมาคือ การมีพื้นที่/ที่ดินทำการเกษตร ($M = 3.090$, $SD = 1.120$) ขณะที่ความพร้อมด้านเงินทุน ($M = 2.840$, $SD = 1.130$) และการมีเครือข่ายธุรกิจ ($M = 2.740$, $SD = 1.190$) อยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน โดยรวมแล้ว ปัจจัยทั้งหมดถูกประเมินให้อยู่ในระดับ “ปานกลาง”

ตารางที่ 5 ความต้องการการสนับสนุน

ความต้องการการสนับสนุน	M	SD	ลำดับ
การฝึกอบรมด้านการเกษตร	3.173	0.999	9
การฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยว	3.327	0.996	8
การฝึกอบรมด้านการเป็นผู้ประกอบการ	3.366	0.968	6
ศึกษาดูงาน	3.503	1.003	1
การฝึกอบรมด้านการตลาดดิจิทัล	3.411	0.973	3
การให้คำปรึกษา	3.408	1.035	4
ให้การสนับสนุนด้านเงินทุน	3.432	1.079	2
จัดกิจกรรมเชื่อมโยงเครือข่าย	3.338	1.057	7
จัดหาพื้นที่ทดลอง	3.393	1.066	5

ตารางที่ 6 การทดสอบสมมติฐาน : ประสพการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรส่งผลต่อความพร้อมต่อการเป็นผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

Factors	Unstandardized		Standardized	t	p-value	Collinearity	
	Coefficients		Coefficients			Statistics	
	B	Std. Error	Beta	17.194	.000	Tolerance	VIF
(Constant)	1.588	.092		17.194	.000		
มีประสบการณ์ในการเยี่ยมชมฟาร์ม/สวนเกษตร	0.124	0.035	0.192	3.564	0.000*	0.488	2.050
มีประสบการณ์ร่วมจัดกิจกรรมเกษตรเชิงท่องเที่ยว	00.051	0.038	0.076	1.327	0.185	0.435	2.300

Factors	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
มีประสบการณ์ด้าน การเกษตร	0.104	0.039	0.160	2.680	0.008*	0.396	2.522
มีประสบการณ์ในการจัด กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร	0.083	0.039	0.143	2.102	0.036*	0.307	3.260
มีการประชาสัมพันธ์แหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	0.148	0.036	0.251	4.103	0.000*	0.378	2.642

R = 0.685 R² = 0.469 adj.R² = 0.462 S.E = 0.57479 p-value = 0.000

*p-value < .05

ความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากข้อคิดเห็นเชิงคุณภาพ (5.1) นักศึกษาตอบกลับ 181 คน (ร้อยละ 47.2) สรุปข้อเสนอแนะได้ 5 ประเด็นหลักคือ

1. จัดเวิร์กช็อปปฏิบัติจริงบนฟาร์มเพื่อเสริมประสบการณ์ตรง
2. พัฒนาหลักสูตรการตลาดดิจิทัลเฉพาะด้านเกษตร
3. สร้างเครือข่ายพันธมิตรระหว่างนักศึกษาและผู้ประกอบการ
4. สนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนและพื้นที่ทดลองนำร่อง
5. ประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดียและแอปพลิเคชัน

สรุปโดยรวม พบว่าแม้กลุ่ม Gen Z จะมีองค์ความรู้และทักษะดิจิทัลในระดับค่อนข้างสูง แต่ยังขาดความมั่นใจในทักษะการบริหารธุรกิจ เงินทุน และเครือข่ายที่จำเป็นต่อการเป็นผู้ประกอบการเชิงเกษตร การออกแบบหลักสูตรและนโยบายจึงควรมุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์ตรง การฝึกปฏิบัติ และการสนับสนุนที่ครอบคลุมทั้งด้านการเงินและเครือข่าย เพื่อเสริมความพร้อมอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา Gen Z ในจังหวัดอุดรธานี พบว่า นักศึกษามีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก โดยเฉพาะกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เช่น การเยี่ยมชมฟาร์มหรือสวนเกษตร และการจัดกิจกรรมเกษตรเชิงท่องเที่ยว สะท้อนความสนใจต่อกิจกรรมปฏิบัติจริงที่จับต้องได้ ในด้านความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการ นักศึกษามีความรู้และทักษะด้านดิจิทัลในระดับค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของกลุ่ม Gen Z ที่เติบโตมากับเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม

ความพร้อมในด้านเงินทุนและเครือข่ายยังอยู่ในระดับต่ำกว่าค่ากลาง แสดงถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา

ผลการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยพหุคูณชี้ว่า ประสพการณ์ที่มีอิทธิพลต่อความพร้อมในการเป็นผู้ประกอบการมากที่สุดคือ การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ตอกย้ำบทบาทของการสื่อสารสาธารณะต่อการพัฒนาทักษะทางธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเจตนาพฤติกรรมของ Ajzen (1991) และแนวคิดของ Shapero และ Sokol (1982) ที่กล่าวถึงบทบาทของประสพการณ์และทัศนคติต่อเจตจำนงทางธุรกิจ

แม้นักศึกษาจะมีทักษะด้านเทคโนโลยีดี แต่ยังขาดความมั่นใจด้านการบริหารจัดการ ซึ่งสะท้อนตามทฤษฎี Self-Efficacy ของ Bandura (1977) ว่าความเชื่อมั่นในตนเองมีผลต่อการลงมือทำ โดยเฉพาะในการเผชิญกับความไม่แน่นอนของการเป็นผู้ประกอบการ ผลการศึกษายังแสดงถึงความต้องการสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น การศึกษาดูงาน การให้ทุน และการอบรมด้านการตลาดดิจิทัล สะท้อนถึงความจำเป็นในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Resource Dependence Theory (Pfeffer & Salancik, 2015) และ Social Capital Theory (Bourdieu, 1986) ที่เน้นบทบาทของทรัพยากรและเครือข่ายต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ Lee et al. (2016) ในประเทศออสเตรเลีย พบว่าประสพการณ์จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมท่องเที่ยวและการประกอบธุรกิจบริการช่วยส่งเสริมความมั่นใจและการตัดสินใจเริ่มต้นธุรกิจของผู้ประกอบการ ขณะที่ Ratten และ Jones (2021) เน้นว่าการศึกษาด้านผู้ประกอบการและการจัดการในระดับอุดมศึกษาควรถูกปรับปรุงให้ทันสมัย โดยบูรณาการทักษะสำคัญของศตวรรษที่ 21 รวมถึงทักษะดิจิทัล ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าการบูรณาการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. เชิงนโยบาย/การประยุกต์ใช้ สำหรับมหาวิทยาลัย/ภาครัฐ
 - 1.1 การพัฒนาหลักสูตรภาคปฏิบัติ มหาวิทยาลัยควรพัฒนาหลักสูตรหรือโมดูลที่เน้นการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ (การฝึกงานภาคสนาม) และการฝึกประสพการณ์จริงในฟาร์มและศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อให้ นักศึกษาได้รับประสพการณ์จริง
 - 1.2 การสนับสนุนเงินทุนและทรัพยากรทางธุรกิจ รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดตั้งกองทุน เริ่มต้นหรือโครงการเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่สนใจเริ่มต้นธุรกิจ
 - 1.3 การสร้างเครือข่าย มหาวิทยาลัยควรจัดกิจกรรมสร้างเครือข่ายทางธุรกิจและการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างนักศึกษา ผู้ประกอบการ และหน่วยงานสนับสนุน เพื่อเพิ่มทุนทางสังคม
 - 1.4 การสนับสนุนการฝึกอบรมด้านการตลาดดิจิทัลและการจัดการ จัดการฝึกอบรมที่ครอบคลุมด้านอีคอมเมิร์ซ โซเชียลมีเดีย และการจัดการธุรกิจ เพื่อเสริมสร้างทักษะของผู้ประกอบการรุ่นใหม่
 - 1.5 นโยบายส่งเสริมการศึกษาดูงาน รัฐบาลควรสนับสนุนการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนประสพการณ์ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้เยาวชนได้รับมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับการเป็นผู้ประกอบการด้านการเกษตร

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาระยะยาว ควรมีการศึกษาติดตามผลเพื่อติดตามพัฒนาการด้านทักษะและความพร้อมของนักศึกษา 1-3 ปีหลังจากเข้าร่วมโครงการฝึกงาน

2.2 การทดลองแบบสุ่มและมีการศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบของโมดูลหรือหลักสูตรการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน เพื่อวัดประสิทธิภาพที่แท้จริงในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา

2.3 การวิเคราะห์ข้ามจังหวัดหรือภูมิภาค ศึกษาและเปรียบเทียบปัจจัยความพร้อมของนักศึกษาในจังหวัดหรือภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อค้นหาวิธีการพัฒนาที่เหมาะสมซึ่งสามารถใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด

2.4 การประเมินผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคม (SROI) เพื่อประเมินมูลค่าและผลกระทบทางสังคมของโครงการสนับสนุนผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในอนาคต

2.5 ข้อจำกัดของการวิจัย ด้านขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจำกัดเฉพาะนักศึกษา Generation Z ในจังหวัดอุดรธานี จึงอาจไม่สามารถสะท้อนลักษณะของนักศึกษาทั่วประเทศได้อย่างครบถ้วน อีกทั้งการไม่วิเคราะห์เปรียบเทียบตามเพศหรือประสบการณ์เฉพาะด้าน อาจทำให้มองข้ามความแตกต่างสำคัญบางประการ ข้อมูลที่เก็บด้วยแบบสอบถามเพียงอย่างเดียว อาจยังไม่ลึกพอสำหรับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพอย่างรอบด้าน และไม่สามารถยืนยันเหตุและผลของตัวแปรได้อย่างแน่ชัด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (ม.ป.ป.). สถิติด้านการท่องเที่ยว ปี 2567 (Tourism Statistics 2024).

สืบค้นเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.mots.go.th/news/category/758>

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2 กุมภาพันธ์ 2567). แถลงข่าวภาวะเศรษฐกิจการเงินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ไตรมาส 4 ปี 2566 (Press Release on the Northeastern Economic and Financial

Conditions, Q4/2023). [https://www.bot.or.th/th/thai-economy/regional-](https://www.bot.or.th/th/thai-economy/regional-economy/northeastern-economy/the-state-of-northeastern-economy/2566-Q04-NE-Press-and-Table.html)

[economy/northeastern-economy/the-state-of-northeastern-economy/2566-Q04-NE-Press-and-Table.html](https://www.bot.or.th/th/thai-economy/regional-economy/northeastern-economy/the-state-of-northeastern-economy/2566-Q04-NE-Press-and-Table.html)

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี. (ม.ป.ป.). สรุปข้อมูลสถานศึกษาทั้งหมดในจังหวัดอุดรธานี

(Summary of All Educational Institutions in Udon Thani Province). สืบค้นเมื่อวันที่ 27

กรกฎาคม 2568, จาก <https://www.udonpeo.go.th/data/app/2565>

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. **Organizational Behavior and Human**

Decision Processes, 50(2), 179–211.

Andrea, B., Gabriella, H.-C., & Tímea, J. (2016). Y and Z generations at workplaces. **Journal of**

Competitiveness, 8(3), 90–106. <https://doi.org/10.7441/joc.2016.03.06>

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change.

Psychological Review, 84(2), 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>

- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), **Handbook of theory and research for the sociology of education** (pp. 241–258). Greenwood Press.
- Kanana Katharangsiporn. (2023, April 19). Tourism, agriculture beefs up demand in Northeast. **Bangkok Post**. <https://www.bangkokpost.com/property/2552379/tourism-agriculture-beefs-up-demand-in-northeast>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607–610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Lee, C., Hallak, R., & Sardeshmukh, S. R. (2016). Innovation, entrepreneurship, and restaurant performance: A higher-order structural model. **Tourism Management**, 53, 215–228. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2015.09.017>
- Musialik-Chmiel, A., Gołuchowski, J., & Berdowska, A. (2025). Credibility of financial influencers and its affect on Generation Z investors' behaviors and decisions. In M. Wąsowicz & P. Sienkiewicz (Eds.), **Trust, Media and the Economy: Mutual Relations** (1st ed.) (pp. 213–222). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003534280-21>
- Pfeffer, J., & Salancik, G. R. (2015). External control of organizations—Resource dependence perspective. In J. B. Miner (Ed.), **Organizational Behavior 2** (pp. 355–370). Routledge.
- Pine, B. J., II, & Gilmore, J. H. (1999). **The experience economy: Work is theatre and every business a stage**. Harvard Business School Press.
- Ratten, V., & Jones, P. (2021). Entrepreneurship and management education: Exploring trends and gaps. **The International Journal of Management Education**, 19(1), 100431. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2020.100431>
- Shapero, A., & Sokol, L. (1982). The social dimensions of entrepreneurship. In C. A. Kent, D. L. Sexton, & K. H. Vesper (Eds.), **The encyclopedia of entrepreneurship** (pp. 72–90). Prentice Hall.
- World Bank. (2024, July 3). **Thailand economic monitor July 2024: Unlocking the growth potential of secondary cities**. <https://www.worldbank.org/en/country/thailand/publication/temjuly2024>
- Yazici, S., & Ayazlar, R. A. (2021). Generation Z and tourism entrepreneurship: Generation Z's career path in the tourism industry. In N. Stylos, R. Rahimi, B. Okumus, & S. Williams (Eds.), **Generation Z marketing and management in tourism and hospitality: The future of the industry** (pp. 53–99). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-030-70695-1_3

**แนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
ตำบลสัมป่อย อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ**

**THE APPROACH FOR WATER MANAGEMENT FOR AGRICULTURAL
PARTICIPATION OF COMMUNITY, SOM POI SUB- DISTRICT,
CHATTURAT DISTRICT, CHAIYAPHUM PROVINCE**

สุนทร ปัญญะพงษ์¹, อัญชลี ชัยศรี², ทศไนยวรรณ ดวงมาลา³, และ วิมลศิลป์ ประจักษ์ภูมิ⁴

Soonthorn Panyapong¹, Anchalee Chaisri²

Thassanaiyawan Doungmala³, and Wimonsin Prungchaiyaphum⁴

^{1,2,3,4}คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

^{1,2,3,4}Faculty of Arts and Science, Chaiyaphum Rajabhat University

Email: soonpan_cpuru@hotmail.com

Received: August 28, 2025 Reviewed: September 30, 2025 Revised: November 2, 2025 Accepted: November 6, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ตำบลสัมป่อย 2) เสนอแนวทางในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ตำบลสัมป่อย ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประชากรคือผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลสัมป่อย การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม คำนวณกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 ครีวเรือน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 51 คน ประกอบด้วย กลุ่มผู้นำหมู่บ้านหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ และเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ตำบลสัมป่อย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน ($M = 4.33$) ได้รับข้อมูลและร่วมเสนอแนะอย่างกว้างขวาง 2) ด้านการรับผลประโยชน์ ($M = 4.11$) ได้รับผลผลิตที่เพิ่มขึ้นและคุณภาพชีวิตดีขึ้น 3) ด้านการประสานงาน ($M = 4.03$) มีการติดต่อกับหน่วยงาน และสื่อสารภายในชุมชน 4) ด้านการดำเนินงาน ($M = 3.99$) มีส่วนร่วมในกิจกรรมก่อสร้างและซ่อมแซม และ 5) ด้านการติดตามและประเมินผล ($M = 3.89$) มีโอกาสตรวจสอบและเสนอแนะแต่ยังต้องพัฒนา

แนวทางการบริหารจัดการน้ำ ได้แก่ 1) การเสนอของบประมาณในการบำรุงรักษา โดยการเสนอโครงการที่มีศักยภาพ 2) ปรับรูปแบบการดำเนินงานของคณะกรรมการและการประชุมสมาชิก 3) การจัดทำ

แผนดำเนินงานแต่ละสถานีสูบน้ำ มีการจัดคนดูแลสถานีสูบน้ำและการทำข้อตกลง รวมทั้งการรู้ปัญหาสามารถ
แจ้งปัญหาอย่างทันท่วงที) 4) การเพิ่มศักยภาพในการกักเก็บน้ำ 5) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

คำสำคัญ : แนวทางการบริหารจัดการน้ำ, การมีส่วนร่วม, การจัดการน้ำเพื่อการเกษตร

Abstract

This research aimed 1) to study the needs of the people in water management for agriculture with community participation in Sompoi Sub-district and 2) to identify approach for water management for agriculture with community participation in Sompoi Sub-district, Chatturat District. The researcher used both quantitative and qualitative research methods. The population was the residents living in Sompoi Sub-district. For the quantitative research, questionnaires were used as the research instrument with a sample of 378 households. The data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation statistics. For the qualitative research, the instruments used were interviews and focus group discussions with 51 informants in the community, consisting of village leaders or village committees, local experts or scholars, water user group chairmen, and water user networks, and analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: The needs of the people in water management for agriculture with community participation in Sompoi Sub-district, were overall at a high level in all aspects, namely 1) planning ($M = 4.33$) receiving information and making suggestions extensively 2) operation ($M = 3.99$) participating in construction and repair activities 3) coordination ($M = 4.03$) contacting agencies and communicating within the community 4) benefit realization ($M = 4.11$) increasing productivity and improving quality of life and 5) monitoring and evaluation ($M = 3.89$) having an opportunity to monitor and make suggestions but still needing development.

The approach water management guidelines include 1) Budget proposal for maintenance (proposing potential projects) 2) Committee operations and member meetings 3) Preparation of operational plans for each pumping station (Pumping station caretaker/making agreements - knowing the problems/reporting problems in a timely manner) 4) Increasing water storage potential 5) Participation of network partners.

Keywords: water management, participation, water management for agriculture

บทนำ

น้ำเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของโลก สิ่งมีชีวิตทุกชนิดต้องอาศัยน้ำในการดำรงชีวิต น้ำเป็นส่วนประกอบที่สำคัญโดยมีจำนวนมากถึง 3 ใน 4 ส่วนของพื้นโลก ถึงแม้ว่าจะมีน้ำจำนวนมากแต่การเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจทำให้มีความต้องการใช้น้ำมากขึ้น ประกอบกับมีการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและภูมิอากาศ เกิดปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติบ่อยครั้งและรุนแรงมากขึ้น ทั้งปัญหาอุทกภัย ภัยแล้ง ดินโคลนถล่ม และการชะล้างพังทลายของดิน รวมถึงการเพิ่มขึ้นของชุมชนเมือง และการขยายตัวของอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพน้ำ ทวีความรุนแรงมากขึ้น (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2565)

สำหรับเกษตรกร น้ำคือสิ่งที่ขาดไม่ได้ ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันดูแลระบบนิเวศและสัตว์น้ำ ถึงแม้ว่าน้ำจะหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ได้ตามวงจรธรรมชาติ แต่ปริมาณแหล่งน้ำยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง อันเป็นผลมาจากการใช้ทรัพยากรน้ำโดยขาดการคำนึงถึงความจำเป็นในระยะยาว จึงกล่าวได้ว่าการจัดการน้ำหากขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาทรัพยากรน้ำมีความรุนแรงมากขึ้น เพราะการแบ่งปันน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพเป็นสาเหตุให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความขัดแย้งในสังคม แนวคิดการมีส่วนร่วมจึงเกิดขึ้นเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักในความสามารถ ศักยภาพ และความต้องการของชุมชนเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นพื้นที่ด้านเกษตรกรรม และน้ำถือเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญในการประกอบอาชีพทางการเกษตร ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีระบบการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ

พื้นที่ตำบลส้มป่อย อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปมีสภาพพื้นที่ทางทิศตะวันตกเป็นพื้นที่สูง มีระดับความสูงประมาณ 220 เมตร ลาดต่ำลงสู่ด้านตะวันออกของตำบล มีระดับความสูงประมาณ 160 เมตร ทำให้สภาพพื้นที่ของตำบลส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำชีไหลผ่านทางตอนเหนือของตำบล ซึ่งเป็นแนวเขตกั้นระหว่างตำบลส้มป่อย อำเภอจัตุรัสกับเขตอำเภอบ้านเขว้า ลักษณะดังกล่าวจึงส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ของตำบลส้มป่อยจะถูกล้อมรอบด้วยทุ่งนาซึ่งเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำในฤดูฝน น้ำในแม่น้ำชีจะเอ่อท่วมทุกปี ทำให้ชาวบ้านประสบกับปัญหาน้ำท่วมทุกปี (องค์การบริหารส่วนตำบลส้มป่อย, 2566) แต่วิถีชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนในพื้นที่ตำบลส้มป่อยมีการปรับตัวในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับบริบทด้านสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไปกล่าวคือ “ปีใดน้ำมีปริมาณมากอาจท่วมพื้นที่การเกษตร แต่หากปีใดปริมาณน้ำมีจำนวนน้อยปริมาณความต้องการน้ำมีมากขึ้น” รวมทั้งคนในชุมชนแสวงหาแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านเพื่อก้าวสู่การเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน มีแหล่งทุนชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนรู้จักอนุรักษ์วิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามดั้งเดิมให้คงอยู่กับชุมชน มีการส่งเสริมการทำไร่นาสวนผสมเพื่อบริโภคและจำหน่ายโดยการทำแบบเกษตรอินทรีย์ ใช้ชีวิตตามวิถีวิถีเศรษฐกิจพอเพียง โดยเห็นได้จากวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่ดำรงอยู่ เป็นต้น

นอกจากนี้แล้ว ชุมชนในพื้นที่ตำบลส้มป่อย อำเภอจัตุรัสส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์พื้นที่ในภาคการเกษตร ชาวบ้านสามารถทำการปลูกข้าวได้ปีละ 2-3 ครั้ง โดยฤดูนาปีจะเริ่มจากเดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคมเกษตรกรจะปลูกข้าวเป็นส่วนใหญ่ พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกได้แก่ ข้าวพันธุ์ กข.23 ข้าวดอกมะลิ 105 และ

ข้าวพันธุ์พื้นเมือง เป็นต้น ถั่วเหลืองจะเริ่มจากเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมิถุนายน เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปรังในที่นาซึ่งมีน้ำชลประทานผ่านคลองที่มีจำนวนมากพอสมควร รวมทั้งปลูกพืชไร่ ปลูกผัก เช่น ถั่วเขียว ข้าวโพด แตงกวา แตงโม โดยสามารถส่งพืชผลทางการเกษตรขายได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากมีคลองซอยขนาดเล็กแยกเข้าสู่พื้นที่การเกษตรที่อยู่บริเวณตรงกลางอีกด้วย

เพื่อป้องกันปัญหาความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอันเกิดจากอุทกภัยหรือการขาดแคลนน้ำ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนกลุ่มผู้ใช้น้ำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมกันบริหารจัดการน้ำร่วมกันวางแผนโดยการรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากปรากฏการณ์ในพื้นที่ทั้งด้านปริมาณน้ำต้นทุน ปริมาณความต้องการ เพื่อคำนวณหาความสมดุลระหว่างปริมาณน้ำที่มีอยู่และที่ชุมชนต้องการ เมื่อวางแผนเสร็จแล้วก็จะเข้าสู่การจัดสรรน้ำตามวิธีชุมชนลุ่มน้ำชี ซึ่งนายเปริญญ สีมาวงษ์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 พฤษภาคม 2565) ผู้ใหญ่บ้านบ้านโนนเชือก และปราชญ์ชาวบ้านตำบลส้มป่อยกล่าวว่า “คนในชุมชนลุ่มน้ำชีมองว่าลำน้ำชีคือสายน้ำเพื่อชีวิต ไม่มีลำน้ำชีจะอยู่รอดได้อย่างไร” ในพื้นที่ตำบลส้มป่อยหลายชุมชนจึงได้จัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร เนื่องจากหลายหมู่บ้านมีแม่น้ำชีไหลผ่านแต่ตลิ่งแม่น้ำสูงชัน และไม่มีสถานีสูบน้ำทำให้ไม่สามารถนำน้ำมาใช้ประโยชน์ได้ จึงได้จัดทำโครงการระบบน้ำเพื่อการเกษตรภายในชุมชน โดยได้ดำเนินการวางแผนการจัดตั้งท่อส่งสูง และหาเครื่องปั๊มน้ำ เพื่อให้สามารถส่งน้ำให้แต่ละครัวเรือนทำการเกษตรในชุมชนได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้ง คนในชุมชนต้องพึงพิงน้ำในการดำรงชีวิตโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ที่ชุมชนตระหนักถึงความยั่งยืนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรกรรมของชุมชนในพื้นที่เป็นสำคัญ ด้วยเหตุสำคัญที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาว่าความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่เป็นอย่างไร และแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำเป็นอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นวิถีทางสำหรับการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำชี จังหวัดชัยภูมิ เพื่อเป็นต้นแบบ และนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ตำบลส้มป่อย
2. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ตำบลส้มป่อย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลส้มป่อย จำนวน 7,262 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลส้มป่อย, 2566) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ตามตารางของ Yamane ที่ระดับ

ความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามอัตราส่วนของจำนวนประชากรของแต่ละพื้นที่ เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) จากสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในพื้นที่ตำบลสัมป่อย อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1	บ้านสัมป่อย	807	42
2	บ้านโนนม่วง	697	36
3	บ้านโนนเชือก	570	30
4	บ้านหนองม่วง	916	48
5	บ้านกุดตูม	250	13
6	บ้านซาด	490	26
7	บ้านบุตามี	299	15
8	บ้านห้วยน้อย	168	8
9	บ้านห้วยบง	795	41
10	บ้านห้วยท่าช้างเหล็ก	194	10
11	บ้านหนองแก	194	10
12	บ้านสัมป่อย	703	36
13	บ้านสัมป่อย	723	38
14	บ้านสัมป่อย	486	25
รวม		7,262	378

2) การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามความต้องการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมฯ ผู้วิจัยดำเนินการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกร เพื่อให้ทราบถึงหลักการ แนวทาง ความสำคัญ และการนำมาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้ โดยการทบทวนเอกสาร วารสาร หนังสือ ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ

2. สร้างข้อคำถามตามกรอบแนวคิดการวิจัยตามกลุ่มตัวแปรหลัก จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ด้านการวางแผน จำนวน 6 ข้อ
- 2) ด้านการดำเนินงาน จำนวน 6 ข้อ
- 3) ด้านการประสานงาน จำนวน 6 ข้อ
- 4) ด้านการรับผลประโยชน์ จำนวน 6 ข้อ
- 5) ด้านการติดตามและประเมินผล จำนวน 6 ข้อ

รวมทั้งหมดจำนวน 30 ข้อ โดยมีลักษณะการตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

3. นำแบบสอบถามความต้องการในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีจำนวนข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยกำหนดเกณฑ์ในการประเมินดังนี้

- +1 เมื่อ แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องเหมาะสม
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องเหมาะสม
- 1 เมื่อ แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องเหมาะสม

นำผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณแต่ละข้อเพื่อหาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) ถ้าดัชนีความสอดคล้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 - 1.00 ถือว่าข้อคำถามนั้นใช้ได้ แต่ถ้าดัชนีของข้อคำถามน้อยกว่า 0.50 ต้องนำมาปรับปรุงเพื่อให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการ สำหรับค่า IOC ของข้อคำถามที่ใช้วัดความต้องการของกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในงานวิจัยนี้ มีค่าตั้งแต่ 0.80 - 1.00 ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้

4. นำแบบสอบถามบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 ข้อ ไปทดลองใช้การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ใกล้เคียง ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการคำนวณสัมประสิทธิ์แอลฟา ครอนบัค

5. นำแบบสอบถามความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมที่หาค่าความเชื่อมั่นเรียบร้อยแล้ว มาปรับปรุงแก้ไขและจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างวัดความต้องการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เพื่อช่วยเก็บข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลในแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวัดระดับความคิดเห็นของกลุ่มเกษตรกรในการบริหารน้ำแบบมีส่วนร่วมของชุมชน แล้วนำแบบสอบถามมาแปลผลข้อมูลและบันทึกประมวลผล

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อคัดเลือกเอาเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จัดหมวดหมู่ตามลักษณะของตัวแปรเป็นค่าร้อยละ
2. ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกณฑ์การแปลผลใช้ค่าพิสัยและค่ากลางของระดับช่วงชั้น เพื่ออธิบายระดับความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ตำบลสัมป่อย อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า พิจารณาจากระดับค่าคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 121-122) ดังนี้

- 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความต้องการใช้น้ำในระดับมากที่สุด
- 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความต้องการใช้น้ำในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีความต้องการใช้น้ำในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีความต้องการใช้น้ำในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีความต้องการใช้น้ำในระดับน้อยที่สุด

3. ประมวลข้อเสนอแนะความต้องการใช้น้ำ แนวทางหรือวิธีการใช้น้ำอย่างเหมาะสม โดยเรียงลำดับความต้องการใช้น้ำตามความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1) ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย สำหรับ กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 51 คน ได้แก่

1) ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 1 คน

2) เครือข่ายผู้ใช้น้ำ กรรมการและสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 30 คน

3) ผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน

4) ผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 10 คน

5) เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ตำบลสัมปอ อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 5 คน

2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอเก็บรวบรวมข้อมูลเสนอมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มดังนี้ 1. การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ประธานกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 1 คน และ ผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 5 คน 2. การสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 3 ครั้ง ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยจำนวน 5 - 10 คน ได้แก่ เครือข่ายผู้ใช้น้ำที่เป็นกรรมการและสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ตำบลสัมปอ ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การหาแนวทางที่เหมาะสมในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมตามวิถีทางหรืออัตลักษณ์ของกลุ่มเกษตรกรตำบลสัมปอ อำเภोजตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหรือร่วมปฏิบัติ 3) การมีส่วนร่วมในการประสานงาน 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามผล

สำหรับการจัดกิจกรรมการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะแบ่งเป็นกลุ่มย่อยตามกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อให้แต่ละกลุ่มย่อยได้นำเสนอความคิดเห็นและมุมมองเกี่ยวกับบริบทในการดำเนินงานของที่ผ่านมา พร้อมทั้งการค้นหาสภาพปัญหาของกลุ่มได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น จากนั้นจะให้แต่ละกลุ่มได้นำเสนอภาพรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ที่ประชุมใหญ่ได้ซักถามและให้ข้อเสนอแนะ รวมทั้งสรุปข้อมูลภาพรวมสำหรับการนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลทุกประเภทที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลแล้วนำมาจัดระบบข้อมูลแยกประเภทข้อมูลตามวัตถุประสงค์ จากนั้นจึงประมวลข้อมูลทุกประเภทเข้าด้วยกันเป็นหมวดหมู่และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีเป็นกรอบในการอธิบาย

ผลการวิจัย

1. ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ตำบลส้มป่อย อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ตำบลส้มป่อย อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 2 ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมฯ

ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมฯ	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลความหมาย	ลำดับ
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	4.33	0.56	มาก	1
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	3.99	0.65	มาก	4
ด้านการมีส่วนร่วมในการประสานงาน	4.03	0.74	มาก	3
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์	4.11	0.82	มาก	2
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	3.89	0.73	มาก	5
รวม	4.07	0.70	มาก	

จากตารางที่ 2 ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.07$, $SD = 0.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในระดับมาก ($M = 4.33$, $SD = 0.56$) สะท้อนถึงความสำคัญของการวางแผนแบบมีส่วนร่วมในระดับชุมชน รองลงมาคือความต้องการมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์อยู่ในระดับมาก ($M = 4.11$, $SD = 0.82$) และด้านที่ได้รับค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ($M = 3.89$, $SD = 0.73$)

ตารางที่ 3 ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการวางแผน

ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในด้านการวางแผน	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลความหมาย	ลำดับ
ท่านได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการน้ำจากผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4.42	0.52	มาก	1
ท่านมีโอกาสนเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการด้านน้ำเพื่อการเกษตร	4.37	0.55	มาก	2
ท่านเข้าร่วมกิจกรรมประชุมวางแผนการจัดการน้ำในชุมชน	4.22	0.76	มาก	5

ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในด้านการวางแผน	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลความหมาย	ลำดับ
ข้อเสนอของชุมชนได้รับการพิจารณาในแผนการบริหารจัดการน้ำ	4.26	0.74	มาก	4
ท่านเชื่อว่าชุมชนของท่านสามารถร่วมกันวางแผนการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ	4.36	0.68	มาก	3
รวม	4.33	0.56	มาก	

จากตารางที่ 3 ความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.33$, $SD = 0.56$) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า ด้านที่ประชาชนให้คะแนนสูงสุด คือ การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการน้ำจากผู้นำหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ($M = 4.42$, $SD = 0.52$) สะท้อนถึงการสื่อสารข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ รองลงมาคือ การมีโอกาสเสนอความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการด้านน้ำเพื่อการเกษตร ($M = 4.37$, $SD = 0.55$) และข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (แต่ยังอยู่ในระดับ "มาก") คือ การเข้าร่วมประชุมวางแผนการจัดการน้ำ ($M = 4.22$, $SD = 0.76$)

ตารางที่ 4 ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในด้านการดำเนินงาน

ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมฯ ในด้านการดำเนินงาน	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลความหมาย	ลำดับ
ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมการก่อสร้างหรือซ่อมแซมแหล่งน้ำในชุมชน	4.06	0.65	มาก	1
ชุมชนของท่านมีกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนาระบบน้ำเพื่อการเกษตร	4.01	0.68	มาก	2
ท่านรู้สีว่าการดำเนินงานด้านน้ำในชุมชนมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน	3.97	0.76	มาก	3
ท่านมีส่วนร่วมในโครงการจัดการน้ำที่ดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐหรือเอกชน	3.92	0.79	มาก	4
ท่านเห็นว่าการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำในชุมชนมีความโปร่งใส	4.01	0.74	มาก	2
รวม	3.99	0.65	มาก	

จากตารางที่ 4 ความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.99$, $SD = 0.65$) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า ข้อที่ได้รับคะแนนสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการก่อสร้างหรือซ่อมแซมแหล่งน้ำในชุมชน ($M = 4.06$, $SD = 0.65$) แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางกายภาพของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม รองลงมาคือ ชุมชนของท่านมีกิจกรรมร่วมกันในการพัฒนา

ระบบน้ำเพื่อการเกษตร ($M = 4.01$, $SD = 0.68$) และ ท่านเห็นว่าการดำเนินงานด้านการจัดการน้ำในชุมชนมีความโปร่งใส ($M = 4.01$, $SD = 0.74$) และข้อที่ได้คะแนนต่ำที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในโครงการที่ดำเนินการโดยหน่วยงานรัฐหรือเอกชน ($M = 3.92$, $SD = 0.79$)

ตารางที่ 5 ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
ในด้านการประสานงาน

ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมฯ ในด้านการประสานงาน	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลความหมาย	ลำดับ
ท่านมีโอกาสสื่อสารความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการน้ำกับหน่วยงานภาครัฐ	4.01	0.85	มาก	4
ชุมชนของท่านมีการประสานงานระหว่างสมาชิกเพื่อแก้ปัญหาการจัดการน้ำ	3.93	0.81	มาก	5
ท่านได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการประสานงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำ	4.10	0.79	มาก	1
การสื่อสารระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพ	4.07	0.81	มาก	2
ท่านเชื่อว่าการประสานงานที่ดีช่วยพัฒนาการจัดการน้ำในชุมชน	4.06	0.83	มาก	3
รวม	4.03	0.74	มาก	

จากตารางที่ 5 ความต้องการมีส่วนร่วมในการประสานงานในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.03$, $SD = 0.74$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการประสานงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการน้ำ ($M = 4.10$, $SD = 0.79$) สะท้อนถึงการให้ข้อมูลหรือการสื่อสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีประสิทธิภาพ รองลงมาคือ การสื่อสารระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีประสิทธิภาพ ($M = 4.07$, $SD = 0.81$) และข้อที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การประสานงานระหว่างสมาชิกในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาการจัดการน้ำ ($M = 3.93$, $SD = 0.81$)

ตารางที่ 6 ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
ในด้านการรับผลประโยชน์

ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมฯ ในด้านการรับผลประโยชน์	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลความหมาย	ลำดับ
ท่านได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร	4.05	0.90	มาก	

ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมฯ ในด้านการรับผลประโยชน์	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลความหมาย	ลำดับ
การจัดการน้ำช่วยให้ผลผลิตทางการเกษตรของท่านเพิ่มขึ้น	4.13	0.83	มาก	
ท่านรู้สึกว่าการจัดการน้ำถูกแบ่งปันอย่างเท่าเทียมในชุมชน	4.10	0.85	มาก	
ท่านเห็นว่าการจัดการน้ำช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของท่านและครอบครัว	4.12	0.86	มาก	
ท่านพอใจกับผลลัพธ์ที่ได้รับจากโครงการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร	4.12	0.88	มาก	
รวม	4.10	0.86	มาก	

ตารางที่ 6 ความต้องการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.10$, $SD = 0.86$) เมื่อจำแนกรายข้อพบว่า ข้อที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ “การจัดการน้ำช่วยให้ผลผลิตทางการเกษตรของท่านเพิ่มขึ้น” ($M = 4.13$, $SD = 0.83$) แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านรับรู้ถึงผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจนจากการมีระบบน้ำที่ดีขึ้น รองลงมาคือ “ท่านพอใจกับผลลัพธ์ที่ได้รับจากโครงการ” และ “การจัดการน้ำช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต” ทั้งสองข้อ ($M = 4.12$, $SD = 0.8$) ซึ่งบ่งชี้ว่าโครงการไม่ได้เพียงตอบสนองด้านการเกษตร แต่ยังเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตโดยรวม และข้อที่ได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ “ท่านได้รับประโยชน์โดยตรงจากโครงการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร” ($M = 4.05$, $SD = 0.90$)

ตารางที่ 7 ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในด้านการติดตามและประเมินผล

ความต้องการของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมฯ ในด้านการติดตามและประเมินผล	<i>M</i>	<i>SD</i>	แปลความหมาย	ลำดับ
ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความคืบหน้าของโครงการจัดการน้ำ	4.00	0.76	มาก	1
ท่านมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือพัฒนาโครงการจัดการน้ำ	3.98	0.76	มาก	2
ชุมชนของท่านมีระบบการติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน	3.77	0.87	มาก	5
การประเมินผลของโครงการจัดการน้ำในชุมชนมีความโปร่งใส	3.78	0.85	มาก	4
ท่านเชื่อว่าการติดตามและประเมินผลที่มีส่วนร่วมช่วยให้โครงการประสบความสำเร็จ	3.92	0.80	มาก	3
รวม	3.89	0.80	มาก	

ตารางที่ 7 แสดงถึงความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลจากการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.89$, $SD = 0.80$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ “ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบความคืบหน้าของโครงการจัดการน้ำ” ($M = 4.00$, $SD = 0.76$) รองลงมาคือ “ท่านมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือพัฒนาโครงการจัดการน้ำ” ($M = 3.98$, $SD = 0.76$) สะท้อนว่าชาวบ้านมีบทบาทในกระบวนการติดตามความคืบหน้าของโครงการในระดับที่ดี และข้อที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ “ชุมชนของท่านมีระบบการติดตามผลการดำเนินงานที่ชัดเจน” ($M = 3.77$, $SD = 0.87$)

2. แนวทางในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มย่อยของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอเป็นแนวทางในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่

1) การจัดสรรงบประมาณในการบำรุงรักษาทั้งระบบ ควรมีการกำหนดงบประมาณประจำปีภาค อบต. อย่างชัดเจน สำหรับการดูแล บำรุง และซ่อมแซมสถานีสูบน้ำ รวมถึงท่อส่งน้ำ ระบบไฟฟ้า และเครื่องสูบน้ำ เพื่อให้โครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำมีความพร้อมใช้งานอย่างต่อเนื่อง ลดการหยุดชะงักที่กระทบต่อการเกษตร รวมทั้งการรวบรวมโครงการที่มีศักยภาพเพื่อส่งผลกระทบต่อกรมชลประทาน โดยเป็นโครงการที่มีผลสัมฤทธิ์ชัดเจนหรือสามารถขยายผลได้ เพื่อนำเสนอขอการสนับสนุนงบประมาณจากกรมชลประทานในระยะยาว เช่น การขุดลอกคลอง การก่อสร้างแหล่งเก็บน้ำเพิ่มเติม เป็นต้น

2) การปรับปรุงแบบการดำเนินงานคณะกรรมการและการประชุมสมาชิก คณะกรรมการควรปรับให้มีความหลากหลาย ครอบคลุมทุกกลุ่มอายุ เพศ และกลุ่มอาชีพในชุมชน รวมถึงจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้สมาชิกได้รับทราบการดำเนินงาน รับฟังปัญหา และสามารถเสนอแนวทางพัฒนาอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ รวมทั้งการกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการดำเนินงาน

3) การจัดทำแผนการดำเนินงานของแต่ละสถานีสูบน้ำ ควรกำหนด “แผนปฏิบัติการประจำปี” ของแต่ละสถานีสูบน้ำอย่างเป็นระบบ เช่น กำหนดตารางการสูบน้ำ แผนซ่อมบำรุง แผนอบรมผู้ดูแล และแผนการจัดการช่วงฤดูแล้ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและลดความซ้ำซ้อนของทรัพยากร รวมทั้งทุกสถานีสูบน้ำควรมีตัวแทนที่เข้าร่วมในกระบวนการวางแผนและตัดสินใจระดับตำบล เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงข้อมูลและการบริหารจัดการน้ำในภาพรวม ตลอดจนส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน

4) การเพิ่มศักยภาพในการกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตร การพัฒนาวิธีและโครงสร้างเพื่อให้ชุมชนสามารถเก็บรักษาน้ำไว้ใช้ได้เพียงพอตลอดฤดูกาลเพาะปลูก เช่น การขุดสระหรือฝายชะลอน้ำเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บ การซ่อมแซมและปรับปรุงอ่างเก็บน้ำเดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการนำเทคโนโลยี เช่น ระบบตรวจวัดระดับน้ำหรือการป้องกันการรั่วซึมมาใช้ ควบคู่กับการปลูกพืชคลุมดินหรือสร้างแนวกันน้ำเพื่อลดการสูญเสีย เป็นการสร้างความมั่นคงด้านน้ำและลดความเสี่ยงจากภัยแล้ง.

5) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เป็นองค์ประกอบสำคัญในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร เนื่องจากทรัพยากรน้ำเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลายภาคส่วน ทั้งหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และภาค

ประชาสังคม สำหรับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่มีการดำเนินการ ได้แก่ จัดตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำที่มีตัวแทนจากกลุ่มต่าง ๆ เช่น หน่วยงานราชการท้องถิ่น (อบต. เกษตรอำเภอ), กลุ่มเกษตรกร, ผู้นำชุมชน, กลุ่มผู้ใช้น้ำ และหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการประชุมหารือเป็นระยะ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและกำหนดทิศทางการทำงานที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ การสนับสนุนด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยีโดยมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น การซ่อมบำรุงระบบสูบน้ำ เทคนิคการใช้น้ำอย่างประหยัด เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถอภิปรายเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาความต้องการของประชาชนต่อการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ทุกด้านของการมีส่วนร่วม (การวางแผน การดำเนินงาน การประสานงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตาม/ประเมินผล) อยู่ในระดับ “มาก” โดยเฉพาะด้านการวางแผน ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงออก แสดงความคิดเห็น และเสนอแนวทางร่วมในช่วงต้นของโครงการ สอดคล้องกับแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1981) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจ เป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในโครงการพัฒนาชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐกร กาญจน์จิระเดช และคณะ (2561) ที่พบว่า เมื่อชาวบ้านมีโอกาสแสดงความคิดเห็น การวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจในแผนงานและการแก้ไขปัญหา จะส่งผลให้การดำเนินงานราบรื่นและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ด้าน “การติดตามและประเมินผล” ได้ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แสดงถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการติดตามที่ชัดเจนและเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด การประเมินผลแบบมีส่วนร่วม (Participatory Monitoring and Evaluation: PM&E) ที่เน้นให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีบทบาทตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับงานของไกรสร เพ็ญสกุล (2551) ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินยังเป็น “จุดอ่อน” ในหลายพื้นที่ เพราะหน่วยงานรัฐมักสงวนบทบาทดังกล่าวไว้กับตนเอง ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรแบบมีส่วนร่วมของชุมชนแนวทางที่ได้นำเสนอมีความครอบคลุมทั้งเชิงโครงสร้าง (การตั้งคณะกรรมการน้ำ การใช้เทคโนโลยี) และกระบวนการ (เวทีวางแผนแบบมีส่วนร่วม การติดตามประเมินผลโดยชุมชน) ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของ แนวทาง “bottom-up” และหลักการ การพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนทุกระดับจะนำไปสู่การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การที่ชุมชนในตำบลสัมป่อยมีความตระหนักและพร้อมเข้ามามีบทบาททั้งในเชิงความคิดและปฏิบัติ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเป็นต้นแบบของ “การบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมในระดับตำบล” สอดคล้องกับทฤษฎี Empowerment Theory (Zimmerman, 1995) ที่ระบุว่า การเสริมพลังให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางการของตนเอง จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน และ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุธรรมา จันทรา (2556) ซึ่งกล่าวว่า หน่วยงานภาครัฐควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรน้ำทุกขั้นตอน โดยให้เกษตรกรแสดงความคิดเห็น เข้าร่วมประชุมและอบรม พร้อมทั้ง

เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง โดยเฉพาะประโยชน์และปัญหาของโครงการชลประทาน ควบคู่กับการจัดกิจกรรมด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาควิชา พันธุ์รัตน์ (2558) ที่กล่าวว่า จัดตั้งหน่วยงานกลางเพื่อบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยการบูรณาการข้อมูลของหน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพยากรน้ำมาอยู่หน่วยงานเดียวกัน ให้สามารถทำงานร่วมกันได้อันจะส่งผลให้การบริหารจัดการน้ำเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ยุภาพร อำนาจ และคณะ (2566) ที่กล่าวว่า หน่วยงานภาครัฐควรเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน ได้แก่ การร่วมแสดงความคิดเห็น เข้าประชุมและอบรม การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร โดยมุ่งเน้นให้ทราบถึงประโยชน์ และปัญหาที่เกิดขึ้นกับโครงการพัฒนาแหล่งน้ำให้แก่เกษตรกรได้รับทราบควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ

เมื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยกับพื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน พบว่า ผลการศึกษาในตำบลสัมป่อยมีความสอดคล้องและแตกต่างในหลายประเด็น ดังนี้ ประการแรก เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ ชูกร กาญจนจิรเดช และคณะ (2561) ในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี พบว่าทั้งพื้นที่ตำบลสัมป่อยมีระดับความต้องการด้านการวางแผนแบบมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ในขณะที่จังหวัดอุทัยธานีมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นความต้องการสากลของชุมชนเกษตรกรในกลุ่มน้ำต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ตำบลสัมป่อยมีคะแนนด้านการติดตามและประเมินผลที่ต่ำกว่าทุกด้านแม้อยู่ในระดับมากเมื่อเทียบกับจังหวัดอุทัยธานีมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเนื่องมาจากความแตกต่างในประสบการณ์การทำงานร่วมกับภาครัฐและระยะเวลาในการดำเนินโครงการ ประการที่สอง เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาในจังหวัดอุบลราชธานี (ยุภาพร อำนาจ และคณะ, 2566) ซึ่งเป็นพื้นที่ในกลุ่มน้ำชีเช่นเดียวกัน พบว่าทั้งสองพื้นที่มีบริบทการพึ่งพิงแม่น้ำชีที่คล้ายคลึงกัน แต่ตำบลสัมป่อยมีความโดดเด่นในการใช้เทคโนโลยีพลังงานแสงอาทิตย์ในระบบสูบน้ำมากกว่า ซึ่งสะท้อนถึงการปรับตัวและนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ตามบริบทพื้นที่ อย่างไรก็ดี ทั้งสองพื้นที่ต่างประสบปัญหาการขาดงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ประการที่สาม เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ในจังหวัดร้อยเอ็ด (สุธรรมา จันทรา, 2556) ซึ่งมีโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าเช่นกัน พบว่าตำบลสัมป่อยมีความเข้มแข็งของเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ดีกว่า โดยเฉพาะการมีโครงสร้างคณะกรรมการที่ครอบคลุมหลายหมู่บ้านและการประสานงานระหว่างกลุ่มเป็นระบบ ซึ่งเป็นจุดแข็งที่สามารถพัฒนาต่อยอดเป็นต้นแบบได้

การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้บริบทพื้นที่จะแตกต่างกันแต่ความต้องการพื้นฐานของเกษตรกรในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการน้ำมีความคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะด้านการวางแผนและการรับผลประโยชน์ ขณะที่ด้านการติดตามประเมินผลยังเป็นจุดอ่อนที่ต้องพัฒนาในเกือบทุกพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของไกรสร เพ็ญสุกุล (2551) ที่ระบุว่าการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลยังเป็นความท้าทายสำคัญของการบริหารจัดการน้ำในประเทศไทย

นอกจากนี้ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถอธิบายผ่านกรอบแนวคิดหลายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

ประการแรก กรอบแนวคิด Water Governance (Rogers & Hall, 2003) ที่เน้นการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการโดยคำนึงถึงมิติทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม สามารถอธิบายความสำเร็จของตำบลสัมป่อยในการสร้างระบบบริหารจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบูรณาการระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งมีการปรับตัวตามฤดูกาลน้ำในแม่น้ำชี กับเทคโนโลยีสมัยใหม่คือระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งสะท้อนถึงหลักการของ Adaptive Water Governance ที่เน้นความยืดหยุ่นและการเรียนรู้จากประสบการณ์

ประการที่สอง แนวคิด Participatory Governance (Fung & Wright, 2003) อธิบายได้ว่าการมีส่วนร่วมต้องมีการเสริมพลังประชาชนด้วย (empowered participatory governance) เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเครือข่าย โดยภาครัฐจะต้องเสริมพลังให้กับภาคประชาชนได้เดินเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีศักดิ์และอยู่บนฐานของความเป็นธรรม ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนองานวิจัยนี้ที่เน้นให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมของการมีส่วนร่วมของเครือข่าย แต่ยังมีข้อจำกัดด้านอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณและนโยบาย ซึ่งยังคงอยู่ที่หน่วยงานราชการเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิด Ladder of Citizen Participation (Arnstein, 1969) ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมยังอยู่ในระดับ "การให้คำปรึกษา" (consultation) ยังไม่ถึงระดับ "การมอบอำนาจ" (delegated power) อย่างแท้จริง

ประการที่สาม แนวคิด Polycentric Governance (Ostrom, 2010) อธิบายความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรร่วม (common-pool resources) ผ่านการมีศูนย์กลางอำนาจหลายระดับที่ทำงานประสานกัน กรณีตำบลสัมป่อยสะท้อนลักษณะนี้อย่างชัดเจน โดยมีการจัดการน้ำในระดับสถานีสูบน้ำ (micro-level) ระดับหมู่บ้าน (meso-level) และระดับตำบล (macro-level) ที่เชื่อมโยงกันผ่านเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำการกระจายอำนาจแบบนี้ช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการน้ำ สอดคล้องกับหลักการ 8 ประการของ Ostrom ในการจัดการทรัพยากรร่วมอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะหลักการที่ 3 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และหลักการที่ 7 การยอมรับสิทธิในการจัดตั้งกฎเกณฑ์ของชุมชน

ประการที่สี่ แนวคิด Integrated Water Resources Management (IWRM) ที่เน้นการบริหารจัดการน้ำแบบองค์รวม คำนึงถึงความเชื่อมโยงระหว่างน้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน และการใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย แนวทางที่เสนอในการวิจัยนี้ โดยเฉพาะข้อ 4 "การเพิ่มศักยภาพในการกักเก็บน้ำ" และข้อ 5 "การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย" สะท้อนถึงการนำหลัก IWRM มาประยุกต์ใช้ในระดับชุมชน ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงระหว่าง top-down approach (นโยบายจากภาครัฐ) กับ bottom-up approach (ความต้องการของชุมชน) ให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่ห้า Social Capital Theory (Putnam, 1993) อธิบายความสำเร็จของการบริหารจัดการน้ำผ่านทุนทางสังคม สำหรับพื้นที่ตำบลสัมป่อยมีทุนทางสังคมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการน้ำสามรูปแบบ คือ 1) Bonding capital (ความเชื่อมโยงภายในกลุ่มมีความไว้วางใจกันสูง) เห็นได้จากความสามัคคีของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำในแต่ละหมู่บ้าน 2) Bridging capital (การเชื่อมโยงข้ามกลุ่มมีความไว้วางใจกันต่ำ) ซึ่งเห็นได้จากเครือข่ายผู้ใช้น้ำระดับตำบล และ 3) Linking capital (การเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอก) เห็นได้จาก

การประสานงานกับ อบต. และกรมชลประทาน ทูทางสังคมทั้งสามรูปแบบนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการน้ำในตำบลสัมป่อยมีความยั่งยืน

การวิเคราะห์ผ่านกรอบทฤษฎีเหล่านี้ช่วยให้เห็นภาพที่ชัดเจนว่า ความสำเร็จของการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วมไม่ได้เกิดจากปัจจัยเดียว แต่เป็นผลมาจากการบูรณาการหลายมิติ ทั้งโครงสร้าง กระบวนการ และวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Multi-level Governance ที่เน้นการทำงานร่วมกันของหลายภาคส่วนในหลายระดับเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1.1 หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนและดำเนินการจัดตั้ง “คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล” อย่างเป็นระบบ
- 1.2 หน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการบำรุงรักษาระบบน้ำที่ดำเนินการโดยชุมชน
- 1.3 การพัฒนาระบบฐานข้อมูลน้ำและการใช้ประโยชน์แบบมีส่วนร่วม
- 1.4 การจัดเวทีประชาคมและการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการน้ำแก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ
- 1.5 การใช้เทคโนโลยีท้องถิ่น เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และระบบเตือนภัยล่วงหน้า

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะการจัดการน้ำที่แตกต่างกัน
- 2.2 ควรมีการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของการบริหารจัดการน้ำแบบมีส่วนร่วม
- 2.3 ควรมีการศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวางแผนจัดการน้ำโดยชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ไกรสร เพ็ญสุก. (2551). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ: ศึกษากรณีลุ่มน้ำสาขาคลองปะเหลียน จังหวัดตรัง. สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 8 กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/295054>
- ฐกร กาญจน์จิระเดช, มยุรี รัตนเสริมพงศ์, และสมบุรณ์ สุขสำราญ. (2561). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนของจังหวัดอุทัยธานี ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(2), 537-552.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9 ฉบับปรับปรุงใหม่). สุวีริยาสาส์น.
- ภาคภูมิ พันธุ์รัตน์. (2558). ประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในเขตลุ่มน้ำชี. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 8(2), 182 – 194.
- ยุภาพร อำนาจ, ธนสนี สมบุรณ์, และวัฒนาชัย มาลัย. (2566). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารจันทร์เกษมสาร, 29(1), R01 1-16.

- สุธรรมา จันทรา. (2556). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการทรัพยากรน้ำจากโครงการชลประทาน
แม่น้ำชี กรณีศึกษาโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านกุดแซ่ จังหวัดร้อยเอ็ด. **วารสารวิทยบริการ,**
24(1), 72-83.
- สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2565). **รายงานประจำปี2565 สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ.** สำนักงาน
ทรัพยากรน้ำแห่งชาติ.
- องค์การบริหารส่วนตำบลส้มป่อย. (2566). **รายงานประจำปีองค์การบริหารส่วนตำบลส้มป่อย อำเภोजตุรัส
จังหวัดชัยภูมิ ประจำปี 2566.** องค์การบริหารส่วนตำบลส้มป่อย.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. **Journal of the American Institute of
Planners, 35(4), 216-224.** <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1981). **Rural Development Participation: Concept and
Measure for Project Design, Implementation, and Evaluation: Rural Development
Committee Center for international Studies.** Cornell University Press.
- Fung, A., & Wright, E. O. (2003). **Deepening democracy: Institutional innovations in
empowered participatory governance.** Verso.
- Ostrom, E. (2010). Polycentric systems for coping with collective action and global
environmental change. **Global Environmental Change, 20(4), 550-557.**
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2010.07.004>
- Putnam, R. D. (1993). **Making democracy work: Civic tradition in modern Italy.** Princeton
University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt7s8r7>
- Rogers, P., & Hall, A. W. (2003). **Effective water governance** (TEC Background Papers No. 7).
Global Water Partnership Technical Committee (TEC).
[https://www.gwp.org/globalassets/global/toolbox/publications/background-
papers/07-effective-water-governance-2003-english.pdf](https://www.gwp.org/globalassets/global/toolbox/publications/background-papers/07-effective-water-governance-2003-english.pdf)
- Zimmerman, M. A. (1995). Psychological empowerment: Issues and illustrations. **American
Journal of Community Psychology, 23(5), 581–599.**
<https://doi.org/10.1007/BF02506983>

พุทธคุณกับการรับรู้ของสังคมไทยในบริบทสมัยใหม่
THE VIRTUES OF THE BUDDHA AND THAI SOCIETY'S PERCEPTION
IN THE CONTEMPORARY CONTEXT

บารมี อริยะเลิศเมตตา¹, และ วิลไพร สุจริตธรรมกุล²
Baramee Ariyalerdmetta¹, and Wilaiporn Sucharitthammakul²

^{1,2} คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

^{1,2} Faculty of Humanities, Kasetsart University

baramee.a@ku.th, wilaiporn.su@ku.th

Received: September 11, 2025 Reviewed: October 10, 2025 Revised: November 5, 2025 Accepted: November 10, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความหมายของพุทธคุณ (2) เพื่อวิเคราะห์การรับรู้พุทธคุณของประชาชนชาวไทย และ (3) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความพุทธคุณในบริบทร่วมสมัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการใช้การวิจัยเชิงเอกสาร เป็นการรวบรวมและศึกษาข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือพระไตรปิฎก อรรถกถาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเนื้อหามาวิเคราะห์และการตีความ

ผลการวิจัยพบว่า ความหมายของพุทธคุณมี 2 ลักษณะ คือ ความหมายที่กล่าวถึงคุณสมบัติส่วนตัวของพระพุทธเจ้าที่ทรงบำเพ็ญบารมีขัดเกลากิเลสให้หมดสิ้น มีคำว่า อรหัง เป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นต้น ซึ่งพุทธคุณนี้จะเป็นคุณลักษณะของพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ที่กำเนิดขึ้นมาก่อนหน้าและในอนาคตกาล ส่วนอีกความหมายหนึ่งกล่าวถึงปัจจัยแวดล้อมมีการกล่าวถึงชาติ ตระกูล ผิวพรรณ เป็นต้น การรับรู้พุทธคุณของประชาชนชาวไทยมีลักษณะหลากหลายและเปลี่ยนแปลงตามกลุ่มบุคคล การศึกษา และบริบททางวัฒนธรรม สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความพุทธคุณในบริบทร่วมสมัย การสื่อสาร ความเชื่อเดิม และพิธีกรรมทางศาสนาเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การตีความหมายของพุทธคุณจากความหมายเดิมในพระไตรปิฎกเปลี่ยนไป จากคุณลักษณะของมนุษย์ผู้ฝึกฝน ขัดเกลาตนเองในการกำจัดกิเลสจนหมดสิ้นได้ชื่อว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาสู่ความหมายของพุทธคุณในเชิงสัญลักษณ์เรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ความขลังมีความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง

ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ ทำให้ทราบการสื่อสารในยุคปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจความหมายของคำว่าพุทธคุณแท้จริงตามคัมภีร์พระไตรปิฎกมากกว่าความศรัทธาในเชิงวัตถุ

คำสำคัญ: พุทธคุณ, สังคมไทย, การรับรู้, การตีความ

Abstract

This research article aims to (1) examine the meaning of *Buddhaguna* (the virtues of the Buddha), (2) investigate Thai people's perceptions of *Buddhaguna*, and (3) analyze the factors influencing the interpretation of *Buddhaguna* in contemporary contexts. The study employs a qualitative research approach through documentary research, collecting and analyzing both primary and secondary sources, including Buddhist canonical texts, commentaries, and related scholarly works.

The findings reveal the following: *Buddhaguna* carries two principal meanings. The first refers to the personal qualities of the Buddha, who cultivated the perfections, eliminated defilements, and attained the state of *arahant*—characteristics inherent to all Buddhas across past and future ages. The second meaning is associated with external factors such as birth, lineage, and social background. The perception of *Buddhaguna* among Thai people varies significantly across different groups, shaped by levels of education and cultural contexts. The factors influencing the interpretation of *Buddhaguna* in contemporary society include communication, traditional beliefs, and religious rituals. These mechanisms have transformed the canonical meaning—from emphasizing the human qualities of disciplined self-cultivation that lead to Buddhahood—into symbolic associations with sacredness, mystical power, and supernatural beliefs.

The study concludes that modern communication plays a critical role in shaping the public understanding of *Buddhaguna*. Therefore, it highlights the importance of promoting awareness among Buddhists to comprehend *Buddhaguna* in accordance with its canonical meaning in the *Tipitaka*, rather than reducing it to materialistic or superstitious faith.

Keywords: *Buddhaguna*, Thai society, perception, interpretation

บทนำ

หลังจากที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน สิ่งที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจของพุทธสาวกนั้นก็คือ คำสอนที่มีความไพเราะทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และเบื้องปลาย ซึ่งได้รับการรับรองจากพระองค์เองว่าหลังจากที่พระองค์ปรินิพพานแล้วพระธรรมวินัยนั้นเองจะเป็นตัวแทนของพระองค์ดังนี้ที่ปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร ความว่า

“อานนท์บางทีพวกเธออาจจะคิดว่า ‘ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงลับไปแล้วพวกเราไม่มีพระศาสดา’ ข้อนี้นักเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้นธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลายอานนท์เมื่อเราล่วงลับไป...”

(ที.ม./10/216/164)

จากข้อความที่ปรากฏข้างต้นเราจะเห็นได้ว่าพระคุณของพระพุทธเจ้าที่ให้มอบไว้ให้กับโลกนี้เหลือคนนานับ แม้แต่วินาทีก่อนที่จะปรินิพพานพระองค์ทรงเล็งเห็นถึงปัญหาในอนาคตที่จะเกิดขึ้นแน่นอนเกี่ยวกับผู้นำศาสนา จึงได้ทรงตรัสไว้ว่าพระธรรมและวินัยที่พระองค์แสดงและบัญญัติไว้ดีแล้วเป็นตัวแทนของศาสดา

หลังจากระยะเวลาผ่านมาถึงสมัยปัจจุบันมีการถกเถียงว่าสถานะของการปรินิพพานของพระพุทธเจ้าว่าพระพุทธเจ้าดับสูญแล้วไม่เหลือกิเลสที่พระองค์จะไม่กลับมาเกิดอีกแล้ว แต่พุทธคุณยังมีอยู่หรือไม่ ถ้ายังมีอยู่จะคงอยู่ในรูปแบบไหน ซึ่งปัจจุบันเราจะเห็นว่ามีปรากฏการณ์บางอย่างเพื่อให้เกิดในศรัทธาต่อสาวกว่า การสร้างพุทธคุณที่เกิดขึ้นสามารถกระทำได้โดยการปลุกเสก สร้างกระแสพลังจิตเข้าไปบรรจุในพระรูปหรือรูปตัวแทนของพระพุทธเจ้า พระพุทธคุณก็จะบังเกิดขึ้นหรือแท้ที่จริงเราไม่ต้องทำการปลุกเสกพระพุทธรูปของพระพุทธองค์ยังคงอยู่

บทความวิจัยนี้ได้อธิบายความหมายของพุทธคุณตามคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถาจารย์ ตลอดจนวิเคราะห์การรับรู้ความหมายพุทธคุณในยุคปัจจุบัน พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความของคำว่าพุทธคุณ และนำข้อถกเถียงเหล่านี้มาทำการวิเคราะห์ว่าสิ่งนี้เราสามารถเรียกได้ว่าพุทธคุณได้หรือไม่ ถึงแม้ว่าไม่ต้องการปลุกเสกพุทธคุณของพระพุทธเจ้านั้นมีอยู่หรือไม่อย่างไร การรับรู้ผ่านการสื่อสารทางโซเชียลมีเดียมีการเปลี่ยนแปลงและรวดเร็วโดยเฉพาะการสื่อสารเพื่อการตลาดเชิงศาสนา และแนวคิดพุทธเชิงวัตถุนิยมเข้ามาเกี่ยวข้อง

บทความวิจัยนี้นำเสนอบทบาทของพุทธบริษัท 4 มีความสำคัญยิ่งในการเรียนรู้ความหมายที่แท้จริงตลอดทั้งนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อให้คุณค่าของพุทธคุณเป็นไปในเชิงคุณธรรมมากกว่าในเชิงพาณิชย์ เช่น “วัตถุมงคล”, “บทสวดเสริมดวง” ซึ่งอาจนำไปสู่การเข้าใจคลาดเคลื่อนจากหลักพุทธธรรมดั้งเดิมความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเหล่านี้สามารถนำไปสู่การบิดเบือนพุทธธรรม และลดทอนคุณค่าทางจริยธรรมของศาสนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายของพุทธคุณ
2. เพื่อวิเคราะห์การรับรู้พุทธคุณของประชาชนไทยต่อพุทธคุณ
3. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความพุทธคุณในบริบทร่วมสมัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมและศึกษาข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือพระไตรปิฎก อรรถกถาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเนื้อหามาวิเคราะห์และการตีความ ผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาความหมายของพระพุทธรูปที่ปรากฏในพระสูตร อรรถกถา และศึกษาอิทธิพลของการรับรู้พุทธรูปในบริบทสมัยใหม่ใช้การวิเคราะห์แบบเอกสาร (Content Analysis)

ผลการวิจัย

คำว่าพุทธรูปปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งมีการกล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้าในหลายๆ พระสูตรมีทั้งพุทธรูปที่มีโอกาสได้เข้าเฝ้าเพื่อฟังพระธรรมเทศนาเมื่อเสร็จสิ้นการฟังพระธรรมแล้วได้กล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า รวมทั้งบุคคลในศาสนาอื่นเมื่อเข้าเฝ้าและได้สนทนากับพระพุทธองค์ได้แสดงความเลื่อมใสพร้อมทั้งกล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า ดังข้อความในพระสูตรต่าง ๆ ดังนี้

ความหมายพุทธรูปในพระไตรปิฎก

จากการศึกษาความหมายที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ผู้วิจัยได้ศึกษาที่มาของคำว่าพุทธรูปทำให้ทราบว่าพุทธรูปเกิดจากถ้อยคำสรรเสริญพระพุทธเจ้าจากบุคคลภายนอกและจากพุทธรูป มีหลายพระสูตร ดังนี้

วินัยปิฎก มหาวิภังค์

เวรัชพราหมณ์ได้กล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า ความย่อว่า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเสด็จสู่เมืองเวรัชชาพร้อมด้วยหมู่ภิกษุสงฆ์ 500 รูป เวรัชพราหมณ์ได้ทราบข่าวว่า พระสมณโคตมเสด็จออกผนวช มีกิตติศัพท์อันงามจรไปอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาค พระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสาวกผู้สมควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค

พระพุทธคุณทั้ง 9 บทนี้ แต่ละบทมีอรรถาธิบายประการ คือ

1. ชื่อว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะว่าห่างไกลจากกิเลส, เพราะกำจัดข้าศึกคือกิเลส, เพราะหักซีกแห่งสังสารวัฏคือการเวียนว่ายตายเกิด, เพราะเป็นผู้ควรรับไทยธรรม, เพราะไม่ทำบาปในที่ลับ
2. ชื่อว่า ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพราะตรัสรู้ธรรมทั้งปวงโดยชอบและด้วยพระองค์เอง
3. ชื่อว่าเพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เพราะมีวิชา 3 วิชา 8 และจรณะ 15
4. ชื่อว่า เสด็จไปดี เพราะมีการเสด็จไปงาม เพราะเสด็จไปสู่ฐานะที่ดี เพราะเสด็จไปโดยชอบ และเพราะตรัสไว้โดยชอบ

5. ชื่อว่า รู้แจ้งโลก เพราะทรงรู้แจ้งโลก เหตุเกิดโลก ความดับโลก วิธีปฏิบัติให้ถึงความดับโลก (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) และทรงรู้แจ้งโลกทั้ง 3 คือ สังขารโลก สัตวโลก โอกาสโลก

6. ชื่อว่า เป็นสารถิณีผู้สมควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เพราะทรงฝึกฝนคนที่ควรฝึกฝน ทั้งเทวดา มนุษย์ อมนุษย์ สัตว์ดิรัจฉาน ด้วยอุบายต่าง ๆ

7. ชื่อว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพราะทรงสั่งสอนเทวดาและมนุษย์ด้วยประโยชน์ ในโลกนี้ ประโยชน์ในโลกหน้า และประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพาน ตามสมควรแก่ประโยชน์ที่เทวดาและ มนุษย์จะพึงได้รับ และเพราะทรงช่วยพาหมู่สัตว์ให้พ้นความกัณดารคือความเกิด ดุจสัตว์พาหะคือหัวหน้า กองเกวียนพา บริวารข้ามทางกัณดาร

8. ชื่อว่า เป็นพระพุทเจ้า เพราะทรงรู้สิ่งที่ควรรู้ทั้งหมดด้วยพระองค์เองและทรงสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม

9. ชื่อว่า เป็นพระผู้มีพระภาค เพราะ (1) ทรงมีโชค (2) ทรงทำลายข้าศึกคือกิเลส (3) ทรงประกอบด้วย ภคธรรม 6 ประการ

พระองค์ทรงรู้แจ้งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดา และมนุษย์ด้วยพระองค์เองแล้ว จึงทรงประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม ทรงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางและมีความงามในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ ครบถ้วน การได้พบพระอรหันต์ทั้งหลายเช่นนี้ เป็นความดีอย่างแท้จริง (วิ.ม./1/1-2/1-2)

สุดตันตปิฎก ทีฆนิกาย สลขันธวรรค โสณทัณฑสูตร

โสณทัณฑะพราหมณ์ได้กล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า ความย่อว่า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเสด็จสู่กรุงจัมปาพร้อมกับหมู่ภิกษุสงฆ์ 500 รูป โสณทัณฑะพราหมณ์ได้ทราบข่าวว่า พระสมณโคดมเสด็จออกผนวชจากศากยตระกูล มีกิตติศัพท์อันงามขจรไปอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาค พระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถิณีผู้สมควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค

เวลานั้น พราหมณ์ต่างถิ่น 500 คน เดินทางมาพักในกรุงจัมปาทราบข่าวว่าโสณทัณฑะพราหมณ์จะได้เฝ้าพระพุทธเจ้าและได้ห้ามโสณทัณฑะพราหมณ์ไม่ให้ไปเข้าเฝ้าเพราะว่าโสณทัณฑะพราหมณ์มีชาติกำเนิดดีทั้งฝ่ายบิดาและมารดา มีทรัพย์มาก มีโศกะมาก ฯลฯ เป็นผู้ปกครองกรุงจัมปา มีประชากรและสัตว์เลี้ยวมากมาย โดยเหตุนี้จึงไม่ควรไปเข้าเฝ้าสมณะโคดม พระสมณะโคดมต่างหากที่ควรจะมาหาท่านโสณทัณฑะพราหมณ์

พราหมณ์โสณทัณฑะได้กล่าวว่า “ท่านทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้น พวกท่านโปรดฟังเราบ้าง เรานี้แหละควรไปเข้าเฝ้าท่าน พระโคดม ท่านพระโคดมไม่ควรเสด็จมาหาเรา ได้ทราบว่า พระสมณโคดมทรงเป็นผู้มีพระชาติกำเนิดดีทั้งฝ่ายพระชนกและฝ่ายพระชนนี ทรงถือปฏิสนธิบริสุทธิ์ดี ตลอดเจ็ดชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใครจะคัดค้านตำหนิได้ เพราะอ้างถึงชาติตระกูล พระสมณโคดมทรงละพระประยูรญาติผนวชแล้ว ฯลฯ ทรงสละทรัพย์สินเงินทองมากมาย

ทั้งที่ฝังอยู่ในพื้นดินและในอากาศผนวชแล้ว ฯลฯ พระสมณโคดมกำลังหนุ่มแน่นมีพระเกศาดำสนิท ทรงพระเจริญอยู่ในปฐมวัยเสด็จออกจากพระราชวังไปผนวชเป็นบรรพชิต ฯลฯ เมื่อพระชนกพระชนนีไม่ทรงปรารภณา (จะให้เสด็จออกผนวช) มีน้ำพระเนตรชุ่มพระพักตร์ทรงกันแสงอยู่ พระสมณโคดมทรงปลงพระเกศาและพระมัสสุแล้วครองผ้ากาสาฬหพัสดุเสด็จออกจากพระราชวังไปผนวชเป็นบรรพชิต ฯลฯ พระสมณโคดมมีพระรูปร่างงามน่าดูน่าเลื่อมใส มีพระฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนักดุจพรหม มีพระวรกายดุจพรหม โอกาสที่จะได้พบเห็น ยากนัก ฯลฯ ... พระสมณโคดมทรงมีอริยศีล มีศีลที่เป็นกุศล ประกอบด้วยศีลที่เป็น กุศล ฯลฯ มีพระวาจาไพเราะสุภาพ ประกอบด้วยถ้อยคำอ่อนหวานอย่างชาวเมือง นุ่มนวล เข้าใจง่าย ฯลฯ ทรงเป็นอาจารย์และปาจารย์ของหมู่ชนมากมาย ฯลฯ ทรงสิ้นกามราคะไม่ประดับตกแต่ง ฯลฯ ทรงเป็นกรรมวาที กิริยาที่ไม่ทรงมุ่งร้ายต่อพราหมณ์ ฯลฯ ผนวชแล้วจากตระกูลสูงคือชัตติยตระกูลอันบริสุทธ์ ฯลฯ ผนวชแล้วจากตระกูลมั่งคั่งมีทรัพย์มากมีโภคะมาก ฯลฯ ... ประชาชนต่างบ้านต่างเมืองพากันมาทูลถามปัญหาพระสมณโคดม ฯลฯ ทวยเทพหลายพันองค์ถวายชีวิต ขอถึงพระสมณโคดมเป็นที่พึ่ง ฯลฯ พระสมณโคดมทรงมีพระกิตติศัพท์อันงามขจร ไปอย่างนี้ว่า แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปตรัสรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธรเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค ฯลฯ พระสมณโคดมทรงประกอบด้วย ลักษณะมหาบุรุษ 32 ประการ ฯลฯ ทรงมีปกติตรัสเชื้อเชิญ ตรัสผูกมิตรไมตรี” (ที.สี 9/300-305/111-116)

สุดตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค

กฎทันตะพราหมณ์ได้กล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า ความย่อว่า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าเสด็จสู่หมู่บ้านชาลุมัตติพร้อมกับหมู่ภิกษุสงฆ์ 500 รูป กฎทันตะพราหมณ์ปกครองหมู่บ้านได้ทราบข่าวว่า พระสมณโคดมเสด็จออกผนวชจากศากยตระกูล มีกิตติศัพท์อันงามขจรไปอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาค พระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปตรัสรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธรเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค

เวลานั้น พราหมณ์ 500 คน พักอยู่ในหมู่บ้านชาลุมัตติทราบข่าวว่ากฎทันตะพราหมณ์จะไปเฝ้าพระพุทธเจ้าและได้ห้ามกฎทันตะพราหมณ์ไม่ให้ไปเข้าเฝ้าเพราะว่ากฎทันตะพราหมณ์มีชาติกำเนิดดีทั้งฝ่ายบิดาและมารดา มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก ฯลฯ เป็นผู้ปกครองหมู่บ้านชาลุมัตติ มีประชากรและสัตว์เลี้ยงมากมาย โดยเหตุนี้จึงไม่ควรไปเข้าเฝ้าสมณะโคดม พระสมณะโคดมต่างหากที่ควรจะมาหาท่านกฎทันตะพราหมณ์

พราหมณ์กฎทันตะได้กล่าวว่า “ท่านทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้นพวกท่านโปรดฟังเราบ้าง เรานี้แหละควรไปเข้าเฝ้าท่านพระโคดม ท่านพระโคดมไม่ควรเสด็จมาหาเรา ได้ทราบข่าวว่า พระสมณโคดมทรงเป็นผู้มี... พระชาติกำเนิดดีทั้งฝ่ายพระชนกและฝ่ายพระชนนี ทรงถือปฏิสนธิบริสุทธ์ดีตลอด เจ็ดชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใครจะคัดค้านตำหนิได้เพราะอ้างถึงชาติตระกูล ด้วยเหตุนี้ ท่านพระโคดมไม่ควรเสด็จมาหาเรา เราต่างหากควรไปเข้าเฝ้าท่าน

พระโคตม ท่านทั้งหลาย ข้าว่า พระสมณโคตมทรงละพระประยูรญาติผนวชแล้ว ฯลฯ ทรงสละทรัพย์สินเงินทองมากมายทั้งที่ฝังอยู่ในพื้นดินและในอากาศผนวชแล้ว ฯลฯ พระสมณโคตมกำลังหนุ่มแน่นมีพระเกศาดำสนิท ทรงพระเจริญอยู่ในปฐมวัยเสด็จออกจากพระราชวังไปผนวชเป็นบรรพชิต ฯลฯ เมื่อพระชนกพระชนนีไม่ทรงปรารภณา (จะให้เสด็จออกผนวช) มีน้ำพระเนตรชุ่มพระพักตร์ทรงกันแสงอยู่ พระสมณโคตมทรงปลงพระเกศาและพระมัสสุแล้วครองผ้ากาสาวพัสตร์ เสด็จออกจากพระราชวังไปผนวชเป็นบรรพชิต ฯลฯ พระสมณโคตมมีพระรูปงดงามน่าดูน่าเลื่อมใส มี พระฉวีวรรณผุดผ่องยิ่งนักดุจพรหม มีพระวรกายดุจพรหม โอกาสที่จะได้พบเห็นยากนัก ฯลฯ พระสมณโคตมทรงมีอริยศีล มีศีลที่เป็นกุศล ประกอบด้วยศีลที่เป็นกุศล ฯลฯ มีพระวาจาไพเราะสุภาพ ประกอบด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน อย่างชาวเมือง นุ่มนวล เข้าใจง่าย ฯลฯ ทรงเป็นอาจารย์และปาจารย์ของหมู่ชนมากมาย...” (ที.สี.9/330-333/127-130)

สุดตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค

สุนัขขัตตะพราหมณ์ได้กล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธเจ้า ความย่อว่า

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ในอนุปิยะในแคว้นมัลละ ทรงครองอันตรวาสกถือบาตรและจีวรเพื่อบิณฑบาต เข้าไปหาภคควโคตรปริพาชกที่อารามและภคควโคตรปริพาชกได้ทูลถามเรื่องราวเกี่ยวกับสุนัขขัตตะ ลิจฉวิบุตรว่า สุนัขขัตตะไม่อยู่ทิศพระผู้มีพระภาคแล้วจริงหรือไม่ พระผู้มีพระภาคเจ้ากล่าวว่า เป็นจริง และพระผู้มีพระภาคเจ้าได้กล่าวว่า สุนัขขัตตะ เธอเคยกล่าวสรรเสริญเราที่วัชชีคามด้วยเหตุผลหลายอย่าง ว่า ‘แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค’ สุนัขขัตตะ เธอเคยกล่าวสรรเสริญเราที่วัชชีคามด้วยเหตุผลหลายอย่างอย่างนี้แล (ที. ปา. 11/1-6/1-6)

สุดตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก มหาตัตถาสังขยสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน กรุงสาวัตถี มีภิกษุชื่อว่าสาติมีความเห็นผิดว่า “เรารู้ทั่วถึงธรรมตามที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงว่า วิญญูญานนี้นั้นแลมิใช่อื่น ท่องเที่ยวไป เล่นไป” พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งให้ภิกษุรูปหนึ่งไปเรียกสาติภิกษุ และพระพุทธองค์ได้ตรัสถามถึงสิ่งที่พระสาติได้มีความเห็นอย่างนั้นจริงหรือไม่ พระสาติทูลตอบว่า ใช่เป็นอย่างนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “...เพราะทิฏฐิที่ตนถือผิด โมฆบุรุษ ความเห็นของเขานั้นจักเป็นไปเพื่อสิ่งมิใช่ประโยชน์ เพื่อความทุกข์ตลอดการนาน”

หลังจากนั้นพระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระพุทธคุณ ความย่อว่า ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตอุบัติขึ้นมาในโลกนี้เป็นอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยตนเองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค ตถาคตนั้นรู้แจ้งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และสอนหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์... เขาเมื่อบวชแล้วอย่างนี้ เป็น

ผู้ถึงพร้อมด้วยสิกขาและสาชีพเสมอด้วย ภิกษุทั้งหลาย คือ 1. ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ 2. ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ 3. ละพฤติกรรมอันเป็นข้าศึกต่อพรหมจรรย์... (ม.มู 12/396 ,398, 410-411/427-457)

สุดตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ กัณทรกสูตร

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ใกล้สระโบกขรณีชื่อคัคครา กรุงจัมปาพร้อมด้วยหมู่ภิกษุ บุตรของควาญช้างชื่อเปสสะและกัณทรกะปริพาชกได้เข้าเฝ้า และเห็นหมู่ภิกษุสงฆ์นั่งนิ่งงันอยู่ เกิดความอัศจรรย์ใจและได้กล่าวว่าข้าแต่พระโคตม แม้พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตจักทรงแนะนำให้ภิกษุสงฆ์ปฏิบัติชอบอย่างยิ่งได้ถึงเพียงนี้เหมือนท่านพระโคตมทรงแนะนำให้ภิกษุสงฆ์ปฏิบัติชอบอยู่ในบัดนี้

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ข้อนี้เป็นอย่างนั้นและทรงกล่าวถึงพระพุทธรูปว่า บุคคลเป็นผู้ไม่ทำตนให้เดือดร้อน ไม่หมั่นประกอบในการทำตนให้เดือดร้อน และเป็นผู้ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน ไม่หมั่นประกอบในการทำผู้อื่นให้เดือดร้อน เขาไม่ทำตนให้เดือดร้อน ไม่ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นผู้ไม่หิว ดับร้อน เย็นใจ มีตนอันประเสริฐ เสวยสุขอยู่ในปัจจุบัน เป็นอย่างไร คือ ตถาคตอุบัติขึ้นมาในโลกนี้เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยตนเองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถิณีผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธรูป เป็นพระผู้มีพระภาคตถาคตรู้แจ้งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และหมู่สัตว์ (ม.ม./13/1,10/1,2,10)

สุดตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค ปญจเวรภยสูตร

พระผู้มีพระภาคประทับในเขตกรุงสาวัตถี อนาถบิณฑิกคหบดีเข้าไปเฝ้า พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับท่านอนาถบิณฑิกคหบดีว่า เมื่อใดภยเวร 5 ประการของอริยสาวกสงบแล้ว...พึงพยากรณ์ตนด้วยตนเองได้ว่า “เราเป็นผู้มีนรกสิ้นแล้ว...เป็นผู้จะตรัสรู้ในภายหน้าอย่างแน่นอน” และได้ตรัสเกี่ยวกับอริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรมที่เป็นองค์แห่งโสดาปัตติผล คือ อริยสาวกผู้ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธรูปว่า “แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถิณีผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ เป็นพระพุทธรูป เป็นพระผู้มีพระภาค...” (ส. นิ./16/40/83-84)

สุดตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค ลักกสูตร

ความย่อว่า ครั้นนั้น พระมหาโมคคัลลานะหายตัวจากพระเชตุวันไปปรากฏในเทวโลกชั้นดาวดึงส์ ท้าวสักกะพร้อมด้วยเทวดา 500 องค์ ได้เสด็จเข้าไปหา พระมหาโมคคัลลานะได้กล่าวกับท้าวสักกะจอมเทพดังนี้ว่า

“ท่านจอมเทพ การถึงพระพุทธรูปเป็นสรณะดีนัก เพราะการถึงพระพุทธรูปเป็นสรณะเป็นสัตว์บางพวกในโลกนี้หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์...การถึงพร้อมด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธรูปว่า ‘แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถิณีผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ เป็นพระพุทธรูป เป็นพระผู้มีพระภาค ดีนัก เพราะการถึงพร้อมด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหว

ในพระพุทธเจ้าเป็นเหตุ สัตว์บางพวกในโลกนี้หลังจากตายแล้วจะไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์” (ส.ส./18/341/356-358)

โดยสรุปใจความสำคัญของพระสูตรต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วแสดงให้เห็นพระพุทธคุณของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น มีข้อความอธิบายเกี่ยวกับ พระพุทธคุณ อย่างชัดเจน ข้อความดังกล่าว ถือเป็น นิยามขั้นต้นของพระพุทธคุณ ในพระไตรปิฎกที่ใช้เรียกรวมถึงคุณสมบัติอันบริสุทธิ์และสูงส่งของพระพุทธเจ้า เกี่ยวข้องกับชาติกำเนิด และศีล จรรยาอันเป็นข้อปฏิบัติของพระองค์ ไม่มีส่วนไหนที่จะอธิบายเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะหรือคุณวิเศษของพระองค์ ทำให้พุทธศาสนิกพึงตระหนักว่า ความขลังและความศักดิ์สิทธิ์เป็นการให้คำนิยามคำว่า พุทธคุณ นอกเหนือจากคุณสมบัติที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ความหมายพุทธคุณตามอรรถกถาจารย์

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) (2564, น. 222) ได้อธิบายคำว่าพุทธคุณมีหลายความหมายพอสรุปได้ ดังนี้

1) พุทธคุณ 9 คุณของพระพุทธเจ้า 9 ประการ คือ

1. อรหํ เป็นพระอรหันต์ คือ เป็นผู้บริสุทธิ์ ไกลจากกิเลส ทำลายกำแพงสังสารจักรได้แล้ว เป็นผู้ควรแนะนำสั่งสอนผู้อื่น ควรได้รับความเคารพบูชา เป็นต้น

2. สมมาสมพุทโธ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบเอง

3. วิชชาจรมสมปนโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชา คือความรู้ และจรณะ คือความประพฤติ

4. สุกโต เป็นผู้เสด็จไปได้แล้ว คือ ทรงดำเนินพระพุทธจริยาให้เป็นไปโดยสำเร็จผลด้วยดี พระองค์เองก็ได้ตรัสรู้สำเร็จเป็นพระพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญพุทธกิจสำเร็จประโยชน์ยิ่งใหญ่แก่ชนทั้งหลายในที่ที่เสด็จไป และแม้ปรินิพพานแล้ว ก็ได้ประดิษฐานพระศาสนาไว้เป็นประโยชน์แก่มหาชนสืบมา

5. โลกวิทู เป็นผู้รู้แจ้งโลก คือ ทรงรู้แจ้งสภาวะอันเป็นคติธรรมตาแห่งโลกคือสังขารทั้งหลาย ทรงหยั่งทราบอริยาศัยสันดานแห่งสัตว์โลกทั้งปวง ผู้เป็นไปตามอำนาจแห่งคติธรรมตาโดยถ่องแท้ เป็นเหตุให้ทรงดำเนินพระองค์เป็นอิสระ พ้นจากอำนาจครอบงำแห่งคติธรรมตานั้น และทรงเป็นที่พึ่งแห่งสัตว์ทั้งหลายผู้ยังจมอยู่ในกระแสโลกได้

6. อนุตตโร ปุริสทมมสารถิ เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ฝึกได้ ไม่มีใครยิ่งไปกว่า คือ ทรงเป็นผู้ฝึกคนได้ดีเยี่ยม ไม่มีผู้ใดเทียมเท่า

7. สตถา เทวมนุสสานํ เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

8. พุทโธ เป็นผู้ตื่นและเบิกบานแล้ว คือ ทรงตื่นเองจากความเชื่อถือและข้อปฏิบัติทั้งหลายที่ถือกันมาผิดๆ ด้วย ทรงปลุกผู้อื่นให้พ้นจากความหลงมกด้วย อนึ่ง เพราะไม่ติด ไม่หลง ไม่ห่วงกังวลในสิ่งใดๆ มีการดำเนินประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น จึงมีพระทัยเบิกบาน บำเพ็ญพุทธกิจได้ถูกต้องบริบูรณ์ โดยถือธรรมเป็นประมาณ

การที่ทรงพระคุณสมบูรณ์เช่นนี้ และทรงบำเพ็ญพุทธกิจได้เรียบร้อยบริบูรณ์เช่นนี้ ย่อมอาศัยเหตุคือความเป็นผู้ต้น และย่อมให้เกิดผลคือทำให้ทรงเบิกบานด้วย

9. ภควา ทรงเป็นผู้มีโชค คือ จะทรงทำการใด ก็ลุล่วงปลอดภัยทุกประการ หรือ เป็นผู้จำแนกแจกธรรม

พุทธคุณ 9 นี้ เรียกอีกอย่างว่า นวาราหิคุณ (คุณของพระพุทธเจ้า 9 ประการ มีอรหัง เป็นต้น) บางทีเลื่อนมาเป็น นวรหคุณ หรือ นวาราหคุณ แปลว่า คุณของพระพุทธเจ้าผู้เป็นพระอรหันต์ 9 ประการ

2) พุทธคุณ 2 ประการ

1. อัตตหิตสมบัติ ความถึงแห่งประโยชน์ตน, ทรงบำเพ็ญประโยชน์ส่วนพระองค์เอง เสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว พระคุณข้อนี้มุ่งเอาพระปัญญาเป็นหลัก เพราะเป็นเครื่องให้สำเร็จพุทธภาวะ คือ ความเป็นพระพุทธเจ้า และความเป็นอรรถนาถ คือ พึงตนเองได้

2. พรหิตปฏิบัติ การปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น, ทรงบำเพ็ญพุทธจริยาเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น พระคุณข้อนี้มุ่งเอาพระกรุณาเป็นหลัก เพราะเป็นเครื่องให้สำเร็จพุทธกิจ คือ หน้าที่ของพระพุทธเจ้า และความเป็นโลกนาถ คือ เป็นที่พึ่งของชาวโลกได้

3) พุทธคุณ 3 ประการ

1. ปัญญาคุณ พระคุณคือพระปัญญา

2. วิสุทธิคุณ พระคุณคือความบริสุทธิ์

3. กรุณาคุณ พระคุณคือพระมหากรุณา

พุทธคุณของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ปรากฏแล้วทำให้พุทธศาสนิกชนทราบ ว่า พุทธคุณของพระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์เป็นคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต พระพุทธเจ้าจะมีคุณสมบัติอย่างนี้ตลอดไป ฉะนั้นการกระทำให้มีพุทธคุณผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ จึงเป็นการตีความตามความเชื่อที่ผสมผสานกับความเชื่อของศาสนาอื่นจึงเป็นการลดทอนความหมายของคำว่าพุทธคุณลง

การรับรู้พุทธคุณในสังคมไทย

พระไตรปิฎกถือว่าเป็นคัมภีร์ปฐมบทที่พุทธศาสนิกควรศึกษา เพราะในบริบทร่วมสมัยเช่นในยุคปัจจุบันนี้ การอธิบายความที่เกี่ยวข้องกับคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าหลาย ๆ กรณีทำให้เกิดความสับสนในกลุ่มพุทธศาสนิกด้วยกันเอง เช่น ความหลัง ความศักดิ์สิทธิ์มีการปลุกเสกพุทธคุณตามเหตุการณ์และสถานที่ต่าง ๆ เช่น ข่าวสดออนไลน์ได้รายงาน ว่า พระเกจิดังพิจิตร ปลุกเสกเครื่องราง-วัตถุมงคล แจกทหาร-ชาวบ้านอพยพ กันผืนเขมร สิ่งลี้ลับบังควาน (ข่าวสดออนไลน์, 2568) เป็นต้น และถูกนำเสนอผ่านสื่อสังคมโซเชียลมีเดีย จนเกิดการทำตามเปรียบประดุจว่าสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งในที่ทำให้พุทธคุณของพระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้น ซึ่งโดยแท้ที่จริงแล้ว

พระพุทธรูปของพระพุทธเจ้ามีอยู่และยังคงมีอยู่ตลอดไปตามความหมายเดิมในพระไตรปิฎก ไม่ต้องทำการปลุกเสกผ่านรูปเหมือนแม่แต่น้อยอย่างที่น่าเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันนี้

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้พุทธคุณในบริบทร่วมสมัย ผ่านสื่อสมัยใหม่ที่มีบทบาทสำคัญต่อเปลี่ยนแปลงการรับรู้ โดยเฉพาะการผสมผสานระหว่างพุทธคุณกับแนวคิด “โซคลาง” หรือ “บุญบารมี” ในเชิงพาณิชย์ ข้อค้นพบชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างความเข้าใจเชิงพุทธธรรมและการนำเสนอพุทธคุณที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมอย่างแท้จริง

การรับรู้พุทธคุณที่แตกต่างกันในสังคมไทยผ่านการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย แต่แนวโน้มของพุทธคุณเชิงวัตถุและเชิงตลาดยังมีอยู่และยังมีเพิ่มขึ้นทำให้เห็นถึงความจำเป็นในการรื้อฟื้นพุทธคุณในฐานะเครื่องมือจริยธรรมอย่างแท้จริง สาเหตุการรับรู้พุทธคุณในบริบทสมัยใหม่มี 2 ปัจจัยหลัก คือ

1. การสื่อสาร

การสื่อสารสมัยใหม่ เป็นการสื่อสารที่โดนใจ เร็ว และสื่อสารได้ตลอดเวลา ซึ่งเป็นการตอบโจทย์ของผู้คนในยุคปัจจุบัน พุทธคุณของพระพุทธเจ้าในปัจจุบันถูกสื่อสารไปสู่พุทธสาวกในหลายรูปแบบ สื่อจึงมีอิทธิพลโดยตรงต่อผู้รับข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ George Gebner ที่ถูกนำมาอ้างถึงในงานเขียนเรื่อง “All you Need to Know About: The Cultivation Theory ของ Mosharafa (2015, p. 32) ที่กล่าวว่า อิทธิพลของสื่อมี 3 ลักษณะที่เรียกว่า 3Bs คือ 1. Blurring คือ การทำให้คลุมเคลือเพื่อละลายความแตกต่างทางวัฒนธรรม 2. Blending การผสมผสานแนวคิดใหม่เข้ากับกระแสหลักทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ และ 3. Bending การบิดเบือนสื่อกระแสหลักที่ตอบสนองประโยชน์ของสื่อและผู้สนับสนุน

เรื่องราวของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อผ่านกาลเวลาที่เนิ่นนาน การนำเสนอผ่านการสื่อสารสมัยใหม่จากเรื่องราวในอดีตสู่คนสมัยปัจจุบันเพื่อสื่อสารให้ตรงใจ บางครั้งการนำเสนอเนื้อหาทำให้เกิดการคลุมเคลือทั้งความสงสัยไว้กับผู้ฟังและคำตอบที่ได้ยังไม่ชัดเจนจนกระทั่งบางครั้งเกิดการบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อตอบสนองกลุ่มผู้สนับสนุนเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่มีความหมายของพุทธคุณจากพระไตรปิฎกถูกปรับเปลี่ยนโดยขาดการสำรวจ

2. ความเชื่อเดิม

ความเชื่อเดิมที่มีอยู่ก่อนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะต้องกล่าวถึง สังคมไทยเป็นสังคมพุทธวัฒนธรรมที่หลากหลาย การผสมผสานความเชื่อเก่ากับความเชื่อใหม่จึงเกิดขึ้นอยู่เสมอ ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ความขลัง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ยังถูกนำมาผูกไว้กับความเชื่อใหม่ ถึงแม้ว่าจะขัดแย้งกันโดยสิ้นเชิงแต่รูปแบบการนำเสนอมีความพยายามทำให้เกิดความกลมกลืนกันจนเสมอว่าเป็นเนื้อเดียวกัน ก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้ามาเผยแพร่ในดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ ผีบรรพบุรุษ เจ้าป่า เจ้าเขาและเจ้าที่ต่าง ๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน ตั้งแต่การเกิด การเป็นอยู่ จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต มีความเชื่อเหล่านี้เกี่ยวข้องทั้งสิ้น การเข้ามาของศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ ทำให้ความเชื่อเก่าเหล่านี้ถูกนำมาผนวกกับความเชื่อใหม่

ไม่ได้ปฏิเสธโดยสิ้นเชิงแต่มีการอธิบายเพื่อให้เข้ากับความคิดใหม่ จึงทำให้ทั้งสองความเชื่อนี้เปรียบเสมือนว่าเป็นอันเดียวกัน

จากสาเหตุที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์พุทธศาสนิกชนเรื่องพุทธคุณในสังคมไทยว่า พุทธศาสนิกชนส่วนมากจะเข้าใจความหมายของพุทธคุณคือหมายถึงความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ โชคลาภ และอภินิหาร ซึ่งเป็นความเชื่อเดิมที่มีอยู่ก่อนพร้อมกับการได้รับฟังข่าวสารเรื่องการปลุกเสกพระพุทธรูป โดยมีผู้นำทางศาสนาเป็นผู้กระทำการปลุกเสกผ่านทางโซเซียลมีเดียโดยมีการถ่ายทอดข้อมูลเดิมซ้ำ ๆ ผูกโยงเรื่องราวต่าง ๆ ทำให้เข้าใจว่านี่คือความหมายของคำว่าพุทธคุณโดยไม่ได้มีการตรวจสอบและศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก

การตีความในบริบทสมัยใหม่

คำว่า “พุทธคุณ” ตามความหมายในพระไตรปิฎกกล่าวถึงคุณลักษณะของพระพุทธเจ้าตามหลาย ๆ นัยยะ มีการตีความคุณลักษณะโดยตรงของพระพุทธเจ้าเอง รวมทั้งคุณลักษณะโดยอ้อมที่กล่าวถึงคือชาติกำเนิด สรีระร่างกาย ข้อวัตรปฏิบัติ และการเปรียบเปรย ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาอุทัย ปัดดาพิมพ์และสมพรนุช ตันศรีสุข (2568, น. 16) ในการศึกษาวิเคราะห์พระพุทธรูปในพระสูตรจากพระไตรปิฎกบาลี โดยมีการจัดกลุ่มพระพุทธรูปเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. พระคุณสมบัติภายนอก ประกอบด้วย ชาติตระกูล พระวรกาย อิทธิฤทธิ์
2. พระคุณสมบัติที่ปรากฏเมื่ออยู่ใกล้ชิด ประกอบด้วย พระวาทะ ความเป็นพระศาสดา ศีลอาจารย์
3. พระคุณสมบัติภายใน ประกอบด้วย พระปัญญาคุณ พระกรุณาคุณ พระบารมีคุณ
4. การประเมินค่า ประกอบด้วย อุปมากับสิ่งยิ่งใหญ่ ความเป็นเลิศไม่มีที่เปรียบ ควรแก่การบูชา

การตีความพุทธคุณที่แตกต่างกันในแต่ละกลุ่มสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของศาสนทัศน์ในสังคมไทย แนวโน้มของพุทธคุณเชิงวัตถุและเชิงตลาดเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Geertz (1973, p. 90) ที่ว่าศาสนาเป็นระบบสัญลักษณ์ซึ่งทำหน้าที่เพื่อสร้างอารมณ์และแรงจูงใจที่ทรงพลัง แพร่หลาย และยาวนานในมนุษย์ โดยการกำหนดแนวคิดเกี่ยวกับระเบียบทั่วไปของการดำรงอยู่และแต่งเติมแนวคิดเหล่านี้ด้วยความเป็นจริงที่ทำให้อารมณ์และแรงจูงใจดูเหมือนจะสมจริงอย่างแท้จริง ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการรื้อฟื้นพุทธคุณในฐานะเครื่องมือจริยธรรมมากกว่าการรับรู้ในเชิงพุทธพาณิชย์

คำว่า “พุทธพาณิชย์” นั้น สงคราม สุเทพากุล (2556, น. 6) ได้ให้ความหมายว่าเป็นการขายความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนาโดยใช้วัตถุ หรือ สัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับศาสนาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางพาณิชย์ เป็นการแสดงออกซึ่งปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนิกชนกับพุทธศาสนาโดยใช้เงินเป็นสื่อกลางคือการเช่าบูชาพระเครื่องและพระพุทธรูป ซึ่งมีความคลาดเคลื่อนจากจุดประสงค์ดั้งเดิมของการสรรเสริญคุณของ

พระพุทธเจ้าในฐานะบุคคลต้นแบบที่ดีที่ควรประพฤติปฏิบัติตามเมื่อใครประพฤติปฏิบัติตามได้แล้วคุณสมบัติเหล่านี้ก็จะพึงบังเกิดแก่ทุกคน

ความหมายจริงของคำว่าพุทธคุณเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าที่มีการกล่าวสรรเสริญคุณการรับรู้พุทธคุณในสังคมไทยมีความหลากหลายตามบริบทอายุ การศึกษา และกลุ่มวัฒนธรรม โดยมีแนวโน้มเปลี่ยนจากการสำนึกคุณธรรมเชิงนามธรรม ไปสู่การยึดโยงกับวัตถุและพิธีกรรมทางสังคม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตีความพุทธคุณในบริบทร่วมสมัย โดยการสื่อสารผ่านสื่อสมัยใหม่ที่บทบาทสำคัญต่อเปลี่ยนแปลงการรับรู้ โดยเฉพาะการผสมผสานระหว่างพุทธคุณกับแนวคิด “โซกลาง” หรือ “บุญบารมี” ในเชิงพาณิชย์

ในสังคมบริบทสมัยใหม่ การตีความหมายพุทธคุณถูกโน้มเอียงไปทางเชิงพาณิชย์มากกว่าเชิงคุณธรรม ความหมายพุทธคุณในปัจจุบันนี้ที่ถูกรับรู้คือความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ มีพลังพิเศษซึ่งเป็นความเชื่อเดิมที่มีมาก่อนพระพุทธศาสนาจะเข้ามาในสังคมไทยผ่านการปลุกเสกโดยผู้นำศาสนามีการผลิตซ้ำผ่านการสื่อสารทางโซเชียลมีเดีย เรื่องราวปาฏิหาริย์ถูกถ่ายทอดผ่านภาพยนตร์ ความหมายพุทธคุณในปัจจุบันได้บดบังความหมายพุทธคุณเดิมปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นทุกสื่อ ผู้นำทางศาสนาพุทธศาสนิกชนที่ขาดการศึกษาพระไตรปิฎกกลายเป็นผู้ให้ความหมายพุทธคุณใหม่ ศาสนาสถานทางพระพุทธศาสนากลายเป็นสถานที่ปลุกเสกพุทธคุณ ทั้งที่ควรเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมศึกษาธรรมตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสืบค้นความหมายคำว่า “พุทธคุณ” ผู้วิจัยได้พบว่า พุทธคุณมี 2 มิติหลัก คือ

1. คุณลักษณะเฉพาะของพระพุทธเจ้า เช่น อรหัง สัมมาสัมพุทธโ ผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง เป็นคำที่แสดงถึงภาวะพ้นจากกิเลสและบรรลุนิพพาน
2. คุณลักษณะตามบริบทวัฒนธรรม เช่น การเน้นเรื่องพระชาตวงศ์ อิทธิฤทธิ์ หรือความศักดิ์สิทธิ์ที่สะท้อนผ่านตำนานและคติชน

ข้อค้นพบชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการสร้างความเข้าใจเชิงพุทธธรรมและการนำเสนอพุทธคุณที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมอย่างแท้จริง พุทธคุณ หมายถึง คุณสมบัติของความเป็นพระพุทธเจ้าที่เป็นคุณสมบัติโดยตรงจากการประพฤติปฏิบัติบำเพ็ญบารมีของพระองค์เอง ซึ่งคุณสมบัตินี้แสดงถึงคุณลักษณะว่าพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ผู้ที่บำเพ็ญบารมีจนครบและพร้อมที่จะเป็นพระพุทธเจ้าแน่นอนไม่มีเปลี่ยนที่เราเรียกว่า นิยตพุทธเจ้า ล้วนมีพุทธคุณเหล่านี้เช่นเดียวกัน

อีกความหมายหนึ่งซึ่งในที่นี้เรียกว่าคุณลักษณะตามบริบทวัฒนธรรม คือ เป็นพุทธคุณที่ประกอบด้วย ความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ความขลัง โชคลาง เป็นคุณสมบัติรองรับการกล่าวขานตามนัยยะของผู้ที่เชื่อและประสบกับเหตุการณ์เรื่องเหนือธรรมชาติที่เกี่ยวกับสัญญาณของพระพุทธเจ้าไม่ว่าจะเป็นรูปเหมือน สถานที่ หรือสิ่งที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเรื่องเหนือธรรมชาตินี้เป็นความหมายแฝงที่สื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันพยายามจะนำเสนอ จนละเลย

ความหมายเดิมที่เป็นพระพุทธรูปของพระพุทธรูปเจ้าที่แท้จริง ไม่ว่าพระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้ว พระพุทธรูปนี้ยังเป็นจริงและมีอยู่จริง ไม่มีวันเสื่อมสลาย

ในปัจจุบันการสื่อสารถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้คนเราตัดสินใจทำอะไรหรือเชื่ออะไรบางอย่างผ่านข้อมูล ข่าวสารมากมาย จนทำให้บางครั้งสิ่งที่ถูกแต่งเติมเข้ามาใหม่ในเรื่องเดิม ๆ เสมือนว่าเป็นจริง และคล้อยตามเสมือน ประหนึ่งว่าสิ่งนี้เป็นจริงโดยขาดการตรวจสอบแหล่งความรู้ ฉะนั้นการสื่อสารที่รวดเร็วผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายสิ่งหนึ่งที่เรานับว่าเป็นผู้รับสารคือการตรวจสอบข้อเท็จจริงของเรื่องราวที่สื่อนำเสนอ เพื่อไม่ให้ตกเป็น เครื่องมือของผู้ส่งสารจนกลายเป็นผู้สนับสนุนไปโดยไม่รู้ตัว ซึ่งสอดคล้องกับอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2550, น. 558-559) ได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อไว้ว่า สื่อมีอิทธิพลต่อผู้รับสาร โดยสามารถแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ 1) ระดับปัจเจกบุคคล 2) ระดับกลุ่มหรือองค์กร 3) ระดับสถาบันทางสังคม 4) ระดับสังคมและวัฒนธรรม

การสื่อสารสมัยใหม่ เช่น รายการโทรทัศน์ ช่องยูทูบ หรือบทสวดมนต์ออนไลน์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการ ถ่ายทอดและตีความพระพุทธรูป พิธีกรรมทางศาสนาทำหน้าที่เน้นย้ำความหมายเหล่านี้ในเชิงสัญลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสื่อสารกับประชาชนวงกว้าง พระพุทธรูปจึงถูกนำเสนอทั้งในมิติแห่งความศักดิ์สิทธิ์และเชิงจริยธรรม

ความเชื่อ คือสิ่งที่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผลอย่างหนึ่ง เช่น ชุมความเชื่อเรื่องโลกกลมเพราะมีการพิสูจน์ มีหลักฐานเป็นที่ประจักษ์ แต่มีชุมความเชื่ออีกประเภทหนึ่งที่ยังไม่สามารถพิสูจน์ด้วยเหตุผลได้ในตอนนี้ เช่น ความ ศักดิ์สิทธิ์ เหตุการณ์เหนือธรรมชาติ ซึ่งมักจะเกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลและมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาต่าง ๆ บางครั้ง อาจถูกมองว่าเป็นเรื่องบังเอิญ ด้วยสาเหตุนี้เองพระพุทธรูปในลักษณะที่ถูกอธิบายที่แฝงด้วยความศักดิ์สิทธิ์ ความ ชล้งไม่อาจจะมีเหตุผลมากนักในการรับรู้ แต่ความเชื่อเหล่านี้ยังได้รับความนิยมไม่เสื่อมคลายในสังคมไทย เพราะ ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันถึงแม้เหตุการณ์นั้นจะเกิดขึ้นเฉพาะบุคคลแต่มีการอธิบายซ้ำ โดยพยายาม เชื่อมโยงกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ และทิ้งท้ายด้วยประโยคที่ว่า “ไม่เชื่อ อย่าลบหลู่” ซึ่งเป็น วลีที่ยอดฮิตร่วมสมัยใช้ได้ในทุกบริบทกับเหตุการณ์ที่ยังหาคำตอบไม่ได้สอดคล้องกับพระมหาพรหม ธรรมหาโส. (2559) ได้กล่าวว่า ศรัทธาวิปริตยังนำไปสู่การมุ่งเน้นไปที่ “อามิสบูชา” แทนที่จะมุ่งเน้น “ปฏิบัติบูชา” ด้วยเหตุนี้ อามิสบูชาจึงนำไปสู่การสร้างและบูชาวัตถุ การสนับสนุนและส่งเสริมการความต้องการด้านวัตถุธรรมมากกว่าการ ปฏิบัติธรรม จึงทำให้อุบาสกอุบาสิกาเข้าไม่ถึงเนื้อธรรมอย่างแท้จริง

สอดคล้องกับแนวคิดของ ส. ศิวรักษ์ (2538, น. 33-35) ได้แสดงความคิดเห็นว่าเกี่ยวกับเรื่องพุทธกับไสย ในสังคมไทยไว้ว่า ความเชื่อเรื่องพุทธศาสนา ไสยศาสตร์ ผีและลัทธิพราหมณ์ในสังคมไทยมีการผสมผสานซึ่งกัน และกัน การสวดมนต์แรกเริ่มเป็นการสรรเสริญคุณของพระผู้เป็นเจ้ายิ่งยวดสรรเสริญมากเท่าไรจิตของผู้สวดย่อมมี อำนาจ เมื่อพระพุทธรูปเข้ามาในสังคมไทยพระภิกษุผู้รู้เวทมนตร์ได้รับอาราธนาประกอบกิจทางศาสนาเพื่อ ชาวบ้าน มีการสวดพระปริตร สายสิญจน์น้ำมันตรึงเป็นที่พักทางจิตเป็นสัญลักษณ์ที่ศักดิ์สิทธิ์ ในปัจจุบันขณะ เวลาสาบานในศาลมีการกล่าวถึงพระแก้วมรกต พระสยามเทวาธิราช ไม่ได้มีการกล่าวถึงพระพุทธรูปใด ๆ เลย

การนำเสนอความหมายของคำว่า พุทธคุณ ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียในหลาย ๆ ช่องทางนั้นถ้ามองในด้านการเผยแพร่หลักคำสอนที่ถูกต้องตามพระไตรปิฎกถือว่าเป็นโอกาสดีซึ่งจะทำให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจความหมายและแก่นแท้ของพุทธคุณและสามารถน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติตาม โดยต้องมียุทธศาสตร์ทางด้านศาสนา คอยประสานและตรวจสอบความถูกต้อง แต่ในทางกลับกันถ้านำเสนอโดยไม่มียุทธศาสตร์ตรวจสอบอย่างในปัจจุบัน การนำเสนอที่ขัดแย้งกับคำสอนในพระไตรปิฎก พิธีกรรมที่อ้างความศักดิ์สิทธิ์ของพุทธคุณถูกนำเสนอซ้ำและเกิดขึ้นเป็นประจำ จึงเป็นการลดทอนคุณลักษณะอันแท้จริงของคำว่าพุทธคุณ ซึ่งไม่จำเป็นต้องทำผ่านพิธีกรรม เพราะว่าพุทธคุณคือคุณสมบัติของพระพุทธรูปเจ้าทุก ๆ พระองค์ที่ทรงประพจน์ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบเพื่อการกำจัดกิเลส เป็นแบบอย่างที่พุทธศาสนิกชนควรน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติตามได้โดยไม่ต้องมีความเกี่ยวข้องกับ ความศักดิ์สิทธิ์ ความขลังใด ๆ ทั้งสิ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากที่กล่าวมา สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้มาจากบทความนี้ 3 ประการ คือ ประการแรก พุทธคุณที่ปรากฏในคัมภีร์และอรรถกถาเป็นการพรรณนาคุณสมบัติของพระพุทธรูปเจ้าเป็นคุณลักษณะที่มีในพระพุทธรูปเจ้าทุก ๆ พระองค์ เป็นการกล่าวสรรเสริญคุณของพระพุทธรูปเจ้าที่มีความเพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ประกอบไปด้วยชาติตระกูล ความเพียร ความหมั่นอดทน ความสามารถในการฝึกฝนสวาททั้งปวงไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นต้น ในคัมภีร์ไม่ได้สรรเสริญพุทธคุณในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ ความขลัง แต่ประการใด เพราะฉะนั้น การอธิบายความหมายพุทธคุณนอกจากในคัมภีร์แล้วเป็นการอธิบายที่ผิดจากความหมายเดิม

ประการที่สอง การรับรู้ความหมายพุทธคุณในสังคมไทยในบริบทสมัยใหม่ เป็นการรับรู้ผ่านสื่อสมัยใหม่ที่มีการนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลมาอธิบายขยายความเพื่อเรียกร้องจำนวนผู้เข้าชมหรือรับฟัง โดยเฉพาะเรื่องราวปาฏิหาริย์ ความศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นเรื่องที่คนส่วนมากในสังคมที่มีความเชื่อเดิมเป็นพื้นฐานให้ความสนใจจนเกิดเป็นกระแสในสังคมโซเชียลเป็นการให้น้ำหนักความหมายพุทธคุณในเชิงวัตถุมงคลเกินไป เพราะฉะนั้นการศึกษาความหมายพุทธคุณจากคัมภีร์ต้นฉบับจึงเป็นเรื่องที่สำคัญซึ่งในบริบทสมัยใหม่นี้การเข้าถึงแหล่งข้อมูลเป็นเรื่องที่ง่ายและสะดวกมากกว่าในยุคที่สื่อสังคมโซเชียลที่ยังเข้าถึงยาก

ประการที่สาม การศึกษาพระไตรปิฎก เป็นเรื่องที่สำคัญ สิ่งที่ทำให้ความหมายของพุทธคุณเปลี่ยนไปจากพระไตรปิฎก คือผู้นำศาสนาให้ความสำคัญกับพิธีกรรมมากเกินไปละเลยการประพฤติปฏิบัติธรรมตามที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนไว้ นำเอาความเชื่อเดิมคืออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเทพเจ้ามาปะปนกับพระพุทธศาสนาทำให้สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในฐานะมนุษย์คนหนึ่งผ่านการฝึกอบรมตนมาเป็นเวลายาวนานกลายเป็นบุคคลผู้วิเศษสามารถจัดปดเป่าสิ่งชั่วร้ายได้ ซึ่งผิดจากคำสอนของพระพุทธองค์อย่างสิ้นเชิง

บทสรุป

บริษัท 4 อันประกอบด้วย (1) ภิกษุ (2) ภิกษุณี (3) อุบาสก (4) อุบาสิกา เป็นผู้ที่มีหน้าที่หลักในการประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การเข้าใจแก่นแท้ของคำว่า พระพุทธคุณ เป็นเรื่องที่ควรคำนึงถึงและให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เมื่อศึกษาและเข้าใจแล้ว การสื่อสารเพื่อให้ผู้อื่นได้เข้าใจสาระสำคัญของความหมายพุทธคุณอย่างแท้จริง พระพุทธเจ้าทรงเป็นบุคคลต้นแบบที่เราทุกคนสามารถประพฤติปฏิบัติตามได้ ไม่ใช่บุคคลพิเศษตามที่สื่อส่วนใหญ่จะนำเสนอเพื่อประโยชน์ในการค้า และมีใช้มีเพียงความศักดิ์สิทธิ์เท่านั้นที่ถูกเสนอจนกลายเป็นสาระสำคัญของพุทธคุณ แท้ที่จริงแล้วข้อวัตรปฏิบัติ คำสอนที่พระองค์นำเสนอต่างหากที่มีสำคัญอย่างยิ่งยวดและถ้าใครประพฤติปฏิบัติจะได้ผลเป็นที่ประจักษ์และสามารถพิสูจน์ได้ด้วยตัวเองโดยไม่ต้องรอ และควรมีการจัดเวทีสนทนาธรรมเพื่อสะท้อนพุทธคุณว่าสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติตามได้อย่างแน่นอน พุทธคุณยังคงเป็นแก่นสำคัญในวิถีชีวิตชาวพุทธไทย แม้ความหมายของพุทธคุณจะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของพระพุทธศาสนาต่อสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม การเน้นพุทธคุณในฐานะคุณธรรมโดยนำเอาหลักจริยธรรมที่พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติเป็นแนวทางสำคัญในการดำรงคุณค่าของพระพุทธศาสนาในสังคมร่วมสมัยได้อย่างมั่นคง

ในบริบทสมัยปัจจุบัน การสื่อสารถือว่าเป็นสิ่งสำคัญเพราะว่าทุกคนสามารถเป็นผู้สื่อสารและรับสารได้ตลอดเวลา แต่วิธีที่จะนำข้อมูลข่าวสารส่งต่อไปให้กับผู้คนนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ การนำเครื่องมือที่ทันสมัยผสมผสานกับความรู้ที่ถูกต้องได้รับการตรวจสอบแล้วจะเป็นคุณูปการต่อทุกแขนงวิชา พระพุทธศาสนาเป็นองค์กรหนึ่งที่มีคำสอนในการจะนำพาสังคมให้มีความสุข เป็นสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน ฉะนั้นความจำเป็นอย่างยิ่งในการนำเสนอในสิ่งที่ถูกต้องไม่ขัดแย้งต่อคำสอนที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกจึงเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท 4 ทุกคน เพื่อสร้างความเข้าใจความหมายพุทธคุณในเชิงจริยธรรมมากกว่าในเชิงวัตถุนิยม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธคุณกับการพัฒนาจิตสำนึกเชิงคุณธรรมในกระบวนการศึกษาไทย
- 2) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารพุทธคุณในยุคดิจิทัล: การสร้างความเข้าใจทางศาสนาผ่านสื่อสังคมออนไลน์
- 3) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธคุณกับการสื่อสารเชิงจิตวิญญาณในการจัดการเรียนรู้ทางศาสนา
- 4) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์พุทธคุณในกระบวนการสื่อสารเพื่อการสร้างสังคมแห่งสันติสุข
- 5) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพุทธคุณกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาคุณธรรมของเยาวชนไทย

เอกสารอ้างอิง

- พระเกจิตั้งพิจิตร ปลุกเสกเครื่องราง-วัตถุมงคล แจกทหาร-ชาวบ้าน อพยพ กันผีเขมร สิ่งลี้ลับรังควาน. (5 สิงหาคม 2568). **ข่าวสดออนไลน์**. https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news_9880985
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (25 พฤษภาคม 2559). **สถานการณ์พุทธบริษัทในสังคมไทย: ศรัทธาวิปริต หรือ วิกฤตศรัทธา**. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. <https://www.mcu.ac.th/article/detail/460>
- พระมหาอุทัย ปัดดาพิมพ์ และ สมพรนุช ตันศรีสุข. (2568). การศึกษาวิเคราะห์พระพุทธรูปในพระสูตรจาก พระไตรปิฎกบาลี. **วารสารธรรมธारा**, 11(1), 2-32. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/dhammadhara/article/view/275622>
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่มที่ 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19**.
- ส. ศิวรักษ์ (นามแฝง). (2538). **พุทธกับไสยในสังคมไทย**. คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา.
- สงคราม สุเทพากุล. (2556). **พุทธพาณิชย์** [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศิลปากร]. คลังปัญญา มศก. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/13139>
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2564). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 43). ม.ป.พ.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2550). **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม** (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Geertz, C. (1973). **The interpretation of cultures: Selected essays**. Basic Books.
- Mosharafa, E. (2015). All you Need to Know About: The Cultivation Theory. *Global Journal of HUMAN-SOCIAL SCIENCE. Journal of Human-Social Science*, 15(A8), 33–47. <https://socialscienceresearch.org/index.php/GJHSS/article/view/1505>

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความวิชาการและบทความวิจัย วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

วารสารวิจัยสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จัดพิมพ์เพื่อเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้และวิทยาการด้านต่าง ๆ เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคณาจารย์ บุคลากร นักวิชาการ และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิและสถาบันหรือหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งจัดพิมพ์เป็นราย 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ)

ฉบับที่ 1 ตีพิมพ์เผยแพร่ (เดือนมกราคม - เมษายน)

ฉบับที่ 2 ตีพิมพ์เผยแพร่ (เดือนพฤษภาคม - สิงหาคม)

ฉบับที่ 3 ตีพิมพ์เผยแพร่ (เดือนกันยายน - ธันวาคม)

บทความที่ส่งมาตีพิมพ์ต้องไม่เคยเผยแพร่ในวารสาร หรือสิ่งพิมพ์ใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างพิจารณาของวารสารหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย (Research article) บทความวิชาการ (Academic article) และ บทความปริทัศน์ (Review article) ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ครอบคลุมสาขาวิชาดังต่อไปนี้

- สาขาการศึกษา
- สาขาภาษาศาสตร์
- สาขาบริหารธุรกิจ และการจัดการ
- สาขาเศรษฐศาสตร์
- สาขาสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- สาขารัฐศาสตร์
- สาขารัฐประศาสนศาสตร์
- สาขานิติศาสตร์
- สาขาจิตวิทยา

การส่งต้นฉบับ

1. ภาษา พิมพ์ต้นฉบับเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ ภาษาไทยให้ ยึดหลักการใช้คำศัพท์ และการเขียนทับศัพท์ ภาษาอังกฤษตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ภาษาอังกฤษให้ ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะ ถ้าต้นฉบับเป็นภาษาอังกฤษควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อน และการเขียนผลการวิจัยวารสารกำหนดให้ใช้ค่าทางสถิติ ค่าเฉลี่ยด้วยสัญลักษณ์เป็นตัว "M" และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน "SD"

2. รูปแบบต้นฉบับ ใช้กระดาษ A4 พิมพ์ห่างจากขอบกระดาษบน ล่าง ซ้าย ขวา 2.54 เซนติเมตร จัดรูปแบบ 1 คอลัมน์

3. ชนิดและขนาดตัวอักษร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ ใช้ตัวอักษร THSarabunPSK ซึ่งขนาด ตัวอักษร มีดังนี้

ชื่อเรื่อง ใช้ ตัวอักษรขนาด 18pt.ตัวหนา

ชื่อ-สกุลผู้นิพนธ์ ใช้ ตัวอักษรขนาด 14pt.ตัวปกติ

หัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด16pt. ตัวหนาหัวข้อรอง ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวหนา

เนื้อเรื่องในหัวข้อหลักและหัวข้อรองใช้ ตัวอักษรขนาด 16pt. ตัวปกติ

เชิงอรรถหน้าแรกที่เป็นชื่อ-สกุลตำแหน่งทางวิชาการหน่วยงานตนและสังกัดของผู้นิพนธ์ใช้
ตัวอักษรขนาด 12 pt. ตัวปกติ

4. จำนวนหน้า ความยาวของบทความไม่ควรเกิน 15 หน้า รวมตาราง ภาพประกอบ รูปภาพ และเอกสารอ้างอิง ทั้งนี้ ภาพประกอบ ควรมีความชัดเจน มีคำบรรยายใต้ภาพประกอบ ภาพขั้นตอน ภาพ กรอบแนวคิด ควรเป็นภาพที่วาดขึ้นใหม่ ห้ามคัดลอก/ตัด วางที่หน้าบทความ การนำเสนอตาราง ต้องมีชื่อ ตารางด้านบนในทุกตาราง

5. การส่ง ส่ง file ในระบบ ThaiJo ของวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
<https://so10.tci-thaijo.org/index.php/rdicpru>

บทความวิจัยและบทความวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วยหัวข้อและจัดเรียงลำดับดังนี้

1. ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ชื่อ-สกุลผู้นิพนธ์ สังกัด ทุกคนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)
4. บทคัดย่อภาษาไทย (บทคัดย่อมีความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ)
5. คำสำคัญภาษาไทย
6. บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (บทคัดย่อมีความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ)
7. คำสำคัญภาษาอังกฤษ (Keyword)
8. บทนำ
9. วัตถุประสงค์การวิจัย
10. สมมุติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
11. วิธีการวิจัย (ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตัวแปร เครื่องมือการดำเนินการวิจัย หรือการทดลอง การวิเคราะห์ข้อมูล)
12. ผลการวิจัย
13. อภิปรายผลการวิจัย
14. ข้อเสนอแนะ
15. เอกสารอ้างอิง

บทความทั่วไป ประกอบด้วยหัวข้อและจัดเรียงลำดับดังนี้

1. ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ชื่อ-สกุลผู้นิพนธ์ สังกัด ทุกคนภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)
4. บทคัดย่อภาษาไทย (บทคัดย่อมีความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ)
5. คำสำคัญภาษาไทย
6. บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (บทคัดย่อมีความยาวไม่ควรเกิน 350 คำ)
7. คำสำคัญภาษาอังกฤษ (Keyword)
8. บทนำ
9. เนื้อหา
10. บทสรุป
11. เอกสารอ้างอิง

ลิขสิทธิ์ในบทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร:

บทความที่ได้ลงตีพิมพ์ในวารสารเป็นลิขสิทธิ์ของ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

หมายเหตุ : 1. ผู้เขียนบทความ ต้องดำเนินการตามขั้นตอนการส่งบทความให้ครบถ้วนเรียบร้อย กองบรรณาธิการจึงจะตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้นและแจ้งให้ชำระค่าธรรมเนียม จึงจะนำบทความเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาต่อไป หากตรวจสอบแล้วพบว่าไม่เป็นไปตามที่กำหนด วารสารฯ จะไม่รับบทความเข้าสู่กระบวนการต่อไป

2. บทความแต่ละเรื่องให้เวลาในการพิจารณาประมาณ 2 เดือนขึ้นไป (ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนและสาขาวิชาของบทความที่เสนอขอลงตีพิมพ์)

3. หากมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลการติดต่อ ต้องแจ้งให้กองบรรณาธิการวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนาทราบเพื่อปรับปรุงข้อมูล

4. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาตีพิมพ์ หากเกิดปัญหาบรรณาธิการหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายมีสิทธิ์ในการยกเลิกตีพิมพ์บทความได้ทันที

การชำระค่าธรรมเนียมการส่งต้นฉบับ

ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ที่ 1357/2566 ณ วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2566 เรื่อง การเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์ และการจ่ายค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิ ของวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พ.ศ. 2566 แจ้งค่าธรรมเนียมการส่งต้นฉบับบทความ ดังนี้

ค่าธรรมเนียมการส่งต้นฉบับบทความเข้าสู่ระบบกระบวนการพิจารณาและตีพิมพ์บทความ

1. บทความภาษาไทย	บทความละ 4,000 บาท
2. บทความภาษาอังกฤษ	บทความละ 4,500 บาท

โดยชำระเงินผ่านธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) ชื่อบัญชี วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ประเภทออมทรัพย์ สาขาชัยภูมิ เลขที่บัญชี 307-3-30076-7

****ไม่สามารถคืนเงินทุกกรณี****

รูปแบบและการเขียนเอกสารอ้างอิง

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาเป็นระบบนาม-ปี ให้ข้อมูลผู้แต่ง ปีพิมพ์และ เลขหน้าที่มีข้อความที่อ้างถึง
*กรณีที่ไม่ปรากฏเลขหน้า ให้ลงแค่ชื่อผู้แต่งกับปีพิมพ์ไว้ในวงเล็บเดียวกัน

รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา มี 3 รูปแบบ ดังนี้

1. (ผู้แต่ง, ปีพิมพ์, เลขหน้า) ไว้ท้ายข้อความที่อ้างอิง

ตัวอย่าง

(สุนทร ปัญญะพงษ์, 2562, น. 27 – 37)

2. ผู้แต่ง (ปีพิมพ์, เลขหน้า) กรณีมีการระบุชื่อผู้แต่งในเนื้อหาแล้ว ไม่ต้องระบุไว้ในวงเล็บท้ายข้อความที่อ้างอิง
ตัวอย่าง

สุนทร ปัญญะพงษ์ (2562, น. 27 – 37)

3. ปีพิมพ์ ผู้แต่ง (เลขหน้า) กรณีมีการระบุปีพิมพ์และผู้แต่งในเนื้อหาแล้ว (ปีพิมพ์และผู้แต่งสามารถสลับที่กันได้)
ให้ระบุเฉพาะเลขหน้าที่อ้างถึงในวงเล็บเท่านั้น

ตัวอย่าง

ในปี 2562 สุนทร ปัญญะพงษ์ ได้ให้แนวทางแก้ไขการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านว่าควรมี
การศึกษาการประเมินผลต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของสมาชิกและการสร้างเสริม
ความเป็นผู้นำของสมาชิกกองทุนโดยเน้นหลักธรรมาภิบาลต่อกองทุน (น. 35)

หลักเกณฑ์ในการลงรายการผู้แต่ง

1. ผู้แต่งชาวไทย

ให้ใส่ชื่อตามด้วยชื่อสกุล โดยไม่ต้องมีเครื่องหมายใด ๆ คั่น ไม่ว่างานเขียนจะเป็นภาษาไทย หรือ
ภาษาต่างประเทศ กรณีผู้แต่งใส่ทั้งชื่อสกุลของตัวเองและสามี ก็ให้ลงรายการตามที่ปรากฏ

2. ผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ให้ใส่ชื่อสกุลเท่านั้น ไม่ว่างานเขียนจะเป็นภาษาต่างประเทศหรือภาษาไทย

3. การอ้างอิงเอกสารที่มีผู้แต่ง 1 คน

สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศลงเฉพาะชื่อสกุล กรณีผู้แต่งชาวไทยลงชื่อตามด้วยชื่อสกุล แม้จะ
เขียนเป็นภาษาอังกฤษก็ตาม

4. การอ้างอิงเอกสารหนึ่งเรื่องที่มีผู้แต่งหลายคน

4.1 ผู้แต่ง 2 คน

กรณีที่เป็นชาวไทย ใช้ และ คั่นระหว่างชื่อ

กรณีเป็นชาวต่างประเทศ ใช้ and ถ้าชื่อผู้แต่งอยู่ในวงเล็บให้ใช้เครื่องหมาย & แทนคำว่า and

4.2 ผู้แต่ง 3 คนขึ้นไป

กรณีที่มีผู้แต่ง 3 คนหรือมากกว่า 3 คนขึ้นไปลงเฉพาะผู้แต่งคนแรกตามด้วยคำว่า et al. หรือและคณะสำหรับผู้แต่งชาวไทย

4.3 การอ้างเอกสารมากกว่าหนึ่งเรื่องของผู้แต่งต่างกัน เรียงลำดับตามอักษรชื่อผู้แต่งคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (;) กรณีที่งานทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศถูกอ้างพร้อมกัน ให้เริ่มเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อน

4.4 การอ้างการสื่อสารระหว่างบุคคล/การสัมภาษณ์ การสื่อสารระหว่างบุคคลอาจเป็นจดหมายโต้ตอบส่วนบุคคล บันทึกรับ-ส่ง อีเมล กลุ่มสนทนาหรือกระดานข่าวอิเล็กทรอนิกส์ การสัมภาษณ์หรือสนทนาทางโทรศัพท์ โดยระบุชื่อผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ ประเภทของการสื่อสาร และเดือน ปี ค.ศ. สำหรับการอ้างอิงที่เป็นภาษาต่างประเทศ ถ้าเป็นการอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย ให้ลงชื่อผู้ที่ถูกสัมภาษณ์ ประเภทของการสื่อสาร และวันที่ เดือน ปี พ.ศ. โดยไม่ต้องมีเครื่องหมายใด ๆ คั่น

กรณีไม่มีการเผยแพร่เป็นสาธารณะ ให้เขียนอ้างอิงในเนื้อหาเท่านั้น โดยไม่ต้องใส่เป็นรายการอ้างอิงท้ายเล่ม

ตัวอย่าง

สุภารัตน์ ปรามกะเซ็นทร์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มิถุนายน 2565)

C. Yankowski (personal communication, January 23, 2022)

รายการอ้างอิง

1. รายการผู้แต่ง

1.1 ผู้แต่ง 1 คน ให้ลงชื่อตามที่ปรากฏ (หากไม่มีชื่อผู้แต่งให้ลงชื่อเรื่อง และจัดเรียงตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่งหรือชื่อเรื่อง) กรณีชื่อผู้แต่งชาวต่างประเทศมีชื่อย่อกลาง ให้ใส่ชื่อย่อสกุล อักษรย่อชื่อต้น และอักษรย่อชื่อย่อกลาง โดยใส่เครื่องหมายจุลภาค (,) และเว้นวรรค 1 ระยะระหว่างชื่อย่อสกุล และอักษรชื่อต้น

ผู้แต่ง 1 คน

ประมุข ศรีชัยวงษ์

Mayer, R. E.

1.2 ผู้แต่ง 2 คน ให้ลงชื่อผู้แต่งตามที่ปรากฏ ตามด้วยคำว่า “และ” สำหรับงานเขียนภาษาไทย ในงานเขียนภาษาต่างประเทศให้ใส่เครื่องหมายจุลภาค ตามด้วย & นำหน้าชื่อผู้แต่งคนที่สอง

อมตา จงมีสุข และ จุลดิศ คัญทัพ

Pollack, I., & Sunderman, C.

1.3 ผู้แต่ง 3-20 คน ให้ลงชื่อผู้แต่งทุกคน ใส่เครื่องหมายจุลภาคตามด้วย คำว่า “และ” นำหน้าชื่อผู้แต่งคนสุดท้าย สำหรับงานเขียนภาษาไทย หรือ & กรณีที่เป็นงานเขียนภาษาต่างประเทศ

Austin, J., Stevenson, H., & Wei-Skillern, J.

สมจินตนา คำพินิจ, จริยาวัตร คมพยัคฆ์, และ วนิดา ดุรงค์ฤทธิชัย

1.4 ผู้แต่ง 21 คน ขึ้นไป ให้ลงชื่อผู้แต่งคนที่ 1-19 ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาคและมหัพภาค 3 จุด (. . .) โดยหน้าและหลังแต่ละจุดต้องเว้นวรรค 1 ระยะ ตามด้วยชื่อผู้แต่งคนสุดท้าย

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. สำนักพิมพ์.

จุมพจน์ วนิชกุล. (2549). สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้. สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).

การลงสำนักพิมพ์ให้ใส่โดยใช้รูปแบบสั้น ๆ โดยละคำที่ไม่จำเป็นออก เช่น สำนักพิมพ์ บริษัท Publishers, Co., Inc. และให้คงคำว่า โรงพิมพ์ Press และ Books ไว้

วารสาร

ผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า.

นิสสารก เวชยานนท์. (2546). กลยุทธ์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์. รัฐประศาสนศาสตร์, 2(1), 9-39.

บทความในหนังสือพิมพ์

ผู้เขียนบทความ. (วันที่ เดือน ปี). “ชื่อบทความ”. ชื่อหนังสือพิมพ์. เลขหน้า.

ศีกฤทธิ ปราโมช, ม.ร.ว. (12 มกราคม 2537). “ข้าวไกลนา”. สยามรัฐ. หน้า 3.

ในกรณีไม่ทราบชื่อผู้เขียนบทความ ให้ลงรายการดังนี้

ชื่อบทความ. (วันที่ เดือน ปี). ชื่อหนังสือพิมพ์. เลขหน้า.

ริมฝั่งแม่น้ำมูล ความขัดแย้งที่ยังไม่จบสิ้น. (22 พฤษภาคม 2537). มติชน. หน้า 21.

วิทยานิพนธ์

1. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตที่ไม่ได้ตีพิมพ์ (ที่ไม่ได้เผยแพร่บนเว็บไซต์)

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์. (ปีที่พิมพ์). ชื่อวิทยานิพนธ์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. ชื่อมหาวิทยาลัย.

2. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากเว็บไซต์ (ไม่อยู่ในฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์)

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์.(ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือปริญญาดุษฎีบัณฑิต,/ชื่อมหาวิทยาลัย].\ ชื่อเว็บไซต์. URL

ดำรงศิริ โลหะกาลก. (2566). ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ความผูกพันต่อองค์กร และคุณภาพชีวิตในการทำงาน ที่มีผลต่อความตั้งใจลาออกของพยาบาลโรงพยาบาลเอกชน ในเขตภาคเหนือตอนล่าง [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช]. คลังปัญญา มสธ.

<https://ir.stou.ac.th/handle/123456789/13774>

3. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตจากฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์

ผู้แต่ง.\(ปีที่พิมพ์).\ชื่อเรื่อง (หมายเลขเอกสาร)\[วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือปริญญาดุษฎีบัณฑิต,/ชื่อมหาวิทยาลัย].\ชื่อฐานข้อมูล.

แหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง. (ปี, วัน เดือนที่เผยแพร่). ชื่อเรื่อง. ชื่อเว็บไซต์. URL

(กรณีที่มิเฉพาะปี พ.ศ. หรือ ค.ศ. ให้ใส่เฉพาะปี เท่านั้น)

(กรณีที่ผู้แต่งและชื่อเว็บไซต์เป็นชื่อเดียวกัน ให้ตัดชื่อเว็บไซต์ออก

ไม่ต้องมีขีดเส้นใต้ URL หรือเว็บไซต์ และไม่ต้องใส่เครื่องหมายมหัพภาค (.) หลัง URL หรือเว็บไซต์

กรณีที่ไม่มีปรากฏปีที่เผยแพร่ ให้ลงวันที่ค้นข้อมูลแทน

ผู้แต่ง.\(ม.ป.ป.).\ชื่อเรื่อง.\ชื่อเว็บไซต์.\สืบค้นเมื่อวันที่,\(จาก\URL

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2552). **ธุรกิจภัตตาคาร/ร้านอาหาร.**

https://www.dbd.go.th/download/document_file/Statistic

World Health Organization. (2014). **Global status report on alcohol and health 2014.**

http://www.who.int/iris/bitstream/10665/112736/1/9789240692763_eng.pdf

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารทางวิชาการ (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of authors)

1. การส่งบทความผู้นิพนธ์ต้องเป็นผู้รับรองผลงานว่าเป็นผลงานใหม่ ไม่เคยนำเสนอในรูปแบบ proceeding และตีพิมพ์จากที่ใดมาก่อน
2. บทความที่ส่งตีพิมพ์ ผู้นิพนธ์จะต้องนำเสนอรายงานข้อมูลที่เป็นจริงที่เกิดจากการทำวิจัยโดยไม่บิดเบือนข้อมูลหรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
3. หากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในผลงานของผู้นิพนธ์ จะต้องอ้างอิงผลงานของผู้นั้นและปรากฏอยู่ในรายการอ้างอิงท้ายบทความ
4. บทความที่ส่งตีพิมพ์จะต้องเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด ในคำแนะนำของการส่งนิพนธ์ต้นฉบับของวารสาร มิฉะนั้นทางบรรณาธิการจะไม่รับพิจารณาบทความนั้น ๆ
5. บทความที่มีชื่อผู้นิพนธ์ปรากฏอยู่จะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการวิจัยจริง โดยกองบรรณาธิการจะพิจารณาความเป็นไปได้จากบทความ
6. บทความจะต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ ในกิตติกรรมประกาศ
7. ผู้นิพนธ์จะต้องมีการระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (หากมี)
8. ผู้นิพนธ์จะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย คือต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง ทางซึ่งวารสารได้กำหนดความซ้ำของผลงาน ด้วยโปรแกรม CopyCatch ในเว็บ Thaijo โดยทางวารสารได้กำหนดค่าไว้ในระดับไม่เกิน 25%

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of editors)

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่ในการพิจารณารูปแบบ ความครบถ้วนสมบูรณ์และคุณภาพก่อนเริ่มกระบวนการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่รับผิดชอบ
2. บรรณาธิการจะไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ ในระหว่างช่วงเวลาการประเมินบทความและการตีพิมพ์วารสารฉบับนั้น ๆ แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลของผู้นิพนธ์หรือผู้ประเมินบทความ

3. บรรณาธิการจะเป็นผู้ประเมินเบื้องต้นในการตัดสินใจคัดเลือกบทความเข้าสู่กระบวนการตีพิมพ์ และพิจารณาตีพิมพ์บทความที่ผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ จากความสำคัญ ความใหม่ ความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ

4. บรรณาธิการจะไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์เผยแพร่จากที่อื่นมาแล้วทั้งในรูปแบบของวารสาร หรือ บทความหลังการนำเสนอในที่ประชุมวิชาการฉบับเต็ม (Proceeding)

5. บรรณาธิการจะไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความ ที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดจนกว่าจะมีหลักฐานพิสูจน์ข้อสงสัยเหล่านั้น

6. บรรณาธิการจะไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนใด ๆ กับผู้นิพนธ์ ผู้ประเมินและทีมผู้บริหาร

7. บรรณาธิการจะตรวจสอบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น (Plagiarism) ในบทความโดยใช้โปรแกรมที่น่าเชื่อถือได้ และหากมีหลักฐานหรือข้อยืนยันที่ชัดเจนว่ามีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น บรรณาธิการจะติดต่อผู้นิพนธ์หลักเพื่อขอคำชี้แจงและหากไม่มีข้อชี้แจงตามหลักทางวิชาการบรรณาธิการจะปฏิเสธ การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความจะไม่เปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ ของบทความและผู้นิพนธ์ แต่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ตลอดระยะเวลาของการประเมิน (Confidentiality)

2. ผู้ประเมินบทความจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ เช่น เป็นผู้นิพนธ์ร่วม ๆ หรืออื่น ๆ ที่จะทำให้ผู้ประเมินไม่สามารถประเมินและให้ข้อเสนอแนะได้อย่างอิสระได้

3. ผู้ประเมินบทความจะประเมินบทความในสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาจากเนื้อหาของบทความ และประเมินบทความโดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความชัดเจนและความสอดคล้องของเนื้อหา โดยไม่ใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลทางวิชาการรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจบทความ

4. ผู้ประเมินสามารถเสนอแนะผลงานวิจัยที่สำคัญและสอดคล้องกับบทความในกรณีที่ผู้นิพนธ์ไม่ได้อ้างอิง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย

5. หากผู้ประเมินพบว่าบทความมีความเหมือน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานของผู้อื่นโดยมีหลักฐานชัดเจน ผู้ประเมินสามารถปฏิเสธการตีพิมพ์และแจ้งแก่บรรณาธิการ

OFFICE OF ACADEMIC PROMOTION AND LIFELONG LEARNING
CHAIYAPHUM RAJABHAT UNIVERSITY

**สำนักส่งเสริมวิชาการ และจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ**

rdijournal@cpru.ac.th